

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Jus Canonicum Ad Libros V. Decretalium Gregorii IX.

Huth, Adam

Augustæ Vindelicorum, 1732

Liber III.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-63433](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-63433)

LIBER III.
DECRETALIUM
GREGORII IX.

DE

CLERO SÆCULARI
LARI

ET

REGULARI

PER

QUÆSTIONES AC RESPONSA
IN METHODUM BREVEM
ET CLARAM REDACTUS

AUTHORE

R. P. ADAMO HUTH

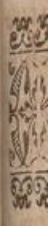
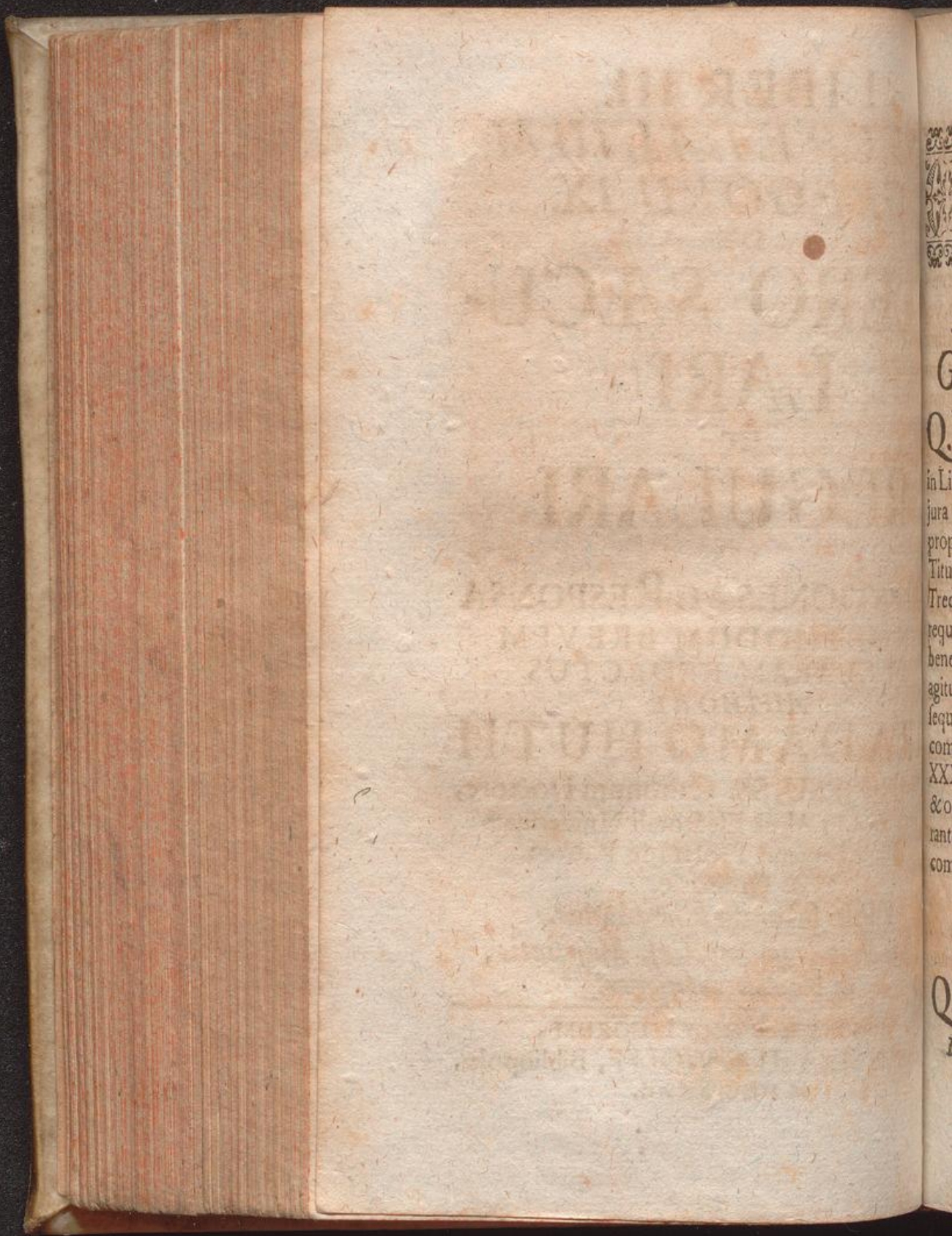
à Societate JESU, SS. Canonum Doctore,
eorumque in Alma Electorali Universitate
Heidelbergensi Professore Publico
& Ordinario.

Editio secunda emendatior.

*Cum Privilegio Sac. Cæs. Majestatis,
& Facultate Superiorum.*

AUGUSTÆ VINDELICORUM,
Sumptibus MATHIÆ WOLFF, Bibliopolæ,
M. DCC. XXXII.

G
Q
in Li
jura
prop
Titu
Tred
requ
bene
agitu
lequ
com
XXX
& o
rant
com

Q
L

Liber III. Decretalium
GREGORII IX.

*Q*uoniam, *Quid & quo ordine in libro tertio Decretalium tractetur?* *Resp.* A Processu judiciali in Libro priori explicato progredimur ad actus & jura personarum Ecclesiasticarum, quæ partim propria, partim communia cum Laicis habent. Titulis omnino 50. Liber præsens absolvitur. Tredecim primi continent qualitates in Clericis requisitas, eorumque obligationes respectivè ad beneficia. Tum usque ad Tit. XXIV. inclusivè agitur de pactis Clericorum & contractibus; sequentes quinque dominium & jura illorum comprehendunt. A. Tit. XXXI. usque ad Tit. XXXIX. tractatur de Regularium statu, juribus, & obligationibus. Titulis posterioribus enumerantur actus, privilegia, jura, quæ vel Ecclesiis competunt, vel in iis exercentur.

TITULUS I.

De vita & honestate Clericorum.

Q. 1. *Quid importet nomen Clerici, & quinam Clericorum nomine veniant?* *Resp.* ad 1.
 Liber III.   A   No-

Nomine Clericorum juxta B. Isidor. relat. in *can. 1. dist. 21.* desumpto à græco κληρος, quo latine hæreditas vel fors significatur, intelliguntur personæ, debite ac specialiter ad cultum & servitium DEI in Ecclesia Christi deputatæ.

Resp. ad 2. Primò. In materia *favorabili* nomine Clericorum, & quidem strictiùs accepto, veniunt, quotquot primâ etiam tonsurâ tantum summi initiati usque ad supremum in Ecclesia Caput; desumpto latius veniunt pariter Regulares, Monachi, quamcunque Religionem professi, uti Equites Teutonici & Melitenses: *Fratres Laiti*, sive *Conversi*: Eremitæ, modò habitum acceperint ab Episcopo, subque ejus obedientiâ vivant, deputati pro servitio Ecclesiæ cujusdam vel Oratorii: *Fratres & Sorores tertii Ordinis S. Francisci*, si in communi vivant: *Moniales* in materia sibi adaptabili. arg. *can. si quis suadente. 29. caus. 17. q. 4. c. 33. de sent. Excomm.* Ratio, quia personæ enumeratæ sunt pars & fors Domini, specialiter electæ ad cultum divinum.

Resp. ad 2. secundò. In materiâ *odiosâ*, dum v. g. agitur de censura &c. nomine Clericorum veniunt tantum Clerici sæculares simplices, nisi vel aliud exprimatur, vel ex substratâ materiâ colligatur. Unde in odiosis nomine Clericorum non intelliguntur Episcopi, alique Prælati. *c. 4. de sent. Excomm.* non Canonici. arg. *c. 22. de elect. in 6.* non Monachi, nec cæteri Regulares utriusque sexûs *Abb. in c. 1. de Inst. &c.*

Q. 2. *Honestas Clericorum, de qua in h. t. in quibus consistat?* Resp. 1. In vitæ & morum integritate sive honestate, quæ duplex est, *interna* alia, alia *externa*. 2. In decenti habitu & vestitu. 3. In exercitio negotiorum statui Clericali convenientium.

Q. 3. *Quid de vitæ Clericalis honestate internâ dicendum?* Resp. 1. Requirit hæc rectitudinem intentionis, majus DEI obsequium in assumptione status Clericalis spectantis. *c. fin. de rescript.* 2. Vid. etiam *Frid. Sess. 23. c. 4. de ref.* Deinde animi & conscientie puritatem.

Resp. 2. De intentione ad statum Clericalem requisita. 1. Qui promoveri vult ad beneficium Parochiale, debet habere intentionem seriam, non tamen *absolutam*, ut ait *Wiestn. h. t. n. 19.* intra annum suscipiendi, si necdum habet, Presbyteratum; alias præter *reatum gravis peccati* fructus ex tali beneficio perceptos ante omnem iudicis sententiam tenetur restituere. *c. 35. de elect.* 2. Ratio, quia beneficium & fructuum perceptio aliter Clerico Parocho non conceditur, quam sub conditione habitæ intentionis recipiendi intra annum Sacerdotii. 2. Hæc dispositio quoad *restitutionem fructuum ante sententiam* extendi non debet ad recipientem sine intentione Sacerdotii dignitatem, cui animarum cura annexa, vel ad recipientem beneficium simplex, Ordinem S. annexum habens, sine intentione ascendendi ad Ordines Sacros, aut etiam cum animo, perceptis aliquo tempore fructibus, statum Clericalem de-

nuò relinquendi. 3. Qui primam tonsuram & Minores recipit absque animo clericandi, non quidem peccat mortaliter, quia nullibi extat præceptum graviter obligans; venialiter tamen, ut insinuare videtur Trid. Sess. 23. c. 4. de reform.

Resp. 3. De puritate conscientiae. 1. Licet in Clerico maxima deberet esse animi puritas, & ab omni peccato mortali immunitas, tum ob sublimitatem status. 1. Cor. 4. v. 1. & finem, quem sibi præfixum habere debet Clericus; tum ob sanctitatem functionum; tamen fides aut probitas Ministrum ad validam Sacramentorum confectionem necessaria non est Trid. Sess. 7. can. 12. de Sacram. 2. Ad licitam Sacramentorum confectionem ita requiritur, ut per se loquendo peccet mortaliter omnis, qui conficit Sacramentum in mortali. Lacroix de Sacram. in gen. Q. 24.

Q. 4. In quo consistat vita Clericalis honestas æterna? Resp. 1. Ut Clerici castè vivant. c. 13. h. t. utque sint remotiores ab omni sinistra suspitione, sub pœna suspensionis frequens accessus sine rationabili causa ad monasteria Monialium ipsis interdicitur c. 8. h. t. 2. Ut abstineant à crapula. c. 14. h. t. eumque in finem evitare tabernas jubeantur, nisi forte aliud necessitas exigat. c. 15. h. t. Clericus aleator & ebriosus suspendi vel etiam excommunicari jubetur, aut adhuc gravius arbitrio Episcopi puniri. can. 1. dist. 35. c. 15. h. t. Trid. Sess. 22. c. 1. de ref. 3. Ut avaritiam vel maxime fugiant, utpote radicem omnium malorum. c. 7. dist. 47. plura à Canonibus statuta in c. 10. h. t.

h. t. c. 1. de testam. Extrav. un. de crim. fals. int. Comm. & præcipue etiam, ut iudices gratis iudicent. c. 10. h. t. cujus cap. fusioem explicatio- nem vide apud Pirh. h. t. a. n. 6. & Schmalzgr. n. 23. & seq.

*Q. 5. Qualis debeat esse Clericorum habitus, quinam & sub quibus pœnis ad habitum Clericalem & tonsuram teneantur? Resp. 1. Habitum Clericalis in genere loquendo debet esse conformis consuetudini cujusvis Regionis, & talis, ex quo quis visus in populo primâ statim facie Clericus iudicetur, non Laicus: in specie & juxta Canones debet esse talis. Constit. *Cum Sacrosancta*, edita à Sixto V. 1589. non virgatus. c. 15. h. t. Color non debet esse rubeus, non viridis aut violaceus, quibusdam exceptis. *Clem. 2. h. t. & c.**

*Resp. 2. Clerici in Sacris constituti, & beneficiati, etiamsi tantum sint minoribus initiati, sub pœna suspensionis ab Ordinibus, officio & beneficio incurrendæ, & si semel correpti iterum deliquerint in hoc, sub pœna privationis officiorum & beneficiorum, regulariter tenentur vestem & coronam seu tonsuram Ordini suo convenientem in publico deferre. c. 15. h. t. *Clem. 2. eod. Trid. sess. 14. c. 6. de reform.* Bulla Sixti V. quæ extendit obligationem ferendi habitum & pœnas ad omnes beneficiatos & pensionarios, etiamsi jus tantum habeant ad beneficium, vel non est recepta in Germania, vel rursus abrogata*

Resp. 3. Minoristæ non gaudentes beneficio non quidem obligantur ad habitum Clericalem

deferendum, si tamen non detulerint, certum est quod *privilegio fori* ipso facto excidant. Trid. loc. cit. recuperant tamen illud reassumpto habito. Clem. 1. h. t. ob verba: *quamdiu promissis insisterint*. Dubitant AA. an insuper *privilegium canonis* amittant tales Clerici Minoristæ, & probabilius est, hoc de jure (seclusâ consuetudine) non amitti. Ratio, quia patet in *can. si quis suadentibus caus. 17. q. 4.* indistinctè omnibus Clericis hoc privilegium esse concessum, cui canonis derogatum non est. Clerici in majoribus constituti, & Minoristæ, habentes tamen beneficium, neutrum privilegium ipso facto amittunt; quia id nullibi est expressum.

Resp. 4. Clerici neque comam neque barbaram nutrire debent, nec relaxare comam sub pena excommunicationis, *c. 4. 5. & 7. h. t.* Consuetudo explicat hos canones, ut prohibitum sit Clericis nutrire comam more profano, pulvere cyprino aspergere &c. Idem ratione comæ fictitiæ v. Beruccarum observandum esset mandatum Innoc. XII. Anno 1692. datum, & novissima Constitutio Ssmi. D. Benedicti XIII. præsertim Conc. Rom. Anno 1726. celebrato.

Resp. 5. Interdicta est Clericis gestatio armorum militarium. *c. 2. h. t.* contrarium facientes excommunicantur, non tamen ipso facto, nisi sint Religiosi, inter septa monasterii, absque licentia superioris, arma habentes. Clem. 1. *Super verbo de statu Monach.* Nec Clericus armis, etiam specialiter prohibitis, jussu sæcularis Judicis spo-

liari potest, nisi vel in flagranti deprehendatur, vel alia via non supersit, quâ damnum aut injuria ab eo inferenda possit impediri. Schmalzgr. *h. t. n.* 43. citans plures.

Q. 6. *Quæ negotia, officia & exercitia prohibita sint Clericis?* Resp. In genere, quæ in se inhonesta sunt aut fordida *c. 15. h. t. & tot. tit. ne Cler. vel Monach.* exercentibus talia pœna in *c. fin. h. t.* statuta est. 2. In specie prohibetur Clericis, ne mimis, histrionibus & jocularibus intendant sive intersint, aut auscultent. *c. 15. cit.* pœna in Clericos jocularios expressa est in *c. un. h. t. in 6.* Ne officium macellariorum aut lanionum exercent. Vid. *Clem. 1. h. t.* Ne aleis & taxillis ludant. *c. 15. h. t.* transgressores, si frequenter, publicè & cum scandalo ludant, non excusantur à gravi peccato. De negotiatione propriè tali prohibita Clericis dicendi locus erit in *Tit. Ne Cler. vel Monach.*

Q. 7. *An & quomodo Clericatus debeat probari?* Resp. 1. Qui asserit se Clericum, probare debet. Ratio, quia est quid facti. 2. Probari potest vel per literas formatas; vel per Librum Ordinatorum in Archivo Episcopali reservatum; vel per Notarium, vel per alios modos, quorum plures recenset Schmalzgr. *h. t. n. 49.* 3. Si dubitetur, num qui v. g. captus est, sit Clericus, soli judici Ecclesiastico competet Clericatus discussio. *c. 12. de sent. Excomm.*

TITULUS II.

De cohabitatione Clericorum & Mulierum.

Q 1. *Quibus feminis cohabitare Clerici permittant vel non permittant?* Resp. Permissum est à Jure Clericis (quo nomine potissimum veniunt initiati Ordinibus Sacris) cohabitare, id est, in iisdem ædibus commorari feminis non suspectis; quales præsumuntur conjuncti in primo vel secundo gradu *consanguinitatis*, licet juvenes sint *c. 9. h. t.* ubi & ratio additur. Si tamen & hæc incontinentis vitæ suspicionem, aut scandali occasionem præberent, reprobæ vendæ sunt atque expellendæ, etiamsi mater aut soror. *c. 1. h. t.* 2. Permissum est Clericis habitare in eadem domo cum illis, quæ de hujusmodi conjunctarum familia sunt, ut sunt *familia &c. can. 27. dist. 81.* 3. Permissum est Clericis in servitium suum assumere foeminas extraneas provectioris ætatis, honestæ famæ, & extra suspicionem incontinentiæ existentes. *can. 16. dist. 32.* 4. Utrum licentiâ cohabitandi personis sanguine junctis &c. se extendat ad Episcopos, aliosque similes Prælatos Ecclesiasticos, dubitatur, idque propter Clericos cum Episcopis commorantes; sed dicendum, casu quo abest periculum scandali & incontinentiæ suspicio, licet in eadem

eadem domo retineri posse tales personas. Pirh.
h. t. n. 5. & arg. can. 6. dist. 77.

Q. 2. *Quanam pœna statuta sint in Clericos
fœminis suspectis cohabitantes, vel qui omnino con-
cubinarij sunt?* Resp. 1. De Jure veteri variæ pœ-
næ tam in concubinarios Clericos, quàm forni-
carios tantùm statuta sunt, ut habetur in can. 24.
inter Can. Apost. can. 2. & 9. dist. 28. can. 5.
dist. 82. c. 2. 4. & 6. h. t. De jure novo Trid.
sess. 25. c. 14. de res. procedendum est contra il-
los seq. modo. 1. Jubentur moneri specialiter.
2. Si ita moniti non desistant, habeantque ali-
quod beneficium, ipso factò privati sunt tertia
parte fructuum, qui vel fabricæ vel alteri pio lo-
co, arbitrio Episcopi applicentur. 3. Si nec
ita se emendaverint, eo ipso amittunt fructus
omnes, ac insuper ab administratione beneficio-
rum, quamdiu Ordinario videbitur, suspendi
debent. 4. Si nec hoc profecerit, perpetuò ju-
bentur privari beneficiis, pensionibus, officiis
Ecclesiasticis, & insuper fiunt inhabiles ad ea, &
ad dignitates ac honores quoscunque. 5. De-
nique, si nec sic resipuerint, excommunicandi
sunt.

Q. 3. *Quid requiratur, ut hæ pœna incurran-
tur & rectè infligantur?* Resp. 1. Clericus debet
esse verè concubinarius, id est hoc loco, con-
cubinam vel domi suæ, vel etiam extra illam
uxoris instar habere, qui enim fornicarius tan-
tùm est, hunc ait Schmalzgr. de jure prædictas
pœnas non incurrere, alijs tenentibus contrarium

A 5

ob

ob verba disjunctiva Trid. *l. cit.* & praxin Curiarum in Germania. 2. Monitiones debent esse speciales, etiam in *notoriè* concubinarium, nec enim absque trina monitione hic beneficio privari debet. Vall. *h. n. 3.* 3. Crimen concubinitus debet esse aut publicum notorietate facti, aut sufficienter probatum per testes; licet enim hanc conditionem Trid. non exprimât, exprimit tamen *c. 3. h. t.* & à Trid. subintelligi credendum est. 4. Clericus debet esse beneficiatus, beneficio enim Ecclesiastico carens, & tamen peccatis talibus obnoxius, carcere, suspensione, inhabilitate ad beneficia puniri debet. 5. Episcopus, si à synodo provinciali monitus non abstinuerit, ipso facto suspensus est, & si perseveret, ad S. Pontificem deferendus. Trid. *cit. l.*

Q. 4. Quid ulterius ratione pœnarum Clericis concubinariis statutarum notandum? Resp. 1. Clericus concubinarius probabilius non tenetur ante sententiam judicis declaratoriam fructus beneficium sui restituere. arg. *c. 19. de hæret. in 6.* & ex ipso Trid. quo jubentur fructus ejusm. ipso jure amissi fabricæ Ecclesiæ applicari arbitrio Episcopi, utique Clericum criminis reum prius declaratis; nomine autem fructuum, quibus concubinariis privantur, distributiones quotidianæ non veniunt, quia in pœnalibus faciênda non est extensio. 2. Clericus concubinarius in suspensionem *propriè* dictam, quæ sit Censura, & ex cujus violatione incurratur irregularitas, ipso jure non incidit. Ratio, quia verba Trid. suspensio-

tionem distantis sunt tantum comminatoria 3.
 Nec jure hodierno Sacerdotem concubinarium
 fideles tenentur vitare in Missis, aut aliis officiis di-
 vinis; quia per Extrav. Conc. Constantiens. *Ad*
evitanda. vitandi solum sunt excommunicati no-
 minati, ac publice denuntiati, vel notorii per-
 cussores Clericorum. vide tamen Pich. *L. 5. de*
sent. excomm. n. 33. ubi probabiliter contrarium
 asserit. 4. Licet modo predicto Clerici compelli
 possint ad dimittendas concubinas, aliasque
 personas suspectas, non tamen ad juramentum de
 eis amplius non recipiendis sunt cogendi. *c. 3. h. t.*
 Ratio, quia juramentum est remedium subsidiari-
 um, quod adhiberi non solet, nisi aliis remediis
 deficientibus, talia autem non deficiunt, cum
 suspensione, excommunicatione, depositione ad
 has deferendas compelli possint. *Demum de jure*
communi foeminae contra decorem Ordinis Cleri-
 calis cum Clerico delinquentes subjiciuntur judici
 Ecclesiastico; ob sacrilegium scil. quod ipsae cum
 Clerico peccando committunt; in praxi autem
 id non observatur.

TITULUS III.

De Clericis conjugatis.

Q 1. *An, qui & quo jure Clerici prohibeantur
 inire matrimonium?* *Resp. 1.* Clerici in mi-
 noribus tantum constituti, etiamsi fuerint bene-
 ficiati, licite & valide matrimonium contrahunt.

can.

can. 3. & 13. dist. 32. can. 8. §. si verò caus. 12. q. 1. c. 1. h. t. Si tales Clerici fuerint voto castitatis simplici obstricti, *valide* saltem matrimonium inire possunt, nisi votum illud castitatis veros constituat Religiosos, quo casu nec validum erit matrimonium stante voto contractum.

Resp. 2. Clerici in aliquo Sacro Ordine constituti nec valide nec licite matrimonium contrahunt. *c. 1. h. t. c. 2. qui Cler. vel. vov. Trid. Sess. 24. can. 9.* Extenditur etiam hæc lex ad Clericos Ecclesiæ Græcæ, in qua nunquam licuit matrimonium contrahere post susceptos S. Ordines. *can. 7. dist. 32. junct. Gloss. imò contractum juxta Barbo. c. 6. h. t. n. 2.* fuit irritum.

Resp. 3. Celibatus annexus est Ordinibus sacerdis non *ex præcepto naturali*, quia altaris ministerium non repugnat simpliciter usui conjugali, utpote per se honesto; neque *ex Lege positiva divina*, quia talis nec ex scriptura, nec traditione colligitur; sed *ex voto c. 6. h. t. c. un. de vot. in 6.* ad quod emittendum obligat Ecclesia suscipientes S. Ordines, etsi Ecclesia Græca, ut dicitur *c. 1. h. t.* præceptum hoc non admiserit. Potuisse Ecclesiam annectere S. Ordinibus obligationem, patet inde, quia hoc modo neminem *directè* cogit; plurimâsque habuit causas id statuendi. Hodie votum hoc emittitur tacite, saltem à *sciencia* illud annexum, aut illud positivè malitiosè non excludendo. Vide Laym. *L. 5. Tr. 9. c. 11. n. 3.* ubi probat, nunquam fuisse in universali Ecclesia per-

permissum, uxoribus prius ductis uti post susceptum Presbyteratum.

Q. 2. *An & qualiter conjugatus promoveri possit ad S. Ordines?* Resp. 1. Clerici Græci, qui vel minoribus sunt initiati, vel ante Clericatum matrimonium contraxerunt cum unâ, eâque virgine, jam conjugati ad Ordines Sacros promoveri possunt, & uti matrimonio. *c. 6. h. t.*

Resp. 2. Clerici Latini conjugati non possunt licite promoveri ad S. Ordines, nisi qui conjugati cum unâ, eâque virgine, perpetuam continentiam voveat, obtento desuper consensu uxoris: uxor verò, si velit in sæculo manere, & ipsa castitatem voveat, sitque ejus ætatis, ut extra periculum incontinentiæ esse videatur; aliàs & ipsa Religionem debet ingredi. *c. 2. h. t. c. 5. de conv. conjug. Extrav. Antiqua. Joan. XXII. de vot.*

Q. 3. *An Clericus conjugatus possit promoveri ad beneficia?* Resp. Absque dispensatione S. Pontificis non potest, nisi sub conditionibus in Resp. 2. *preced. Q.* dictis, juxta *c. 2. & 8. h. t. & Extrav. Antiqua cit.* estque talis collatio ipso jure nulla. *Pith. h. n. 2.* Extenditur responsio, ut nec Clericus conjugatus obtinere possit absque simili dispensatione administrationem Ecclesiasticam vel pensionem. Ratio, quia Clericus conjugatus excepto privilegio canonis & fori juxta *c. un. h. t. in 6.* habetur ut laicus, laicus verò nec beneficii, nec administrationis aut pensionis Ecclesiasticæ capax est *c. 17. de rescript.* ergo.

Q. 4.

*Q. 4. An & qualiter Clericus contrahendo matrimonium beneficia præhabita amittat? Resp. 1. Clericus in majoribus constitutus, si attentet matrimonium, quod juxta dicta est invalidum, sic punitur. 1. fit irregularis. *can. 32. caus. 27. q. 1. c. 1.* & 2. qui Cler. vel vov. 2. tanquam excommunicatus est publicè denuntiandus. *Clem. un. de consang. & affin.* 3. compellendus est per censuram ad uxorem, quam nulliter duxit, dimittendam. *c. 1. h. t.* Non tamen incurrit privationem beneficiorum ipso jure, sed modò per sententiam judicis est privandus. *c. 1. h. t.* Unde & arg. quòd non amittat ipso jure privilegia Clericalia.*

*Resp. 2. Clericus beneficiatus minorista valde contrahens matrimonium, etiam ratum tantum, ipso facto & jure amittet beneficia, eaque vacant citra omnem sententiam judicis, ita ut statim ab eo momento alteri conferri possint. Probat ex. *c. 1. h. t.* quòd aliàs objici solet. Ratio, quia matrimonium est status impossibilis cum beneficio Ecclesiastico. *c. 3. & 5. h. t.* ergo Clericus assumens liberè talem statum censetur tacitè & ipso facto renuntiàsse beneficio. Utrum verò Clericus contrahens matrimonium ob impedimentum dirimens, vel alium effectum invalidum amittat pariter ipso jure beneficia præhabita, disputant AA. Vide *Leur. h. t. Q. 46. Schmalzgr.* tenet neg. eò quòd cesset hoc casu ratio, ob quam amissio beneficiorum inducta est &c.*

Q. 5. Clericus in minoribus constitutus contrahens matrimonium, an & quæ privilegia Clericalia amittit.

amittat? *Resp.* 1. Talis Clericus, si observet certas conditiones, de quibus statim, gaudet privilegio canonis & fori, sed hoc in causis solum criminalibus, sive dein intententur criminaliter; sive civiliter, arg. *c. un. h. t. in 6.* 2. Conditiones utroque hoc privilegio fruendi copulativè requisitæ sunt, ut Clericus ejusm. cum unâ eâque Virgine contraxerit. Deinde ut deferat tonsuram & vestes Clericales *c. un. h. t. in 6.* Demum ex *Constit. Trid. Sess. 23. c. 6. de ref.* ut Ecclesiæ alicujus servitio sit ab Episcopo deputatus, eique actu serviat. Aliis privilegiis Clericalibus, quale est privilegium competentæ ex *c. Odoardus. de solut.* privilegium immunitatis à tributis, collectis, vectigalibus &c. nullo modo gaudet, ut patet ex *tit. cap. un. h. t. in 6.*

TITULUS IV.

De Clericis non residentibus in Ecclesia vel Præbendâ.

Q. 1. *Quid & quotuplex sit residentia? Resp.*
 1. Est præsentia seu commoratio assidua in loco beneficii, causâ servitii Ecclesiastici personaliter præstandi. Præsentia ut *assidua* esse dicitur, non sufficit, per *intervalla* residere beneficiatum, sed requiritur, ut semper *moraliter* saltem, beneficiatus sit præsens. In *loco* beneficii Episcopus dicitur, si sit in Ecclesia Cathedrali, vel saltem in Diœcesi: Canonicus, si Ecclesiæ
 suæ

sua ita adsit, ut in dies per se ipsum inservire possit: Parochus, si in domo Parochiali, vel hac deficiente, intra fines Parochiæ habitet. *Causa servitii Ecclesiastici* adesse debet ita, ut si quidem versetur in loco, officium tamen non præstet, residere minimè censeatur: Imò non satisfacit obligationi suæ beneficiatus, qui, licet in loco beneficii resideat, actus tamen beneficio annexos non per se, sed per alios exercet. Ratio, quia residentia laboriosa est, non otiosa; & arg. c. 4. § 6. h. t. Unde multi concludunt, talem beneficiatum, v. g. Parochum omnia per suos Capellanos administrantem fructus non facere suos.

Resp. 2. Alia est residentia vera, cum beneficiarius verè præsens est in loco beneficii, & personaliter exercet officium, propter quod beneficium est datum. Alia ficta, quando absens à loco beneficii juris interpretatione pro præsentem habetur in ordine ad lucrandos fructus. Schmalzg. h. n. 6. Pichler h. t. n. 2. dividit residentiam in voluntariam & necessariam, hanc in precisam & casualivam.

Q. 2. Quo jure introducta sit obligatio residendi?
Resp. 1. Beneficarii, simplicia tantum beneficia obtinentes, jure solum Ecclesiastico, per se ipsos tamen, residere tenentur. Ratio, quia alia obligatio non reperitur ullibi expressa.

Resp. 2. Beneficati Curati, & in specie Episcopi, Parochi, Vicarii perpetui, obligantur jure
 etiam

etiam divino & naturali (saltem in thesi & conditionate) residere in suis Ecclesiis. Trid. sess. 6. c. 1. de ref. ubi explicat verba scripturæ: *attendentes sibi & universo gregi.* & illa: *tu vero vigila.* item in sess. 23. c. 1. de ref.

Q. 3. *An obligatio residendi per dispensationem, consuetudinem, privilegium non possit tolli vel saltem mitigari?* Resp. 1. Circa beneficia simplicia dubium non est, quin & per dispensationem summi Pontificis, & per contrariam consuetudinem obligatio residendi vel tolli vel saltem possit modificari; exceptiones tamen quasdam notat Schmalzgr. h. à n. 30.

Resp. 2. Nec obligatio residendi in beneficiis curatis tam est absoluta, ut per privilegium, dispensationem, aut consuetudinem non sufficiat residere, & officium Ecclesiasticum præstare per substitutum, eo munere æquè bene vel melius fungentem. Ratio, quia jus divinum & naturale Curatos non absolute, sed conditionate obligat ad personaliter residendum, si scil. per alium non æquè bene, vel melius exerceatur officium, vel si ex absentia oriatur periculum ovium aut detrimentum.

Q. 4. *An & qua causa sint excusantes à continua residentia?* Resp. Trid. sess. 23. c. 1. §. nam. de ref. enumerat 4. causas, quæ possint beneficiatum excusare à residentia. 1. est *Christiana charitas*, si v. g. Episcopus vel alius Curatus discedit ad convertendos hæreticos: opus tamen est Episcopo licentiâ Metropolitanî vel Papæ, in-

Liber III.   B   ferio-

inferiori Curato licentiâ Episcopi. 2. *Urgens necessitas*; talis esset hostilis incurfio, capitales inimicitia, corporis infirmitas, aëris intemperies, quam Episcopus in alio loco suæ diœcesis reside- re potest, modò vadat ad Cathedralē temporibus præscriptis à *Trid. l. cit.* Contagio in loci Parochiæ grassans Parocho non est justa absentia causa, quia tunc vel maximè oves opus habent pastoris præsentia, & solatio. Si tamen habeat idoneos Vicarios, non tenetur per se Sacramenta pestiferis administrare. S. Congreg. *Decret. die 23. Sept. 1576.* 3. *Debita obedientia*, ut si Clericus abest ab Ecclesiâ suâ causâ servitii Episcopi exhibendi. *c. 15. h. t. & Trid. sess. 24. c. 12. in fin. de ref.* Soli tamen Canonici & beneficiarii simplices, non autem Curati ita possunt occupari in servitio *Papæ aut Episcopi*, ut fructus grossos annuos Præbendarum suarum etiam absentes percipientur, nisi tamen exigat necessitas aut major utilitas publica. *arg. c. 14. & 15. h. t. Leur. For. B. nes. p. 1. Q. 386. n. 1. & seq.* 4. *Evidens Ecclesiæ Reip. utilitas*, ut si quis alibi defendat jura Ecclesiæ suæ; si discedat ad Concilium Generale vel Provinciale; si Clericus absit studiorum causâ. *c. 4. & 12. h. t. Trid. sess. 5. c. 1. de ref. vide Schmalzger. h. à n. 60.*

Q. 5. *Quid specialiter circa residentiam, vel non residentiam Episcoporum notandum?* Resp. 1. Episcopi possunt citra licentiâ à S. Pontifice vel Metropolitano impetrandam duobus, vel ad summum 3. mensibus ab Ecclesiâ suâ abesse, modò

modo id non fiat temerè, & absque gregis detrimento, quod ipsorum conscientia relinquitur. Trid. *sess. 23. c. 1. de ref.* Quod si diutius eos absente necesse sit, debent causam absentia S. Pontifici, vel Metropolitano, vel illo absente Seniori Suffraganeo significare, ac in scriptis approbationem impetrare, nisi periculum sit in mora, vel absentia contingat propter officium Episcopatus annexum, cujus causa est notoria. *ibid.*

Resp. 2. Circa Episcopos non residentes hodie observanda est forma Decreti in Conc. Trid. *sess. 6. c. 1.* praescripta, ubi statuitur, quod Episcopus vel alius Praelatus superior, si ultra 6. menses illegitimè sit absens, quartam partem reddituum unius anni ipso jure amittat, quæ per Superiorem fabricæ Ecclesiæ vel pauperibus erit applicanda. Si per alios 6. menses in contumacia perseveret, rursus aliam quartam partem fructuum similiter applicandam eo ipso amittat. Crescente autem contumaciâ, per Archi-Episcopum vel Suffraganeum seniore denuntiari decet S. Pontifici infra 3. menses, ut pro arbitrio illius Ecclesiâ vel Episcopatu privetur. Deinde in *sess. 23. c. 1.* poenæ praedictæ confirmantur, & praeterea statuitur, Episcopum ultra 3. menses sine licentia & rationabili causâ se absentem reatum quoque peccati mortalis incurere, fructusque pro rata temporis absentia suos non facere. Demum in Constit. Pii IV. relata in *cit. sess. 6. c. 2.* habetur, quod, si illegitimè absentes extra suam Ecclesiam moriantur,

bona eorum tanquam spolia ad Cameram Apostolicam pertineant.

Resp. 3. Quod si Episcopi ultra 2. aut 3. menses à loco beneficii absque legitima causa absint, præter peccatum grave pro rata temporis absentiae fructus non faciunt suos, sed ante omnem sententiam, etiam declaratoriam, tenentur vel applicare Ecclesiae vel erogare in pauperes. *Trid. sess. 23. c. 1. de res.* Dicendumque est, à *Trid.* poenam in *sess. 6. c. 1. de res.* statutam fuisse exasperatam, forte quia adverterat, pro re minus profecturam. Alii aliter combinant *Trid.*

Q. 6. Quid de Abbatibus, aliisque Prælati Episcopo inferioribus dicendum? *Resp. 1.* Et hi residentiam personalem obligantur, quia & ipsi nomine Pastorum & Curatorum Episcopis inferiorum nomine veniunt, de quibus loquitur *Trid. cit. sess. 23. c. 1. §. eadem omnino.* 2. Non tamen Abbates illi, si debite non resideant, poenas paulò antè enumeratas incurrunt, quia ob votum Religiosae paupertatis redditus proprios non habent, sed omnia acquirunt monasterio. Itaque modis aliis juxta cujusque Ordinis regulam & usum plecti debent. 3. Si Abbates alique Prælati Episcopo inferiores sint exempti, & jurisdictione quasi-Episcopali gaudeant, uti Episcopi, ipsi etiam duobus saltem, vel 3. mensibus sine licentia Superioris annis singulis abesse possunt. Ratio, quia veniunt nomine Episcoporum: si verò non sint exempti, sed subjaceant

Epi.

Episcopo, verius est, licentiâ Episcopi iis opus esse per Trid. cit. sess. 23. c. 1. §. eadem omnino.

Q. 7. Quid juris circa absentiam Parochorum & aliorum Curatorum? Resp. 1. Parochi non possunt de jure sine licentiâ abesse à suis Parochiis, etiam ad duos tantum menses. Ratio est, quia in Trid. sess. 23. c. 1. expressè statuitur, ut *quandocumque eos abesse contigerit, discedendi licentiam in scriptis gratisque concedendam, ultra bimestre tempus, nisi ex gravi causa, non obtineant.* 2. Engel non audet damnare consuetudinem, si Parochus absque petita licentiâ per aliquot hebdomadas absit justâ de causâ, & absque periculo damnificandi plebem, substituto nimirum Vicario idoneo. Ratio, quia obligatio petendi licentiam suppositâ justâ causâ, ex mero jure positivo est introducta, ergo, sicut omnis alia lex humana, per consuetudinem tolli potest. 3. Pœnæ Parochorum non residentium eadem ferè sunt, quæ Episcoporum; unde præter reatum gravis peccati fructus absentia suorum non faciunt. Trid. sess. 23. c. 1. Citandi etiam sunt personaliter per nuntium aut literas, ut resideant. c. 8. 10. & *fin. h. t.* vel si lateant, per edictum c. 8. cit. imò juxta Trid. l. cit. statim possunt citari edictaliter, licet sciatur ubi morentur non residentes: Atque tum, si perseverent in contumacia, vel per centuras ad residendum compellendi, vel beneficio sunt privandi. c. 2. & *seq. h. t.*

Q. 8. Quid de Canonicorum residentia dicendum? Resp. 1. Canonici Ecclesiarum tam Ca-

thedralium quàm Collegiatarum non tantum
 juris communis, quia scilicet beneficium datur pro
 pter officium, sed etiam ex speciali Trid. Consti-
 tutione *sess. 24. c. 12. de ref. s. praterea* ad per-
 sonalem residentiam tenentur. 2. Possunt tamen
 etiam non substituto Vicario quolibet anno
 3. menses vel continuos vel interpolatos licite ab-
 que petita licentiâ abesse, nisi consuetudo vel mentio
 Fundatorum longius residentiae tempus, quàm 9
 mensium exigant. *Trid. cit.* 3. Lucrantur fructus
 saltem annuos & grossos, dum vel dictis 3. mensi-
 sibus, vel aliàs ex justâ causâ cum licentiâ, Episco-
 pi absunt. Ratio, quia habentur quidem pro
 residentibus, non tamen pro interuentibus
Fagnan. in c. licet. 32. de prob. n. 82. 92. & seq.
 adducens Declarationem S. Congreg. 4. De pre-
 nis Canoniorum debite non residentium
Trid. sess. 24. c. 12. de ref. add. Reiffenst. n. 124.
& seq. Pichl. n. 19.

*Q. 9. Quid juris sit circa distributiones quod-
 dianas? Resp. 1. Distributiones quotidianae sunt
 portiones quotidie distribui solitae iis tantum
 Clericis, qui statutis horis intersunt divinis of-
 ficiis. Vocantur fructus praesentiae & inter-
 sentiae, nec nomine fructuum regulariter veniunt.
 Agit de iis *Trid. sess. 21. c. 1. de ref.* 2. Re-
 gulae generalis loco est, quod illis tantum Cleri-
 cis debeantur, qui statuto tempore intersunt divi-
 nis officiis. *c. un. h. t. in 6. Trid. sess. 24. c. 12.*
¶ distributiones verò. de ref. Imò multi ob
 verba *Trid. sess. 24. c. 12.* (Omnes verò divinas
 per*

per se & non per substitutos compellantur obire officia . . . . atque in choro ad psallendum instituto, hymnis & canticis DEI nomen reverenter, distinctè, devotèque laudare) colligunt, teneri Canonicos cantare in choro, ut distributiones percipiant; quæ sententiâ de jure scripto vera est, consuetudine tamen contraria obtinet. 3. Distributiones quotidianæ, quas Canonici ob absentiam in divinis amittunt, pro diversitate casuum in Trid. sess. 21. c. 3. de ref. & sess. 22. c. 3. de ref. vel fabricæ vel reliquis accrescunt; attendenda etiam plurimum est consuetudo Ecclesiarum. 4. Causæ & causæ tres enumerantur in c. un. h. t. in 6. ob quas Canonici non tantum pro præsentibus habentur quoad fructus annuos, sed & pro interuentibus in ordine ad distributiones; scil. *infirmas gravis*, sive jam actu præsens, sive quæ merito timetur ex accessu ad Ecclesiam, etiamsi quis propriâ culpâ sibi morbum accersiverit. Deinde *iusta & rationabilis corporis necessitas*, quæ vel absolutam causet impotentiam, vel moralem, ut si quis *injustè* incarceratus, iniquè foret excommunicatus; vel absque gravi periculo vitæ aut fortunarum accedere non posset Ecclesiam, v. g. ob inclementiam aëris, insidias inimici: Demum *evidens Ecclesiæ propriæ utilitas*; hinc gaudet distributionibus, qui Romæ agit negotia suæ Ecclesiæ; qui pro defensione jurium Capituli abest; qui mittitur nomine Episcopi ad visitanda limina Apostolorum, ad Concilium, ad gratulandum Principi de felici adventu &c. Quibus addi potest

test. 1. Dispensatio vel privilegium Papale. 2. Dispensatio Episcopi ad breve tempus. 3. Consuetudo saltem post Trid. introducta. 4. Merita præcedentia, si quis per 40. annos assidue interfuit divinis.

TITULUS V.

De Præbendis & Dignitatibus.

Q. 1. *Quid sit Præbenda, seu beneficium, & quomodo ab aliis, quæ beneficia non sunt, distinguatur? Resp.* ad 1. Præbenda vel sumitur *latissimè*, & denotat omnem perceptionem reddituum Ecclesiasticorum, etiam si Laico competat v. g. propter Advocatiam, vel aliud obsequium sæculare. Vel sumitur *strictè*, & denotat jus percipiendi redditus Ecclesiasticos in Ecclesia Cathedrali vel Collegiata. Vel denique *latè* sumitur, & coincidit cum *Beneficio Ecclesiastico* saltem *inferiore*; *Majora* enim beneficia *Dignitates* dicuntur: *Præbenda* jam sive *Beneficium Ecclesiasticum* est jus perpetuum percipiendi redditus ex bonis Ecclesiasticis propter aliquod servitium spirituale, autoritate Ecclesiæ constitutum. *Explicationem definitionis vide apud Schmalzg. h. n. 2.*

Resp. ad 2. Imò. *Commenda*, quæ Ecclesia vel beneficium alicujus Clerici custodiæ, administrationi & curæ committitur, si est *Perpetua*, seu quamdiu *Commendatarius* vivit, beneficium est.

est. Ratio, quia ejus concessio vim & effectum beneficii præbet. Secus si sit *Temporalis*, seu concessa, quamdiu ejus Rector abest. Eodem modo differendum est de *Vicaria*, quæ maximè locum habet in beneficiis Parochialibus, in quibus subinde quis substituitur ad exercendam curam animarum, vel ad tempus & revocabiliter, & dicitur habere *Vicariam temporalem*, vel in perpetuum, & est *Vicaria Perpetua*. 2. *Capellania*, quæ est obligatio annuatim vel hebdomadatim unam vel plures Missas celebrandi in certa Ecclesiâ vel Altari, tum beneficium est, si sit *collativa*, id est, si auctoritate Ecclesiasticâ intercedente collata sit, & quidem in Titulum perpetuum. 3. *Pensio Clericalis*, quæ est jus exigendi certos fructus ex alieno beneficio, si concessum sit alicui ad tempus vel ad vitam pensionarii, beneficium non est. 4. De *Præceptoris*, quo nomine veniunt Commendæ apud Equites Ordinum militarium; de *Præsimoniis*, quæ sunt stipendia Clericis, præcipuè dum studiis dant operam, ex redditibus Ecclesiæ dari solita; de *Beneficiis manualibus*, quæ scilicet alicui conferuntur, ut sint ad nutum conferentis etiam absque causâ ullâ denuo auferibilia, dicendum est, propriè talia beneficia non esse.

Q. 2. *Quoruplex sit Beneficium?* Resp. 1. Aliud est duplex, aliud simplex. Duplex est, quod præter alia beneficiis omnibus communia superadditam habet aliquam juris qualitatem, v. g. præminentiam, vel administrationem, vel curam

ram animarum, *Majora* sunt Episcopatus, Archi-Episcopatus &c. usque ad Papatum; hæc nomine beneficiorum in odiosis non veniunt. *Media* sunt reliquæ dignitates inferiores, uti Præpositura, Decanatus, Vicariatus Generalis &c. uti & notandum discrimen inter *Dignitatem*, *Officium*, *Personatum*, de quibus passim AA. *Infima* beneficia duplicia sunt, quæ jurisdictionem in foro tantum interno annexam habent, quemadmodum Parochiæ, Plebanatus, Vicariæ perpetuæ. *Beneficium simplex* est, quod non est affectum talis juris qualitate, seu quod nullam habet præeminentiam, administrationem, jurisdictionem, uti sunt Capellanæ, Canonicatus; qui tamen in Ecclesiis præcipuè Cathedralibus ordinariè non veniunt nomine beneficiorum simplicium; etiam si non sint Dignitates vel Personatus, sed vocantur *Simplicia Majora*, quasi tertiam classem constituunt inter simplicia & Curata.

Resp. 2. Beneficium iterum aliud est *Sæculare*, aliud *Regulare*. Sæculare, quod Clericis sæcularibus, nullam scilicet Religionem Professis, per se conferri debet. arg. *can. 22. caus. 16. q. 7. c. 5. & 32. h. t. in 6.* Regulare, quod tantum est conferendum Religiosis, & per hos administrandum, ut sunt Abbatis, Prioratus &c. 2. In dubio præsumendum est beneficium non Regulare, sed sæculare. Gonzal. in *Reg. 8. Cancell. glos. 7. n. 1.* 3. Ut beneficium sæculare viâ præscriptionis transeat in Regulare, vel vicissim, requiritur,

tur possessio quadragenaria. arg. c. 5. h. t. in 6.
 Tum ut possidentes legitimè instituti fuerint. c.
 1. de R. J. in 6. Demum bona fides & justus
 titulus. 4. Regulariter Clerico sæculari sæculare,
 Regulari Regularè beneficium conferendum; po-
 test tamen Regularis sæculari beneficio præfici, &
 contrà, de plenitudine potestatis Papalis. c. 5. h. t.
 in 6. vel si urgeat necessitas, ut in casu c. 5. de
 Relig. dom. id potest Episcopus. Item Regula-
 res, etiam Monachi, promoveri possunt ad digni-
 tatem *Episcopalem* sive in sæculari, sive Regulari
 Ecclesia. c. 28. de Elect. in 6. Clem. 1. in fin. eod.
 Demum licet olim juxta *can. 31. & 34. caus. 16.*
q. 1. potuerint Religiosi etiam *Parochiis* præfici,
 ait tamen Schmalzgr. *h. n. 23.* probabilius esse,
 id hodie de puncto juris absque dispensatione
 Apostolica fieri non posse, nisi beneficium Pa-
 rochiale fuerit plene cuidam monasterio incor-
 poratum. Allegat Declar. Card. edit. jussu Greg.
 XIII. 8. Julii 1581. ubi declarari ait, Regulares
 nequidem cum consensu Generalis sui posse ad
 beneficium Curatum assumi. Item decret. S.
 Congreg. Episc. edit. jussu Clementis X. 17. Martii.
 1671. ubi priora confirmantur. Denique spe-
 ciali indulto, quo S. Pius V. ad preces Phi-
 lippi II. Hispaniarum Regis concessit Regulari-
 bus cujuscunque Ordinis, ut in Indiis de licentia
 superiorum suorum officium Parochi admini-
 strare valeant.

Resp. 3. Beneficium rursus aliud est *Manua-*
le, quod inter beneficia strictè numerandum
 non

non esse, dixi superius. Aliud *non Manuale*, seu *simpliciter Titulare*, quod confertur in titulum perpetuum, ita ut semel collatum beneficiato eidem auferri nequeat absque iustâ & jure expressâ causâ. Pirh. *b. n. 14.* Aliud *Patrimoniale*, quod conferri non potest, nisi Clerico patriæ, loci, vel Parochiæ alicujus; aliud *non Patrimoniale*, quod cuilibet digno undecunque oriundo conferri potest. Aliud etiam est *Electivum*, quod per suffragia Capitularium, accedente dein superioris confirmatione vel admissione, obtinetur; aliud *Patronatum*, in quo quis ad præsentationem Patroni, ab Episcopo vel alio Prælate Ecclesiastico instituitur, uti plerique Parochi solent institui; aliud *Collativum* sive *Liberum*, quod liberâ voluntate ejus, ad quem collatio pertinet, absque prævia electione, nominatione aut præsentatione, cui libuerit, modò habeat requisita, confertur. Notâsse hîc juvat discrimen inter *Collationem specificè sumptam, seu liberam*, quæ est gratuita concessio beneficii vacantis sine præcedente electione &c. & inter *Institutionem specificè sumptam seu Collationem necessariam*, quæ fit præviâ præsentatione vel *Nominatione Patroni*, de qua in *Tit. 7. hujus Libri.*

Q. 3. Quibus conferenda beneficia? Resp. 1. Qualitates Clericorum, quibus conferri & possunt & debent beneficia, enumeratæ sunt tum Tit. 6. q. 3. tum Tit. 14. q. 1. & seqq. Libr. 1. Decretal. 2. Quibus conferendæ Ecclesiæ Parochiales, vide Trid,

Trid. sess. 24. de ref. c. 18. 3. Quæ Pichl. h. n. 33. & seqq. tractat de intentione requisitâ in recipiente beneficium Parochiale, vel Canonica- tum, cui Ordo sacer annexus, dictum est suprâ; uti etiam de Religiosorum capacitate vel incapa- citate ad beneficia curata. 4. Novitio Religio- nis beneficium sæculare conferri potest, quia etiamnum sui juris est; non Regulare habens ad- ministrationem. c. 28. de elect. in 6. ex ratione in c. 49. de elect. insinuata; secus si hanc non habeat. Trid. sess. 14. c. 10. de Regular. 5. In beneficiis jure sanguinis succedi non potest, uti ratio, & c. 1. h. t. probat. 6. Possit abienti conferri benefi- cium, qui sive per se, sive per alium, etiam laicum speciali mandato instructum, acquirit jus in re, habetur c. 17. de prob. in 6.

Q. 4. Quomodo conferenda beneficia? Resp. 1. Gratis. can. 3. & 7. caus. 1. q. 3. Extrav. Cum de- testabile inter Comm. de Simon. aliàs committere- tur Simonia. 2. Liberè, scil. non per vim aut metum, c. 2. de his, qua vi. nec sub- aut obre- ptitiè. c. 23. h. t. in 6. c. 8. & 19. de rescript. 3. Palam, coram testibus saltem duobus. 4. In scripturâ, concordat praxis. 5. In perpetuum, aliàs proprium beneficium non est. 6. Non con- ditionatè, arg. c. 2. de elect. in 6. si scil. conditio extranea sit. 7. Non alternativè vel disjunctivè, v. g. confero beneficium Titio vel Cajo arg. c. cit. 8. Non unum idèmq. duobus, c. 20. h. t. 9. sine diminutione, ut dicetur Tit. 12. seq. 10. Intra cer-

certum tempus; de quo *c. 2. §. cum verò. de concess. prab. & Schmalzgr. n. 36. eod. tit.*

Resp. 2. Collatio beneficii *sub modo*, qui à natura non inest, est invalida; secus si in sit: sic valet hæc collatio: *Confero tibi beneficium Parochiale, ut intra annum suscipias Sacerdotium*, quia per talem modum nihil additur actui, nihil demitur, sed tantum, quod implicite continetur, explicatur. Idem dicendum de Collatione beneficii *sub pacto*. Collatio beneficii *sub onere* quomodo fieri aut non fieri possit, dicitur ad *Tit. 12. seq.* Forma conferendi beneficia Parochialia, scil. per concursum, præscribitur in *Trid. sess. 24. c. 18. de ref.*

Q. 5. An uni possint plura beneficia conferri?

Resp. 1. Dari beneficia *compatibilia*, quorum plura, duo nimirum, uni eidemque subjecto licite conferri, ab eoque possint retineri, præter *c. 7. de rescript. in 6. Clem. 4. eod.* supponit *Trid. sess. 7. c. 4. de reform.* Talia sunt duo beneficia simplicia sæcularia, residentiam continuam non requirunt, modò unum non sit sufficiens ad honestam sustentationem. *Trid. Sess. 24. c. 17. de ref. & modò non sint uniformia*, id est, ejusdem rationis; nec sub eodem tecto, seu in unâ eademque Ecclesia, vel altari. *c. 9. de Concess. prab.*

Resp. 2. Beneficia plura ex suâ natura incompatibilia, id est, quæ vel *continuum residentiam requirunt*, vel *ratione servitii se non compatiuntur*, non possunt, prohibente ita non tantum jure positivo

vo ob c. 5. 7. 14. 28. h. t. Clem. 3. eod. Trid. Sess. 7. c. 4. & Sess. 24. c. 17. de ref. sed etiam jure naturali, in thesi saltem & conditionatè juxta dicta ad Tit. 4. suprâ, uni eidemque subiecto conferri. Unde nec per consuetudinem, nec per privilegium aut dispensationem absque justa causâ induci poterit, ut quis plura beneficia, saltem quoad residentiam & servitium incompatibilia, habeat. c. 1. de consuet. in 6. Trid. sess. 24. c. 17. cit. Causæ dispensandi justæ sunt necessitas vel utilitas Ecclesie, evidens meritorum prærogativa &c.

Resp. 3. Hodie obtento plenè beneficio secundo, ex naturâ suâ incompatibili, statim ipso jure primum vacat quoad titulum, & si quis utrumque retinere vellet, etiam secundum vacaret. Trid. sess. 7. c. 4. de reform. Extrav. Execrabilis. Joan. XXII. h. t. facilè explicatur Trid. in contrarium allegari solitum sess. 24. c. 17. de ref. Beneficia taliter impossibilia sunt Episcopatus cum pacifica & frugifera possessione, & beneficia prius obtenta, non tamen Cardinalatus; duo beneficia uniformia. Trid. cit. duo curata. c. 28. h. t. in 6. duæ dignitates, & probabilius etiam duo beneficia simplicia, vel Canonicatus, requirentes personalem residentiam, ob verba Trid. aut alia incompatibilia.

Q. 6. Quibus jus & potestas Beneficia Ecclesiastica conferendi competat? Resp. 1. De jure communi & seclusis consuetudinibus, privilegiis & indultis Sedis Apostolicæ, amplissimam potestatem conferen-

ferendi Beneficia Ecclesiastica habet summus Pontifex, c. 2. h. t. in 6. Clem. 1. in fin. ut. lit. pend. ratio, quia est Ordinarius Ordinariorum, habet concurrentem jurisdictionem cum omnibus Ecclesiarum Prælatibus. Conferat autem vel *Jure prærogationis*, dum concedit alicui gratiam expectativam, vel mandatum de providendo, scilicet mandando, ut alicui beneficium proximè vacaturum conferatur. Vel *Jure Concursus*, vi cujus jus habet, cumulativè cum Collatoribus omnibus inferioribus beneficia actu vacantia conferendi; hoc casu præferetur collatio illius, qui prior contulit; in dubio, & dum neuter ex collatoriis actum habet possessionem, standum est collationi à Papa factæ. c. 31. h. t. in 6. Neutro tamen modo conferendi uti solet S. Pontifex; sed vel *jure reservationis*, vi cujus beneficia confert, quorum collationem sibi reservavit privativè; vel *jure devolutionis*, de quo infra Tit. 8. Circa ipsam Provisionem Pontificiam quid advertendum sit, Vide Leur. *Forum Benef.* p. 2. q. 786. Engel à. n. 55.

Resp. 2. De *Legatis à Latere* quòd de jure quidem *communi* concurrant in collatione beneficiorum cum Ordinariis ex c. 1. & 6. de off. Legat. in 6. dictum est ad Tit. 30. *Libr. 1. Decretal.* non autem post Concordata Germaniæ, probat Engel h. t. n. 60.

Resp. 3. *Episcopi*, & qui nomine Episcoporum veniunt, de jure communi habent potestatem conferendi omnia beneficia Diocesis suæ c. 16. de off. Ordin. c. 3. de Instit. c. 12. §. fin. de hanc modo

modò sint tales Episcopi *confirmati*, consecratos enim esse necesse non est. Excipiuntur Beneficia Sedi Apostolicæ reservata: beneficia, quorum collatio ad alium quempiam, maximè ex privilegio Apostolico, præscriptione, devolutione, spectat. Collatio Præbendarum, Canonicatum, Dignitatum in Ecclesiis Cathedralibus *de jure communi* pertinet ad Episcopum & Capitulum simul, ita ut Episcopus habeat unam vocem, & totum Capitulum alteram. *c. 15. de concess. præb.* In Ecclesiis *Collegiatis*, præscindendo iterum à consuetudine, jus præsentandi seu eligendi ad Canonicatum competit Capitulo, ejusque Superiori immediato, jus instituendi & confirmandi Episcopo. Schmalzgr. *h. t. n. 52.*

Resp. 4. Capitulum Cathedrale Sede vacante illa tantum beneficia conferre potest, quorum collatio ad ipsum & Episcopum viventem pertinebat *c. un. ne sede vac. in 6.* non illa, quorum collatio ad solum Episcopum spectabat. *c. 1. de Inst. in 6. c. 14. de Majorit.* Vicarius *Generalis* non habet jus sine speciali mandato beneficia conferendi ad liberam collationem Episcopi pertinentia. *c. fin. de off. Vicar. in 6.* Nec Canonici *singulares de jure communi* quidquam juris habent circa collationem beneficiorum; in nostris tamen partibus fere per turnum conferre solent.

Resp. 5. Laicus quidem nec *de jure*, quia potestas conferendi beneficium spiritualis est; nec *de consuetudine aut præscriptione*, quia secluso privilegio est incapax possidendi jus collationis

beneficiorum ; per privilegium tamen Pontificum
habilis esse potest ad jus beneficia conferendi arg
à pari de Jure Patronatùs. Cæterum verus pos
fessor juris conferendi beneficia licite potest
valide ea conferre. c. 7. de caus. possess. & prop.

Q. 7. Quale jus Collatario acquiratur in ben
ficio per factam sibi collationem? Resp. Collatio ac
ceptata tribuit acceptanti jus in re & quasi domi
nium collati beneficii prius etiam, quam tradi
tur. c. 17. h. t. in 6. c. fin. de concess. præb. eod. Si
collatio sit quidem oblata, nondum tamen ac
ceptata, acquiratur saltem jus ad rem, ut à Colla
tore revocari non possit taliter facta collatio, nec
beneficium alteri conferri. c. 17. cit. Potest ta
men Episcopus vel Collator præfigere terminum
Collatario, intra quem acceptet collationem.
Schmalzgr. h. n. 65. quo tamen elapso adus
utiliter Collatarius consentiet, casu quo alteri be
neficium necdum est collatum. ibid. n. 66. & si
agit, quomodo absenti interveniente persona
tertiâ beneficium conferatur.

Q. 8. Quis unire possit beneficia Ecclesiastica
& qua? Resp. I. Unio beneficiorum (quæ est
duorum vel plurium beneficiorum aut Ecclesia
rum à legitimo superiore facta annexio) fieri po
test tripliciter, dum vel ex duobus beneficiis fit
unum, ut in tertium aliquod & distinctum Cor
pus coalescant; vel dum unum beneficium unum
accessoriè alteri tanquam principali, ut huic quasi
superiori subjiciatur; vel dum duo beneficia æque
principaliter uniuntur: ex qualibet harum unio
num

num varii consequuntur effectus; uti & ex incorporatione beneficiorum Monasteriis facta, dum subinde beneficia incorporantur Monasteriis tantum quoad temporalia, aliàs pleno, item aliàs plenissimo jure.

Resp. 2. Uni perpetuò potest beneficia diocesis suæ Episcopus. *c. 8. de excess. Præl.* Veniunt autem nomine Episcoporum non tantum Prælati Superiores Episcopis pro suis diocesis, & Papa pro toto orbe. *c. 2. h. t. in 6.* Sed etiam de jure communi Legatus à latere. *arg. c. 1. §. fin. de off. Legat in 6.* Capitulum Cathedralis sede Episcopali vacante *c. un. de Major. in 6.* non tamen Vicarius Generalis absque commissione, cum & sine hac conferre beneficia non possit.

Resp. 3. Requisita ad validam & licitam unionem sunt seqq. 1. *Justa causa*, consistens vel in necessitate vel utilitate; & causæ cognitio: his deficientibus invalidè fit unio. *Trid. sess. 7. c. 6. de ref. c. 33. h. t.* 2. *Consensus eorum, quorum interest, scil. Capituli collegialiter congregati cum contractu prævio & causæ cognitione:* Patroni, si sit patronatum; Electorum, si sit electivum? Collatoris, si collativum; & horum consensus de valore unionis requiritur. 3. *Licet Rector beneficii immediatus, vel si vacat beneficium, ejus defensor, plebs item & Dominus loci audiendi sint;* non tamen ad valorem unionis illorum consensus requiritur. *Leur. p. 3. q. 918. & seq.*

C 2

Resp.

Resp. 4. Omnia quidem beneficia dioeceseos suæ unire potest Episcopus, excipiuntur tamen *exempta*, quæ subjectis unire non potest, ut patet: ex subjectis non potest unire beneficium suæ mensuræ, aut beneficio alterius diocesis. *Trid. sess. 14. c. 9. de ref.* Nec beneficia curata, nec Parochias Monasteriis, Abbatibus, Dignitatibus &c. *Sess. 24. c. 13.* nec beneficia liberæ collationis. *Sess. 25. c. 9. de ref.* Quid circa uniones beneficiorum à S. Pontifice factas debeat agere Episcopus, exprimitur in *Trid. sess. 7. c. 6. de ref.*

Q. 9. Quid de dismembratione, divisione, & suppressione beneficiorum statuendum? *Resp. 1.* Dismembratio Beneficii (quæ tunc fieri censetur, quando salvâ illius unitate pars fructuum ab eo aufertur, & alteri habenti tenues redditus applicatur, ad hujus fabricam vel Ministrorum sustentationem) fieri potest ab Episcopo ex justa causa *arg. c. 10. h. t.* & iisdem fere solennitatibus, quibus ad alienationem rerum Ecclesiasticarum, cuius est species, opus est.

Resp. 2. Divisio aut Sectio Beneficii tum fit, quando ex uno Beneficio duo fiunt, ex una Parochia duæ; & permessa est Episcopo, dum beneficium sufficientes præbet redditus pro duobus beneficiatis, itidem ex justa causa, & interveniente eorum consensu, qui eum ad unionem beneficiorum præbere debent. *Vid. c. 3. de Eccles. adif. & Trid. sess. 21. c. 4. de ref.*

Resp. 3.

Resp. 3. De suppressione beneficii, quæ est totalis beneficii extinctio, ait Trid. *Sess. 24. c. 15. de ref.* quòd liceat Episcopis eam facere, si tenues & insufficientes sint redditus, debitæque solennitates adhibeantur.

Q. 10. Quid in genere circa reservationes beneficiorum dicendum? Resp. 1. Reservatio hoc loco est alicujus beneficii per eum, qui ad id potestatem habet, ad se facta avocatio. *Reservatum* ergo beneficium dicitur, cujus collationem superior, præcipuè summus Pontifex, sibi vindicat, ut illud inferior valide conferre non possit. *c. 45. de elect. in 6. c. 2. h. t. in 6.*

Resp. 2. Differt *reservatio* ab *affectione*, quòd illa fiat per actum verbis expressum, quo Pontifex declarat, se beneficium suæ dispositioni reservare, hæc autem scil. affectio fiat ipso facto, *per appositionem manus Papalis*, dum Pontifex circa aliquod beneficium aliàs non reservatum se intromittit de eo disponendo, & sic tacitè sibi illud reservat. Deinde beneficium reservatum ab inferiori Collatore nunquam imposterum conferri potest, affectum autem pro illa tantum vice, &c.

Resp. 3. Posse Pontificem sibi reservare beneficia certum videtur, quia amplissimam habet potestatem circa dispensationem beneficiorum. Causæ autem introducendi reservationes, quæ sub annum Christi 1324. sub Joanne XXII. ceperunt, justæ fuerunt, ne scil. Pontifex videretur omnino à se abdicasse potestatem conferendi

beneficia, dum hanc aliis concessit; & ut habere amplio- rem facultatem, Clericis pauperibus succurrendi; utque communicatio Ecclesiarum inferiorum cum Romana conservaretur.

Resp. 4. Effectus reservationis, si adjectum sit decretum irritans, quod liget manus inferioris Collatoris, sic, utis valide beneficium reservatum conferre nequeat, sive sciverit, sive ignoraverit reservationem; decreto irritante non addito ligantur tantum manus inferioris Collatoris post notificationem. *c. 20. h. in 6.*

Resp. 5. Divisionem Reservationis, dum alii dicitur *Generalis*, alia *Specialis*; alia *Temporaria*, alia *Perpetua*; alia *fixa & continua*, *eventualis & discontinua* alia; alia item *clausa in Corpore Juris*, alia *quæ est extra Corpus Juris Communis*, vide apud Schmalzgr. *h. à. n. 217.*

Q. 11. *Quanam sint reservationes beneficiorum in corpore Juris clausæ?* *Resp. 1.* Unica tantum est, & habetur in *c. 2. & 3. & præcipue in c. 34. h. t. in 6.* ubi S. Pontifex sibi reservat beneficiorum collationem, quæ vacant apud *Sedem Apostolicam* vel *in Curia Romana*. Vacare autem *in Curia* vel *apud Sedem Apostolicam* probabiliter idem est, quanquam aliqui faciant differentiam.

Resp. 2. In ordine ad effectum reservationis hujus Curia Romana ibi est, ubi moratur Pontifex cum Cancellaria, Tribunalibus & officialibus suis, quocumque demum in loco moretur, adeoque *Curialis* aliquis is est, qui cum aliis vel

tan-

tanquam Consiliarius, vel alio modo inserviando Curiam constituit, obtinens beneficium extra Urbem, vel alius extraneus beneficiatus causâ negotii apud Sedem Apostolicam commorans, si vel ibidem, vel recedens à Curia intra duas dicetas legales (ad summum intra 10. milliaria Germanica) moriatur, beneficia illius collationi Papali sunt reservata.

Resp. 3. Durat reservatio per unicum mensem, à die vacationis computandum *c. 3. h. t. in 6.* Nec comprehendit beneficia manualia; nec beneficia juris Patronatus laicalis ex fundatione, constructione, dotatione competentis; nec beneficia regularia, aut alia resignata, aut vacantia in Urbe, & ad eos pertinentia, qui curiam non sequuntur; nec beneficia Ecclesiæ non numeratæ, nec Parochialia vacantia Sede Papali vacante *c. 35. h. t. in 6.*

Q. 12. Quanam sint Reservationes beneficiorum per Extravagantes, tum clausas in Corpore Juris, tum non clausas? Resp. Præcipuè seq. 1. In *Extravag. Pia 1. h. t.* agitur de reservatione beneficiorum, quæ vacant apud Sedem Apostolicam, & intelligi debet juxta determinationem juris communis in *c. 3. & 34. h. t. in 6.*

II. In *Extravag. Execrabilis. 4. h. t.* quæ est eadem cum *Extravag. Execrabilis. un. Joan. XXII.* statuitur, ut, qui receperint dignitatem, personatum, aut aliud beneficium Curatum, si antea simile obtinebant, non tantum primum ipso jure vacet, sed etiam secundo sint ipso jure privati,

ti, ipsa verò beneficia vacatura vel dimissa sibi Pontifex reservat; & si verbis textus strictè interpretare hæreamus, quæ sunt: *omnia & singula vacatura vel dimissa &c.* dicendum fortè esset, utrumque beneficium, primum & secundum esse reservatum; contraria tamen sententia, statuens secundum tantum esse reservatum, verior & benignior est. Vid. Reiffenst. *h. n. 456.*

III. In *Extrav. ad Regimen 13, inter Communes h. t.* reservantur beneficia omnia, quæ in Curia vacant: quæ vacant per depositionem, privationem, electionis aut postulationis cassationem, aut per renuntiationem à Pontifice admissam: quæ vacant per mortem Cardinalium, Legatorum, Nuntiorum Sedis Apostolicæ, & aliorum ejusdem Officialium: quæ vacant per promotionem à Papa factam ad majores Dignitates, &c. Extravagantia hæc à Concordatis Germaniæ modificationem in certis passibus accepit.

IV. Aliæ adhuc reservationes per Bullas extra Corpus Juris editas sunt introductæ: A Pio V. per Bullam: *Cum ex Apostolatus officio.* reservantur beneficia eorum, qui prolapsi sunt in hæresin: à Pio IV. per constit. *Ad Romanum Pontificem.* reservantur beneficia, vacantia ob Simoniam confidentialem, quam Constit. acuit Pius V. in Constit. *Intolerabilis.* &c. ubi tamen notandum, quod Bullæ, quæ primum post Concordata Germaniæ emanarunt, probabilius Germanos non obligent, nisi alia concurrant, ut probat Pichler ex verbis Bullæ *h. t. n. 64.* relatis.

Q. 13. *Qua beneficia reserventur per Regulas Cancellariæ?* Resp. 1. Per Regulas Cancellariæ (quæ quid sint in Q. 10. *Proem.* videri potest) variæ sunt statutz reservationes, quarum aliquæ vel non concernunt ultramontanos, vel iis per Concordata derogatum est vel aliàs adeo notabiles non sunt; præcipuum locum in hac materia tenent Reg. 1. 4. 9. 15. 19. 26. 27. 36. 68.

Resp. 2. In Regula 1. renovantur reservationes omnes factæ in Extrv. *Execrabilis*, & Extrav. *Ad regimem*: Reservat etiam Pontifex beneficia omnia obtenta & obtinenda, de quibus Ordinarii aliique Collatores contra Trid. disponunt. Huic regulæ per Concordata derogatum non est. Quia verò nimis longum foret, recensere, quæ in singulis Regulis disposita sunt, vide Engel h. §. 3. *per tot.* super hac materia tractantem.

Q. 14. *Qua beneficia in Concordatis Germaniæ sint reservata?* Resp. 1. Concordata Germaniæ sunt pacta & conventiones, quæ potissimum super collatione & provisione beneficiorum in Germania vacantium à Nicolao V. & Friderico III. Imperatore, aliisque Principibus Germaniæ anno 1448. statuta, approbata & confirmata fuerunt.

Resp. 2. In his renovatur & confirmatur reservatio facta in Extrv. *Execrabilis*. absque omni limitatione. Item Extrav. *Ad regimem*. sed cum modificatione in seq. 1. Non reservatur in Concord. beneficium vacans per suspensionem

muneris Consecrationis, quod reservatur in Extrav. 2. In Concord. non reservantur beneficia Officialium Sedis Apostolicæ, si non fuerint Officialiales actuales sed prius deposuerint officium suum, quam obierint; in Extrav. indistinctè reservantur beneficia Officialium Sedis Apostolicæ per obitum illorum vacantia. 3. In Concord. tantum reservantur *verorum* Commensalium Papæ beneficia & Officialium certo numero & qualitate; in Extrav. indistinctè. 4. In Concord. reservantur beneficia autoritate literarum Apostolicarum *immediatè* collata, quam vocem *immediatè* Extrav. illa non habet.

Resp. 3. In specie per Concordata Germania reservantur *ex parte possessoris* Dignitates & beneficia Ecclesiastica vacantia per obitum alicujus S. R. E. cardinalis, ubicunque is moriatur. *Concord. §. placet nobis.* Exemplificat Schmalzgr. h. t. n. 235. Beneficia Legatorum Sedis Apostolicæ, Officialium & Commensalium cum limitatione expressa in *cit. §. placet* Ex modo, quo vacant. reservantur beneficia in Curia sive apud Sedem Apostolicam vacantia, §. placet. Quoniam nomine horum veniant, vide apud Schmalzgr. h. à n. 237. Ex qualitate Dignitatis & beneficii specialis reservantur Papæ non quidem ipsæ Ecclesiæ Archi-Episcopales vel Monasteriorum exemptorum Præfecturæ, sed tamen electionis à Capitularibus factæ confirmatio; jus devolutionis; jus providendi Ecclesiæ cassatâ electione, repulsâ postulatione, aut renuntiatio à Sede Apo.

Apostolica acceptatâ. Deinde reservatur Pontifici in quavis Ecclesia Cathedrali dignitas proxima Episcopali (quæ in Germania fere est Præpositura) in Collegiata illa, quæ ibi est principalis. *Concord. §. de cæteris.* nisi per speciale privilegium exemptæ sint, uti exemptas dicunt, Præposituram Cathedralis Augustanæ, Monasteriensis Westphaliæ, Elvacensis &c.

Resp. 4. Obligantur Concordatis Germaniæ subditi Imperii, venientes nomine Germanicæ Nationis, non alii; nisi quod juxta plerosque **AA.** & in specie La Croix *L. 4. n. 505.* per extensionem contineantur sub Concord. Germ. Ecclesia Virdunensis, Metensis, & secundum aliquos, Genuensis. Sunt tamen quædam Ecclesiæ Germanicæ, quæ non recepisse dicuntur Concordata; ita testatur Zypæus *Consult. 3. La Croix cit. n. 505.* de Herbipolensi & Bambergensi.

Resp. 5. Non potest passim pro arbitrio suo & absque legitima causa summus Pontifex derogare Concordatis. Ratio, quia etiam Princeps cum subditis contrahens obligatur naturaliter & civiliter: potest tamen absolute loquendo, ex plenitudine potestatis, etiam extra Concilium derogare ob causam gravem & extraordinariam, concernentem commune bonum Ecclesiæ; arg. ex *Concord. §. item placet.* Ratio, quia habet ita plenam à Christo potestatem, ut hanc à se omnino, nisi renuntiando Papatui, abdicare non possit: quia licet Concordata habeant vim pacti, magis tamen sunt privilegium Papale: it. quia quomodo.

do.

docunque Papa cum sibi subdito paciscatur, semper includitur hæc conditio : *nisi occurrat casus gravis extraordinaria, ob quam aliud postulet commune bonum Ecclesie.* Quæri hic solet, an consuetudinem vel præscriptionem in concordat. Germ. quid possit immutari? negat Pichl *n. 363.* nihil decedit La Croix *L. 4. n. 250.* affirmat Wiestn. Schmalzgr. Pichl.

Q. 15. Quid de annatis dicendum? Resp. Annata sunt pensiones sive certæ quantitates pecunie, quæ de Episcopatum & beneficiorum reddituum fructibus primi anni, item de quibusdam Monasteriis virorum exemptis Camera Apostolicæ solvuntur, & hæc reservationes fructuum pariter in Concordatis continentur. 4. Species à Fagn. in *c. 1. ne Præl. vices suas.* distinguuntur. *Prima*, quæ etiam specificè *Annata* dicitur, est media pars fructuum primi anni Camera Apostolicæ solvenda de beneficiis inferioribus & Regularibus, quæ Papa non confert consistorialiter, dummodo beneficiorum redditus annuus excedat 24. ducatos: unde cum in Germania, Gallia, & Hispania nulla beneficia taxantur in Camera ultra 24. ducatos, ratione annuitatis de illis nihil solvitur. 2. Species in Concordatis placet similiter ab Italis communia servantur, & solvuntur de Prælaturis Consistorialibus, quales in Germania sunt Archi-Episcopatus, Episcopatus, & Prælaturæ principales tam Regulares quàm Sæculares immediate Sedi Apostolicæ subjectæ, ut Campidunensis, Fuldenis, Elva.

Elvacensis. Deberent de his solvi integri fructus
 primi anni, sed taxa in Libris Camerae ita modera-
 ta est, ut quintam partem reddituum unius anni non
 excedat; nec solvenda sit uno anno tota taxa,
 sed dimidia primo, altera dimidia secundo anno.
 Tertia species appellantur *servitia minuta*, quae sunt
 portiones secundum proportionem taxae fructuum
 Episcopaliū vel Abbatialium inter certos
 Papae Ministros & Officiales distribuendae.
 Quartam speciem constituunt *Quindennia*: haec
 sunt media pars fructuum, quae ex beneficiis alicui
 Communitati vel loco pio unitis, aut ex speciali
 privilegio à reservatione liberatis solvitur singulis
 14. annis. Solvit hujusm. Quindennia Praepo-
 situra Augustana, quod ex reservata facta sit ex
 speciali indulto Papae electiva. Caeterum nihil
 committi nundinationis in annatis exigendis aut
 Simoniae, probat *Leur. p. 3. for. benef. q. 190.*

Q. 16. *Quanam sint reservationes resultantes
 ex Primis Precibus Imperatoris? Resp. 1.* Primae
 Praeces sunt nominationes de personis idoneis ad
 beneficia Ecclesiastica per totum Imperium, pro-
 ut nunc est, vacantia vel vacatura, ex speciali in-
 dulto Imperatori ac Regi Rom. recens electo ab
 Apostolica Sede concessio. Non ergo 2. com-
 petit Imperatori (ut A catholici volunt) **Krafft**
tragenden Kayserlichen Ambts patet ex *Diplo-*
matibus Precum Primariarum, quas recentiores Imp-
 peratorum Rudolphus II. Ferd. II. & III. interposuerunt.
Item ex Bullis Pontificiis, ubi Ly favorabiliter: de

nostra mera liberalitate. quæ verba gratiam in-
 gitant. Item *ex variis limitationibus*, dum Pon-
 tifices statuerunt id procedere tantum de ter-
 ræ Imperii extra Italiam; quoad Collatores,
 saltem habent 4. beneficia collationi suæ ob-
 xia; dum excluderunt à Precibus beneficia re-
 vata in extrav. *Ad Regimen*, dum in una Eccle-
 siâ unum tantum beneficium primis Precibus
 tribuerunt &c. 3. Est tamen jus hoc antiquis-
 simum, ut testatur Durandus, qui circa annum
 1271. vixit; habetur etiam in formulâ pri-
 mæ Precum Rudolphi I. Habsburgici in Regem
 Rom. electi anno 1273. 4. Derogatur per Pri-
 cum primariarum indultum Concordatis, præ-
 sertim quatenus decernunt Alternativam. De-
 cision. Rot. Rom. 1618. 4. *Maji*. Statutis
 consuetudinibus particularibus Ecclesiarum. Con-
 cord. §. *non obstantibus*. Regulis Cancellariae
 & aliis in §. *cit.* positis. 5. Locus est adhuc
 die Precibus Primariis, & licitè quidem, non ob-
 stante c. 2. & 11. de concess. Prab. nec Trib.
 Sess. 24. c. 19. de ref. 6. Non subjacent Precibus
 primis Dignitates Pontificales, vel his proxime
 in Cathedralibus Ecclesiis, aut primæ in Collegi-
 tis & alia beneficia, quæ sibi Pontifex reservavit in
 Extrav. *Ad regimen* nec beneficia monoculana,
 nec beneficia juris Patron. Laici vel mixti, ex
 datione vel dotatione talis; nec regularia Profes-
 sionem requirentia &c. Vide *Leur. for. Benef.* p.
 2. q. 607. & 608. 7. Potest privilegium suum Im-
 perator alteri concedere; executores etiam, dum-
 modo

modo sint in Ecclesiastica dignitate constituti, pro
libitu constituit; verius tamen est, quod hi exe-
cutores non instituunt nominatum per primas
Preces, sed Ordinarius Collator. Leur. Engel
&c.

Q. 17. Quid statuatur in Concordatis Germa-
niae de alternativa Beneficiorum collatione? Resp. 1.
In Regula Cancell. IX. inter antiquiores VIII. S.
Pontifex Ordinariis Episcopo inferioribus 4.
Episcopis verò, iisque tantum residentibus 6.
concessit menses, in quibus si qua beneficia vaca-
re inciperent, liberè illa conferrent, aliis mensibus
sibi reservatis; in Concord. Germaniæ autem §.
de cæteris. statuit perfectam alternationem, ut
primus semper mensis incipiendo à Januario sit
Papalis, alter ordinarii Collatoris sive Episcopi,
sive inferioris cujuscunque, imo menses Papales
subinde etiam aliis indulget.

Resp. 2. Comprehenduntur in hac alternativâ
mensium regulariter omnia tum beneficia proprie
dicta, tum Dignitates vacantes Reg. IX. Cancell.
Concord. §. de cæteris. cit. etiamsi beneficia post
Concord. erecta sint. Ratio, quia Concordata
alternationem inducunt in beneficia quæcun-
que &c. Excipiuntur tamen, ut alternativæ
non subjaceant, beneficia perpetuò reservata
collationi Papæ: beneficia juris Patronatus laici,
vel etiam mixti: beneficia per concursum con-
ferri solita: beneficia vacantia per resignatio-
nem in mense Papali factam, modò resignatio-
fuerit expressa, pura & simplex, Pichl. h. t. n. 49.

Vica-

Vicarias perpetuas, licet sint proprie dicta beneficia, speciali Constit. *Ad exequendum*, S. Pius V exemit ab alternatione; subsunt tamen huic beneficia Parochialia, quæ non habent Patronos laicos, ob verba in Reg. Cancell. & Concord, cum
& sine cura.

Resp. 3. Mensis Papalis finitur, adeoque mensis Ordinarii incipit, dum auditur primus pulsus horæ duodecimæ in media nocte ultimi diei mensis. *c. 24. de off. deleg.* In dubio statur pro Ordinario, quia reservatio est odiosa. Versimilius tamen est, quod incipiat trimestre Pontifici competens pro beneficio conferendo non die ipso, quo innotuit vacatio ejus in loco beneficii, sed die sequenti. Ratio, quia reg. dies termini in termino temporis non computatur.

Resp. 4. Beneficio alternativo in mense Papali vacante, datur ad conferendum Pontifici trimestre, quo abstinendum est à collatione Collatori Ordinario; sin autem post 3. menses à die note in loco beneficii vacationis non appareat ullibi provisus à Sede Pontificia, Collator ordinarius poterit de beneficio disponere. DD. in Concord. *Germ. §. De cæteris.* quomodo id possit, vide apud Wiestn. *h. t. n. 109.* Engel *de rescript n. 21.* explicantem Constit. Gregorii XIII. *Qua in Ecclesiisiam.* Trimestre Pontificium currit etiam Sede Apostolica vacante. Ita Praxis habet.

TITULUS VI.

De Clerico Ægrotante vel debilitato.

Q. 1. Utrum Clericus propter ægritudinem, senium, mutilationem, aut aliam perpetuam inhabilitatem amittat beneficium aut fructus illius?

Resp. 1. Clericus propter morbum non amittit beneficium, sed modò Canonicè in beneficio suo institutus, sive investitus sit, non pro residente tantùm sed etiam pro deserviente habendus est. c. 1. h. t. etiamsi propriâ culpâ infirmitatem contraxerit. arg. c. un. de Cler. non resid. in 6.

Resp. 2. Neque Clericus beneficiatus mutilatus & per hoc insigniter deformatus beneficium, illiusque fructus amittit. arg. c. 2. h. t.

Resp. 3. Neque Episcopus, quod certum videtur ex c. 5. h. t. neque etiam Parochus, de quo dubium est ob c. 4. h. t. amittit beneficium vel illius fructus, casu quo perpetuò fieret inhabilis per lepram v. g. vel amentiam. arg. c. 5. h. t. & c. 3. h. t. videtur clarè decisum.

Q. 2. Quomodo Clericis infirmis vel debilitatis succurrendum? Resp. 1. Si infirmitas sit incurabilis aut perpetua, sintque Beneficiati Curati, Prælati aut Episcopi, dandus est illis Coadjutor, etiamsi forent inviti. c. 3. h. t. & c. un. eod. in 6.

Si morbus sit temporalis, tenentur Parochi Vicarium

Liber III.

D

carium

carium temporalem constituere, pro cura animarum approbatum ab Episcopo. *Trid. Sess. 23. c. 1. de ref.*

Q. 3. Quid de Coadjutoria dicendum? Resp. 1. Coadjutoria est facultas alicui concessa adjuvandi beneficiatum in beneficii regimine: est vel *temporatis*, vel perpetua, id est, cum spe *successionis*. 2. Coadjutorem *temporalem* Prælati Episcopo inferioribus non exemptis, & Parochiæ dat Episcopus, vel eorum Ordinarius. *c. 3. & fin. h. t. Trid. Sess. 21. c. 6. de ref. Episcopis aut Prælati sublimioribus regularibus solus S. Pontifex. c. un. h. t. in 6.* quia datio Coadjutoris est inter causas majores. Coadjutorem perpetuum nemo dare potest, nisi Papa solus arg. *Trid. Sess. 25. c. 7. §. in Coadjutoriis. de ref. c. 2. & 3. de concess. Præb.* 3. Causæ, ob quas assumendus Coadjutor, sunt senium Coadjuvandi; gravis infirmitas perpetua; mutilatio; defectus scientiæ in Curato. 4. Sustentandus est Coadjutor ex Ecclesiæ proventibus *c. 3. h. t. c. un. eod. in 6.* si verò hujus reditus pro utroque sufficientes non sunt, primò ex iis ali debet coadjutus *c. 1. & 5. h. t.* residuum attribuitur Coadjutori; Episcopo tamen providendum, ut & hic congruam habeat sustentationem, juxta id, quod dicitur *Trid. Sess. 21. c. 4. & 6. sess. 24. c. 17. de ref.* 5. Pontifex quando dat Coadjutorem ad succedendum, non adstringitur ad observandas qualitates in Coadjutore cæteroquin requisitas; quia est supra jus positivum; secus si detur ad coadjuvandum,

dum. 6. Hujus officium est vices coadjuti supplere in iis, ad quæ est datus: *potestas* metienda est ex literis coadjutoria, quæ si non sit limitata, potest ea, quæ principalis, *regulariter*, ob *c. 24. de elect. in 6. c. un. §. fin. h. r. in 6. c. ult. de off. Vicar. in 6.* Coadjutoris *temporalis* officium cessat morte vel naturali, vel civili coadjuti AA. passim. Notentur etiam, quæ Engel habet hic. *n. 8.*

TITULUS VII.

De Institutionibus.

Q. 1. *Quid & quotuplex sit institutio? Resp.* Institutio *specificè* sumpta, sive pro *Collatione necessaria* est concessio Ecclesiæ vel beneficii vacantis auctoritate legitima Episcopi vel alterius Ordinarii ad præsentationem vel nominationem Patroni. Dicitur etiam hæc Institutio *Collativa*, de quæ eâ agitur in hoc titulo, & differt à *Collatione libera*, à *Confirmatione*, & cæteris modis, quibus beneficia acquiruntur. Agitur hic de aliis adhuc duabus institutionibus, quarum una dicitur Institutio *Authorizabilis*, per quam Clerico ad beneficium Curatum promotum committitur cura animarum, & vocatur *Approbatio*. Altera *investitura, installatio, Missio in possessionem, institutio corporalis*, per quam Clerico tribuitur jus apprehendendi possessionem corporalem.

lem & actualem beneficii, vel ipse potius introducitur in actualem possessionem.

Q. 2. Cuinam competat jus instituendi præsentatos Institutione collativâ? Resp. 1. Episcopo *c. 3. h. t. & c. 12. §. fin. de Hæret.* etiam nondum consecrato, quia institutio est actus jurisdictionis. 2. Capitulo Sede Episcopali vacante. *c. 1. h. t. in 6.* Ratio, quia Capitulum Episcopo succedit in iis, quæ necessitatis sunt & justitiæ. *c. 14. de Major.* atqui, ergo. 3. Vicario Generali, etiam absque speciali mandato. arg. à contrario ex *c. fin. de off. Vicar.* 4. Prælati Episcopo inferioribus jurisdictionem quasi Episcopalem habentibus; quia tales Prælati quoad actus jurisdictionis, quæ sunt institutio, Episcopis æquiparantur. 5. Alii quoque, qui per privilegium, præscriptionem, reservationem fundatoris hoc jus obtinuerunt. *c. 1. h. t.* Posse post Trid. reservari alteri hoc jus instituendi, quàm Episcopo, negat Wiestn. ex Trid. *Sess. 14. c. 12. de res.* Affirmat La Croix *L. 4. n. 361.* 6. Laicis citra privilegium Papale competere non potest, ob spiritualitatem istius juris.

Q. 3. Quinam possint aut non possint institui? Resp. 1. Ad hoc ut quis possit institui, debet esse Clericus *c. 1. h. t.* 2. Debet esse præsentatus. *can. 32. caus. 16. q. 7.* ex quo etiam Canone deducit Leur. *p. 2. for. Benef. q. 181.* institutionem neglecto præsentato aut etiam absque consensu & præsentatione Patroni factam esse ipso jure irritam, & explicat Ly *irritanda c. 8. de jure Patr.*

Patr. super præfenti materia positum pro *decla-*
vanda irrita. 3. Debet prævio *regulariter* exa-
mine repertus esse dignus. Vide *c. 1. h. t. in 6.*
Trid. *Sess. 7. c. 13. de ref.* 4. Si plures sint
æquali suffragiorum numero præsentati, institui
debet etiam dignior. arg. *c. 3. & 24. de Jure*
Patron.

Resp. 2. Habens quomodocunque jus insti-
tuendi, etiam si à Patrono præsentetur, se ipsum
instituire non potest. *c. fin. h. t.* neque id face-
re potest per alium à se delegatum, quia in effectu
à se ipso institutus censeretur, nisi tamen, quam
habet, totam, potestatem instituendi in alium ma-
lit transferre. Schmalzgr. *h. n. 13. in fin. & n.*
seq. decidit, ad quem Episcopum pertineat insti-
tutio Clerici in Ecclesia, quæ in duarum diocesum
confinio est sita.

Q. 4. Quomodo facienda sit institutio? Resp. 1.
Juxta dicta debet institutionem præcedere præ-
sentatio; potest tamen etiam ex post facto con-
sensus Patroni accedere. arg. *c. 3. de his, quæ à*
Pralat. 2. Debet intervenire authoritas Ordini-
arii, five ejus, qui jus habet instituendi. *c. 3.*
h. t. Trid. *Sess. 14. c. 13. & sess. 25. c. 9. de ref.*
In *c. 4. de Jure Patr.* in Patronum Laicum, qui
in Ecclesia patronata Clericum præsumit institue-
re neglecta Ordinarii authoritate, excommuni-
catio statuitur, privatio Communionis in Cleri-
cum, & in casu contumaciæ depositio. add. *c. 21.*
de jure Patr. 3. Deberet edictum affigi, quo
citentur omnes, quorum generaliter interest.

arg ex *c. fin. de elect. in 6.* ubi id præcipitur in electi confirmatione, & ob rationis paritatem ad præsentati institutionem ab AA, extenditur; in nostris tamen partibus hujus edicti usus vel nunquam fuit, vel contraria consuetudine est abrogatus. 4. Facta præsentatione jura certum tempus pro institutione non præfixerunt; sunt tamen qui velint, intra 4. menses Patrono Laico, aut Patrono Ecclesiastico concessos institutionem præsentati fieri non posse, ne Patrono præjudicium creetur; sed contraria est praxis.

Q. 5. *Quis sit effectus institutionis?* Resp. 1. Tribuit institutio acceptata titulum seu plenum jus in beneficio, quod per præsentationem tantum jus ad rem. arg. *c. 17. de præb. in 1. 2.* institutus tamen nequit authoritate propria sine consensu superioris apprehendere possessionem quia cum Canones jus installandi tribuant Archidiacono *c. 7. de off. Archi Diac.* eo ipso investituram requirunt. Capiens nihilominus possessionem propria authoritate arbitrariè tantum potestur; casu quo insuper per violentiam adisset possessionem, jure omni quæsito privaretur, *c. 12. insuper. de præb. in 6.* 3. Idem videtur dicendum de Præsentato tantum, quòd, licet non possit absque institutione & installatione occupare beneficium; id tamen si fecerit, non amittat ipso jure jus per præsentationem acquisitum. Vid. *Wieltr. b. 1. n. 5. contra Engel b. n. 2.* nisi violentiâ usus esset.

Q. 6. Quid juris circa institutionem authorizabilem? Resp. 1. Est hæc institutio, sive dicta *Approbatio* in Clerico Curato, in quo solo requiritur, ad Sacramenta administranda ita necessaria, ut *absolutiones* factæ à non approbato sint invalidæ. Trid. Sess. 23. c. 15. de ref. 2. Competit Episcopo, ut patet. Capitulo Sede vacante, quia est actus jurisdictionis necessariæ. Vicario Generali, Prælati jurisdictionem quasi-Episcopalem habentibus. Inferioribus Prælati competere posse non tantum vi privilegii, sed etiam consuetudinis defendit Pichler *h. n. 12.* contra Schmalzgr. *h. n. 42.* & alios. 3. Institutioni huic authorizabili *regulariter* præmittendum examen instituendi, patet ex Trid. Sess. 7. c. 13. de ref. Vid. Leur. p. 2. *Fori Benef. q. 185. n. 2.*

Q. 7. Quid observandum circa investituram vel missionem in possessionem beneficii? Resp. 1. In spiritualibus missio in possessionem nomine proprio non potest competere Laicis *c. 9. de off. Archi-Diac.* Poenæ in recipientes à Laicis investituram Ecclesiæ vel dignitatis statutæ sunt gravissimæ in *can. 12. 16. 17. 20. & 23. caus. 16. q. 17.* item etiam in Laicos dare præsumentes talem investituram. *can. 12. §. fin. caus. & q. cit.* 2. Competit de jure scripto immissio in possessionem Archi-Diacono. *c. 7. de off. Archi-Diac.* de jure consuetudinario hodie Episcopo, per Commissarios aut Decanos rurales solito tribuere actualem possessionem. Imo etiam de jure

scripto pertinet ad Episcopum mittere in possessionem beneficii litigiosi. *c. 28. de Prab. in 6. ad Decanum, dum canonicus est installandus. c. 7. de concess. prab.* 3. Quomodo fieri debet missio in possessionem, attendenda est consuetudo, pro varietate locorum varia; id tamen arg. *Trid. Sess. 25. c. 9. §. patroni autem. de ref.* Patronos & Dominos territoriorum sibi arrogari non posse jus installandi Parochos, etiam in temporalibus tantum. 4. Possessio beneficii non tantum per Procuratorem, saltem si habeat speciale mandatum, acquiri potest, ut praxis habet, sed in eadem investiturâ, quâ beneficiorum & dignitatum possessio acquiritur, venit quoque possessio rerum & jurium ad ea pertinentium. Ratio, quia connexa sunt principali. Vide *Schmalzger. h. n. 57. & n. 59.* quo agit de effectu missionis in possessionem beneficii.

TITULUS VIII.

De Concessione Præbendæ & Ecclesiæ non vacantis.

Q 1. *Concessio Præbendæ quid sit, & hæc quando, aut quot modis vacare dicatur? Resp. ad 1.* Juxta dicta ad *Tit. de Prab.* Concessio Præbendæ est libera collatio beneficii absque alterius præsentatione aut nominatione, & differt ab institutione, de quâ *in tit. priori.*

Resp.

Resp. ad 2. Præbenda sive beneficium vacare dicitur, dum caret vel proprietario, vel possessore, vel utroque simul. *L. 5. §. fin. ad Leg. Jul. de vi publ. & L. 22. §. 1. ff. de usu & habit.*

Resp. ad 3. Vacare tripliciter potest Præbenda vel Ecclesia, de facto tantum, de jure tantum de facto & jure simul. *De facto tantum* vel *quoad possessionem vacat*, ubi quidem aliquis habet titulum Canonicum beneficii, sive jus in eo, possessionem tamen illius nec ipse, nec quisquam alius habet, exempla adducit *Leur. h. t. Q. 54. n. 2.* *Vacare de jure tantum*, sive *quoad titulum & proprietatem tantum* dicitur beneficium, dum quis possidet quidem beneficium, sed absque eo, quod vel ipse, vel alius titulum ejus, seu jus in eo habeat. *De facto & de jure simul* vacat, dum neque ejus titulus, neque possessio est penes aliquem. Exempla utriusque *Vide l. cit. n. 2 & 3.* Hæc ultima beneficii vacatio variis modis potest contingere vel *per mortem naturalem* (per quam ut vacet beneficium, plura requiruntur. *Leur. For. benef. p. 2. à q. 26.*) vel *per Civilem*; quò reducitur vacatio *per renuntiationem tacitam aut expressam*, *per privationem juris & hominis.* *Vide eund. For. benef. p. 3. à q. 36. ad 61. imò ad 161. & 234.*

Q. 2. Quomodo vacare debeat beneficium, ut alteri conferri possit? Resp. 1. In genere Beneficium necdum vacans conferri non posse, imò collationem talis beneficii ipso jure esse nullam, patet ex *c. 2. & 7. h. t. c. 4. de donat. In c. 1. h. t.*

& c. 7. eod. habentur pœnæ in eos, qui se scienter passi sunt in beneficio non vacante institui, quas tamen dispositiones Papa non teneretur, vellet cuiquam de beneficio vacaturo providere. Ratio clara est. Imò beneficia necdum vacant ab habente potestatem uniendi incorporari possunt Monasterio, Laym. in c. consultationibus. 4. donat. n. 1.

Resp. 2. Ad hoc, ut conferri possit beneficium debet regulariter *de jure & facto simul* vacare; nec sufficit, si vacet *de facto tantum*; quia revera tale beneficium non vacat, & absque injuria alteri nequit impetrari. c. 17. de prob. in. 6.

Resp. 3. Sufficit vacatio beneficii *de jure tantum*, ad hoc ut illud conferri possit, si impetrans in sua supplicatione nominatim exprimat modum, quo beneficium vacat, ne impetratio sit nulla. c. 6. h. t. Deinde si, antequam conferatur tale beneficium, prius possessor ille evertatur, & precedente summaria cognitione color possessionis cassetur; titulo verbò colorato deficiente neutrum ex prædictis requiritur. Schmalz. h. t. n. 14. Quanto tempore vacare possint maxima Ecclesiarum Cathedralium & Regularium Dignitates, scil. solum per trimestre, habetur c. 42. de elect. de inferioribus, quòd ad semestrem c. 2. §. cum autem h. t. Beneficia alia libera collationis per 6. menses vacare possunt c. 2. cit. Beneficia juris Patronatus laicalis intra 4. Ecclesiasticis

fici intra 6. menses conferri debent. c. 22. & 27.
de jure Patron.

Q. 3. An non promitti possit beneficium non-
dum vacans? Resp. 1. Neg. c. 2. 3. & 13. h. t.
etiamsi promissio data fuerit in scriptis, quia
actus nullus reg. non redditur validus per
scripturam; vel etiamsi accesserit juramentum,
quia hoc foret contra bonum commune, &
bonos mores.

Resp. 2. Prohibita etiam est promissio de be-
neficio aliquo vacaturo in genere, sub hac v. g.
verborum formula: *conferam, cum potuero, vel
cum occasio se obtulerit.* habetur in c. 2. h. t. in 6.
per quod correctum est jus vetus. c. 14. h. t. quo
dicebat. Potest tamen Episcopus suo Vicario Ge-
nerali delegare facultatem conferendi omnia be-
neficia vacatura. c. fin. de off. Vicar. in 6. uti & pa-
tronus amico jus præsentandi ad beneficia, quæ
vacabunt.

Resp. 3. *Gratia expectativa*, quæ sunt literæ
Apostolicæ, in quibus mandatur locorum Or-
dinariis, huic vel illi Clerico provideri de bene-
ficio vacaturo: & *Reservationes mentales*, dum
Papa reservabat beneficium vel in genere vel in
specie per Bullam aut Breve, ut personæ gratæ
provideret, quam non exprimebat, sed retine-
bat mente, modò sunt sublatae tum per Concord.
German. tum per Trid. Sess. 24. c. 19. sess. 25. c. 7.
de ref. quæ tamen Trid. dispositio absolutè Pa-
pam non ligat. Imo non obstantibus dictis de
expectativis possunt recipi Canonici supernume-
rarii

rarii cum expectatione futuræ præbendæ. c. 3. 12. 19. de Præb. c. 8. h. t.. Ratio, quia talis Canonici Præbendam expectaret ex dispositione juris, seu vi connexionis, quam habet Canon cum præbenda, is verò, qui gratiam expectandam habet, vi promissionis.

TITULUS IX.

Ne Sede vacante aliquid innovetur.

Q. 1. Quomodo Rubrica hujus tituli combinanda sit cum illa juris regula, quòd ad Capitulum Sede vacante transeat jurisdictio Episcopi, ut habetur in c. 11. & 14. de Majorit. Resp. Engel, Schmalzgr. & AA. communiter ajunt, illa quæ competunt Episcopo jure ordinario & tantquam Episcopo, censi omnia Sede vacante Capitulo esse permissa; adeoque in his obtinetur regulam ex cit. cap. desumptam; illa verò censi negata Capitulo Sede vacante, quæ competunt Episcopo jure speciali, ex privilegio, commissione, vel ut Sedis Apostolicæ delegati, adeoque in istis casibus subintrare rubr. hujus. Ubi & illud notandum, intelligi hic per *Sedem vacantem* non Ecclesiam modò Cathedrali vel Collegiatam, sed etiam Regularem Capitulum habentem suo Antistite destitutam; quod fieri potest dupliciter, vel verè, quando Ecclesia nullum habet Prælatum; vel interpretativè, quando quidem habet Prælatum, sed suspensum, excom-

muni.

municatum, aut captum ab hostibus, &c. Pichl.

b. t. n. 1.

Q. 2. *Qua in specie non possit Capitulum face-
re Sede vacante?* Resp. 1. Non potest dispensare
vel absolvere in iis casibus, in quibus id specialiter
S. Pontifex Episcopo commiserat. 2. Non
potest dare licentiam ædificandi novum Mo-
nasterium, quia licentia constituit formam, quæ
erectioni novi Monasterii à Greg. XIII. præ-
scripta est, forma autem per quid æquipollens
suppleri non potest. 3. Non admittitur ad ele-
ctionem Regis Rom. etsi Archi-Episcopus, cujus
Sedes vacat, fuerit Elector. Ita Communior. 4.
Nec Sede Archi-Episcopali vacante, convocât
Concilium Provinciale; nec visitat Monasteria
Monialium exempta; nec contra Religiosos
exemptos procedit. Ratio, quia hæc omnia Epif-
copi faciunt jure extraordinario. Quid diversa
verborum formula, sub quâ Episcopis conceditur
facultas procedendi contra exemptos, operetur,
vide apud Engel *b. n. 2.* & superius ad Tit. 29. Q.
2. *Lib. 1. Decretal.*

Q. 3. *Qua possit Capitulum Sede vacante?*
Resp. 1. Potest condere statuta perpetua, etiam
super competentibus Episcopo ratione jurisdic-
tionis ordinariæ, & pertinentibus ad guberna-
tionem diœcesis. 2. De causis quibuscunque
cognoscere, sive sint beneficiales, matrimoniales,
decimales, aut criminales. 3. Dispensare in
irregularitatibus, exceptâ eâ, quæ oritur ex ho-
micidio voluntario. 4. Approbare Sacerdotes
pro

pro excipiendis confessionibus: exigere ex
 & rationabili causâ subsidium charitativum; re
 re & absolvere à censuris. Verbo ea potest regu-
 lariter, quæ competunt Episcopo jure ordinari
 sive deinde sint jurisdictionis *contentiosa*, sive
cessariæ, sive *voluntaria*. Dico *regulariter*, quæ
 aliqua licet pertineant ad jurisdictionem Episcopi
 sunt expressè prohibita Capitulo Sede vacante
 qualia sunt, quæ vel in præjudicium Ecclesiæ, vel
 prælati successoris cedunt: sic non potest donare
 Jura Episcopatus; nec alienare bona ejus immo-
 bilia, aut mobilia pretiosa, quæ servando servare
 possunt; nec ea ad suam mensam transferre; nec
 emolumenta aliàs spectantia ad Episcopum
 etiamsi obveniant ratione jurisdictionis, inter se
 absumere, &c. Vide *Leur. in Vic. Ep. d. q. 44. c. 16.*
620. ubi totam hanc materiam fusè tractat. Vide
 etiam *Pichl. h. n. 7. & seq.* ubi, quid Capitulum
 Sede vacante possit circa beneficia Ecclesiastica
 & quid non possit. Universaliter id tenendum
 quòd Capitulum Sede vacante jurisdictionem &
 administrationem ad se devolutam non per se
 sed per Vicarium tractare debeat, prout voluit
Trid. Sess. 24. c. 16. de ref.

*Q. 4. An potestas & Jurisdictio Prælati Sede
 vacante etiam transeat ad Conventus & Capitulum
 Regularium? Resp. Aff. saltem in his, quæ per-
 tinent ad disciplinam Regularem. c. fin. de Regu-
 laribus in 6. Quoad alia autem distingui debet inter
 Ecclesias Regulares; si enim sint pleno jure ex-
 emptæ, Capitulum, dum vacat Sedes, omnem
 ha-*

habebit jurisdictionem, quæ jure ordinario ipsius Prælati competebat. Pirh. tit. de Majorit. n. 58. Si verò non sint exempta tales Ecclesiæ, jurisdictione Sede vacante transit ad Episcopum. Pirh. l. cit. n. 59.

TITULUS X.

De his, quæ fiunt à Prælati sine consensu Capituli.

Q. 1. Quid intersit inter consensum & consilium Capituli? Resp. 1. Consensus Capituli hic est Comprobatio Capitularium legitime congregatorum, quæ ratum habent, quod agit Prælati; Consilium est duntaxat sensus, non consensus, opinio tantum & non comprobatio circa ea, quæ fiunt à Prælati. Pichl. h. n. 2.

Resp. 2. Discrimen inter consensum & consilium est istud, quòd, qui facere quid debet cum alterius consensu, hunc non requirere tantum, sed etiam sequi debeat; e contra, cui præcisè quid agendum cum alterius consilio, illud quidem tenetur exquirere & debito tempore expectare, regulariter tamen necessariò sequi illud non debet. c. 52. de elect. c. 7. de arbitr. Passerin. in c. un. ne sed. vac. n. 46. enumerat casus quosdam, in quibus lex obligans ad petendum consilium, etiam obligat ad sequendum.

Q. 2. Quinam actus fieri debeant à Prælati cum consensu Capituli? Resp. In genere omnes ma-

majoris momenti, qui vel Ecclesiæ, vel successo-
 ris, vel ipsius Capituli interesse concernunt, &
 Prælatum simul & Capitulum spectant. In
 cie 1. *alienatio rerum Ecclesiasticarum*, quæ absque
 collaudatione & subscriptione Cathedralis Eccle-
 siæ Canonorum facta nulla est. *c. 1. h. t.* In
 qua alienatione utrum comprehendatur repudia-
 tio hæreditatis vel legati, disputant AA. ad *Tit. 1. 1.*
hujus Libri. Non requiri consensum aut consilium
 Episcopi ad quinquagesimam partem proventuum
 Ecclesiæ donandam aliis piis usibus, v. g. alimen-
 tis pauperibus, habetur in *c. pen. h. t.* 2. *Pro-*
sentatio vel collatio beneficiorum ad Prælatum & Ca-
 pitulum spectantium. *c. 6. h. t.* 3. *Unio Eccle-*
siarum. c. 8. & 9. h. t. Vid. quoque Trid. *Sess. 24. c.*
13. §. in unionibus. de ref. 4. *Beneficiorum suppressio,*
& impositio pensionis aut certæ portionis in alia
 Ecclesia. *c. 9. h. t.* 5. *Processus criminalis contra*
personas in Ecclesiastica dignitate constitutas, vel
 contra aliquos Canonicos Ecclesiæ Cathedralis
 aut Collegiatæ instituendus, requirit, ut duo sal-
 tem adhibeantur Canonici juxta Trid. *Sess. 25. c.*
6. de ref. 6. *Dum augendus, minuendusve nu-*
merus Canonorum. c. 8. h. t. vel suscipiendi Ca-
 nonici aut Religiosi. *c. 33. de Prab. in 6.* Per-
 tinet autem est, siue consensus Capituli præcedat,
 siue subsequatur actum. *c. 3. h. t. & c. 3. de re-
 sac.*

Q. 3. *Quinam actus fieri debeant cum solo*
consilio Capituli? Resp. 1. *Institutio & destitutio*
Clericorum in beneficiis majoribus. c. 4. h. t.

correctio & punitio defectuum. *c. 5. h. t. rerum Ecclesiasticarum administratio extra alienationem. cc. cit.* condere statuta *c. 5. cit.* Ratione statutorum condendorum utiles quasdam regulas tradit Vall. *h. n. 6.* ut scil. Episcopus rarissime in condendis statutis pœnam excommunicationis imponat, ne vilescat: dein ut à multitudine statutorum absteat, &c. Si quæ sunt alia negotia alicujus momenti, saltem consilium Capituli illa exigunt.

Resp. 2. Possunt tamen etiam ab Episcopo negotia tractari absque consensu vel consilio Capitularium, si vel consuetudo contraria sit introducta, quam introduci posse non obstante *c. 4. h. t.* probatur *ex c. 6. eod. & c. 3. de consuet. in 6.* vel extra casum priorem, si sint negotia minoris momenti, aut suadeat id justa quædam & rationabilis causa, qualis foret, si ageretur causa inter Episcopos & consanguineos Capitularium; si belli aut contagionis metu Canonici omnes diffugerint; si causæ sint notoriæ; si causæ ad Episcopum pertineant jure ad ipsum devoluta. Pirh. *h. n. 15. in fin.*

TITULUS. XI.

De his, quæ fiunt à majore parte Capituli.

Q. 1. Quid & quotuplex sit Capitulum? *Resp.*
 1. Nomine Capituli hic venit Collegium

Liber III,

E

cer-

certarum personarum Ecclesiasticarum certæ
piam Ecclesiæ aut Monasterio adscriptarum,
unum congregatarum & collegialiter conveni-
tium.

Resp. 2. Capitulum est vel *Sæculare*, quod
ex Clericis sæcularibus; vel *Regulare*, quod
Regularibus constituitur: Sæculare iterum
vel *Cathedrale*, in Ecclesia scil. Cathedrali con-
stitutum, & si Ecclesia Cathedralis sit Metro-
polis, dicitur *Metropolitanum*, vel *Collegiatum*
quod est in Ecclesia Collegiata & Cathedrali
inferiore. Substantialia Capituli sunt, ut plures
personæ sint. *L. 85. ff. de V. S.* eæque Ecclesiasti-
cæ & sub Prælato constitutæ; dein ut habeant
arcam, sive ærarium, & cassam communem, com-
mune sigillum, Actorem vel Syndicum commu-
nem.

Q. 2. Quinam pertineant ad Capitulum? Resp. 1.
De Capitulo Sæculari non est *Episcopus*, nec de Re-
gulari *Prælatus*. *tot. tit. de his, quæ sunt à Præl. f. 1.*
cons. Cap. licet de cætero Prælatus & Capitularis
faciant unam Ecclesiam, veluti caput & membra
unum corpus. Deinde nec de Capitulo sunt
Dignitates habentes, nisi sint simul Canonici, *De-*
cano excepto, qui licet Canonicali Præbenda care-
ret, de Capitulo tamen foret. *c. 7. de concess. præb.*
Nec *Capellani*, *Vicarii*, *Portionarii* sunt de Sæcu-
lari, nec *Novitii* de Regulari Capitulo. AA. com-
mun.

Resp. 2. Soli ergo Canonici sunt de Capitu-
lo Sæculari, & soli Professæ de Regulari, iique
tan-

tantum *de jure communi* (privilegio, consuetudini, vel statuto in hac materia nihil derogatum est) qui sunt in majoribus constituti. *Clem. 2. de arat. & qual. Trid. Sess. 22. c. 4. de ref.* Per se in ordine ad habendam vocem in Capitulo non spectat ætas, adeoque dispensatus à Papa ante legitimam ætatem ad Subdiaconatum, ad hunc promotus poterit suffragium dare, cujus incapax erat ratione non habiti Ordinis. Potest tamen vi consuetudinis certa ætas requiri, v. g. ut, qui vocem habiturus est in Capitulo, sit 24. annorum, quo casu, qui necdum *complevit* 24. annum, nisi aliud praxis habeat, non admittitur ad ferendum suffragium. Ratio, quia talis Canonicus non admittendus est ad dandam vocem, nisi quando verum est, eum esse 24. annorum, quod, antequam eos complevit, verum non est.

Q. 3. *Quid circa convocationem Capituli notandum?* *Resp. 1.* Convocari debet Capitulum ab Episcopo, vel prælato, dum is est præsens, & rem communem habet proponendam majoris momenti, quæ tamen nec suam, nec suorum commodum concernat; in ejus absentia, aut dum agendum de re solum Capitulum, aut utilitatem vel Prælati vel ejus consanguineorum spectante, Præsides Capituli illud convocabit, qui ordinariè est Decanus, aut in hujus etiam absentia, Senior Capitularium, nunquam Vicarius Episcopi. *Trid. Sess. 25. c. 6. de ref.* nisi fortè ipse esset Senior Canonicus in casu prius oppo-

fito. 2. Convocari potest Capitulum non solum
quidem, quoties libuerit, sed vel consuetis diebus
aut quoties ille, qui convocare debet, ad ser-
vitiū Ecclesiæ expedire judicaverit. 3. Capitu-
lum de jure communi celebrari debet in Ecclesia
vel loco ad id determinato, nec absque rationabili
causa ad alium transferri. *c. 28. de elect. Leur. l. 1.*
Q. 128.

*Q. 4. Quid requiratur ad validitatem actus
Capitularis? Resp. 1. Requiritur, ut omnes, qui
de jure aut consuetudine vocari debent, vocen-
tur; unus enim non vocatus agere potest
contemptu, & irritare, quod ab aliis gestum
c. 33. de prob. c. 28. de elect. Si plures quam
pars vocandorum ex contemptu vocati non
sint, tractatus & decreta ipso jure sunt irrita. Ra-
tio, quia vis & potestas aliquid decernendi in
his Capitularium partibus, qui debent vocari
& volunt ac possunt interesse, consistit. *Abbas
c. 1. b. t. n. 16. & AA.* Sufficit autem ad actum
Capitularem, in Capitulo extraordinario, *specia-
liter* (quæ specialis vocatio in ordinario, scilicet
diebus habendo, nequidem requiritur) omnes
in loco præsentés, aut non procul absentes vo-
centur, exceptis quibusdam casibus, ubi & ab-
sentes vocandi; ut quando eligendus Prae-
sules. *c. 42. de elect. dum quis recipiendus in Canoni-
cum. c. 33. de Prob. in 6. dum indicenda cessatio
à divinis. c. 8. de off. Ord. in 6. dum aliud nego-
tium arduum tractandum.* 2. Requiritur ad va-
liditatem actus Capitularis, ut Capitulares sim-
capi-*

capitulariter congregati, & non sufficit, ut singuli Canonici seorsim aliquid promittant vel suam mentem declarent. Engel *h. n. 5.* ex Joan. Honor. *h. t. n. 1.* 3. Requiritur, ut duæ saltem partes Capitularium, sive duæ tertiæ eorum, qui debent vocari, & volunt, ac possunt commodè interesse, sint præsentés. *L. 3. & 4. ff. quod cujusque Univ. nom.* Hinc verba P. Pichler *h. n. 2.* sunt, eos, qui vocati venire detrectant, non attendendos, & cæteros ut ut paucos, & licet plures, quàm tertia pars, venire nollent aut non possent, procedere valere, etsi duas tertias non conficerent per *c. 19. de elect. c. 21. §. adjicimus. de off. deleg.* in hoc tamen attendenda consuetudo.

Q. 5. An etiam ad validitatem actûs Capitularis requiratur consensus omnium Capitularium?
Resp. Neg. sed requiritur & sufficit regulariter consensus majoris & sanioris partis Capitularium præsentium. *c. 1. 3. & fin. h. t.* Major autem pars *de jure* debent absolutè sumi, v. g. ex 24. suffragantibus 13. consentire debent; sufficit tamen etiam, si ex 15. Capitularibus consentiant 8. licet hoc casu non habeatur unum votum supra medietatem. Ratio, quia saltem majoritas suffragiorum habetur. 2. Nec major pars sufficit, sed requiritur vel omnium vel duarum tertiarum consensus, dum Coadjutor Episcopo amenti dandus, *c. un. de Cler. agr. in 6.* Si electio cum postulatione concurrat. *c. 40. de elect.* dum eligitur S. Pontifex. *c. 6. de elect.* dum eli-

gitur Præfecta Monialium in discordia. *c. 43. de elect. in 6. §. sanè.* Omnium consensus absolute requiritur, dum potestas eligendi competens Capitulo in unum vel plures transferenda est per compromissum; si decernenda admissio Clericis extranei ad suffragium in electione ferendum; agatur de re ad omnes tamquam singulos proprio & patrimonii pertinente. *Reg. jur. 29. in 6. qua ita explicari debet, ne contraria sit c. ult. h. t.*

3. Casu quo major tantum suffragantium consensus sufficit, non officit hujus sufficientiæ, licet minor pars contradicat, nisi pars minor sanior esset; tunc enim opponere se ad impediendam executionem illius potest etiam unicus, modo afferat causam rationabilem, & hanc coram superiore Capituli & electis arbitris probet. *arg. c. 1. h. t. Schmalzgr. h. t. n. 31.*

TITULUS XII.

Ut Ecclesiastica Beneficia sine diminutione conferantur.

Q. 1. Quotupliciter contingere possit diminutio beneficiorum? *Resp.* Vel per unionem, membrationem, divisionem, & suppressionem de quibus ad *Tit. de Prab. dixi*, beneficia imminui possunt; vel per impositionem novi oneris, de qua imminutione hic agendum. Onus, quod imponi beneficio potest, duplex est, reale & persona-

sonale: *Reale*, dum pars aliqua reddituum subtra-
hitur, obligando beneficiatum, ut certam fructu-
um portionem alteri cuiquam quotannis, sive se-
mel pro semper solvat. *Personale* est, si obliga-
tur beneficiatus, ut v. g. deinceps scripturam vel
Jus Canonicum prælegat, Grammaticam doceat,
plura Sacra dicat, &c. Inter onera realia potissi-
mum *Pensio* reputatur, quæ est jus ex alterius be-
neficio fructus quosdam percipiendi: hæc est vel
Laicalis, Laicis vel Clericis propter obsequium
temporale dari solita, vel *spiritualis* vel *mixta*.
Imponi etiam potest pensio vel ipsi *beneficio*,
vel *beneficiato*. Is qui habet jus, fructus ex
alieno beneficio percipiendi, dicitur *pensiona-*
rius.

Q. 2. *Quis possit vel non possit pensionem aut
aliud onus reale beneficio imponere?* Resp. 1. Po-
test quidem S. Pontifex vi c. 2. de *Præb. in 6.* &
Clem. 1. ut *lit. pend.* nullus verò Episcopus aut
Collator Papâ inferior potest pensionem perpe-
tuam alteri Clerico solvendam, aut aliud onus rea-
le perpetuum ipsi beneficio imponere. c. *un. h. t.*
c. 7. de *cenfib.* Trid. *Sess. 25. c. 5. de ref.*

Resp. 2. Potest Episcopus justâ de causâ pen-
sionem temporalem moderatam ad vitam bene-
ficiati gravati, quocum extinguatur, impone-
re per c. 21. de *Præb.* Nec obstat Rubr. *hujus
tituli*, quia per impositionem talis pensionis
ipsum beneficium non gravatur. Valde autem
controversum est, utrùm ad vitam ipsius *pensio-*
narii duraturam pensionem Episcopus possit im-

c. 43.
s absol
etens Ca
da est pe
io Cleric
ndum;
gulos ju
jur. 29.
c. ult. b.
n confes
licet m
ior esse
m execu
b affect
superior
u. hoc. 10.
inutio
diminutio
em, di
onem de
mminal
de qua
od im
& pen
ona.

ponere; affirmant tamen etiam id multi
 Pichl. *h. r. n. 3. exc. 5. de transact.* item ex parte
 cum dismembratione, quam & nos superius
Tit. de Prab. suppositis supponendis fieri posse
 Episcopo, diximus.

Resp. 3. Ut imponi possit dictis casibus
 Episcopo pensio, requiritur de jure, ut si bene-
 ficiu sit plenum, censensus beneficiati. *Reg.*
Cancell 45. in fin. Ratio, quia beneficiato habet
 jus ad omnes fructus, invito ipso illud auferri
 non debet. 2. Si sit patronatum beneficiu, con-
 sensus Patroni; prout habet *Leut. in p. 3. for. de*
nes. q. 465. 3. Clerici Pensionarii obligatio est
 gestare habitum & tonsuram; & recitare officiu
 parvum B. V. Bulla Sixti V. 30. & Pii V. 71.
 Pro rata fructuum concurrere ad onera ferenda
Reg. 77. in 6.

Q. 3. An Episcopus vel alius Collator possit
 pro suis usibus applicare fructus obvenientes tem-
 pore vacantis beneficii? *Resp.* Neg. ratio, quia fru-
 ctus tempore vacationis obvenientes debent
 successori. *c. 9. de off. Ord. in 6. c. 11. de elect. in 1.*
 Per consuetudinem tamen aut Privilegium ac-
 ceptum posset Episcopus partem aliquam illor-
 um fructuum in usum NB. fabrica Ecclesie,
 aliamve necessitatem defalcare.

Q. 4. An Episcopus etiam imponere non possit
 onus personale beneficiato? *Resp.* Quod in ipsa be-
 neficii collatione tale onus imponi non possit,
 habetur tum ex rubr. & text. *h. t.* tum ex *c. 1. de*
de pact. Multi tamen AA. putant, posse bene-
 ficio

ficio ipsi adhuc vacanti imponi onus honestum cum consensu Capituli, ita ut beneficium postea conferendum unà cum onere ad successorem transeat. Vid. *Leur. For. benef. p. 2. q. 776. n. 2. & Pichl. h. n. 9.*

TITULUS. XIII.

De rebus Ecclesiæ alienandis, vel non.

Q 1. *Qua sit explicatio rubricæ tituli præsentis?*

Resp. 1. Nomine *Rei* generaliter loquendo varia venire possunt; sic aliæ sunt res *Corporales*, quæ sensibus externis subjiciuntur; aliæ *Incorporales*, quæ licet tribuant facultatem agendi, quod est sensibile, in se tamen sensibiles non sunt. *Corporales* sunt vel *mobiles*, quæ aut se ipsas connaturaliter de loco in locum movent, ut animalia; aut ab aliis absque læsione de loco in locum moveri possunt, ut vinum, &c. vel *immobiles*, quæ salvæ & integræ de loco in locum nequeunt moveri. *Actiones*, *obligationes* & *jura* accensentur vel *immobilius*, si his, vel *mobilibus*, si *mobilibus* adhæreant. Inter *mobiles* aliæ sunt *pretiosa*, quæ ratione pretii, antiquitatis, artis, in thesauro Ecclesiæ reputantur. Aliæ non *pretiosa*, quæ servatæ non conciliant specialem decorem. *Mobilius* aliæ possunt *servando servari*, aliæ non, uti vinum, oleum. De singulis procedit quæstio in seq.

Resp. 2. Nomine *Ecclesiæ*, quod in hac materia

E 5

teria

teria favorabili latè sumitur, veniunt non tantum
 loca sacra, seu consecratione Episcopi ad Sacri-
 tia deputata, ut sunt templa, sacella, Oratoria; sed
 etiam quævis loca pia & Religiosa, auctoritate
 Superioris Ecclesiastici constituta, qualia sunt
 Monasteria, Conventus, Xenodochia, Hospita-
 talia. *Aut. hoc jus porrectum. C. de Ss. Eccles. re-
 in c. hoc jus 2. Caus. 10. q. 2. it. c. 5. h. t.*

Resp. 3. Nomine alienationis non tantum
 hac materia venit alienatio strictè dicta, qui
 transfertur dominium directum rei cuiusdam
 in alterum, sed etiam latè dicta, ut constat ex
*c. 5. h. t. Clem. 1. eod. Extrav. Ambitiosa. h.
 t. inter. Comm.* Ratio, quia alienatio est prohibe-
 bita tantum in favorem Ecclesiæ, qui favor ex
 ampliativè sumi *Ly alienationem.* Itaque prohibe-
 tur non tantum donatio, venditio, permuta-
 tio. *c. 5. cit.* sed etiam constitutio hypothecæ,
non quidem generalis, sed specialis: concessio
 feudum: locatio ultra triennium: transactio, per
 quam res Ecclesiæ in alium transfertur, compro-
 missum, &c.

Resp. 4. Nomine conditionis in *c. 5. h. t.* pro-
 hibitæ venit omnis pactio seu conventio super
 rebus Ecclesiæ immobilibus vel mobilibus pre-
 tiosis, per quam Ecclesia oneretur. Sumitur
 ex *L. 6. §. 2. ff. de contrah. empt.* Deinde juxta
 probabiliorem alienationis nomine *h. t. prohibe-
 bitæ* venit etiam repudiatio sive hæreditatis,
 sive Legati, quo res immobilis vel mobilis
 pretiosa Ecclesiæ aut Monasterio relicta est,
 ita,

ita ut repudiatio talis fiat invalide: si sit repudiatio non simplex, sed cessio aut permutatio in favorem alterius, certa ejus est prohibitio; de simplici probatur tum *ex L. 5. §. 8. ff. de reb. cor. qui sub tutel.* tum exinde, quod Prælatus *repudiando hæreditatem* privaret Ecclesiam jure acceptandi & adeundi hæreditatem, quod jus per delationem hæreditatis acquisiverat; *repudiando legatum* privaret Ecclesiam rei legatæ dominio, & jure in re, quod etiam ignoranti & ante traditionem fuerat acquisitum.

Q. 2. *Quanam res Ecclesiastica liberè alienari non possint?* Resp. 1. Prohibentur alienari liberè, id est, absque *justa causa & solennitatibus*, copulativè requisitis, res Ecclesiarum *immobiles*, magni valoris & utiles Ecclesiæ, sive eas alienare velint Episcopi, sive Prælati, sive alii Ecclesiarum Rectores. *c. 1. 4. & seqq. h. t. Clem. 1. Extrav. Ambitiosa. Trid. Sess. 22. c. 11 de ref. &c.* Ratio hujus tam multiplicis prohibitionis est necessitas & utilitas Ecclesiarum. 2. Prohibentur eodem modo alienari *res mobiles pretiosas*, quæ servando servari possunt, v. g. *vasa aurea & argentea*, quæ sunt de thesauro Ecclesiæ, non verò illa, quæ sunt antiqui mōris, nec speciale afferunt ornamentum Ecclesiæ. Engel *h. t. n. 5.* alienari etiam prohibetur *ususf. longi temporis; census annui ex re immobili necdum cessi; reliquia Sanctorum insignes: Bibliotheca saltem copiosa, &c.* 3. Quid de pecunia dicendum, an inter res pretiosas mobiles referenda, disputant

tant AA. tum dicunt plerique eam inalienabilem esse, si donata, à testatore relicta, aut ex venditione rei immobilis vel mobilis pretiosæ redacta in hunc finem, ut alia res immobilis vel mobilis pretiosa exinde comparetur, quia sic censetur per factam destinationem inter immobilia,

Q. 3. Qua res Ecclesiastica liberè possint alienari? Resp. 1. Absque juris solennitatibus alienari possunt ab Administrantibus, Prælatibus, Rectoribus Ecclesiarum res Ecclesiæ mobiles pretiosæ, saltem si servando servari non possunt, cujusmodi sunt frumentum, vinum, oleum, & alia, quæ arbitrio judicis respectivè vel ad Episcopum, vel ad inferiorem Prælatum pretiosæ non habentur. Ratio, tum quia id non reperitur prohibitum, tum quia nimis foret difficile, si harum alienationem solennitates omnes adhiberentur. *2.* Res Ecclesiæ inutiles & multò magis damnosæ. *c. 20. 52. 54. caus. 12. q. 2.* Imò & res immobiles exigui valoris alienari possunt absque solennitate. *can. terrulas. 53. caus. 12. q. 2. c. 1. de donat. & ex praxi Prælatorum.* *3.* Res mobiles, quæ donatæ vel legatæ sunt Monasteriis bonorum incapacibus. *Engel h. n. 9.* *4.* Res antiquitus in feudum vel emphyteusim dari solitæ, ut adeo, si revertantur ad Ecclesiam, sine solennitate possint denuo in feudum dari. *5.* Res bonæ quacunque in causa urgentis necessitatis, ubi consensus S. Pontificis vel alterius Superioris absque gravi Ecclesiæ damno nequeat expectari. *c. 1. de*

de consuet. c. 4. de R. J. 6. Demum bona alienari
 permiffa poterit etiam Prælatuſ alienare, licet
 emiferit juramentum, non alienaturum ſe res Ec-
 cleſiæ inconſulto Papa. Ratio, quia juramentum
 hoc ad terminos juris reſtringendum; item quia
 talis jurans, ſe non alienaturum bona, non poteſt
 aliter cenſeri juraſſe, niſi quòd nolit illicitè aliena-
 re, Ergo.

Q. 4. *Quanam ſint cauſa, ex quibus Prælati
 res immobiles vel mobiles pretioſas poſſunt aliena-
 re?* Reſp. Sive requirantur ſolennitates, ſive in
 quibusdam rerum Eccleſiaſticarum alienationi-
 bus ſecundùm dicta non requirantur, ſemper ta-
 men una ex tribus ſeqq. cauſis ad validam aliena-
 tionem a deſſe debet. Ratio, quia juſta cauſa non
 jure tantùm humano, ſed etiam divino & naturali
 ad alienationem bonorum Eccleſiaſticorum re-
 quiritur, quod juſ utrumque vult, non diſſipari
 res Eccleſiaſticas contra mentem Fundatorum &
 cum præjudicio cultûs divini. Cauſæ autem ju-
 ſtæ ſunt. 1. *Necceſſitas urgens*, dum v. g. alius mo-
 dus debita ſolvendi non luppetit. 2. *Utilitas evi-
 dens*, quando per alienationem major poteſt fru-
 ctus procurari. 3. *Pietas*, ratione cujus ad alie-
 nationem deveniri poſſe, dum vel redimendi ab
 infidelibus captivi, vel alendi pauperes, vel am-
 pliandum pro ſepultura fidelium cœmeterium,
 vel ædificandum templum, notat Schmalzgr. h.
 n. 57.

Q. 5. *In quibus conſiſtant ſolennitates à Jure ad
 alienationem requiſitæ?* Reſp. 1. In contractu,
 quo

quo Prælatus cum Capitulo vel conventu de necessitate vel utilitate alienationis deliberet. *c. 1. in 6. Clem. 1. eod.* 2. In consensu Capituli qui debet esse majoris ejusdem partis, uti in actibus Capitularibus; item expressus. *c. 1. de his, qua fiunt à Præl. & demum non singulariter & seorsim consentientium, sed Capitularium congregatorum, c. 1. cit. ob verba cum Clericorum collaudatione.* Si tamen consensus Capituli ex post superveniret, scilicet facta iam alienatione, sufficeret. *rubr. & text. c. 3. de his, qua fiunt à Præl.* 3. In subscriptione *c. 1. & c. 2. de his, qua fiunt.* quæ de jure fieri deberet ab omnibus & singulis Capitularibus, quod in præxi non servatur. Intelligenda sunt hæc de subscriptione Capituli, consensu, & tractatu cum eodem, si Ecclesia habet Capitulum. 4. In consensu & autoritate Superioris, quo tamen nomine nec Patronus Ecclesiæ modò venit, utpotè quod nullo jure probatur, nec princeps territorialis. *Schmalzgr. h. n. 107 & 109.* sed olim veniebat immediatus Superior Ecclesiasticus, scilicet in alienatione ab Abbate non exempto faciendâ Episcopus. *can. 41. caus. 12. q. 2.* in alienationibus autem Episcoporum solus Capituli consensus exigebatur. *can. 52. caus. 12. q. 2.* Præterea hodie in alienatione rerum Ecclesiasticarum immobilium vel mobilium pretiosarum, spectato jure communi, necessarius est consensus Rom. Pontificis, causâ licet justâ & solennibus aliis de jure requisitis intervenientibus. *c. 2. h. t.*

h. t. in 6. Extrav. Ambitiosa. inter comm. eod.
 De consuetudine Germaniæ dicunt multi, præsertim Scriptores Germani, non videri receptam *Extravag. Ambitiosa.* quoad hoc, ut requiri necesse sit consensum Apostolicum præf. à Principibus Ecclesiasticis, nec quoad pœnas in eâ statutas.
 §. Ultimò hic notandum cum Pichl. *h. t. n. 2.2.* contra Engel. *n. 16. eod.* solennitates prædictas etiam requiri, casu quo una Ecclesia in alteram rem aliquam alienat. *c. 1. h. t. in 6.* Ratio, quia jura non distinguunt inter alienationes in laicos aut Ecclesias vel Ecclesiasticas personas factas.

Q. 6. Utrum alienatio rei Ecclesiastica immobilis vel mobilis pretiosa sine interventione solennitatum facta sit invalida? Resp. 1. Loquendo de foro externo ipso jure nulla & invalida est. *c. 1. 3. 8. de his, quæ fiunt, à Præl. c. 6. h. t. 6. sin. eod. in 6. Extrav. Ambitiosa. inter Comm. h. t.* non aliter tamen nulla est talis alienatio, nisi in quantum exigit favor Ecclesiæ, sic, ut, si v. g. emptor rei Ecclesiasticæ, sine forma juris alienatæ, eam velit ultro restituere, non teneatur acceptare Ecclesia, si malit contractum per solennitatum adhibitionem firmare. *can. 42. caus. 12, q. 2.* Ratio desumitur ex paritate contractûs cum pupillo iniuri, qui irritatur à Jure, nisi interveniat auctoritas tutoris; in quantum tamen pupillo favorabilis est, sin eo stare velit, sustinetur.

Resp. 2.

Resp. 2. Loquendo de foro interno, alienatio rei Ecclesiasticæ facta ex justa causa, sed absque solennitatibus, valida est. Ratio, quia alienatio subsistit de jure naturali, cum habeat omnia, quæ ad ejus substantiam requiruntur; de jure positivo nec constat, nec sufficienter probari potest, irritatam esse pro foro interno ergo. Hinc etiam eruitur, quod rem Ecclesiasticam sine solennitatibus recipiens, eam in conscientia non teneatur restituere ante sententiam.

Q. 7. Quomodo consultum sit Ecclesia contra alienationes illegitimè, id est, absque justâ causa & solennitatibus juris factas? *Resp. 1.* Habet actiones duas, personalem unam adversus Prælatum vel administratorem, res Ecclesiasticas male alienantem. *c. 3. de pignor. realem* alteram adversus possessorem rei alienatæ ad rem alienatam recuperandam. *c. 4. h. t.* ubi optimè facit Ecclesia intentando remedium possessorium præ actione rei vindicatoria.

Resp. 2. Rem Ecclesiasticam male alienatam non Superior tantum alienantis, sed ipse etiam Prælatus alienans revocare potest. *text. express. in c. 6. h. t.* etiam si jurarit, se non repetiturum rem alienatam, quia hoc juramentum, utpote tendens contra utilitatem Ecclesiæ, non ligat. *Schmalzg. n. 155.* habet, quinam post mortem Prælati male alienantis rem Ecclesiasticam alienatam possint repetere. *n. 159.* probat, rem Ecclesiasticam à possessore b. f. lapsu 40. annorum præ-

scribi

scribi posse, adeoque repetenti rem alienatam
a b. f. possessore, ob stare exceptionem præscri-
ptionis.

Resp. 3. Habet Ecclesia contra alienationem
etiam legitimè & ritè factam, si per eam de fa-
cto graviter fuerit læsa, beneficium restitutionis
in integrum. *c. pen. h. t.* exemplo minorum &
pupillorum. Hoc tamen casu restitutio facien-
da, ut iustus restituere neque in damno sit, ne-
que in lucro, juxta *L. 24. §. 4. ff. de minor.* Si
verò quis rem Ecclesiasticam teneatur restituere,
quia absque justa causâ & solennitatibus non ad-
hibitis alienatio ejus est facta, procedendum erit
eo modo, quo aliàs in rerum aliarum vindica-
tione cum distinctione inter bonæ & malæ fidei
possessorem proceditur.

Q. 8. Quanam sint pœnæ malè alienantium &
malè alienata recipientium? *Resp.* Hodie per *Ex-
trav. Ambitiosa. inter comm. h. t.* seqq. obtinent.
1. Præterquam quòd alienatio extra casus ibi
exceptos inconsulto Pontifice facta sit nulla, alie-
nansæquè, si sit Episcopo vel Abbate inferior, ac
recipiens rem alienatam incurrunt excommuni-
cationem, quæ non quidem vi dictæ *Extrav.* sed
Trid. Sess. 22. c. II. de ref. est S. Pontifici refer-
vata. 2. Episcopi & Abbates alienantes incur-
runt interdictum ingressûs in Ecclesiam, & si per
6. menses in hoc interdicto persistierint, suspensio-
nem ipso jure ab omni administratione & regi-
mine Ecclesiarum ac monasteriorum. 3. Infe-
riores Prælati, Rectores, Administratores ultra

excommunicationem ipso facto sunt privati
 neficii, quorum bona alienarunt. Excusatio
 men ab his pœnis *consuetudo*, ubi Extrav. vel
 est recepta, vel abrogata: *actus imperfectio*,
 alienatio sortita non sit effectum: *bona fidei*
 nantis vel recipientis bona alienata: *ignorantia*
probabilis ejus, qui vel nescivit talium rerum
 nationem esse prohibitam, vel pœnas has
 annexas.

TITULUS XIV.

De Precariis.

Q. 1. *Qua sit hujus cum prioribus Titulis con-*
xio, & quid importet? *Resp.* ad 1. *Cum*
 alienationem rerum Ecclesiasticarum prohibita
 per contractus soleat deveniri, ab hoc usque
 Tit. XXIV, inclusivè de variis eorum speciebus
 tractatur.

Resp. ad 2. *Dupliciter* accipitur *Precarium*
 jure. *Precarium* sive *contractus Precarii* jure
 cognitus est *tot. tit. ff. & C. de Precar.* *Precarium*
 sive *contractus Precariarum* est à jure Canonico
 inventus, & à *Precario* plurimum differt, ut
 sim AA. & Leur, b. t. Q. 209.

Q. 2. *Quid sit Precarium & quid juris circa*
illud? *Resp.* 1. *Sumptum pro re precario concessa*
 est id, quod precibus petentis utendum datur
 tamdiu, quamdiu is, qui concessit, patitur, id est
 non revocat, c. 3, b. t. L. 1. ff. eod. pro actu
 quo

quo res illa conceditur, est negotium, quo aliquid gratis alteri utendum conceditur, reservata sibi facultate ad libitum revocandi. 2. Juxta plures ob *L. 14. ff. h. t.* Precarium contractus strictè dictus non est; ad essentiam tamen suam requirit primò consensum tam dantis, quàm accipientis, ut patet; deinde, ut res tradatur, sed ad usum indeterminatum quoad modum, finem, tempus; per quod differt à *Commodo*: demum, ut quodcumque libuerit concedenti, etiam absque justà causà, possit revocari. *c. fin. h. t.* unde differt à *Donatione*. Revocatio illa fieri etiam potest, licet concedens Precarium pactum adjecerit de non revocando ante certum tempus, *L. 12. ff. h. t.* quod tamen, si addatur, frustraneum non est. *L. 4. §. fin. ff. h. t.* 3. In re quolibet per *L. 3. ff. h. t.* & à quolibet, valente alteri usum rei communicare, per *L. 1. ff. h. t.* & quilibet, etiam pupillo, absque Tutoris auctoritate. *L. fin. §. 1. ff. h. t.* Precarium concedi potest, 4. Ab accipiente Precarium præstatur tantum dolus, & culpa dolo proxima. *L. 8. §. 3. ff. h. t.* 5. Finitur precarium vel revocatione, vel morte ejus, cui concessum, si personæ datum fuerit, *c. fin. h. t.* vel etiam subinde morte concedentis, &c. arg. *c. 5. de rescript. in 6. L. 4. ff. locat.* 6. Competit Domino rem precario concessam repetenti *interdictum de Precario, vel actio extraordinaria præscriptis verbis, L. 2. §. 2, L. 19. §. 1. ff. h. t.* Accipienti, dum præter usum concessa simul possessio specialiter rogata, *interdicta possessoria.*

Q. 3. Quid sit Precaria vel Precaria, quae
 de iis Jure Can. statutum? Resp. 1. Precaria
 Precaria, sumendo pro ipso actu, quo conceduntur
 sunt contractus realis b. f. quo rei Ecclesiasticae
 immobilis, & ferè soli tantum usus alicui ad
 ces conceditur, vel in perpetuum, vel ad certum
 tempus, eo tamen pacto, ut, si ad longius
 pus facta sit concessio, singulis quinquenniis
 novetur. *can. 5. caus. 10. q. 2. c. 1. & seq.*
 2. Differt hic contractus ab Emphyteusi tum
 repetitas renovationes, tum quòd admittat
 dem pensionem, sed per accidens solum, quae
 Emphyteusis per se requirit &c. 3. Ad hoc
 à Prælato Ecclesiae vel alio ejus Administratore
 cariae primitus concedi possint, solennitates
 ad alienationem rerum Ecclesiasticarum requiruntur
 debent intervenire. *c. 5. & Extrav. Ambrosio*
reb. Eccles. alien. inter Comm. 4. Præterquam
 quòd hic contractus producat in constituente
 ligationem relinquendi usum rei usque ad tempus
 conventum; in accipiente obligationem, præ
 standi culpam levissimam, petendi renovatio
 nem &c. dat in super actionem, (quae dici potest
 cum Engel *h. n. 7. actio Precariarum*) Ecclesia
 quidem directam contra accipientem ejusque ha
 redes ad præstandum omne, quod natura con
 tractus exigit; contrariam autem accipienti
 ejus hæredibus adversus Ecclesiam, ut res usque
 ad tempus conventum relinquatur &c.

TITULUS XV.

De Commodato.

**Q. 1. Commodatum quid sit, & qua ejus requi-
sita? Resp.** ad 1. Formaliter, scil. pro ipsa
commodatione sumptum est contractus, quo
aliqua gratis ad certum usum & tempus ea
lege conceditur, ut illo finito eadem in specie
restituatur.

Resp. ad 2. Requisita sunt. 1. *Ut res tradatur;*
quia est contractus realis. 2. *Ut detur usus gra-*
tis; nam dominium remanet penes dantem. *L. 8.*
ff. h. t. & per hoc differt à deposito, quod ad cu-
todiam tantum; à pignore, quod ad securitatem
crediti datur; à mutuo, in quo ipsum dominium
transfertur. 3. *Ut res gratis concedatur.* §. 2.
Inst. quib. mod. re contrah. oblig. differt per hoc à
locato, conducto, &c. 4. *Ut detur ad certum*
tempus, idque vel expressè, vel tacitè determi-
natum. *L. 17. §. 3. ff. h. t.* 5. *Ut res sit talis, quæ*
in specie reddi possit. §. 2. *Inst. quib. mod. re.*

**Q. 2. Quinam commodare, & qua res possint
commodari? Resp.** ad 1. Omnis & solus commo-
dare potest, qui contrahere. *L. 1. §. 2. & L. 2. ff.*
h. t. sive sit sui, sive alieni juris; sive bonæ, sive
malæ fidei; sive dominus rei, sive usumfr. tantum
habeat, aut nomine etiam alieno administret.
Accipere commodatum possunt omnes, qui ex
contractu naturaliter saltem possunt obligari.
Schmalzgr. h. n. 13.

F 3

Resp.

Resp. ad 2. Commodantur res mobiles & immobilis. *L. 1. §. 1. ff. h. t. corporales & incorporeales. cit. L. profanæ & sacræ, hæ tamen ad utrumque non nisi sacros. arg. c. 7. & 8. de rer. permut. præcipue & alienæ, hæ scil. pro foro externo. L. 1. §. 1. seqq. ff. h. t. interdum etiam res fungibiles. L. 3. §. 1. ff. h. t.*

Q. 3. Quanam ex commodato in commodatario nascatur obligatio? Resp. 1. Tenetur rem commodatam commodatario ad tempus usque præfixum relinquere. *c. un. h. t. L. 17. §. 3. ff. eod.* Excipitur casus advenientis necessitatis propriæ, non prævisæ. *arg. L. 3. C. de locat. & cond.* Potest & commodans revocare commodatum, si tempus sit quidem elapsum, commodatarius tamen re, etiamsi citra suam culpam, uti non potuit. Ratio, quia gratuita concessio extendi non debet contra mentem concedentis, quod fieret. 2. Tenetur reparare damnum per dolum aut culpam suam latam commodatario ex re commodata proveniens. *L. 18. §. 3. L. 22. ff. h. t.* 3. Tenetur ad expensas extraordinarias & graves rei commodatæ, utpote suæ, v. g. ad curandum equum, dum absque omni commodatarii culpâ est læsus.

Q. 4. Quanam ex commodato in commodatario nascatur obligatio? Resp. 1. Commodatarius tenetur re commodatâ ad eum præcisè usum uti, ad quem data est. *L. 5. §. 8. ff. h. t.* si contra voluntatem Domini re aliter utatur, furtum committit. *§. 6. Inst. de oblig. quæ ex del.* 2. Tenetur ad exactissimam diligentiam regulariter, ut infra. 3.

Rem

Rem restituere finito usu integram, id est, non deterioratam. *L. 5. §. 1. L. 18. §. 1. ff. h. t. cum omnibus fructibus & accessoriis. L. 5. §. 9. ff. h. t.*

Resp. 2. Præterea commodatarius tenetur de dolo, quomodocunque res fuerit commodata, ut per se patet. De dolo & culpâ latâ tantum, si in solius commodantis utilitatem, quod rarò fit, res commodetur. *L. 5. §. 10. ff. h. t.* Si in utriusque utilitatem, de culpâ latâ & levi, non tamen levissimâ. *L. 18. princ. v. at si utriusque. ff. h. t.* de culpâ etiam levissimâ tenebitur, si cedat commodatum in gratiam solius commodatarii. *c. un. h. t. L. 1. §. 4. ff. de O. & A.* De culpâ tamen merè juridicâ commodatarius non teneri in conscientia ante sententiam judicis, nisi antecedenter se obligarit, est probabile; cum damnum ita datum involuntarium sit, & pro casu fortuito computandum. Insuper de casu fortuito, si v. g. res commodata fulmine, naufragio, hostili incursum pereat, nullo modo tenetur commodatarius. *c. un. h. t. L. 5. §. 4. L. 18. princ. ff. eod.* Casus tres in *c. un.* excipiuntur; si nimirum culpa præcessit casum: si pactum intervenit, etiam generale tantum. *L. 9. §. 2. ff. locat. L. 79. princ. ff. de legat. 3.* Si mora in restituendo commissa. Item, si rem per nuncium à se electum remisit domino. *L. 10. & 11. ff. h. t.* Demum, si commodatarius rem sub æstimatione recepit, tum modò casum fortuitum præstare tenebitur, si res fuerit æstimata æstimatione faciente venditionem; in dubio tamen talis æstimatio non præsumitur. Engel *h. n. 10.*

F 4 Q. 5.

Q. 5. *Ex contractu commodati qualis competit actio? Resp.* Duplex: *directa* datur commodatario ejusque hæredibus adversus commodatarium ejusque hæredes ad rem commodatam restitutam finito usu, integram & salvam, aut si fuerit perdita, ad ejus æstimationem; si deteriorata, ad interesse. *L. 3. §. 1. L. 5. §. 8. L. 13. §. 1. L. 14. §. 3. ff. h. t.* Possunt & aliæ actiones commodatario competere, v. g. *actio furti*, ut habetur *L. 1. §. 6. ff. h. t.* *Actio Legis Aquilia*, si commodatarius rem deterioravit. *L. 18. §. 1. ff. h. t.* Item *actio vindicatio*, juxta *L. 9. in fin. ff. de R. V.* Commodatario & ejus hæredibus datur *actio contraria* contra commodantem & ejus hæredes, ad id quod suâ interest, re ante usum revocata; ad recuperandas etiam expensas in rem commodatam factas; & ad damnum vitio rei commodate datum reparandum. Quod insuper commodatarius, si res commodata per aliquam etiam suam culpam interiit, per compensationem debiti liquidi, quo sibi aliunde commodans est obstrictus, possit satisfacere, latè habet Pichler in Opere suo novo cui Tit. *Jus Canonicum practicè explicatum. b. t. Q. 1.*

TITULUS XVI.

De Deposito.

Q. 1. *Quid & quotuplex sit depositum? Resp.* Est contractus realis, quo res alicui gratis custodienda traditur, ut eadem in specie reddatur deponenti, quandocumque repetierit. Requiritur ita-

itaque 1. rei traditionem, juxta §. 3. *Inst. quib. mod. re contrah. oblig.* 2. Consensum utriusque; vide tamen Schmalzgr. *h. t. n. 7.* 3. Ut gratis & sine mercede custodiatur, aliàs non est depositum purè tale, sed potiùs locatio, aut alius contractus innominatus. *L. 1. §. 8. & seq. ff. h. t.* 4. Ut res custodia causà detur, per quod differt à mutuo, commodato, pignore &c.

Resp. 2. Depositum, conventionale scilicet & in specie (de sequestro actum est ad *L. 2. Tit. 17.*) aliud est voluntarium seu ordinarium; aliud extraordinarium seu miserabile, ad quod cogit necessitas; aliud regulare, irregulare aliud &c.

Q. 2. Quæ res & à quibus deponi possint? *Resp.* ad 1. Deponi possunt res omnes, quæ custodiam recipiunt: propriæ & alienæ. *L. 1. §. 39. L. 31. §. 1. ff. h. t. pignus & depositum. L. 16. ff. h. t. res mobiles & immobiles. L. 11. ff. de peric. & comm. rei vend.* non tamen res depositarii propria apud ipsum depositarium. *L. 15. L. 31. in fin. ff. h. t.* nec quæ deposito accedunt, censentur deposita *L. 1. §. 5. ff. h. t.* cistâ tamen obsignatâ deposita singulæ res inclusæ, licet non fuerint monstratæ depositario, depositæ censentur. *L. 1. §. 41. ff. h. t.*

Resp. ad 2. Deponere & depositum recipere possunt omnes rationis & obligationis subeundæ capaces; etiam foeminæ. *L. 26. ff. h. t.* item pupillus & Minor, etiam absque autoritate Tutoris & Curatoris, ubi tamen notanda *L. 1. §. 15. ff. h. t.* Imo & Religiosus, cujus tamen si dolo aut culpâ periret depositum, nec Prælati & Capi-

tulum, sine quorum consensu id receptum, nec Monasterium ad restitutionem tenetur. *c. 1. h. t. reg. 76. in 6. Schmalzgr. h. n. 13. & 14.*

Q. 3. Ad quid obligentur deponens & depositarius? Resp. 1. Deponens debet depositarium servare indemnem; adeo que refundere expensas necessarias in rem depositam factas. *L. 12. pr. L. 23. ff. h. t. & damnum dolo ac quavis sua culpa datum resarcire. arg. L. 5. §. 5. ff. Commod.*

Resp. 2. Depositarius tenetur 1. in re deposita eam adhibere diligentiam, quam solet in rebus suis. *c. 2. §. & L. 32. ff. h. t. non majorem cit. L. 32. neque, si foret diligentissimus in rebus propriis, obligatur diligentissimus esse in custodiendis rebus depositis. arg. cit. L. 32. & L. 5. §. 5. ff. Commod.* neque tenetur depositarius in communi periculo, v. g. incendii &c. si nequit salvare rem propriam & alienam, præ propria rem depositam servare, si vel res propria sit pretiosior deposita, vel depositum in solius deponentis commodum cedat. Vid. Franz. ad *Tit. Inst. quib. mod. re contrah. obl. à num. 25. 2.* Non licet depositario re deposita uti sine expresso aut tacito vel rationabiliter præsumpto consensu; aliàs furtum committit. *L. 29. ff. h. t. §. 6. Inst. de oblig. qua ex del. 3.* Tenetur regulariter depositarius præstare dolum. *L. 20. ff. h. t. & culpam latam tantum, quæ in contractibus æquiparatur dolo. L. 32. ff. h. t. imò dolus præsumptus vocatur L. 226. ff. de V. S. non verò culpam levem vel levissimam. §. 3. Inst. quib. mod. re contrah. oblig. L. 1. §. 5. ff. de O. & A.*

multò

multo minus casum fortuitum. *c. 2. h. t. L. 1. §. 35.*
ff. eod. Casus exceptos vide in. *L. 1. §. 6. §. 8. §.*
35. ff. h. t. L. 12. §. fin. ff. eod. c. fin. §. eod. L. 1.
& seq. ff. nauta, caupones & c. latius apud Engel h. à
n. 5. Schmalzgr. à n. 22. Reiffenst. n. 25. & seq.
Leur. Q. 226. h. t. 4. Tenetur depositarius rem
depositam reddere integram, & quidem, nisi quid
excuset, statim, dum repetit deponens. L. 1. §. 16.
& 22. ff. h. t. Leur. Q. 229. h. t. ait, Clericum
quoad executionem à laica potestate cogi non
posse ad restituendum depositum. & c.

Q. 4. Qualis competat actio ex deposito? Resp. 1.
Deponenti directa adversus depositarium ad rem
depositam recuperandam. §. 3. Inst. quib. mod. re
contrah. obl. qualis hæc sit actio, vide apud Lauter-
bach. h. n. 20. quomodo competat contra plures
depositarios, n. 25. quomodo contra hæredem,
n. 27. ubi scil. n. 29. & seq. de objecto hujus actio-
nis agit, quod sunt res depositæ, cum fructibus &
omni causâ restituendæ & c.

Resp. 2. Depositario competit actio depositi con-
traria adversus deponentem ad indemnitate[m] no-
mine depositi ab eo consequendam, & conse-
quenter ad omne id, quod nomine seu occasione
depositi depositario abest, cit. L. 5.

TITULUS XVII.

De Emptione & Venditione.

Q. 1. Quid & quotuplex sit Emptio - Venditio?

Resp. 1. Est contractus solo consensu initus
de

de re pro certo pretio tradenda. per *lv* solo consensu, differt à contractibus realibus & verbalibus: per verba, de re pro certo pretio, à permutatione, in qua res pro re; à Cambio, in quo pecunia pro pecunia; à locatione, in qua res datur ad usum pro pensione, adeo ut si quando interveniat pecunia, hæc non rationem pretii sed pensionis habeat.

Resp. 2. Variæ referuntur ab AA. divisiones; alia est publica, alia privata: alia pura, alia conditionata; alia generis, alia speciei; illa celebratur, dum ex pluribus ejusdem generis rebus, v. g. ex pluribus ejusdem æstimationis equis unus nullâ certâ specie, vel juxta Philosophos, nullo certo individuo designato emitur vel venditur; hæc scilicet speciei, dum hic equus determinatus venditur. Alia it. venditio est ad corpus vel per aversionem, überhaupt; dum plures species aut individua per modum unius rei venduntur, vel sine expressione numeri, ponderis, mensuræ, vel expresso quidem, v. g. numero, sed demonstrativè tantum, non taxativè: alia ad mensuram & quantitatem; & hæc est conditionata. *L. 35. §. 5. & 6. ff. de contrah. empt.* cum venditio ad corpus sit pura & absoluta. Potest etiam emptio-venditio in scriptis celebrari. *L. 17. C. de fid. instrum.* It. alia est naturalis, alia artificialis, quæ & negotiatio dicitur, de qua alibi.

Q. 2. Qua sint ad substantiam emptionis-venditionis requisita? Resp. Consensus; res seu merx certa; certum pretium; non quasi actualis mercis & pretii traditio ad hunc contractum requiratur, uti

uti requiritur consensus; sed quod emptio-ventio simplex statim perficiatur *substantialiter* consensu partium exterius manifestato, quo se mutuo obligant, venditor ad *tradendam* mercem, emptor ad *dandum* pretium. *Princ. Inst. h. t. L. 1. ff. de contrah. empt.* Censetur itaque statim ac de pretio & merce conventum, perfecta emptio *in ordine ad excludendam pœnitentiam*, sive sit pura emptio. *L. 8. princ. §. & si ff. de peric. & comm. rei vend. sive conditionata. L. cit. §. quodsi pendente.* Deinde pura emptio censetur etiam statim perfecta *quoad productionem obligationis & actionis.* *Pr. Inst. h.* quæ tamen actio efficax non est ex parte emptoris ante solutum pretium, nec ex parte venditoris ante traditam mercem. *L. 13. §. 8. ff. de act. empt.* Demum censetur etiam emptio pura statim perfecta *quoad periculum & commodum rei vendita*, sic ut utrumque etiam ante traditionem ad emptorem transeat. Exceptiones vide in *§. 3. Inst. h. t. L. 8. princ. ff. de peric. & comm. rei vend. L. 30. §. 5. ff. ad L. falcid. L. 34. §. 5. & L. 35. §. 5. ff. h. t. & c.* ad Franz. *ad Inst. h. t. n. 80. & seq. Lauterb. ad Tit. de peric. & comm. rei vend. à num. 6.*

Q. 3. Qualis debeat esse consensus, & quinam eum prestare possint? *Resp.* Consensus debet esse liber. *L. 11. C. h. t.* limitationes vide apud Franz. *ad Inst. h. n. 18.* verus, non simulatus. *L. 55. ff. h. t.* Error reddit emptionem-ventionem nullam, si circa substantialia, id est, naturam rei & pretii versetur; si v. g. venditor intellexit majus pretium,

tium, emptor minus. *L. 9. pr. ff. h. vel si erratum in corpore. L. cit. vel in materiâ, scil. totâ, vendendo æs pro auro, vitrum pro gemma. L. §. 2. L. 14. ff. h. t.*

Resp. 2. Consensum suum in emptione-venditione præstare, id est, emere & vendere possunt omnes, qui *contrahere*, & qui specialiter non prohibentur; prohibentur autem Tutores respectu rerum pupillarum, nisi faciant palam. *L. 36. ff. de contrah. empt.* olim Præsides Provinciarum per *L. 62. ff. h. t. Illustres. L. 3. C. de Comm. & Mercat.* etiamnum Clerici prohibiti sunt exercere mercaturam propriè dictam. *tot. tit. ne Cler. vel Monach. sæcul. negot. se immisc.* non possunt tamen prohiberi sæculares à Magistratu aut Principe sæculari, quò minus vendant aliquid, & præsertim bona immobilia Clericis aut Religiosis. *ult. de Immun. Eccles. in 6.* quia sic indirectè, imò in executione directè subjacerent Clerici jurisdictioni sæculari, quod fieri nequit. *Bull. Can. & c. 10. de Constit.*

Q. 4. Quid de merce, altero emptionis constituto dicendum, sive quæ res emi vendive possint? Resp. 1. Vendi aut emi non possunt res spirituales ob simoniam: res sacræ in usus profanos: res Ecclesiarum immobiles & mobiles pretiosæ, secundum dicta *Tit. 10. supra.* res publicæ vel publicis usibus destinatæ: fundus dotalis, juxta *Auth. fruct. me. C. ad S. C. Vellei.* res propriæ ipsius emptoris. *L. 16. ff. h. homo liber pro servo. §. fin. Inst. h. t.* res de se malæ, res litigiosæ. *c. fin. de seq. poss. & fruct.*

fruct. res emphyteuticæ & feudales irrequisito domino. *L. fin. C. de jure Emphyt. 2. feud. 52.* arma, equi, naves barbaris &c.

Resp. 2. Vendi possunt seqq. de quibus dubium esse poterat, scil. res aliena, imò & furtiva, emptore ignorante rem esse alienam. *L. 34. §. 3. ff. h. t.* res non existens, modò speretur futura. *L. 8. ff. h. t.* hæreditas, si jam delata sit, post mortem testatoris. *tot. tit. ff. de hæred. & act. vend.* utrùm jus accrescendi transeat vendita hæreditate ad emptorem, vide apud Franz. *Inst. h. t. n. 22.* ubi cum Fachin. Vinn. Lauterb. tenet negativam. Nomina, actiones, obligationes, debita etiam vendi possunt. *L. 17. ff. de hæred. & act. vend.* limitationes vid. apud Schmalzgr. *h. à n. 82.* Imò & officia publica sæcularia moderato pretio ex justâ causâ licitè venduntur; quia id contra jus naturale non est, juri autem positivo vel per contrariam consuetudinem ab inferioribus derogari potest, vel illo supremi Principes non tenentur.

Q. 5. Quale possit aut debeat esse pretium rerum venalium? *Resp. 1.* Pretium consistit in pecuniâ numeratâ. *§. 2. Inst. h. t.* Si partim pecunia, partim res alia detur, pecuniâ prævalente, adhuc emptio venditio erit. *L. 6. ff. de act. empt. 2.* Pretii dominium in venditorem transfertur. *L. 11. §. 2. ff. de act. empt.* 3. Debet esse certum certitudine vel absolutâ, vel respectivâ, ad quam etiam redigitur, si conferatur æstimatio in arbitrium tertii. *L. 7. ff. h. t.* 4. Justum debet esse pretium; quod

quod si à LL. est determinatum, dicitur *legitimum*, & consistit in indivisibili; si spectatur circumstantiis, v. g. mercium copiâ aut penuria venditoris impensis ac labore &c. communium hominum æstimatione est constitutum, vulgè nominatur, seu naturale, & quia à multis non omnino idem sentientibus est statutum, latitudinem suam habet, estque vel *infimum*, vel *medium*, vel *summum*; ultra quod vendere non licet; adeoque nec licet in foro conscientie rem vendere quocunque pretio. *c. I. h. t. L. 33. ff. de Leg. Aquil. L. 63. ff. ad Leg. falc. 6.* Potest tamen pretium tam legitimum, quam naturale crescere, quia res secundum usus humanos considerata nunc majorem, nunc minorem æstimationem habet: causæ rem pluris vendendi sunt lucrum cessans, damnum emergens, rationalis affectus domini, copia emptorum, penuria mercium, dum res venditur successivè &c. non tamen licet ob emptoris inopiam, necessitatem, utilitatem rem pluris vendere, ob plura inconvenientia; nec ob dilatam solutionem. *c. 6. §. 10. de usur. propos. 41. ab Innoc. XI. damnat. 6.* Qui privatim scit pretium rei brevi minuendum, potest etiam non monito emptore eam vendere pretio currente; quia pretium currens, sive vulgare, sive legitimum sit, est justum.

Q. 6. An & qua pacta contractui emptionis-venditionis possint adjici? Resp. Certum est, posse emptioni-venditioni arrhas & pacta adjici salva denominatione contractus. *L. 7. §. 5. ff. de pact. Et*
1. qui

1. quidem arrha, *Hafft-Pfenning / Pfandts Schilling* accedit sæpius emptionibus; hæc si fuerit data in signum emptionis *perfecta*, non licet à contractu recedere quamvis dans vellet amittere arrham, & accipiens duplicatam restituere. Ratio; non potest alterâ parte invitâ rescindi emptio-venditio, cui arrha adjecta non est. *L. 6. C. de rescend. vendit.* ergo nec potest, si arrha sit adjecta in signum emptionis *perfecta*; si enim sit adjecta emptioni-venditioni primùm *facienda* aut *perficienda*, licebit per text. *§. 1. Inst. h. t. L. 17. C. de fid. Instrum.* 2. Licet adjicere pactum *Legis Commissoria*, quo placet, ut pretio intra certum tempus non soluto res sit inempta. *L. 1. 2. 3. & c. ff. de Leg. Commiss.* Requisita, ut liceat, vid. apud Lauterb. *ad tit. ff. de Leg. Commiss.* 3. Potest etiam adjici emptioni-venditioni pactum *additionis in diem*, quò venditori facultas conceditur, rem venditam alii meliorem conditionem offerenti addicere. *L. 7. & 11. princ. ff. de in diem addict.* Adjicitur vel per conditionem *suspensivam*. *L. 2. pr. ff. de in diem addict.* vel per *resolusivam*. Requisita, ut liceat pactum hoc adjicere, vide apud Pichl. *h. t. n. 11.* 4. Licitum est pactum *de retrovendendo*, quod eò tendit, ut venditor iudicio venditi obligatum habeat emptorem ad retrovendendam sibi rem, vel quandoque, vel intra certum tempus. *c. 10. de fid. Instrum. Extrav 1. & 2. inter Comm h. t.* Debet tamen pro favore vel onere, quod ex hoc pacto alteruter contrahentium habet, vel augeri vel mi-

Liber. III.   G   nui

nui pretium rei venditæ, c. 10. cit. & L. 79. *contrab. empt. De jure protimiseos & de jure rei*
ctus à Quast. 318. h. t. latè Leuren.

Q. 7. *Quanam sint obligationes venditoris?*

Resp. 1. Venditor obligatur emptori interrogari
 aperire vitium rei, qualecunque sit; quia emptor
 habet jus cognoscendi rem, quam vult emere
 non rogatus tenetur aperire vitium occultum
 grave, & rem reddens vel omnino vel notabiliter
 ineptam; quia hoc non manifestato confusus deficit;
 si vitium non est occultum, nec usus impedit,
 non tenetur aperire, si non rogatus; imputet enim
 sibi emptor, quod melius non inspexerit. 2. Obligatur
 rem venditam præcisè tradere, id est, non satisfacit præstando
 interesse. §. 1. *Inst. h. t. L. 11. §. 2. ff. de act. empt.*
Pichl, h. n. 40. Engel n. 25. Schmalzgr. n. 121.
 rem autem tradere tenetur vacuum & liberam. §. 1.
 L. 13. *pr. L. 21. §. 1. ff. de act. empt. cum omnibus*
fructibus, accessionibus, pertinentiis. L. 13. & pen. C. eod.
 Instrumenta quoque ad rem venditam pertinentia.
 L. 48, & 52. *ff. h. t. 3.* Obligatur ad resarciendum
 damnum dolo suo vel culpâ latâ, aut etiam levi datum.
 L. 35. §. 4. *ff. h. t. 4.* Denique obligatur venditor emptori
 evictione & ad præstandum interesse, rem non
 fuisse evictam. *Pichl, h. n. 44. & 45. & Schmalzgr.*
n. 150. referunt plures casus, in quibus evictio non præstat.

Q. 8. *Quanam sint obligationes emptoris? Resp.*

1. Tenetur hic venditori ignorantiam manifestare
 boni-

bonitatem mercis, si plus valeat, vel vitium pretii, si v. g. moneta foret adulterina; quia pretium iustum, saltem infimum, esse debet: ubi tamen sciret venditor in fundo emptoris latere thesaurum, posset hunc vulgari pretio emere, nec teneretur monere venditorem. Ratio, quia talis fundus in communi hominum æstimatione plus non valet, ac si in eo non lateret thesaurus. 2. Emptor tenetur solvere statim, dum de tempore non est conventum; & in quantitate, item etiam die ac loco statutis, ita ut de culpa etiam levi, per L. 3. & 11. ff. de peric. & Comm. rei vend. imò & ad usuras pretii teneatur, si post mercem sibi traditam in mora solvendi fuit. L. 13. §. 20. ff. de act. empt. Vid. AA. cit. supra.

Q. 9. Qua oriatur actio ex hoc contractu? Resp.

Duplex: Actio empti competit emptori adversus venditorem ad tradendam rem venditam, & omne id, quod ex hoc contractu debet. L. 1. pr. & §. 1. ff. de act. empt. Tenditori competit actio venditi contra emptorem ad pretium & omne id, quod sibi ex hoc contractu debetur. L. 13. §. 19. ff. de act. empt. 2. Datur emptori ex ædilitio edicto actio redhibitoria, quâ propter vitium, quo cognito rem non emisset, agit adversus venditorem ejusque hæredes, ut venditione in totum rescissa rem recipiat, pretioque reddito omnia in integrum restituat. L. 23. §. 7. L. 27. §. 2. & r. ff. de adil. edict. vel æstimatoria, quâ emptor ejusve hæres ob vitium, quo tanti non emisset, agit contra venditorem & illius hæredes,

ut quanto minoris rem emisset, de accepto pretio restituat. *L. 48. §. 5. L. 6, ff. de adil.* Schmalz. *h. à n. 218.* 3. Non tantum venditori, sed etiam emptori competit remedium ex *L. 2. C. de rescind. vendit.* ob læsionem ultra dimidium pretii. Vid. eund. *à n. 187.* imò Lex secunda locum habet in aliis similibus contractibus, Franz. *ad Inst. de empt. vend. n. 112. & 113.*

TITULUS XVIII. De Locato & Conducto.

§. I.

De Locato.

Q I. Quid & quotuplex sit Locatio Conductio
Resp. I. Est contractus consensualis, quo res vel persona ad usum vel fructum pro certa mercede alteri conceditur, & ab eo accipitur. Unus contractus est, qui ex parte concedentis dicitur locatio, *Berleyhung/ Berdingung/ Verpachtung/* ex parte recipientis conductio, *Stand/ Dingung.* Hinc & qui concedit rem, promittit vel præstat operam, vocatur locator, qui accipit, conductor. Requisita ejus essentialia sunt consensus, res utenda vel opera præstabilis locarium, certum scilicet ac justum, & in locatione operarum in pecuniâ numerata. *L. 5. §. 2. ff. de prescript. verb.* in locatione rerum etiam in alia fungibili consistens. *L. 8. & 21. C. h. t.* Differt ab emptione - venditione, cum qua magnam habet affinitatem, à mutuo, deposito, pignore, comodato &c. *Resp.*

Resp. 2. Alia est locatio rerum, sive fruendi; quæ usus rei v. g. ædium, fundi, libri conceditur, *L. 9. pr. ff. b. t.* huc reducitur admodiatio, contractus affectus, socida. Alia *operarum sive faciendi*; hæcque vel est locatio *operarum simplicium*, ut fit in servis & ancillis; vel *operarum prægnantium*, id est talium, quibus opus aliquod producitur; & in hac locatione idem diverso modo est locator & conductor. Deinde alia est locatio *perpetua*, quæ tamen non eo ipso transit in emphyteusim, cum id nullo jure exprimatur; alia *temporalis*; alia *expressa*, alia *tacita*, prout hujus exemplum est in *L. 13. §. 11. L. 14. ff. locat. L. 14. ff. locat. L. 16. C. eod.*

Q. 2. Quinam locare & conducere possint?
Resp. Omnes, qui possunt contrahere, & non prohibentur; in specie etiam mutus, surdus, absens. Clerici tamen prohibentur conducere prædia laicalia, si id faciant quæstus causâ *c. 1. ne cler. vel Monach.* Milites & Curiales *de jure prædia rustica. L. 30. & 31. C. h. t.* Tutores & Curatores prædia fiscalia, rationibus nondum redditis. *L. 49. ff. b. t. fabri, victores, & alii artem streperam exercentes domos scholis aut Professoribus vicinas. arg. L. un. C. de stud. liberal.* Potest etiam conductor rem sibi locatam sublocare alteri, sive pro majori, sive pro minori mercede. *L. 7. & 48. pr. ff. L. 6. C. eod.* ubi tamen notentur *L. 11. §. 5. ff. de pign. act. & L. 24. §. 1. ff. b. t.* non potest tamen *de jure* conductor invito vel inscio locatore alium sibi socium

in cubiculum à se conductum assumere. Ratio consistit in majori incommodo, quod indelocatori creatur.

Q. 3. *Qua res possint locari?* Resp. Regulariter omnes, quæ sunt in commercio humano. L. 36. §. 1. ff. de contrah. empt. nec usu consumuntur, arg. L. 3. §. fin. ff. commod. sive sint mobiles; sive corporales, sive incorporales, v. g. habitatio. §. 5. Inst. de usu & habit. usufructus. §. 1. Inst. de eod. hujus tamen locatio expirat, dum is, qui locavit intra tempus locationi præfixum moritur. §. 3. Inst. de usufr. Servitutes reales, non tamen separatim à fundo. L. 44. ff. h. t. Item jurisdictionis, postquam hodie patrimonialis facta; non tamen qualitercunque locato prædio hæc etiam locata censetur, sed tum, quando generatim omnes pertinentiæ simul locatæ sunt. Jus patronatus. c. 7. de iur. Patr. ubi dicitur jus Patronatus transire ad illum, qui bona ad firmam tenet. Feudum à Vasallo, etiam absque consensu domini. 2. feud. 9. §. 1. proventus decimarum. c. 2. b. t. & aliorum fructuum ad sustentationem Prælati alteriusve beneficiati pertinentium. Res ipsius Ecclesiæ, hæc tamen non ultra triennium, scilicet utile; si tamen locatio fieret ultra triennium, non esset totaliter nulla, sed valeret quoad primos saltem 3. annos, si contrahentes devisibiliter sint pacti. reg. 37. de R. I. in 6. Operæ etiam & facta, modò sint honesta, & certa mercede possint æstimari. L. 5. §. 2. ff. de præscript. verb.

Q. 4.

Q. 4. *Quanam sint obligationes Locatoris?* Resp.

1. Locator rerum tenetur conductori aperire vi-
 tiarei locandæ, uti venditor rei vendendæ, alio-
 quin ad reparandum damnum obligatur, L. 19.
 §. 1. ff. locat. 2. Præstare liberum rei usum L.
 cit. & L. 15. §. 8. ff. h. t. Hinc tenetur remit-
 tere pensionem pro tempore illo, quo conductor
 non potuit uti re vel operâ conductâ, si impedi-
 mentum non oriatur ex parte conductoris, sed
 rei conductæ; vel locatoris injuste agentis, vel
 tertii, quem locator potuit prohibere, quo bino
 casu etiam ad interesse tenebitur. Schmalzgr. h.
 à n. 51. 3. Non privare conductorem re loca-
 tâ ante tempus conventum, alio licet pensionem
 majorem offerente, c. 1. h. t. casus quinque ex-
 cepti innuuntur c. 3. §. verum & L. 3. C. h. t.
 Potest locator non obst. c. 1. h. t. ædes v. g. uni
 locatas durante adhuc priori contractu alteri lo-
 care, non tamen nisi finito antecedente contra-
 ctu incolendas. 4. Restituere expensas necessa-
 rias & utiles extraordinarias. L. 55. §. 1. L. 61.
 pr. ff. h. non autem utiles ordinarias, nec volu-
 ptuarias, quas tamen conductor potest tollere.
 Engel h. n. 10. 5. Remittere regular. pensionem
 totam, si conductor absque sua culpa nullos fru-
 ctus percepit; partem, pro rata damni, dum sen-
 sit notabile damnum. c. 3. h. t. L. 15. §. 3. ff. L. 8.
 C. h. t. nihil, si damnum sit leve. L. 25. §. 6. ff.
 h. t. Exceptiones vide in c. 3. h. t. L. 25. §. 6. cit.
 L. 9. C. de pign. act. & apud Schmalzgr. h. à
 n. 57. 6. Demum & hic notandum, quod suc-
 cessor

cessor *universalis* teneatur continuare locatio-
 usque ad præfinitum tempus, si fuerit locatio
rum. §. 1. Inst. & L. 10. C. h. t. secus, si operari
 locatio fuerit, *§. 5. Inst. de Societ.* It. quod succo-
 sor teneatur continuare locationem rerum no-
 propriarum, sed ad Ecclesiam pertinentium, us-
 que ad statutum tempus, si hæc debite à Præla-
 Antecessore fuerit facta, arg. *L. 8. ff. de admin. Ter-*
Q. 5. Quæ sint obligationes Conductoris? *Resp.*
1. Nisi casus accidat minuendæ aut non solvendæ
 pensionis, tenetur eam tempore & loco conven-
 solvere integram, post moram etiam usuras, *L. 23.*
§. 2. ff. de usur. **2.** Damnum dolo, culpa
 aut levi datum resarcire. *L. 9. §. 3. L. 11. §. 3.*
L. 13. §. 1. & 7. ff. h. t. non autem reg. dam-
 culpâ levissimâ; non obstante *§. 5. ff. qui pro-*
Inst. h. t. casu, quo domus incendio conflagravit,
 nescitur autem, an culpâ, an casu fuerit exortum,
 non conductori, sed probabilius locatori proba-
 tio culpæ incumbet, ex vulgatis Juris regulis in
L. 2. ff. de probat. L. 4. C. de edend. & L. 51. ff.
pro socio. **3.** Ante tempus præfinitum non relin-
 quere rem conductam, aliàs nihilominus ad ter-
 tius temporis pensionem tenebitur, *L. 15. ff. de*
ff. h. t. fieri tamen id potest, & merces pro rata
 deduci ex justa causa. *L. 13. §. 6. L. 28. ff. de dam-*
inf. **4.** Post finitam locationem rem restituere in
 specie. *L. 25. C. h. t.* quia non habet jus rem alie-
 riùs detinendi.

**Q. 6. Quid circa locationem & conductionem
 operariorum & famulorum observandum?** *Resp.*
 De-

Debet his dari stipendium justum; censetur autem illud esse, quod in tali loco communiter illis datur, petiturque à communi æstimatione. 2. Possessillum, qui operas suas *indeterminatè* locavit, v. g. Medicum, famulum, & similes, si propter morbum, aliudve impedimentum eas non potuerit præstare, totam nihilominus mercedem petere; ait Engel *h. t. à n. 8. ex L. qui operas. 38. ff. h. t. &c.* 3. Siquis pluribus suam operam locavit in solidum, potest à singulis accipere integrum stipendium, modò opera pluribus præstita sit æque utilis. Ratio, quia pro singulis seorsim distinctas suscipit obligationes à se independentes, quæ quòd eadem inadæquatè operâ impleri possunt, est per accidens; observetur tamen propositio octava ab Alex. VII. damnata. 4. Non potest famulus, aut quicumque pro mercede servit, surripere aliquid occultè de bonis Domini, etiamsi judicet, salarium suum esse minus justo. proposit. 37. ab Innoc. XI. damnata.

Q. 7. *Qualis actio oriatur ex hoc contractu?*
Resp. Cum locator & conductor habeant contra se invicem jus activum ad ea petenda, ad quæ sibi obligatos esse, dictum est, competit illis actio: Locatori *Actio Locati* adversus conductorem ad omnia, quæ ei debentur. *pr. Inst. h. t.* Contraria *Actio Conducti* similiter ad omnia, quæ ex hoc contractu illi debentur. Utraque est personalis, civilis, b. f. rei persecutoria, transiens ad hæredes.

De Emphyteusi.

Q. 1. Quid & quotuplex sit Emphyteusis? *Resp.* ad 1. Potest sumi vel *objective* pro ipsa re emphyteutica; quæ si perpetua est, dicitur germanicè Erb-Bestandt; vel *effectivè* pro iure, quod datur emphyteutæ; vel *formaliter*, quæ postremo modo sumpta est contractus, quo res *immobiles* alteri quoad dominium utile retento *directo* conceditur sub onere certi canonis statim temporibus domino proprietatis solvendi. Est contractus *juris gentium* quoad præstandum annum canonem pro fructu fundi & in recognitionem dominii, quia eatenus videtur esse antiquior Jure Civili: est *bona fidei*, quia bilateralis & est *merè consensualis*, quia necessitas scripturæ non satis probatur. Differt ab illis contractibus, venditione, locatione, usufructu, feudo, censu reventivo, ut patet consideranti.

Resp. ad 2. Alia emphyteusis est *Ecclesiastica*, quæ res ad Ecclesiam vel locum pium pertinet; alia *laica*, quæ conceditur alicui res profana sive pertinet ad laicum. Alia *temporalis*, quæ solum datur ad certum tempus; alia *hereditaria*, quæ ad hæredes transmitti potest; si ad quoscunque in infinitum, dicitur *perpetua*; si ad certum numerum hæredum, v. g. 3. vel 4. generationes, dicitur *non perpetua*: emphyteusis non transiens ad hæredes extraneos, sed ad suos tantum, dicitur *ex pacto & providentia*, vel *familiaris & gentilitis*; quæ

quæ verò transit ad hæredes quoscunque, etiam extraneos, *hereditaria simpliciter* nominatur.

Q. 2. *Quinam concedere & quibus concedi possit emphyteusis?* Resp. ad 1. omnes, qui præter dominium liberam habent rerum suarum administrationem, possunt concedere emphyteusim: in specie quilibet privatus. *L. 1. & 3. C. h. t. Civitates L. 1. §. 1. ff. si ager vestig.* Prælati Ecclesiarum, etiam in perpetuum, sed cum solennitatibus, dum bona Ecclesiæ utilia concedunt *c. 5. de reb. Eccles. alien. vel non.* & dum illa primitus dant in emphyteusim. *Extrav. Ambitiosa c. fin. de feud.*

Resp. ad secundum. 1. Omnes accipere possunt, qui contrahere & contrahendo se obligare, scemina etiam & communitates; quia & tales obligationis capaces sunt. 2. Possunt quoque emphyteusim ad Ecclesiam reversam accipere à Prælato sui consanguinei; quia nulla reperitur Canonica Constitutio consanguineos repellens. Non tamen vel Prælatus vel alius rei emphyteuticæ dominus tenetur finitâ v. g. generatione, pro quâ concessa emphyteusis, eam dare cognatis ultimi emphyteutæ; quia nec pactum ex supposito, nec lex obligationem ejusmodi inducens potest ostendi. 4. Advertendum & hic illud, quòd laicus ab Ecclesiâ à tributis exemptâ accipiens emphyteusim etiam ipse exemptus sit. *S. Congreg. ad Episc. Senogall. die 8. Decembr. 1658.* Ratio, quia aliàs indirectè saltem Ecclesia, utpote minorem accipiens canonem gravaretur, quod vetitum, præsertim per *c. fin. de immun. Eccles. in 6.*

Q. 3.

Q. 3. Quinam succedant in emphyteusi? Resp.
 Respiciendum est ad instrumentum, si quod est
 etum. 2. Si concessa est emphyteusis *pro se & h*
liis, etiam filia de jure communi hoc nomine
 veniunt & succedunt. *L. 84. 116. 201. ff. de V. l.*
 non tamen filii illegitimi, si emphyteusis sit Eccle-
 siastica; quia ex illicito concubitu progenitos de-
 testatur Ecclesia. 3. Si concessa est *pro se & h*
ereditibus, quicumque hæredes, etiam extranei, succe-
 dunt; quia *Ly hæres* simpliciter prolatum est
 terminus generalis, arg. *c. 6. §. praterea, de majoribus*
& obed. 4. Si hæres emphyteutæ ingreditur
 Religionem bonorum capacem, transibit ad
 hanc emphyteusis. *Auth. ingressi. C. de ss. Eccl.*
 sed ad vitam duntaxat Religiosi, ut habet *Pichl.*
b. t. n. 34.

Q. 4. Quæ utriusque obligationes ex contractu
emphyteutico nascantur? Resp. 1. Tenetur dominus
directus possessionem unâ cum dominio utili
 transferre in emphyteutam, & factâ translatione
 liberum ei usum concedere. *§. 3. Inst. h. t. 2. Nisi*
 æstimatio rei emphyteuticæ fuerit interim auclta
 non augere laudemium in mutatione emphyteu-
 tæ. *L. fin. C. de jure emphyt.* 3. Non augere
 nonem meliorato etiam bono emphyteutico, nisi
 illud ad dominum redierit, & de novo alteri
 concedatur; quia tum contractus legem accipiet
 ex particulari conventionne.

Resp. 2. Tenetur emphyteuta 1. præstare lau-
 demium, si noviter ad possessionem emphyteu-
 teos admittatur. *L. fin. C. de jure emphyt. Pichl.*
b. t.

h. t. n. 37. 2. Arbitrio boni viri re emphyteu-
 tica uti frui, & expensas leviores & ordinarias
 pro conservatione rei necessarias solvere, quin
 eas finita emphyteusi repetat. *L. 2. C. de iure
 emphyt.* 3. Singulis annis solvere domino dire-
 cto canonem totum, si modicus sit & in recogni-
 tionem tantum domini directi solvatur, etiamsi
 magnum in fructibus damnum sit passus, modo
 non ipsa res emphyteutica tota pereat. *L. 1. C.
 de iur. emphyt. §. 3. Inst. de loc.* 4. Jus emphyteu-
 ticum non vendere aut alio modo alienare pro-
 prietario irrequisito. *L. fin. C. de iur. emphyt.*
Schmalzgr. à n. 141. h. t.

Resp. 3. Nascitur ex contractu emphyteutico
 actio emphyteutica personalis ut in, que directa ;
 de qua videatur *Lauterb. in ff. ad tit. si ager vesti-
 gal. §. 12.* Emphyteutæ etiam constitutæ & ta-
 dita emphyteusi competit utilis rei vindicatio, et
 actio hæc in factum, si ager vectigalis.

Q. 5. Quot modis finiatur & fiat caduca emphy-
 teusis? *Resp. 1.* Finitur totali rei interitu. *L. 1.
 C. de iure emphyt.* lapsu temporis, ad quod con-
 cessa, arg. *L. 1. & fin. ff. si ager vectig.* nec censur
 transacto tempore emphyteusis ex utriusque tci-
 turnitate renovata, quia majus in emphytasi,
 quam locatione præjudicium est. Item ex ul-
 pa emphyteutæ, sive propter commissum; ratone
 cujus fit caduca. Hinc

Resp. 2. Fit caduca emphyteusis, id est, pro-
 pter delictum amittitur. 1. Si habens emphy-
 teusim laicalem per triennium; si Ecclesiasticam,

per

per biennium ex sua culpâ nihil de canone solvetur. *c. ult. § de locat.* nisi, quod fieri in Ecclesiasticis tantum potest, celeri satisfactione moram pugaverit emphyteuta. *c. cit.* vel nisi (quod procedit de utraque, in Ecclesiastica tamen cum solemnitatibus ad alienationem requisitis) Dominus sciens solutionem omissam receperit cenonem futuri temporis, quia hunc recipiendo fateatur vel fateri censetur solventem verum esse emphyteutam. Franz. ad *Inst. h. r. 14.* ait ex *L. §. Sun. ff. de publican. & vectig.* si unus ex pluribus hæredibus emphyteutæ partem canonis non solvat, non cadere totam emphyteusin in committum. 2. Fit caduca, si emphyteuta culpôsè & notabiliter deterioraverit in substantia, & ita, ut fiat infructuosior & minoris valoris. *Auth. qui res. C. de Ss. Eccles.* In dubio utrum deterioratio sit notabilis, standum est arbitrio Judicis. 3. Si emphyteuta rem emphyteuticam irrequisito domino alienet. *L. fin. C. de jure emphyt.* traditio tameno facta esse debet, quia ante hanc non est perfecta & completa venditio vel alienatio. His tamen casibus dominus directus emphyteutam invitum propriâ autoritate nequit expellere; quia nemo sibi ipsi jus dicit.

TITULUS XIX.

De rerum permutatione.

Q. 1. Quid sit permutatio? *Resp.* Permutatio generalissimè sumpta involvit omnem con-

tra-

tractum, quo aliquid pro alio datur, etiam emptionem, venditionem, aliosque contractus reciprocos: *generaliter & late* accepta dicit contractum, quo res una datur pro alia, abstrahendo tamen, utrum res in specie pro alia in specie, vel genus pro genere detur; & sic differt ab emptione, venditione, mutuo, deposito, pignore, & à tribus contractibus innominatis, scil. facio, ut facias; facio ut des; do, ut facias. *specificè* accipitur pro eo contractu, in quo res in specie non fungibilis commutatur pro alia in specie non fungibili: hoc tertio modo etiam differt à contractu innominato, do, ut des. Pichl. *h. t. n. 1. in fine.* Prout abstrahit permutatio (ein Tausch) à late & specificè sumpta definitur, quod sit contractus re & consensu constans, quo res aliqua datur ea lege, ut vicissim detur res alia.

Q. 2. *Quinam sint effectus permutationis?* Resp.

1. Datione facta sive re tradita oritur obligatio, quæ est *μονόπλευρος*, ex parte scil. solius accipientis se tenens. Lauterb. *ad ff. h. t. n. 21.* 2. Qui ex sua parte implevit contractum, potest compellere alterum ad rem pariter tradendam per *actionem præscriptis verbis*, vel etiam potest pœnitere, & quod tradidit, repetere per *conductionem causâ datâ, causâ non secutâ.* L. 4. & 7. C. h. t.
3. Nulla tamen rem danti actio competit contra tertium rei datæ possessorem, dum v. g. qui eam accepit, eandem alienavit. L. 4. C. h. t.
4. Post rem datam rei vicissim dandæ, sed nondum datæ periculum pertinet ad dantem, si citra dolum vel cul.

culpam levem accipientis pereat, Lauterb. *h. n. 28.* periculum autem rei, quam quis ex causa permutationis recepit, est accipientis, Lauterb. §. 30.

Q. 3. *Quanam res permutari possint?* Resp. Ab iis, qui possunt alienare, possunt permutari res omnes, corporales & incorporales, mobiles & immobiles, ut neque pecunia numerata excludatur, non obst. *L. 5. §. 1. ff. de praescript. verb. neque res pretio aestimata.* Lauterb. *h. §. 13.* Debent tamen reg. res, quæ permutantur, existere in humano commercio. arg. *L. 34. §. 1. ff. de contrah. empt. esse propriae. L. 1. §. 3. ff. h. t.* Et non prohibita esse alienari, est commun. 2. Res spiritualis pro temporali nec licite permutatur nec valide. *c. fin. de pact. & h. t.* Potest tamen res spiritualis pro alia spirituali permutari, v. g. reliquia pro reliquiis, jus decimandi in hoc agro pro jure decimandi in alio agro. Ratio, quia hoc est in rebus dignitati non derogat. 3. Bona Ecclesiastica immobilia & mobilia pretiosa etiam possunt cum aliis permutari, non obst. *c. 51. de reg. jur. in 6.* intervenientibus tamen solennitatibus & justa causa, sive ad laicos transferantur, ut omnes concedunt, sive ad aliam Ecclesiam, uti supra ad *Tit. de reb. Eccl. non alien. Q. 5. in fin. & Pichl. h. n. 6.* 4. Quod possint beneficia Ecclesiastica inter se permutari, dictum est ad *tit. de renuntiat. & sumitur ex c. 5. h. t. c. un. eod. in 6.* modo tamen justa adsit causa, & fiat permutatio in manu ac consensu legitimi superioris.

perioris, scil. Episcopi; it. modò fiat cum consensu collatorum, si beneficium sit collativum, patronorum, si patronatum: neque licet, si unum sit pinguius altero, excessum oblatâ pecuniâ compensare, nisi interveniat auctoritas Papæ. Pichl. h. t. à n. 8.

TITULUS. XX.

De Feudis.

Q. 1. *Quid & quotuplex sit feudum.* **Resp.** 1. Acceptum pro ipso contractu feudali, *Lehen*; *Geding* (dum aliàs sumitur pro re, quæ in feudum datur, & dicitur *Lehen* / *Lehen*; *Gut* / aliàs pro jure, quod nascitur ex tali contractu, *Lehens*; *Gerechtigkeit*) est *benevola* concessio rei immobilis vel ei æquivalentis quoad translationem domini utilis sub onere fidelitatis & exhibitionis obsequii & servitii personalis. Per Ly quoad translationem domini differt ab usufructu, vi cujus sola commoditas in usufructuarium transfertur: per verba, *sub onere fidelitatis & obsequii honesti*, scil. dum requiritur, exhibendi differt ab Emphyteusi &c. Feudo opponitur *alodium*, de quo 2. feud. 54.

Resp. 2. Feudum dividitur in *proprium* sive *rectum* & *improprium*. 2. feud. 33. & 48. it. 2. feud. 2. §. *præterea*. *Proprium* subdividitur in *nobile* & *ignobile* ratione personæ concedentis. 2. feud. 10. *Nobile* aliud est *regale*, quod auctoritate summi Principis concessum est cum di-

Liber III.

H

gni-

gnitate regali ; & non regale , quod concessum est cum dignitate , quæ regali inferior. Ab effectu feudum dividitur in *hereditarium* , & non *hereditarium* , sive *ex pacto & providentia*. 2. feud. 50. princ. Ratione accipientis in *novum & antiquum*. 2. feud. 3. 18. 32. & 1. feud. 1. §. 1. à forma in *ligium & non ligium*. 2. feud. 1. Clem. *pastoralis*. §. *rursus de sent. & re jud.* in 1. Ex parte materiæ in *Ecclesiasticum & sæculare*. 7. de *Constit. c. 6. de for. comp.* Feudi impropiæ species sunt feudum *sæmineum* , *francum* , *de Camera* , *Cavena* , *feudum Guardia* , *Gastaldia* , *Soldata* &c.

Q. 2. *Quodnam sit feudi objectum , sive qua res in feudum concedi possint ? Resp.* 1. Objectum feudi ponit res immobilis vel naturâ vel jure talis. 1. feud. 1. in *fin.* sive singularis , sive sit universalis. 2. feud. 4. & 10. Investitus tamen de silva jus venandi non habet , quia hodie jus venandi silvæ non cohæret ; e contra integro territorio in feudum concessio transit etiam superioritas territorialis , utpote territorio regulari cohærens. 2. Non modò res allodialis in feudum conceditur , sed & feudalis subinfeudari potest sine consensu domini directi. 2. feud. 9. §. *si verò*. 2. feud. 26. §. *vasallus*. excipitur casus in c. 19. de *decim.* Imò potest infeudatio rei feudalis promitti in casum aperturæ , ut habetur 1. feud. 3. §. *sed & illa*. 2. feud. 26. §. *moribus*. Quid de successoribus taliter promittentium dicendum , num & hi promissione hac adstringantur , vide Schmalzgr. n. 67.

n. 67. 3. Res tamen aliena in feudum non potest dari. 2. feud. 3. Neque bona Ecclesiae temporalia, nisi debitae solennitates interveniant. 1. feud. 6. Aut nisi sint solita dari in feudum. c. fin. h. t. & 1. feud. 11. Multò minùs res sacrae aut spirituales, utpote exemptae à commercio humano.

Q. 3. Quinam constituere, & qui recipere feuda possint? Resp. 1. Quilibet Dominus habens liberam rerum suarum administrationem feuda potest constituere. 1. Clerici, scil. de patrimonialibus. 2. feud. 33. & laici, mas & foemina, privati, plebeji. 2. feud. 3. princ. & §. foeminam quoque. 2. Filiusfam. de castrensibus vel quasi, ut patet; de peculio adventitio irregulari probatur inde, quòd etiam illius ususfr. sit filiifam. 3. Minor curatorem habens & volens de novo infeudare cum ejus consensu & interveniente judicis decreto. Schmalzgr. h. n. 52. 4. Quid Imperator possit in constituendis feudis de rebus ad Imperium immediatè spectantibus, vid. Capitulat. Josephi I. art. 29. & gloriosissimè regnantis Caroli VI. art. 11.

Resp. 2. Recipere feudum potest omnis non prohibitus. 1. Clericus saecularis. c. 6. & 7. de for. compet. 2. feud. 40. Religiosus, sive ante, sive post Professionem feudum ad ipsum devolvatur, modò non exigit servitium incompatibile tale feudum. Mynsing. centur. 5. observ. 48. 2. Foemina, cui Dominus feudum concedens tacite censetur concedere, ut per substitutum servitia praestet. 3. Minor, qui in hoc Curatoris au-

thoritate non indiget. AA. in L. 101. ff. de V. O.

4. Infantiâ major etiam sine autoritate Tutoris sic tamen, ut claudicet instar aliorum contractuum, nec teneatur is ad servitiâ & juramentum. 2. feud. 26. §. Excluduntur itaque ii soli, qui honestè in Curia domini stare non possunt, quales sunt infames, rei læsæ Majestatis &c.

Q. 4. Quomodo acquirantur feuda? Resp. Tribus potissimum modis, scil. pacto cum investitura, præscriptione, successione. 1. Itaque ex pacto cum investitura; nomine pacti intelligitur hic contractus feudalisis, quo dominus alicui se obligat ad rem suam jure feudi illi concedendam, sive dein id fiat gratis, sive pro pecunia; feudatarius autem ad fidelitatem & servitiâ; cum autem sine traditione dominium non transferatur, hæc comitari vel subsequi debet contractum feudalem, & dicitur investitura, Belehnung / qua vel propria est, vel abusiva. 2. feud. 12. per novam primò confertur feudum; renovans, sive de veteri beneficio est modus feudi retinendi, arg. 2. feud. 24. Solennitates vel à statutis locorum præscriptæ, vel his deficientibus juris communis adhibentur, de quibus vid. passim Feud. non potest feudum antiquum ut novum concedi ob præjudicium agnatorum aliorumque vocatorum, licet contra, ut Gail. Libr. 2. Obs. 50. 2. Acquiritur feudum præscriptione, & quidem 30. annorum, si sæculare sit. 2. feud. 26. §. 30. vid. Engel h. à n. 42. Schmalzgr. Tit. de præscript. n. 36. 3. Successione, de quâ

Q. 5.

Q. 5. Quomodo succedatur in feudis? Resp. 1. Ab intestato. 2. feud. 9. §. nisi Dominus & agnati consentiant, & nisi feudum sit hæreditarium simpliciter. 2. Ut quis autem succedere possit requiritur, ut sit habilis ad servitia. 2. feud. 26. §. fin. & latius Schmalzgr. h. à n. 102. & ut descendat ex sanguine primi acquirentis. 2. feud. 31. adeoque ascendentes non succedunt. 2. feud. 50. regulariter ob ea, quæ habet Engel h. n. 26. sed descendentes, & primò omnium filii, iique naturales & legitimi simul, non legitimi tantum siue adoptivi. 2. feud. 26. §. adoptivus. neque de jure scripto legitimati per subsequens matrimonium. 2. feud. 26. §. naturales. Neque prognati ex matrimonio morganatico. 2. feud. 29. 3. Deficientibus liberis (liberorum nomine veniunt nepotes, pronepotes in infinitum. 2. feud. 11.) in feudo antiquo succedunt collaterales agnati proximiores, sic ut, qui est proximior ultimo possessori feudi, remotiorem excludat. 2. feud. 11. attendi etiam debet linea proximior illi, à quo feudum pervenit ad lineam proximè extinctam 2. feud. 50. notetur Ly extinctam; quia feudum unam semel lineam ingressum, in eadem manet, quoad hæc ipsa in ultimo possessore extincta est. vid. Pichl. h. n. 16. Schmalzgr. à n. 144. 4. Fœminæ & ex iis descendentes, etiam masculi, regular. in feudis ad successionem non admittuntur, nisi feudum sit merè hæreditarium, cum in hoc jure allodialium succedatur; vel fœmineum, in quo fœminæ deficientibus saltem masculis ad-

mittuntur, nisi conventum, ut etiam simul
 filiis succedant. 1. *feud.* 1. §. 3. 2. *feud.* 11. Se
 mel admissa foemina non excluditur per masculu
 lum postea natum, quia jus foeminae jam est qua
 situm. Utrum foemina in feudo foeminae
 exclusa per successionem masculi semper maneat
 exclusa, vide Schmalzgr. *h. à. n.* 122. 3. Cleri
 ci & Religiosi in feudo succedunt, si sit simpli
 citer haereditarium, vel francum, quod vel nullu
 requirit personalia servitia, vel talia, quae Cleri
 cos non dedeant, vel, quae si dedecentia sunt
 per alios praestari possint. 2. *feud.* 40. §. *fin. c. 1.*
 & 7. *de for. comper.* quod notat Engel *h. n.* 24.
 Q. 6. Quomodo amittatur feudum? Resp. 1. Ex
 parte rei feudalis, scil. interitu rei feudalis, tota
 liter quidem, interitu totali, partialiter autem
 partiali. arg. *L. 2. ff. de usufr. & quemadm.* 2. Ex
 parte Domini directi, si vel hic decedat sine haereditate,
 de, vel delinquat in Vasallum delicto tali, quod
 si Vasallus in Dominum committeret, privaretur
 feudo. 2. *feud.* 6. 26. 27. & c. potest tamen
 Dominus universitatem, v. g. castrum, cui an
 nexa est res feudalis, alienare. Pichl. *h. n.* 26. an
 Dominus collectas possit Vasallo imponere, vide
 apud Leur. *h. q.* 418. 3. Ex parte Vasalli amittitur
 feudum, si vel directe vel indirecte in Do
 minum peccet, & culpa haec *felonia* dicitur, pro
 pter quam feudum dicitur *committi* aut *cadere*
cum fieri; vel etiam sine culpa Vasalli, dum Vasal
 lus moritur, nullis haereditibus feudalibus relictis,
 aut talibus, qui succedere possint; vel dum res fe
 tat

tat feudum, ut Engel *h. n. 45.* Porro delicta,
 ob quæ Vasallus amittit feudum, sunt. 1. Si di-
 rectè offendat Dominum graviter eum lædendo
 in corpore, fama, bonis. 2. *feud. 6. 7. 24. 33.* vel
 indirectè, impudicè agendo cum uxore Domini,
 fornicando cum ejus filia, subditos nimis crude-
 liter tractando. 2. Si rem feudalem notabiliter
 deterioret, aut verè alienet secutâ traditione. licet
 statim revocaverit pœnitentiâ ductus; quænam
 nomine alienationis veniant, habet Schmalzgr. *h.*
n. 162. & n. 182. quòd feudum sine consen-
 su domini alienatum à tertio b. f. possessore præ-
 scribi possit. 3. Si intra annum & diem, vel dum
 facta est mutatio in persona Domini aut Vasalli
 ex negligentia non petat investituram, aut non
 juret fidelitatem. 1. *feud. 22. pr.* vel neget servi-
 tia debitè requisitus. 2. *feud. 24. §. 2. ¶. sed non*
est. vel Dominum in acie periclitantem dese-
 rat, *tit. 24. cit. &c.* Utrum feudum ob feloniam
 directè in Dominum commissam, ad Dominum
 revertatur, disputant AA. sententia probabilior
 est, quòd ad Dominum revertatur, & quidem
 perpetuò. ita ut *de jure communi* non devolvatur
 unquam ad agnatos. 1. *feud. 5. 2. feud. 24. 38. 55.*
 De Prælato feudum ex delicto amittente, vid.
 2. *feud. 40. §. fin.* de judicio causarum feudalium
 Engel *h. n. 51.*

H 4

TI-

TITULUS XXI.

De Pignoribus & aliis Cautionibus.

Q. 1. *Quid & quoruplex sit pignus?* *Resp. ad 1.* Pignus *causaliter* acceptum est actus, qui alteri constituitur in re aliqua jus eam sibi obligatam habendi pro securitate debiti. *L. 1. §. 1. ff. de pignorat. act.* Differt ab hypotheca, quod actus literaliter tradatur, uti fit in mobilibus, hypotheca solum obligetur creditori, quod in immobilibus contingit.

Resp. ad 2. Pignus (uti & hypotheca) potissimum duplex est, *expressum & tacitum*, ex qua divisione reliquæ subdivisiones omnes fluunt. *Expressum* constituitur vel expresso mutuo pretium consensu, vel jussu testatoris, aut decreto iudicis, immisionem in bona Rei decernentis, ut quo ad *Libr. 2. Decretal. Tit. de eo, qui mittitur &c.* *Exempla taciti*, quod ex dispositione legis favore certarum causarum & personarum introductum, referuntur in *L. 2. C. in quib. caus. pign. vel hypoth. tacite contrah.* de Fisco. in *L. 20. C. de administr. Tut. de pupillis & minoribus* in *L. 12. C. de qui potior. in pign.* & *c. 5. h. t. de uxore.* in *L. 1. C. commun. de legat. de legatariis & fidei committariis.* in *L. 25. ff. de reb. cred. de mutuante pecuniam in refectionem ædium.* in *L. 2. & 4. C. in quib. caus. pign.* de illatis & investis in domum conductam.

Q. 2. *Quanam res oppignorari possint vel non possint?*

possint? *Resp.* 1. Oppignorari possunt res omnes, quæ in bonis debitoris sunt, & possunt alienari; etiam usufr. quatenus infert jus reale, nil enim vetat. Nomina debitorum. *L. 13. §. 2. ff. h. t.* quo tamen casu primus debitor à secundo creditore monitus non potest solvere primo creditore. *Leur. h. t. Q. 449.* pignus ipsum à creditore accipiente. *L. 1. C. si pignus pignor.* si urbes, oppida, dynastia in Imperio concurrentibus requisitis aliis oppignorentur, quid juris creditori competat, vel non competat. vide *Instrum. pac. art. 5. §. quantum deinde. 30.*

Resp. 2. Oppignorari non possunt, quæ non sunt alienabilia, vel prohibita alienari; quia oppignoratio species est alienationis latè acceptæ, & veluti via ad venditionem; hinc 1. oppignorari nequit liber homo. *L. 12. C. de obl. & act.* quod tamen variè limitatur. 2. Neque jurisdictionis spiritualis, aut jus patronatûs; quia hæc non continentur appellatione bonorum, nec fructus inde provenientes sunt pretio æstimabiles. vid. tamen *Pirh. h. t. n. 12.* 3. Neque vasa & suppellex sacra; unde dum in casu necessitatis res sacra laico oppignorantur, vera oppignoratio non est, illique nuda tantum conceditur detentio. 4. Neque res feudales alteri, præterquam domino directo, vel cum ejus consensu. *Leur. h. t. Q. 450.* 5. Neque res prorsus aliena absque consensu domini; quia in oppignoratione agitur de jure reali in creditorem transferendo. 6. De vetita oppignoratione fundi dotalis, rei li-

H §   tigio-

tigiosæ, instrumentorum aratoriorum &c. v. eund. Leur. l. cit.

Q. 3. Quinam possint pignus constituere? Resp.

1. Nomine proprio quilibet habens rerum suarum administrationem, L. 18. §. fin. de pign. act. etiam foemina in debito & re propria. L. 11. C. h. t. notetur L. 8. pr. ff. ad S. C. Vellei. Nomine alieno, qui vel à domino vel à lege ad hoc facultatem acceperunt: in specie minorum, pupillorum, furiosorum Tutores & Curatores. L. 14. ff. de pign. act. servato tamen modo à LL. præscripto. Procuratores sive negotiorum gestores, si vel mandatum generale cum libera, vel speciale habuerint. L. 10. L. 11. §. fin. ff. de pign. act. L. 58. ff. de procur. Prælati bona Ecclesie non speciali, bene tamen generali hypotheca possunt subjicere. arg. c. 5. de reb. Eccl. alien. 2. Accipere pignus possunt, qui contrahere & contrahendo obligari.

Q. 4. Quinam sint effectus sive jura constituti pignoris? Resp. 1. Obligatio tam debitoris, quam creditoris; ut scil. debitor pignus tradat, traditum ante solutionem non repetat, expensas à creditore factas necessarias & utiles solvat. L. 8. §. 25. ff. de pign. act. creditor autem pignus fideliter custodiat. L. 25. cit. pignore non utatur, nisi de consensu &c. L. 23. ff. h. t. illud soluto toto debito statim restituat. L. 11. C. de pign. act. cum omnibus fructibus & accessionibus. L. 16. pr. L. 21. ff. h. t.

Resp. 2. Alter effectus est jus in re, quo res oppi-

oppignorata vel hypothecata creditori afficitur, vi cuius eam persequi potest per *remedia possessoria*, nempe *interdictum Salvianum*, & *ne vis fiat ei*; vel per *remedia petitoria*. Lauterb. ad ff. *h. r.* §. 64. quale est *actio hypothecaria*, realis, utpote orta ex jure in re, creditori competens ad pignus à quocunque possessore repetendum. *L. 16. §. 3.* & *L. 17. ff. de pignor. act.* quæ in *Servianam* & *quasi Servianam* dividitur, notetur hic *Nov. 4. c. 1.* & *2. Auth. hoc debitor. c. de pignor.* Deinde vi juris in re potest primus creditor rem sibi oppignoratam alteri oppignorare. Pirh. *h. n. 20.* Schmalzgr. *n. 29.* distrahere & vendere pignus, si debitum statuto tempore solutum non sit. *tot. tit. ff. & C. de distr. pig.* præfertur aliis creditoribus pignore destitutis & specialiter non privilegiatis. vid. *Leur. h. Q. 478.*

Resp. 3. Tertius effectus est, quòd, quatenus pignus consideratur ut contractus, detur debitori *actio pignoratitia directa*, quæ personalis est, adversus creditorem debito soluto ad rem oppignoratam cum fructibus restituendam, quam quoque post 30. annos movere potest, dum interea pignus non reluit. *Gail. L. 2. Obs. 18. n. 4.* Creditori *actio pignoratitia contraria* datur.

Q. 5. An & qua pacta contractui pignoratitio liceat adjicere? *Resp.* Recipit hic contractus *pactionem*, *conditionem*, *diem*. *L. 4. ff. de pignor. act.* Sed *pactum Antichreticum*, quo creditori conceditur jus re oppignoratâ pro libitu utendi fruendi.

fruendi in vicem usurarum, illicitum est de
 Can. c. 1. 2. & 6. de usur. Ratio, quia debitor
 manet dominus pignoris, adeoque hoc ipse debet
 fructificare, & perceptio fructuum, quantum
 non imputantur in sortem, est usuraria. excipit
 tur 3. casus, de quibus in c. 16. de usur. c. 1. de
 feud. c. 1. in fin. de usur. Deinde pactum *com-*
missorium, quo convenit inter partes, ut si de-
 bitum certo tempore non sit solutum, nec pignus
 redemptum, totum hoc cedat creditori ab omni
 spe recuperationis, pariter illicitum est. c. 7. de
 Ratio, quia pignus ordinariè plus valet quam
 ipsum debitum, & consequenter vel sapientius
 vel semper subest usura palliata.

Q. 6. Quid ratione secunda partis rubr. praef. in
 notandum de Cautionibus? Resp. 1. In genere Cau-
 tio est satisfactio, per quam adversarium securum
 reddimus. Lauterb. ad tit. ff. qui satisfac. cog. n. 2.
 2. Ratione modi, quo praestatur, alia est *fidejusi-*
oria, & hæc dicitur in specie *satisfactio*; alia *pignora-*
ticia, quæ fit oblati pignoribus; alia *juramentaria*,
 quæ fit præstito juramento; alia *promissoria*, quæ
 non est nisi nuda promissio, unde & simplex
 cautio dicitur L. 3. C. de V. S. Ratione cause
 efficientis alia est *conventionalis* seu *voluntaria*, alia
legalis vel *necessaria*, cujus varias subdivisiones
 enumerat Vultei. de judic. l. 2. c. 5. n. 30. Ratione
 objecti cautio dividitur in eam, quæ est de
usufructu, de qua est c. ult. h. t. & ff. tit. 9. Lib. 1.
 in eam, quæ est *legatorum*, de qua est tit. 3. Lib.
 36. ff. & in eam, quæ est de *damno infecto*, de
 qua

qua est tit. 2. lib. 39. ff. de quibus consule Civi-
listas.

TITULUS. XXII.

De Fidejussoribus.

Q. 1. Quid sit fidejussio? Resp. Fidejussio
(*Bürgschaft*) est contractus, quo quis
promittit, se soluturum id, quod alius debet, casu
quo hic in solvendo deficiat, manente tamen eo-
dem principaliter obligato. AA. comm. Olim fie-
bat per stipulationem de Jure Civili. *L. 8. ff. &*
L. 12. C. h. t. unde & inter contractus verbales re-
ferebatur; hodie nudo etiam pacto, sponsione,
nuntio; est tamen etiamnum contractus unilate-
ralis, civilis &c. Fidejussor est, qui alienam obli-
gationem in se suscipit, & promittit, quod debi-
tore principali non solvente ipse velit solvere.
Differt à *constitutore*, qui tam pro se quàm pro
alio promittit secundâ vice. *L. 13. ff. de constit.*
pecun. à mandatore, qui suo nomine & periculo
obligatur, & obligationem principalem præcedit,
cum fidejussor obligetur alieno nomine & obli-
gationem principalem necessariò sequatur. *L. 16.*
§. 5. ff. h. t. ab expromissore, qui debitum in se
suscipiendo liberat debitorem principalem & so-
lus tenetur. *L. ult. ff. ad S. C. Maced.* Quotu-
plex fidejussio & fidejussor sit, vide apud ple-
rosque AA.

Q. 2. Super quas causas cadere possit fidejussio,
sive

sive quodnam sit objectum fidejussionis? Resp. 1. Objectum ejus est omne debitum & obligatio praesens, sive sit naturalis tantum. *L. 13. ff. de condict. indeb.* sive civilis tantum, modo ex se per se efficaciter agi possit, uti est obligatio etiam iudicata. *§. 1. Inst. h. t.* sive mixta. *§. cit.* Excipitur 1. causa dotis, ut scilicet uxori non permittatur à marito ratione dotis conservandae vel constituendae fidejussores exigere. *L. 1, 2. ult. C. de fidejussor. dot. dentur.* nisi maritus ex propria culpa ad inopiam vergat. 2. Obligationsi ex delicto etiam nequit accedere fidejussor, dum agitur ad poenam corporalem infligendam. *L. 56. & L. 71. §. fin. ff. h. t.*

Q. 3. Pro quibus personis fidejussio interponi possit? Resp. 1. In genere colligi potest ex Quae praeced. quod pro omnibus fidejuberi possit, qui efficaciter vel à se ipsis vel ab alio possunt obligari. Ratio, quia fidejussio cadit super omne debitum alienum.

Resp. 2. In specie 1. pro ipso fidejussore. *L. 1. §. fin. & L. 27. §. 2. & fin. ff. h. t.* 2. Pro pupillo infantiâ majore. *Pirh. h. t. n. 2. Lauterb. h. t. n. 20. cit. L. 127. ff. de V. S.* 3. Pro feminis. *Lauterb. h. t. n. 21.* 4. Pro Religioso absque licentia superioris sui contrahente. Rationem dat *Pirh. h. t. n. 4.* quod valeat talis contractus naturaliter, utpote libero consensu initus, quamdiu non irritatur à Superiore; quamvis contrarium æquè probabiliter teneat *Abbas in c. 13. de jurejur. n. 1.* & quid simile dictum sit supra ad *tit. de pact.*

Resp. 3. Fidejuberi non potest pro debitore, qui jam debito suo præscripsit. Ratio, quia ejus obligatio prorsus est sublata. 2. Nec pro debitore jam deportato, quia deportatus pro mortuo habetur, neminique creditorum obligatur; ante tamen datus post deportationem obligatus manet. *L. 5. ff. qui satisd. cog. &c.*

Q. 4. Quinam possint esse fidejussores? Resp. Omnes, qui non prohibentur, cum fidejussio sit de genere permissorum. Prohibentur autem 1. à natura ratione destituti, ut patet. 2. LL. pauperes, ut ut aliàs honestæ vitæ. *L. 5. §. 1. ff. qui satisd. cog. vid. Leur. h. t. Q. 492.* 3. Milites in actuali saltem expeditione constituti. *L. 31. C. de locat.* nisi in rem suam fidejubeant, v. g. pro suo procuratore. *L. 8. §. 1. ff. qui satisd. cog.* 4. Pupilli infantiâ majores sine tutoris auctoritate. *L. 9. pr. ff. de auth. tut.* ob beneficium tamen restitutionis semper pro minùs idoneis habentur. 5. Minores etiam Curatorem habentes absque ejus auctoritate, quia per talem fidejussionem periculo læsionis in patrimonio exponuntur. 6. Faminæ tot. tit. ff. & C. ad S. C. Vellei, prohibentur fidejuberi non tantùm pro personis conjunctis. *L. 3. C. ad S. C. Vell. L. 1. C. ne uxor pro marito.* sed etiam pro quolibet extraneo; adeò ut utentes S. C. Vellei. beneficio etiam in conscientia tutæ sint. Ratio, quia hoc exigit finis, ob quem S. C. Vellei. est factum. In quibusdam tamen casibus cessat beneficium S. C. Velleiani, v. g. si fœmina sufficienter edocta, vel juramen-

ramento per *c. 28. de jurejur.* vel etiam simpliciter tantum illi renuntiavit. Ratio, quia factum illud est principaliter in favorem mulierum. Item in casu *L. 23. C. ad S. C. Vellei. L. 3. 13. 23. ff. ad S. C. Vellei. &c. 7.* Clerici prohibentur tantum nimium esse in fidejussionibus. *c. 1. de Religiosi* autem privati fidejussio absque licentia Prælati facta etiam est invalida. Ratio, quia nihil proprii habet. 8. De Prælatorum fidejussione quid juris sit, vid. Schmalzgr. *h. n. 18. Lex. h. Q. 494. n. 4.*

Q. 5. Quinam sint effectus fidejussionis? Resp. Fidejussor obligatur ad id solvendum, pro quo fidejussit. *§. 5. Inst. L. 9. ff. h. t.* Potest se in levius obligare, v. g. sub conditione, dum principalis debet absolute: potest etiam in certam summam se obligare, quo casu sibi obligatio principalis et morâ vel culpâ fuerit aucta, & exinde morâ principalis obligetur ad usuras, ad illas non tenetur fidejussor. *L. 8. ff. h. t. junct. L. fin. C. eod. non obstante L. 88. ff. de V. S.* Potest insuper fidejussor se obligare arctius intensivè, v. g. sub metu juramenti & pignoris. Lauterb. *ff. h. t. §. 28.* non tamen extensivè, id est, non in plus ratione rei, temporis, loci, causæ solvendum. *Pich. h. t. n. 5. Wiestn. n. 19. L. 8. §. 7. ff. & §. 5. Inst. h. t.* Disputant hic AA. an si quis se ad majorem summam obligavit, tota fidejussio corruat, an solum quoad excessum, ob *reg. c. 37. de Reg. Jur. in 6. utile per inutile non vitiatur. & L. 8. §. 7. ff. h. t.* ob verba: *quod si fuerint in duriores cau-*

sam adhibiti, placuit eos omnino non obligari. 2. secundus effectus fidejussionis est actio nata creditori ejusque hæredibus contra fidejussorem ejusque hæredes. Inst. h. §. 2.

Q. 6. Quanam beneficia competant fidejussoribus? Resp. Licet possint fidejussores ante principalem debitorem conveniri, per L. 2. 3. 5. C. h. t. & quidem si plures sint, singuli in solidum. §. 4. Inst. h. t. habent tamen hodie. 1. Beneficium ordinis, sive excussionis, vi cujus non convenitur fidejussor, nisi excusso prius principali. Nov. 4. Cap. 1. Auth. presente C. h. t. sub limitationibus tamen in cit. Nov. & aliis LL. 2. Beneficium divisionis, vi cujus agit fidejussor, ut, dum confidejussores sui tempore conventionis adhuc valebant solvere, actio inter se pro virili dividatur. §. 4. Inst. h. L. 26. & 51. §. pen. h. t. 3. Beneficium cedendarum actionum, vi cujus, antequam solvat fidejussor, exigere potest à creditore, ut cedat sibi actiones quavis ratione ei competentes. L. 13. 17. 36. ff. h. t. Advertendum, quòd ipso jure hæc beneficia non competant, sed tantum ope exceptionis.

Q. 7. Quando & quomodo cesset obligatio fidejussionis? Resp. 1. Varie extinguitur, uti etiã ipse contractus principalis; de quo agitur tot. tit. Inst. quib. mod. toll. oblig. scil. integrã solutione debiti principalis ipso jure extinguitur fidejussoris obligatio. L. 139. ff. de Reg. Jur. Novatione. L. 18. ff. de novat. L. 60. C. h. t. Acceptilatione. L. 5. ff. de acceptil. Delegatione. Leur. h. § 09. n. 1.

Item mutatiōe iudicii & lapsu temporis, pro se tantum fidejussor obligavit. *ibid. n. 2. & 3.* tamen casu non ipso jure sed exceptione patitur. *L. 44. §. 1. ff. de O. & A.* It. si fidejussor succedat debitori in bonis tanquam illius heres. *ibid. n. 5.*

Resp. 2. Potest quandoque fidejussor se liberare à fidejussione, etiam antequam solvat aut solvi jubeatur, uti habetur *c. fin. h. t. L. 38. §. 1. ff. de ff. mandat.* Et casus sunt, si vel debitor principalis incipiat dilapidare bona sua; vel si prætermissis beneficio *ordinis* ante principalem debitorem fidejussor est conventus & jam condemnatus, adhuc alios casus enumerant.

TITULUS XXIII. De Solutionibus.

Q. 1. *Quid sit solutio?* *Resp.* Latè sumitur pro omni liberatione debitoris, quomodoque fiat; adeo ut etiam comprehendat remissionem gratuitam debiti, acceptilationem, consilium, transactionem, compensationem, novationem, delegationem: *strictè* sumpta potest debitorum, quòd sit physica rei debitæ creditoris facta præstatio.

Q. 2. *Quinam possint solvere, vel non possint, etsi de cætero voluntatem solvendi, & unde solvant, habeant?* *Resp. 1.* Ipsi debitores, modò liberationum suarum administrationem habeant, solvere possunt; ex hujus defectu pupilli, minores, prodigi, & similes cum effectu non solvunt absque

thoritate Tutoris vel Curatoris, nec faciunt trans-
 ire dominium in accipientem §. 2. *Inst. quib. alien.*
licet. 2. Loco debitoris procurator ipse, vel
 habeat mandatum speciale vel generale cum libe-
 ra. L. 58. & 87. ff. h. t. 3. Quicumque tertius
 non tantum presente & volente debitore, sed
 etiam absente, ignorante, invito. L. 23. & 53. ff.
 h. t. Quo tamen ultimo casu non habet actio-
 nem adversus debitorum taliter solvens; quia
 censetur donasse.

Q. 3. *Quinam teneantur solvere?* Resp. In gene-
 re tenentur per se vel per alios solvere omnes illi,
 qui debent & solvere possunt, sive sint laici, sivi
 Clerici, sive viri, sive feminae. Ratio, quia exi-
 git justitia commutativa, ut suum, sive quod ei
 debetur, cuique reddatur. *In specie* dum Prae-
 latus nomine Ecclesiae in casu necessitatis vel uti-
 litatis mutuo accipit pecunias juxta limites po-
 testatis & administrationis, non tantum ipse sed
 & successor ejus mutuam solvere tenetur. c. 1.
 h. t. adeo ut in hoc casu nequidem teneatur credi-
 tor probare, credita vel data à se in utilitatem Ec-
 clesiae versa esse. c. 4. *de fidejuss.* late Leur. h. t.
 Q. 515. & 516. qui & seqq. *Quaest.* decidit, quid
 dicendum de constituto in gravi & extrema ne-
 cessitate; quid de debitore cum jactura rerum
 suarum majore, quam debitum sit, soluturo;
 quid de debitore paupere &c. It. vid. Pichl. h. n. 6.
 quid de debitore inhabili ad solvendum, habente
 tamen *beneficium competentiae* dicendum. It. n. 7.
de cedente bonis.

Q. 4. Quid solvendum? Resp. 1. Id ipsum in specie, quod debetur. L. 2. §. 1. ff. de reb. cred. & eodem, ut liberetur debitor, in re propria solvi fieri debet. L. 17. 46. 78. ff. h. t. 2. Non requiritur, ut solutio fiat in eadem specie in moneta, in quâ quis accepit pecunias, sed, nisi expressè aliter conventum sit, satisfit, in quacunque sorte solvatur. L. 65. §. 1. ff. de V. O. limitationes quædam aliæ communiter in hac materia adducuntur. Casu quo valor monetæ *intrinsecus* post initum contractum est mutatus, neque specialis de certa specie monetæ intercessit conventio, jura comm. tempus contractûs inspicitur, & secundum illam æstimationem & speciem monetæ solutio facienda; antiquâ autem monetâ non amplius extante, solutio fiet in novâ, sic tamen ut adæquetur valor antiquæ. L. 3. ff. de reb. cred. l. 20. de censib. Mutato valore *extrinseco* monetæ, neque certis de specie ac numero monetæ præstationibus intervenientibus, respicitur tempus solutionis & præsens valor monetæ, ut adeo & lucrum & damnum sit debitoris. Ita habet consuetudo Imperii, hæcque est intentio Principis pecuniam mutantis, ut secundum eam fiant solutiones. 4. Si quis errore facti vel etiam juris solvatur quod nec naturaliter nec civiliter debitum erat, datur huic repetitio per *condictionem indebiti*. L. 1. & seq. ff. de cond. indeb. vid. Schmalzgr. h. d. n. 55.

Q. 5. Quibus rectè solvatur? Resp. 1. Creditori, etiam invito, ubi L. *obsignationi*. 9. C. h. t. ob-

servanda. Etiam criminis postulato. *L. 41. & 45. ff. h. t.* etiam excommunicato, quia excommunicatio nullum privat suis bonis, ergo ea exiggi possunt. Modò tamen creditor *habeat rerum suarum administrationem*, pupillus enim sine tutoris, minor sine curatoris, si quem habet, auctoritate recipere solutionem nequit cum effectu, seu liberatione debitoris. Lauterb. late ad *tit. de solut. §. 13. 14. 15.* 2. Rectè solvitur omnibus, qui ex Legis dispositione vel ex mandato à creditore accepto eundem repræsentant; sic tutori & curatori pro pupillo & minore, & quidem sine hujus interventu. *L. 49. & 46. §. 5. & fin. ff. de adm. tut.* procuratori vel speciale vel generale mandatum ad recipiendam solutionem habenti. *L. 12. pr. ff. h. t. junct. L. 34. §. 3. ff. eod. famulis domesticis, filiofam, aliisque pecunie dandæ aut recipiendæ præpositis. L. 32. 49. §. 1. ff. h. t. creditori creditoris, præf. volentis. Leur. h. t. Q. 524. n. 4. & Q. 525.* ubi: quibus solvenda debita incerta. 3. In concursu creditorum quinam aliis præferantur, habet Pichl. *h. t. à n. 21.*

Q. 6. Quomodo solvendum? *Resp. 1.* Debet solvi res tota, particularis solutio *reg.* non admittitur. *L. 122. pr. ff. de V. O.* Ex diversis causis existens debitor, & solvens aliquam pecunie summam, nec tamen exprimens, quale debitum velit expunctum, censebitur illud expunxisse, quod magis gravabat, *L. 5. ff. h. t.* 2. Solutio debet fieri tempore convento, si quod expressum;

si non, tum presentis quidem die debetur,
 14. ff. de R. I. non tamen statim venire debet
 debitor cum sacco paratus. L. 33. pr. ff. de usur.
 prohibetur debitor praevnire terminum solvendi
 praefixum, nisi aliter conventum. L. 70. & 91.
 ff. h. t. 3. Debet & solutio fieri loco convento
 hic determinatus, neque creditor alibi petere
 test debitorum. L. 1. & tot. tit. ff. de eo, quod in
 loc. Si locus non sit determinatus, & debitor
 ortum est ex contractu gratuito, solutionem
 ri sufficit in loco, ubi res tempore donationis
 titit; si ex contractu oneroso, qualitas contra
 ctus attendi debet; si ex delicto, tenetur debitor
 solutionem facere in loco, in quo moratur es
 debitor, quia hic indemnitas praestanda. Picul. l. 1.
 n. 37. & 38.

Q. 7. Quinam sint effectus solutionis? Resp.
 Ex parte debitoris immediatus est, quod ipse
 liberetur, consequenter tollantur obligationes
 omnes eidem accessoriae. Pr. Inst. quib. mod. solv.
 L. 95. §. 4. ff. h. t. ex parte creditoris, quod in
 illum rei solutae dominium transeat, si solvens
 illud habuit. L. 10. C. h. t. vid. L. 46. ff. de usur.
 2. Effectus medius ex parte debitoris est exceptio
 solutionis, jus petendi quietantiam, jus repetendi
 chirographum à se datum creditori &c.

TITULUS. XXIV.

De Donationibus.

Q. 1. *Quid & quotuplex sit Donatio? Resp.* Donatio est actus, quo liberalitatem erga alterum exercemus. *L. 29. ff. h. t.* Est vel *propria*, quæ definitur liberalis priorum bonorum alteri irrevocabiliter facta concessio. Vel *impropria*, quæ aliquid in alterum ob aliquam causam aut non irrevocabiliter conferimus. Huc pertinet *donatio mortis causâ*, *donatio remuneratoria*, *sive antidotalis*, *donatio propter nuptias*, *donatio sub modo*. De *donatione mortis causâ*, quæ fit vel ex imminentis mortis motivo vel aliquando futuræ intuitu, estque species ultimæ voluntatis, agunt interpretes ad *Pr. Inst. h. t.* *Donatio inter vivos*, quæ fit sine mentione mortis aut ejus impulsu, dum propriè sumitur, est superiùs definita; vel latius, est actus, quo rem licitam ex motivo nudæ liberalitatis absolutè & irrevocabiliter in alterum conferimus. *L. 1. ff. h. t. L. 82. ff. de R. I.* Fit hæc vel per *stipulationem*, quo casu competit actio ex stipulatu vel condictio certi; vel per *pactum nudum*, consensu utriusque, donatoris & donatarii sufficienter manifestato absque traditione; & hodie parit conditionem ex *L. si quis argentum. 35. C. h. t.* vel per *nudam pollicitationem*, quæ tamen ante alterius acceptationem nullam obligationem producit. Vid. Engel *h. à n. 2. Leur. Q. 557. h. t.*

Q. 2. Quinam possint aut non possint donare
 Resp. 1. Mortis causâ donare potest, qui testari potest
 L. 15. ff. de mort. caus. donat. imo filiusfam. potest
 licet ne quidem consentiente patre testari possit
 de bonis adventitiis, hujus tamen interveniente
 consensu tam inter vivos, quàm mortis causâ
 donare valet, c. pen. §. quamvis de sepulc. in
 L. 25. §. 1. ff. de mort. caus. donat.

Resp. 2. Donare inter vivos merè liberaliter
 possunt, qui bonorum dominium & liberam ad-
 ministracionem habent, nec specialiter prohibe-
 bentur, L. 21. C. mandati. Ex defectu dominii
 invalida est donatio merè liberalis Procuratorum
 item Tutorum & Curatorum de rebus pupillarum
 & Minorennium, L. 22. & 46. ad adm. Tut.
 aliquas tamen ejusmodi donationes consuetudo
 excusat, L. 12. ff. cit. Ex defectu libera ad-
 ministracionis invalida est donatio pupilli, mi-
 noris cum limitatione, prodigi, filiusfam. in bonis
 adventitiis sine consensu patris. Ex defectu
 utriusque Religiosus privatus administracionem non
 habens invalidè donat absque superioris vel ex-
 presso vel tacito consensu; prælati tamen etiam
 Regularium possunt pro ratione sui monasterii
 moderatas facere eleemosinas, & donationes in
 pias causas, modò immobilia non alienent; in
 consuetudo & honestas suadet. Multo magis
 procedit de Episcopis & Prælatiis sæcularibus,
 qui quid possint vid, Schmalzgr. h. à n. 34. Con-
 fer Pirh. h. r. §. 3. n. 8. & seq. & tit. seq. Re-
 tione prohibitionis donare non potest Pater filio,
 quem

quem in sua potestate habet, *L. 11. c. h. t.* excipi-
 tur donatio ex causâ facta, *L. 15. C. de neg. gest.*
 nec miles suæ focariæ, *L. 2. C. de donat. int. vir.*
 & uxor. & ex paritate Clericus non suæ concu-
 binæ. plura de Clericis *tit. seq. de donatione in-*
ter conjuges ad tit. 20. L. 4. Decretal.

Q. 3. Quanam donari possint vel non possint ?

Resp. I. Possunt donari res omnes existentes in
 commercio humano, siue corporales sint, siue in-
 corporales. *L. 9. pr. L. 17. & 27. ff. h. t.* etiam
 alienæ, saltem ad fundandum titulum usucapio-
 nis. *T. tit. ff. pro donato.* De calicibus, reliquiis
 vasis sacris Ecclesiæ donatis, item de beneficiis Ec-
 clesiasticis vid. *c. 4. & 8. h. t. Pirh. h. t. à n. 17.*
 Valere etiam donationem omnium bonorum,
 præsentium & futurorum, est probabile, saltem
 speculativè loquendo; tum quia Dominus potest
 de re sua liberè disponere, tum quia favere vide-
 tur. *L. 35. C. de donat. L. 8. C. de revoc. donat.*
 Latius agit desuper Franz. ad *Inst. h. t. n. 4.* ubi
 & *num 5.* an sub donatione omnium bonorum
 comprehendantur etiam nomina; & *n. 6.* an sub
 tali donatione contineantur etiam bona futura.
 Demum donatio ultra 500. Solidos, id est, du-
 catos eidem simul & uno moraliter actu facta
regulariter quoad excessum est invalida, in foro
 scil. externo tantum, ita ut donatum etiam
 quoad excessum à donatario retineri possit, do-
 nec vel à donante vel ejus hæredibus revocetur.
 Ratio, quia *Lex 36. §. 3. C. h. t.* irritans talem
 donationem non meminit fori interni. Dixi-

regn-

regulariter. propter cit. L. & L. 34. cum sub
Auth. c. 11. de testam. L. 5. & 19. §. 1. ff. h. t.

Resp. 2. Donari non possunt à Principe bo
na subditorum citra necessitatem publicam; qui
eorum non est dominus. Nec bona Corone
nisi adsit populi consensus, aut eorum qui po
pulum repræsentant. Zoës h. t. n. 27. nec heredi
ditas viventis. L. 29. §. fin. ff. h. t. nec regulari
ter bona avita vel fideicommissaria. Lauterbach
t. §. 30.

Q. 4. An & quando revocari possit donatio?

Resp. Donatio inter vivos semel ritè perfecta re
gulariter irrevocabilis est. L. 5. & fin. C. de rre
cand. donat. Revocari tamen potest donatio in
ter vivos purè liberalis. 1. Ob ingratitudinem
donatarii, & quidem in totum. L. ult. C. de re
vocat. donat. Porro Ingratum faciunt atrox impi
ria, damnum, impia dextra, fides fracta, pericula
cis. Si tamen donatio facta sit Ecclesiæ, ejusque
Prælati sit ingratus, non revocatur. c. 7. de R. l.
in 6. vid. Pichl. h. t. n. 13. 2. Revocari etiam po
test donatio inofficiosa, saltem quoad excessum
ea scil. quæ contra officium pietatis parentum
in liberos ita fit, ut hi debitâ sibi legitimâ pre
ventur. L. 2. §. 7. C. de inoff. donat. 3. Siquis li
beros non habens omnia sua bona vel notabi
lem eorum partem donavit, & postea inopinatè
tò ac præter spem liberos suscipit, L. 8. C. de rre
donat.

TITULUS XXV.

De Peculio Clericorum.

Q. 1. *Quid sit, & quotuplex peculium Clericorum*
Resp. 1. Peculium sic dictum, quasi *pusilla*
pecunia seu parvum patrimonium, dicitur in jure
 Civili ea bonorum portio, quam servus vel fi-
 liusfam. à rationibus domini aut patris separatam
 habet. *L. 5. ff. de peculio.* hic autem sumitur pro
 patrimonio & bonis quibuscunque Clericorum.
Resp. 2. Peculium Clericorum est triplex, sive
 triplicis generis bona possunt habere Clerici.
 1. *Patrimonialia*, quæ Clerici non acquirunt quâ
 Clerici & ex suo beneficio, sed vel hæreditate,
 legato, donatione, propriâ industriâ, vel alio
 modo, quo laici acquirunt. 2. *quasipatrimonia-*
lia, quæ acquiruntur quidem Clericis ut talibus,
 non tamen tanquam fructus beneficii, sed ut
 merces pro labore Clericali, v. g. cantu, lectio-
 ne Sacri &c. Huc revocantur jura stolæ, pro-
 babilibus etiam distributiones quotidianæ. Item
 illa, quæ Clerici sibi de congrua sustentatione
 parcius vivendo, subtrahunt, dicunturque *parsi-*
monialia. 3. *Beneficialia*, & sunt redditus sive fru-
 ctus, qui ipsis competunt & obveniunt ratione
 beneficii, quod habent. Præter hæc dantur *Fc-*
clesiastica purè & in specie dicta tum mobilia
 tum immobilia ad cultum divinum vel imme-
 diatè deputata, ut vasa sacra, paramenta, &c.
 vel

vel mediatè, ut fundi & prædia, quæ pro Ministrorum sustentatione &c. impendenda.

Q. 2. Quorum bonorum Clerici sint domini.
 Resp. 1. Bonorum patrimonialium & quasi patrimonialium. Clericos plenos esse dominos, habere communis & certa; quia patrimonialia per assumptionem Clericatus non amittunt; quasi patrimonialia tanquam mercedem laboris & industriae absque alia obligatione recipiunt. 2. Bonorum, e contra purè Ecclesiasticorum & in sensu sic dictorum, Clericos particulares non esse dominos, sed tantum administratores, in communis & certa est, patetque ex intentione fidelium. 3. Bonorum beneficalium, saltem eorum, quæ ad honestam sustentationem sunt necessaria, Clericos esse dominos, satis inter AA. convenit, quia fructus hi à Clericis percipiuntur velut stipendium. Idem est iudicium de patrimonialibus, quòd horum Clerici sint domini. 4. Magna est contentio inter AA. an Clerici post divisa Ecclesiæ bona, instituta beneficia designatas singulis beneficiis certas fructuum percusiones verè sint domini reddituum & bonorum beneficalium superfluum, seu quoad partem non necessariam pro congrua (quænam ea sit, vid. apud Pichl. h. t. n. 4.) sustentatione. Nos cum D. Thom. 2. 2. q. 185. a. 7. in 0 & pluribus aliis affirmamus, Clericos esse dominos reddituum superfluum. Probatur ex Trid. Sess. 23. c. 1. §. si quis autem. Sess. 24. c. 12. de ref. cas. 27. caus. 12. q. 2. c. 2. de fidejuss. Accedit ratio
 fun.

fundata in præsumptione mentis Fundatorum ac Pontificum, in factâ à Simplicio Papa anno 471. divisione bonorum, in communi persuasione ac praxi timoratorum &c.

Q. 3. Quomodo Clerici possint expendere bona, qua sub dominio habent? Resp. 1. Clericus bona patrimonialia, quasi patrimonialia, & parsimonialia in quoscunque usus honestos, etiam profanos, non secus ac laicus, licitè expendit; quia plenum illorum dominium habet, nullo modo ligatum. Imò expensa ex his ad pias causas compensare sibi potest ex beneficialibus, quamvis animum compensandi non habuerit. Schmalzgr. h. n. 17. & 18. 2. Bona beneficialia congruæ sustentationi superflua tenetur expendere in pauperes aliasve pias causas sub culpa ex genere suo mortali. Trid. Sess. 25. c. 1. de reform. Quando nam committatur culpa gravis, & qui nomine pauperum intelligantur, vid. cit. l. n. 22. 23. 24. 3. Provenit autem obligatio ita erogandi superflua non ex justitia; quia neque ex mente fundatorum, neque ex Ss. Canonibus constat, beneficiarios lege justitiæ obligari ad partem reddituum suorum alteri dandam: non ex Religione; quia fructus beneficii non sunt propriè res sacræ: non ex charitate aut misericordia in pauperes; quia satisfaciunt Clerici expendendo superflua non præcisè in pauperes, sed alias etiam pias causas: ex solo itaque præcepto Ecclesiastico est illa obligatio. Trid. l. cit.

TITU.

TITULUS XXVI.

De Testamentis & Ultimis Voluntatibus.

Q. 1. *Quid & quotuplex sit testamentum?* *Resp.* 1. Propriè sumptum, & prout à Codicillis, legatis, donatione mortis causâ distinguitur, est ultima voluntas directam hæredis institutionem continens. Factio testamenti quoad substantiam est juris naturalis & gentium, quoad modum & solennitates juris Civilis. Pichl, *b. r. n. 47*.

Resp. 2. Testamentum aliud est *solemnè & perfectum*, quod habet omnes solennitates à jure requisitas; aliud *non solemnè*, dicitur etiam *privilegiatum*, quod nullas vel saltem non omnes solennitates habet, ex speciali tamen privilegio juris subsistit. Solemnè dividitur in scriptum & nuncupativum. *Scriptum* est, quo testator volens latere hæredem in scripto clauso voluntatem suam ultimam declarat cum debita subscriptione & signatione; manifestatio tamen hæredis non pugnat cum testamento scripto. *Nuncupativum* sive *apertum* est, quo testator absque scripto & subsignatione testium voce tantum hæredem coram testibus nuncupat. *§. fin. Inst. de ordin. testam.* Quamvis & hodie hæc delaratio solet scripto excipi, quin tamen desinat esse testamentum nuncupativum.

Q. 2. *Quanam sint solennitates ad testamentum requisita?* *Resp.* 1. Scriptum solemnè sequentes
exigit.

exigit. 1. Ut sit scriptum à testatore, vel ab alio
 ejus jussu, expresso & testatoris & hæredum no-
 mine; si testamentum ipse testator non scripserit,
 subscribere idem debet, aut si nesciat scribere te-
 stem ultra præscriptum numerum adhibere. §. 3.
Inst. de test. ordin. L. 21. C. h. t. 2. Ut adhibean-
 tur 7. testes idonei, rogati, simul animo & cor-
 pore præsentés. *L. 21. cit.* excluditur ratione
 inidoneitatis scemina. §. 6. *Inst. h. t. & L. 20. §. 7.*
qui testam. fac. poss. impubes. cit. L. furiosus,
 prodigus, cæcus, mutus, surdus. *cit. §. & L.*
 hæres. §. 10. *Inst. de testam. ordin.* non tamen Le-
 gatus. §. 11. *Inst. eod. domesticus testatoris*
 aut hæredis, id est, illi, quorum alter in alterius,
 vel qui ambo in tertii potestate sunt constituti.
 §. 10. *cit.* Lege jussus esse intestabilis. *Pirh. h. n. 3.*
 3. Ut & suum & testatoris nomen à testibus pro-
 pria manu subscribatur, aut loco nescientis scri-
 bere ab alio, qui tamen mentionem faciat alienæ
 subscriptionis; utque à singulis apponatur sigil-
 lum vel proprium vel alienum. §. 3. *Inst. de te-*
stam. ordin. L. 21. ff. qui test. fac. poss. L. 21. C.
h. t. 4. Ut totum hoc negotium peragatur uno
 eodemque loco & tempore, unôque contextu
LL. cit.

Resp. 2. Testamentum nuncupativum easdem
 requirit solennitates, exceptâ scripturâ & signa-
 turâ; sufficitque, si testator coram 7. testibus
 idoneis, rogatis, simul & eodem tempore præ-
 sentibus voluntatem suam ultimam circa hæredis
 institutionem, legata &c. ore tenus & articula-
 tim

tim declarat. *L. 26. C. h. t.* neque certa verborum forma in nominando hærede requiritur. *L. 15. C. h. t.* Si tamen testator non nominaret heredem, sed se ad schedam referret, in qua dicitur eum esse scriptum, non valeret testamentum. *L. 21. ff. qui test. fac. pos. L. 21. §. 5. L. 29. C. h. t.* Idem dicit Pichl. *h. n. 27. de testamento nuptio pativo*, quod quis facit ad interrogationem aliterius, præcisè dicendo *placet, volo, vel annuo capite.*

Q. 3. Quomodo solennitates ad testamentum requirantur? Resp. 1. Certum est testamentum solennitatibus à jure requisitis destitutum, factum in causas profanas, nec aliunde privilegiatum nullum esse in foro externo. *§. 7. in fin. Inst. quib. mod. testam. infirm. L. 21. C. h. t.* Notetur calus *L. 1. C. de fideicom.* 2. Probabilius est, pro foro interno valere testamentum ob defectum solennitatum imperfectum. Ratio, quia valet tale testamentum de jure naturæ, de jure positivo non probatur sufficienter ejus irritatio pro foro interno, ergo & de hoc valet. 3. Jus Civile requiritur 7. testes ad testamentum correctum non est patet Jus Canonicum in *cap. cum esses. 10. h. t.* ex regula communi tradi solitâ ad *c. 1. de N. O. N.* quod utrumque jus in suo foro sit observandum, quando Jus Can. & Civ. discrepant circa materiam profanam & peccatum non concernentem, adeòque dispositio Juris Can. procedit solum pro territorio temporali Papæ, possuntque se soli Clerici in factione testamenti extrahere.

territorium S. Pontificis accommodare Juri Can.
 nisi fortè & in horum testamentis aliud exigat
 consuetudo. Addit P. Engel *h. n. 14.* præsen-
 tiam Parochi & 2. vel 3. testium in *c. cum esses.*
 requisitam non esse de substantiâ, sed tantum de
 probatione Testamenti, ubi etiam rationes ejus
 legi poterunt. *n. 15.* non posse de Jure Canoni-
 co, de quo solo dubium ob *c. cum tibi. 13. h. t.*
 ultimam voluntatem in alterius arbitrium con-
 ferri.

Q. 4. In quibus testamentis solennitates interve-
 nire necesse non sit? *Resp.* Testamentum, quod,
 licet aliquas solennitates non habeat, ex privile-
 gio tamen & speciali Juris favore sustinetur, di-
 citurque ideo *non-solenne ac privilegiatum*, est
 septuplex. 1. *Testamentum pium* sive ad causas
 pias ex motivo supernaturali factum quo nomi-
 ne veniunt Ecclesiæ, Monasteria, Hospitalia, pau-
 peres, & teste Menochio causæ publicæ. Hoc
 nullas in utroque foro solennitates requirit, sed
 tenet, modò sufficienter, quomodocunque de-
 mum, etiam per solam scripturam aut nutum, de
 voluntate testatoris constet. *c. 7. & 10. de Con-*
stitut. c. 11. h. t. derogatum itaque quoad hoc est
 Juri Civili; cum humanæ Legis subtilitas non
 debeat impedire bonum animæ ac spirituale. Va-
 lent etiam pia legata in testamento alioqui ob de-
 fectum solennitatum invalido contenta; imo &
 legatum ad causas profanas in testamento pio,
 licet non solenni, quia accessorium sequitur prin-
 cipale, nisi illi specialiter derogetur. 2. *Testamen-*

Liber III.

K tum

tam militis in actuali expeditione, conflictu
 procinctu ad conflictum existentis & eorum,
 cum simili periculo vitæ castra sequuntur; quod
 itidem nullas requirit solennitates, sed sufficit
 quomocumque de illorum voluntate constat.
 §. 1. *Inst. de milit. test.* Ad testamentum militis
 in castris quidem degentis, sed extra conflictum
 duo saltem testes, non tamen qualitatibus ad
 testes Testamentarios requisitis instructi, sunt adhibendi.
Recess. Imper. de anno 1512. tit. de testam. milit.
 §. 2. Testamentum militis existentis in hyemem
 nis vel post impetratam missionem indiget solennitatibus
 communibus; quia nullibi privilegium aliquod tali conceditur.
 3. *Testamentum inter liberos, aliósque in linea recta descendentes;*
 quod si sit *nuncupativum*, in utroque foro valet sine omnibus
 solennitatibus, modo intervererint duo testes, vel alio modo
 constet de voluntate testatoris. *L. fin. C. famil. hercisc. Auth. quæ
 sine. C. h. t.* si verò *scriptum*, illa hodie tantum scriptura
 valet, quæ habet conditiones expressas in *Nov. 107. c. 1.*
 4. *Testamentum Rusticorum*, quorum nomine veniunt non soli
 agricolæ, sed & cives, ac, juxta alios, Nobiles ruri degentes.
 Sunt isti ita privilegiati, ut sufficiant 5. testes, ubi scribere
 nesciverint ac non habuerint sigilla, requiratur testium
 subscriptio aut sigilli appositio. *L. fin. C. h. t. Recess. Imper. cit.*
 5. *Testamentum tempore pestis factum;* ad quod licet jure stricte
 octo necessarii sint 7. testes, successive saltem adhibendi,
 hodie tamen valet, etiam coram duobus

aut tribus factum. 6. *Testamentum oblatum prin-*
cipi, quod fit, dum testator vel oretenus coram
 Principe, illiusve deputato suam ultimam volun-
 tatem manifestat, vel eam libello supplici inser-
 tam Principi offert. *L. 19. C. h. r.* Nulla ad hoc so-
 lennitas requiritur, quia principis auctoritas loco
 omnium est. 7. *Testamentum ad acta factum vel*
judiciale: fit illud, quando testator ipse vel ore-
 tenus coram iudice ejusve deputatis testamentum
 facit, vel à se scriptum aut saltem subscriptum ju-
 dici vel ejus deputato offert, petens ut ad acta
 referatur. Valet etiam hoc absque omni solenni-
 tate, quia acta judicialia non minùs suppleant nu-
 merum & nomina testium, omnemque remo-
 vent falsitatis susceptionem, quàm auctoritas
 Principis. Perinde insuper est, sive iudex com-
 petens sit, sive non; quia factio testamenti est
 actus jurisdictionis voluntariæ, qui coram quo-
 vis iudice, & tam in, quàm extra territorium
 ipsius dicentis potest expediri.

Q. 5. *Quinam testamentum condere possint? Resp.*
 Omnes, qui specialiter non prohibentur. *L. 43.*
ff. de vulg. & pupill. substit. Prohibentur autem
 jure naturali infans, amens, ebrius. *Jure Civili*
 sturdus & mutus simul à nativitate. *§. 3. Inst. quib.*
non est permiss. impubes. *§. 1. Inst. cit.* prodigus,
 cui à iudice bonorum administratio interdicta. *§.*
2. Inst. cit. qui incestas nuptias scienter contraxit.
Nov. 12. c. 1. damnatus ob crimen famosum. *L.*
11. ff. qui test. fac. poss. Reus criminis læsæ Maj.
L. 20. ff. de accusat. deportatus aut bannitus ab Im-

peratore. *L. 8. §. 1. ff. qui test. sac. poss.* Fam. extra castrense & quasi castrense, ut ne-
dem de bonis adventitiis cum consensu
testari possit ad causas profanas. *Pr. Inst.*
non est permiss. potest probabilius ad causas
etiam sine consensu patris, non obst. *c. per
sepult. in 6.* Prohibentur *Jure Canonico* seq. U-
rarius manifestus. *c. 2. de usur. in 6.* excommu-
catus, de quo in *c. 13. §. credentes. de heret.*
hostiliter persequitur, capit, vel pecuit S. *Schm.*
Cardinalem. *c. 5. de pæn. in 6.* Religiosus
emissa vota solennia vel publica. *c. 2. h. t. ex-
t. 24.*
tur casus *can. si qua mulier. 9. caus. 19. q. 3.*
ricus de redditibus beneficialibus superfluis,
8. 9. h. t. probabilius tamen & privilegio Pon-
tis & consuetudine induci potest, ut Clerici
& licite ad causas etiam profanas de his testentur.
Ratio, quia omni præcepto positivo per con-
tudinem & privilegium derogari potest, cum
go Clerici domini sint bonorum superfluum
non nisi præcepto Ecclesiæ de iis testari prohibe-
antur, contraria consuetudo potest introduci,
hodie in pluribus jam locis invaluit. Demum
gel *h. n. 4.* ait; testari prohibitos de jure Cri-
pias causas testamentum condere posse, arg.
13. §. 2. ff. de Testam. mil.

Q. 6. Qui possint aut debeant institui hæredes
Resp. 1. Hæredes possunt institui omnes, qui
prohibentur, Laici, Clerici, Religiosi, Com-
nitates, Monasteria, Congregationes &c. *Præ-
Inst. & L. 31. ff. de hæred. instit.* Prohibentur

tem deportati. *L. 1. C. de hered. Instit. liberi per-*
duellium. L. 5. §. 1. C. ad Leg. Jul. Maj. Col-
legia illicita, Communitates Judaicæ &c. L. 8. C.
de hered. instit. & c. 13. §. credentes. & de heret.
percussores & persecutores Cardinalium. c. fin.
de pan. in 6. Ordines Religiosi bonorum tempo-
ralium incapaces. c. 3. §. ad hæc de V. S. in 6.
Constit. Soc. p. 6. c. 2. §. 12. legata tamen pia ta-
libus Ordinibus relinqui poterunt, non obst.
§. 24. Inst. de legat. de simpliciter indignis vid.
Schmalzgr. h. à n. 91. Filii naturales tantum, le-
gitimis præsentibus, scribi duntaxat possunt hæ-
redes in unica unciâ. L. 2. C. de natural. Spuriis,
juxta Jus Can. talibus, alimenta quidem necessa-
ria relinquenda sunt. c. 5. de eo, qui dux. in matr.
quam poll. ab ipsis tamen parentibus hæredes
scribi, vel iis ab intestato succedere non possunt.
Auth. licet. C. de natural.

Resp. 2. Potest vel unus hæres institui vel plu-
res, qui simpliciter instituti æquis partibus suc-
cedunt. §. 6. & seq. Inst. de hered. inst. ubi plura.
Potest etiam vel purè vel sub conditione institui.
conditio tamen impossibilis habetur pro non ad-
jecta; ex certo tempore vel ad certum tempus
nequit hæres institui. §. 9. & 10. Inst. cit.

Resp. 3. Hæredes institui debent, qui & ideo
hodie dicuntur necessarii, omnes liberi legitimi
(his præmortuis nepotes) sive moriente patre
sub ejus potestate constituti, sive emancipati, nisi
ex causis Nov. 115. c. 3. & 4. adsit quæpiam, quâ
nominatim filius exhæredetur. Etiam posthumi,

etiam ab ascendentibus adoptati. §. 1. *Inf. ex hered. liber.* Liberis aut nepotibus non exili-
tibus à filiis institui debent parentes, vel his-
ficientibus ascendentes alii gradu propinquioribus.
L. 15. ff. de inoff. test. Nov. 115. pr. c. 4.
frater fratrem vel sororem reg. ob *L. 27. C. de
off. test.* nec maritus uxorem, vel contra,
alium consanguineum tenetur pro hærede
tuere. §. 1. *Inst. de hered. instit.*

Resp. 4. Hæredes etiam necessarij in totâ
stantiâ necessariò instituendi non sunt; hoc
nimis durum foret pro testatoribus: suffici-
linquere illis legitimam, quæ quanta sit, re-
seq. docet: *quatuor aut infra dant natis jura ma-
tem, semissem verò, fuerint si quinque,* vel
de hæreditatis aditione; ejusve repudiatione
deantur *Civilistæ.*

*Q. 7. Quinam esse possint & quomodo Executores
res testamentarii? Resp. 1.* Executores testame-
rum (quorum alii vocantur *Testamentarii,* quia
Testatore, alii *Legitimi,* quia à Lege seu Jure,
Dativi, quia à Magistratu seu judice constituti)
possunt esse non tantùm mares, sed etiam femi-
næ. c. 3. h. t. non tantùm majores, sed etiam mi-
nores 25. annis, modò 17. excefferint. *c. 1. §.
fin. de procurat. in 6.* non tantùm Laici, sed
Clerici, imò & Religiosi. *c. 17. & 19. h. t. c. 1.
eod. in 6.* hi tamen non absque licentiâ Superio-
ris, ut licitè procedant. *Schmalzgr. h. n. 199.*
FF. Minores nequidem cum licentiâ Superiorum
executores testamentorum esse possunt. *Clem. 1.
§. item*

§. item quod *ψ. cumque dicti. de V. S.* Nemo regulariter ad munus hoc *suscipiendum* cogi potest. arg. *c. 19. h. t.* Si testator ipse certum tempus non præscripsit, & hæres sive executor præviâ à iudice factâ monitione, saltem unâ, intra annum voluntatem ultimam non exequatur, eo elapso potestas exequendi, saltem quoad legata pia ad Episcopum devolvitur. *c. 3. h. t. Auth. hoc amplius. C. de fideicom.* ubi etiam, simulque in *c. 6. h. t.* pœna privationis rerum sibi à defuncto relictarum unâ cum fructibus statuitur in hæredem & executorem negligentem intra tempus à jure statutum exequi voluntatem ultimam.

Resp. 2. Executor voluntatem testatoris ultimam commutare non potest. *4 16. de for. comper. c. 3. h. t. Clem. 2. de Relig. dom. Trid. Sess. 22. c. 6. de ref.* potest tamen terminum executioni à testatore præfixum prævenire. arg. *L. 12. C. de fideicom.* potest etiam, si quid in genere pauperibus legatum, ipseque sit verè pauper, partem sibi ipsi applicare; quia in hoc exequitur voluntatem defuncti, & pariter ordinem charitatis observat. Ad commutandam itaque voluntatem ultimam necessaria est autoritas superioris, quam interponere posse in relictis ad causas pias S. Pontificem, patet ex *Clem. 2. cit.* supremum Principem in relictis ad causam profanam, ex *L. 4. ff. de admin. rer. ad civit. pertin.* Episcopum absque recurſu Romam commutare posse voluntates ultimas, præſente etiam justâ causâ, licet negent *Pira. h. n. 132. in fin. & alii.* affirmativa tamen

est communior & in praxi recepta ob cau-
ter hoc. 6. §. deinde. dist. 32. Trid. Sess. 22.
de ref.

Q. 8. Quot modis infirmetur testamentum?
1. Ruptione, dum personam testatoris in eodem
statu juridico permanente, vitium infirmatur
recte in ipsum testamentum incurrit, quod
agnatione posthumi. §. 1. §. posthumi Inst.
exhared. liber. adoptione vel arrogatione. §. 1.
quib. mod. test. infirm. junctâ L. 10. C. de ad-
Voluntate testatoris mutatâ, quæ qualis esse
beat, vid. Schmalzgr. h. n. 176. 2. Irritatio-
dum scil. vitium testamentum infirmans ac res-
vens directe afficit personam testatoris, quod
facto rite testamento patitur capitis dimini-
nem, reg. etiam minimam. §. 4. Inst. quib. ma-
test. infirm. L. 6. §. 5. & seq. ff. de Injust. rupt.
rit. test. non tamen irritatur testamentum
legitime factum per secutam Professionem.
tiones vid. apud Schmalzgr. h. n. 183. 3. Dis-
stitutione, quando vitium ex parte hæredis
pervenit non volentis scil. aut non potentis
re hæreditatem. 4. Rescissione, quando
ad quærelam inofficiosi testamenti illud
dit. vid. tit. Inst. & ff. de inoff. testam.

Q. 9. Quid de aliis speciebus ultima voluntatis
scil. Codicillo, Fideicommissio, Legatis, Donatio
mortis causâ dicendum? Resp. Ad primum 1. Co-
dicillus est ultima voluntas minus solennis
functi de eo, quod is post mortem de rebus
fieri vult absque directa hæredis institutione
que

quæ ultima verba *potissimum* à Testamento dif-
fert. 2. Requirit præsentiam 5. testium; actûs
unitatem; si Codicillus scriptus sit, subscriptio-
nem testium. *L. fin. §. fin. C. de Codicill. testis*
etiam fœmina hic esse potest. *L. 20. §. 6. ff. qui*
test. fac. poss. 3. Potest fieri vel scripto vel voce.
L. fin. cit. vel testato, id est, ante aut post con-
ditum testamentum; priori casu per subsequens
testamentum confirmatur vel revocatur; poste-
riori fit in ordine ad explicandum, addendum,
supplendum. Vel intestato. *§. 1. inst. de Codicill.*
Imo & subsidiariè, adjectâ testamento clausulâ
codicillari. *L. 20. §. 1. ff. qui test. fac. poss. &c.*

Resp. ad secundum. 1. Substitutio in genere
est unius vel plurium in locum alterius vel alio-
rum in ultima voluntate vocatio. Est alia *directa*,
alia *indirecta*. *Directa* est, quâ substitutus hære-
ditatem immediatè & sine ministerio hæredis à
testatore ipso consequitur, dicente v. g. testatore.
hæres meus erit Mavius, si verò Mavius non erit
(quia fortè non volet, aut non poterit, quod
perinde est. *L. 4. pr. ff. de vulg. substit.*) *Cajus sit*
hæres meus. Hæc dividitur in *vulgarem, pupillarem,*
exemplarem, quibus additur *reciproca & compen-*
diosa. 2. Substitutio *indirecta* est, quæ etiam
fideicommissaria dicitur, quâ substitutus hæredi-
tatem non immediatè consequitur ab ipso testa-
tore, sed mediatè, hærede istam, vel ejus medie-
tatem, aut tertiam partem restituere rogato. 3. Si
hæres gravatur seu obligatur à testatore totam
hæreditatem restituere alteri, dicitur hæc substiti-

tutio indirecta *fideicommissum universale*, si rem vel potius rem certam. *fideicommissum particulare*, quod cum *legato* hodie est exæquatum, is, qui ita jubetur restituere, vocatur *hæres fiduciarius*; cui restitutio faciendâ, *fideicommissaria*.

4. Hæres fiduciarius *fideicommissario*, sive heredi per *fideicommissum universale* substituto non tenetur restituere omnia, sed potest sibi detrahere quartam partem bonorum testatoris (dicitur etiam *Trebellianicam* à *Trebellio* Consule Romano & à *S. C.* sub ipso facto) quæ tempore *restitutionis* faciendæ deductis funeralibus & ære alieno restitua sunt. §. 5. *Inst. de fideicom. hered.* 5. Hæres quartam *Trebellianicam* hæres necessarius, v. g. filius *fideicommissio* *universali* gravatus unâ cum legitima deducere potest. *c. Raynaldus 16. C. Raynaldus 18. h. t.*

Resp. ad tertium 1. *Legatum adivè* est ultima voluntas, quâ defunctus rem singularem alicui liberaliter relinquit ab hærede præstandam, sed quoad *possessionem*, quam propria autoritate legatarius sub pœna amissionis legati nequit capere. *L. 1. §. 2. ff. quod legator. L. 5. C. de Legat.*

2. Legare omnes possunt, qui condere testamentum, est certa. 3. Legari res omnes possunt, quæ sunt in commercio. §. 4. *Inst. de Legat.* ipsa etiam res hæredis. §. *cit.* Imo & res aliena, modo sciverit defunctus, esse alienam. *ibid.* si nescivit, non valet legatum. *ibid.* & *L. 67. §. 2. de Legat. 2.* nisi personæ conjunctæ relictum. *L. 1. C. de Legat.* aut piæ causæ, arg. *L. 38. pr. ff. de fideicom.*

*deicom. libert. vel purè vel sub conditione legata fieri possunt; de conditionatis vide Wiestn. h.t. n. 140. Res una pluribus legari potest, ubi si omnes acceptent, legatum inter ipsos est dividendum. §. 8. Inst. de legat. si unus deficiat, & conjunctim res legata, collegatario conjuncto accrescit §. 2. cit. plura eod. tit. 4. Relinquitur legata possunt omnibus, qui possunt esse hæredes, sed non solis, cum incapaces hæreditatis, legati tamen non sint incapaces, v. g. Professi S. I. & Coadjutores formati, FF. Minores &c. 5. Infirmitate legata ademptione & translatione. Inst. tit. de adempt. & transl. legat. 6. Si quis ultra dodrantem bonorum legaverit, hæres potest quartam partem bonorum tempore mortis reperiendorum detrahere & sibi retinere, quod est beneficium *Legis Falcidiae*, ita dictæ ab ejus auctoritate Cajo Falcidio Trib. pleb. ipsa pars quartâ dicitur Falcidia; quæ priusquam detrahatur, deducendum est omne æs alienum defuncti, expensæ funeris, & legata privilegiata. §. fin. Inst. de Lege Falcid. Demum casus, ubi cesset Falcidia, vide apud Civilistas.*

Resp. ad quartum 1. Donatio mortis causâ quid sit, dictum est supra ad *tit. de donat.* 2. Ibid. quoniam mortis causâ donare possunt. 3. Res omnes, quæ legari, donari etiam mortis causâ possunt, arg. §. 1. *Inst. de donat.* 4. Forma donationis hujus desumitur à requisitis, quorum plura enumerat Lauterb. ff. *de mort. caus. donat. &c.*

TITU-

TITULUS XXVII.

De Successionibus ab intestato.

Q. 1. *Quid sit successio ab intestato?* Resp. 1. Est hæreditatis acquisitio extra casum ultimæ voluntatis defuncti, dum scil. defunctus decessit intestatus, quod fit, quando vel nullum condidit testamentum, vel non jure fecit, aut id, quod fecit, nullas habet vires, quia ruptum irritum factum est &c. 2. Alia est successio *in capita* alia *in stirpem* vel *stirpes*: *in capita* fit, dum proprio jure acquiritur hæreditas, eaque in portiones viriles, sive tot partes, quot sunt personæ & capita, æqualiter dividitur. *In stirpes*, dum una vel plures nullâ habitâ multitudinis personarum ratione, loco & ex jure alterius, quem repræsentant, v. g. liberi parentem succedunt, ita ut, si ve multi sive pauci sint, eam omnes simul accipiant portionem hæreditariam, quam accepturus esset ille, quem repræsentant. 3. Inter quos datur successio legitima, sunt in duplici clâssè, prout ex duplici causa successio hæc defertur, nimirum vel *jure cognationis*, juxta quod 3. sunt ordines succedentium, scil. *descendentium*, qui excludunt omnes alios, *ascendentium*, & *collateralem*: vel ex *civili aliqua ratione*, dum deficientibus tribus dictis ordinibus, patrimonium defuncti defertur conjugii superstiti jure Prætorio. 4. Modus computandi gradus in ordine ad successiones hæreditatis inter *consanguineos linea relictæ*

& linea transversæ unus idemque est, scil. tot sunt gradus, quot sunt generationes & persona unâ demonstrat, adeoque computatio gradum lineæ collateralis pro successione differt à modo computandi gradus lineæ collateralis in ordine ad matrimonium. 5, Nobis hic potissimum sermo est de successione in bonis allodialibus, & de jure communi.

Q. 2. Qui & quo ordine succedant ab intestato descendentes? Resp. 1. Succedunt defuncti liberi primi gradus, naturales & legitimi simul, sine differentiâ sexus vel status, etiam Clerici & Religiosi, si parentes moriantur ante Religiosum professum. L. 56. §. 2. C. de Ep. & Cler. & si facta professione atque ex regula non sit incapax, Succedunt liberi sive constituti tempore mortis patris sub potestate patria, sive emancipati; sine differentiâ nativitatis, sive jam nati, sive ex eodem matrimonio post mortem patris nascituri; ita ut excludant ascendentes, collaterales, descendentes sive nepotes, casu quo horum pater vivit. Nov. 118. c. 1. præmortuo patre suo nepotes, saltem si cum superstilibus patruis suis succedant, succedunt in stirpes,

Resp. 2. Extenditur successio hæc ad legitimatos per subsequens matrimonium c. 6. qui fil. sine legit. 2. Ad legitimatos per oblationem Curie, ut & hi æqualiter patri succedant cum legitimis. Nov. 29. c. 3. modus tamen hic legitimandi abiit in desuetudinem. 3. Ad legitimatos per rescriptum Principis, ad quod tamen tria requiruntur

ex

ex Nov. 74. c. 1. & Nov. 89. 4. Ad legitimam tantum sive adoptivos, etiam presentibus naturalibus & legitimis simul, in allodialibus *L. 5. C. de legit. hered. §. 2. Inst. L. 10. C. de adop. §. 5.* Ad liberos pariatos per unionem prolium hi enim æqualiter succedunt parentibus unionem facientibus.

Q. 3. Quinam descendentes non succedant ab intestato? Resp. Præter privignos, de quibus est tum est ex *L. 3. & 7. C. comm. de success.* qui non succedant vitrico vel novercæ, excluduntur 1. liberi naturales & legitimi simul, si vel renuntiaverint jurato successioni paternæ. *c. quanta. 2. de pact. in 6.* vel si alicubi consuetudo sit, ut filia Nobilium in bonis paternis non succedant, sed dote tantum sint contentæ. 2. A successione omni ascendentium liberi parentum reorum criminis perduellionis. *L. 5. C. ad Leg. Jul. Majest. vide etiam L. 1. C. de hered. inst. L. 4. & 19. C. de hered.* 3. A successione patris liberi naturalis tantum, id est, nati ex femina soluta instar concubinæ domi habita, si naturales & legitimi simul, vel saltem legitima conjux adsit. *Nov. 89. c. 12.* deficientibus verò liberis & conjuge legitima, succedunt cum matre sua in sextante, in reliquis portionibus defuncti patris consanguinei. *Nov. cit. 4.* Spurii juxta jus Civ. sumpti pro vulgo quæriti & ex meretrice natis ab hæreditate patris penitus repelluntur, matri cum aliis legitimis succedunt. *L. 8. ff. unde cognati.* Accepti juxta Jus Can. spurii nec patri nec matri succedunt, licet nulli

li extent liberi legitimi. *Auth. ex complexu C. de incest. nupt.* Imo Leges alimenta iis negabant, quarum rigorem temperavit Jus Canon. *c. 5. de eo, qui dux. in matr. quam poll.*

Q. 4. Qualiter ab intestato ascendentes succedant descendentibus? Resp. Deficientibus omnibus descendentibus succedunt ab intestato in bonis allodialibus ascendentes legitimi utriusque sexûs, avus v. g. & avia, æquis portionibus, etiamsi vel omnia vel plura bona provenerint ab uno parentum, v. g. à linea paterna *Nov. 118. c. 2.* ita tamen, ut proximior excludat semper remotiorem, v. g. mater avum; item etiam, ut ab ascendentibus excludantur collaterales omnes, exceptis fratribus germanis & sororibus defuncti, qui in capita admittuntur cum ascendentibus proximis. *Nov. cit.* Si tamen soli fratrum germanorum liberi præmortuis suis parentibus extent cum ascendentibus, de jure liberi hi neque in capita, neque in stirpes succedunt ob *eand.* *Nov.* quæ correctæ non est per *Nov. 127. c. 1.* cum hæc tantum loquatur de casu, quo cum liberis germani defuncti superest alius germanus defuncti & respectu illorum patruus.

Q. 5. Quomodo succedant ab intestato collaterales? Resp. Si deficient tam ascendentes quàm descendentes, succedunt consanguinei collaterales propinquiore; scil. 1. Fratres germani & sorores exclusis consanguineis & uterinis tam fratribus, quàm sororibus; si tamen ex altero prædefuncto germano fratre vel sorore liberi adsint, hi

in

in stirpes cum germanis defuncti succedunt. 1. Si fratrum liberi *soli* adsint, succedunt patruo in capita. *L. 2. §. 2. ff. de suis & legit. hered.* excluduntque fratres unilaterales. 3. His & fratribus germanis deficientibus succedunt fratres consanguinei, vel uterini, vel, si adsint, utriusque, & probabilius absque distinctione inter bona, utrum ea paterna, an materna sint. 4. Deficientibus etiam his eorumque liberis, succedunt absque discrimine reliqui propinquiore consanguinei, etiam probabilius in infinitum. *vid. Nov. 118. c. 1. Auth. cessante cum seqq. C. de legit. hered.*

Q. 6. Quomodo ab intestato succedant sibi conjuges &c. Resp. 1. Si defunctus nec ascendentes, nec descendentes, nec collaterales sanguine iure relinquit, succedit conjux superstes sive uxor, sive maritus, excluso fisco. *L. un. ff. & L. un. C. unde vir & uxor.* In hac tamen materia potestimum pacta dotalia, consuetudines & statuta attendi debent. 2. Si & omnes consanguinei & ipsa uxor deficiat, nec defunctus vixerit in communitate quadam legitime instituta, devolvuntur bona ejus ad fiscum, hoc, ararium vel Camerae Principis. *L. 1. & 4. C. de bon. vacant. Peregrinorum* ita mortuorum bona sunt per Episcopum in pias causas eroganda. *Auth. omnes peregrini C. commun. de succession.*

Q. 7. Qualiter ab intestato Clericis & Religiosis succedatur? Resp. 1. In bonis Clericorum patrimonialibus, industrialibus, parsimonialibus

succedunt consanguinei, computatione graduum etiam hic juxta Jus Civile facta; his deficientibus, Ecclesia, cui præfuit Clericus; aut si non habuerit beneficium, fiscus Episcopi. Engel *h. n. 21. & 22.*

2. In beneficialibus (qualia in dubio præsumuntur Clericorum bona) congruæ sustentationi superfluis de jure communi succedit Ecclesia. *c. 1. & fin. de pecul. Cler. & c. 12. de test.* nisi vel ex indulto Pontificio, vel recepta consuetudine etiam in his bonis ex parte saltem consanguinei succedant, vel Jus spoliæ vigeat, quo tamen Episcopis ratione scandali parcè utendum monet Pichl. *h. n. 18. 3.* Novitiis ab intestato decedentibus monasterium non succedit. D. Kees ad *Inst. h. r. n. 16.* Professi bona, si ante professionem suam nihil de iis disposuit, nec Religio capax est successionis, ad hæredes ab intestato aliàs successuros devolvuntur; si autem est capax Religio, bona professi quocunque titulo vel tempore acquisita transeunt in monasterium non quidem jure hæreditario propriè tali, sed jure cujusdam acquisitionis naturalis & accessoriæ personæ. Auth. *ingressi. & Auth. si qua mulier. C. de Ss. Eccles.* vid. Schmalzgr. *h. à n. 67.* ubi plura.

TITULUS XXVIII.

De Sepulturis.

Q. 1. Quid sit sepultura & quid de loco sepultura in genere dicendum? Resp. Ad 1. Sepultura pro loco, in quo cadavera sepeliuntur, accepta,
 Liber III. L hodie

hodie juxta *Ss. Can.* definitur, locus Religio-
 autoritate Episcopi deputatus ad sepultura-
 delium, arg. *c. 3. h. t. c. 4. de Relig. dom.* pro
 etiam sepultura accipi pro jure sepeliendi
 tuorum corpora, *Clem. 2. h. t.* & pro actu
 officio, in sepeliendis humanis corporibus
 penso. *can. 105. caus. 1. q. 1.*

Resp. Ad secundum 1. Locus sepulturae
 meterium vel dormitorium) solet plerumque
 pe Ecclesiam vel in aditu urbium constitui.
 hodie in ipsâ Ecclesiâ non tantum Episcopi
 Presbyteri digniores, ut olim per *can. 118.*
caus. 13. q. 2. verum etiam laici sepeli-
 possunt. *Pirh. h. n. 1. 2.* Ecclesiis solum
 rochialibus jus sepeliendi competit; ex privilegio
 tamen Apostolico in templis suis & cœmeteriis
 Ordini Prædicatorum S. Dominici & Minorum
 S. Francisci. *Clem. 2. §. hujusmodi. Extrav. de
 hujusmodi quoque. inter Comm. h. t.* per commu-
 nicationem aliis quoque Religiosis Ordinibus
 3. Qui nec juri suo, sepulturâ in Ecclesia Regula-
 jam erectâ, renuntiare absque solennitatibus
 sunt. *Extrav. ambitiosa.* 4. Posse Regulares
 cedere sepulchrum proprium familiare defuncti
 suorum superiorum expressè tradit *Pirh. h. t. c. 34.*
 5. Quid & quomodo possit aliquid accipi
 occasione sepulturæ vid. *c. 13. h. t. & c. 1. de
 Simon.* quæ tamen cum *c. 42. de Simon.* com-
 nanda sunt.

*Q. 2. In quonam loco ex his, quibus jus
 liendi competit, quisque debeat sepeliri? Resp. 1. In*

est sibi quilibet pubes *regulariter* eligere sepul-
 turam, *c. 1. h. t. c. 3. & 4. eod. in 6.* etiam filius-
 fam. absque consensu patris. *c. 4. cit.* etiam Præ-
 latus Regularis, tam supremus quàm inferior;
 etiam Novitius. *Pirh. h. n. 25.* non tamen Re-
 ligiosus propriè talis, nisi vel procul à suo mo-
 nasterio decedat, vel extra claustrum beneficio
 sit præpositus. *Gloss. in c. fin. h. t. in 6.* Deinde
 eligi sepultura potest extra Ecclesiam Parochia-
 lem & sepulchrum majorum in loco, in quo di-
 vina rariùs celebrantur. *c. 2. §. fin. h. t. in 6.* non
 obit. *c. 3. h. t.* non tamen in Ecclesiis Monialium.
vid. Schmalzgr. h. n. 18. & 19. ubi ait, nequidem
 à puellis educationis causâ in Monasteriis Mo-
 nialium degentibus id fieri posse. Præterea, no-
 tabilis est Constitutio in *c. 1. h. t. & Clem. 3. in fin.*
de pen. quam vide. Demum, quomodo Reli-
 giosi possint funus illius, qui apud ipsos sepul-
 turam elegit, excipere &c. consule consuetudi-
 nem & *P. Engel h. t. n. 8.* qui etiam *n. 7.* ait,
 nullam ad electionem sepulturæ solennitatem,
 neque exactam requiri probationem.

Resp. 2. Casu, quo quis nullam elegit sepul-
 turam, elegerunt tamen ejus majores, non in
 parochia, sed in sepulturâ Majorum est sepelien-
 dus. *c. 1. h. t. c. 3. eod. in 6.* Si sepulchra Majo-
 rum sint in diversis Ecclesiis, non conveniunt
 A.A. *vid. Pirh. h. n. 4. Schmalzgr. n. 28.* De
 uxore post maritum suum defuncta statuitur in
can. 2. & 3. caus. 13. q. 2. junct. c. 3. §. mulier. h.
t. in 6. sepeliendam eam esse in sepulchro mariti,

non Majorum suorum, & si plures maritos habuit, in ultimi sepulchro: quod de uxore dictum non tenet vicissim de marito ob disp. rationem. De *famulis domesticis* Ordinum Mendicantium decedentibus intra septa Monasterii vel Collegii, habetur in privilegiis à Clem. IV. FF. Majoribus, à Paulo III. Societati JESU &c. concessis, quòd hi absque electione sepulturae mortui, in Ecclesiis vel cœmeteriis Religiosorum quibus servierunt, possint sepeliri.

Resp. 3. Qui nec elegit sepulturam, nec habet electam à Majoribus, de jure sepeliendus est in propria Parochia, ubi domicilium vel quasi habuit, *c. 1. h. t. c. 2. eod. in 6.* etiamsi non fuisset ibidem mortuus, sed in villâ v. g. modò commode ad Parochialem sepulturam possit deportari, *c. 3. pr. h. t. in 6.* Si defunctus domicilium habuit in duabus Parochiis, in illa sepelietur, in qua decessit, si extra utramque, ad quam arbitrio amicorum commodius potest deferri, *arg. c. 2. h. t. in 6.* Peregrini, vagi &c. sepeliendi sunt in Parochia, ubi decedunt, *Pirh. h. n. 8.* Clericus Beneficiatus decedens, non electâ à se vel Majoribus suis sepulturâ, in Parochia sui beneficii sepeliendus est; etiamsi in alia Parochia habuerit habitationem, & in hac posteriori decesserit, ut contingere posset in magnis urbibus plures Parochias habentibus, *arg. c. 1. § & c. 1. in 6. h. t.*

Q. 3. Quid juris competat Parocho, si Parochianus alibi sepeliatur? Resp. 1. Si Parochianus sepulturam ele-

elegit, vel alibi electam à Majoribus habuit, de jure illa Ecclesia, in quâ sepulturâ fit, quartam partem per *c. 8. h. t.* vel tertiam, prout consuetudo est, aliquando etiam mediam per *c. 1. & 2. h. t.* de omnibus bonis occasione & intuitu funeris sibi obvenientibus dare tenetur Ecclesiæ Parochiali, vel potius Parocho, ob onus Parochianis adhuc vivis Sacramenta administrandi &c. Vocatur pars ista Parocho obveniens *portio Canonica, quarta funeralium, mortuaria.* Parochus verò ex ipsa quartâ hac sive portione Canonica præstare de jure debet Episcopo novam quartam partem, arg. *c. 16. de off. Jud. Ordin.* Verùm portiones istas Canonicas tum consuetudo, tum privilegia Ordinibus Mendicantium concessa sustulerunt. Videatur etiam *Reiffenst. h. n. 38. & Pichl. h. n. 4.* ubi posterior affirmat, Ecclesiam Parochialem jure prætere, ut exequiæ & officia funebria apud se celebrentur, si Parochianus alibi elegit sepulturam; prior negat; optimè attenditur consuetudo.

Resp. 2. Deciditur in *c. 5. 6. 10. fin. h. t.* quòd Parochus agere possit ad restitutionem cadaveris contra eum, qui illius Parochianum, non electâ à se aut Majoribus suis sepulturâ, extra Ecclesiam Parochialem sepelivit; & vicissim, quòd alii habentes ex privilegio jus sepeliendi eodem modo agere possint contra Parochum violenter rapientem funus illius, qui alibi sepulturam vel à se vel à Majoribus electam habebat. Neutrum in praxi factâ jam corporis humatione tentandum propter scandalum &c.

Q. 4.

Q. 4. Quinam repellantur à sepulturâ sacrâ, tamquam indigni? Resp. 1. Judæi, pagani, Turci, *can. 28. de Consecr.* quò spectant infantes fideles sine baptismo mortui. Reiffenst. *h. n. 77.* Vnde etiam *c. 12. h. t. can. fin. caus. 24. q. 2.* Item notorie & nominatim interdicti, nisi dederint signa pœnitentiæ. *c. 28. de sent. excom. c. 20. eod. in d. de usur.* raptores & incendiarii. *c. 2. & 3. de raptor.* Religiosi proprietarii. *c. 2. & 4. de Monach.* omittentes confessionem annuam & communionem paschalem. *c. omnis utriusque de pœnit. & remiss. conf. Engel h. n. 20.* decime Ecclesiæ injustè detinentes. *c. 19. de decim. uel dicitur sive blasphemus. c. 2. de maled. & omnes in notorio peccato mortali decedentes. can. 16. caus. 13. q. 2.* suicidæ, qui se ipsos sponte occiderunt. *can. 12. caus. 23. q. 5.* in dubio benignius presumitur; neque is privatur sepulturâ Ecclesiasticâ qui se lethaliter vulneravit, aliquamdiu tamen supervixit & pœnituit. Schmalzgr. *h. n. 44.* Item privantur sepulturâ Ecclesiasticâ, qui in torneamentis & hastiludiis occiduntur. *c. 1. & 2. de torneam.* qui occumbunt in duello, etiam privato, ex condicto certo loco & tempore instituto; & hi, qui in duello vel torneamentis occumbunt, etiamsi pœnitentes moriantur. *Trid. Sess. 25. c. 19. de ref. cum Constit. Gregor. XIII. Ad tollendam. Clem. VIII. Illius vices.*

Resp. 2. Quid dicendum, si defacto aliquis

ex ejusmodi indignis in loco sacro sepultus fuerit, videantur AA. in c. 12. h. t. & c. 7. de Consecr. Eccles. It. de illo. quam culpam & poenam incurrant scienter sepelientes indignum. Clem. 1. h. t. Schmalzgr. h. n. 53. cum seq. Agit etiam hic Leur. à Quæst. 802. de actione funeraria, qui videatur.

TITULUS XXIX.

De Parochiis & alienis Parochianis.

Q 1. Quid sit Parochia, & quæ ad illam constituendam requirantur? *Resp.* ad 1. Parochia sive Parœcia hodie & strictè loquendo est certa alicujus Diœcesis Ecclesia, quæ populum certis limitibus distinctum habet, & Presbyterum sive Rectorem, à quo Sacramenta, Verbum DEI, aliæque spiritualia ex officio eidem ministrantur. Sumitur etiam Parochia pro ipso territorio & districtu, quo hujusmodi populus alicui Ecclesiæ deputatus continetur. Parochia & beneficium curatum non sunt idem; cum hoc latius pateat, quàm illa. Parochiani autem dicuntur, qui hoc modo certæ Ecclesiæ subjecti sunt, sive dein verum, sive tantum quasidomicilium habeant: Imò potest etiam quis respectu duarum Parochiarum proprius esse Parochianus.

Resp. ad 2. Requiruntur ad constituendam Parochiam seqq. 1. Locus certis limitibus constitutus, qui limites à sola potestate Ecclesiastica

L 4   ftica

stica determinari possunt, juxta antiquissimam
 Ecclesie praxin, & quidem ab Episcopo per
 Trid. Sess. 24. de ref. c. 13. vid. Engel b. n. 3. ubi
 ex Trid. Sess. 21. c. 4. de ref. varia notat circum-
 varum Parochiarum constitutiones. Neque
 certi sint limites Parochiarum aut diocesum
 præscriptioni sunt obnoxii. can. 4. & seq. ca.
 16. q. 3. c. 4. h. t. 2. Requiritur popul
 certæ Ecclesie itidem ab Episcopo deputatus
 nomine populi venit pluralitas aliqua hominum
 ad decem saltem familias ascendens, 3. Presbyter
 seu Rector certus & unicus, potestate instructus
 administrandi populo Sacramenta, præf. Peni-
 tentiæ, aliæque spiritualia. can. 41. caus. 7. q. 1.
 cap. 15. de prob.

Q. 2. Quæ jura competant Ecclesie Parochiali
 Resp. 1. Fons baptismalis. 2. Forum peniten-
 tiale; ubi notetur c. 12. de penit. & rescript.
 3. Dispensatio Eucharistiæ. vid. Clem. 1. de prim.
 4. Solennizatio & benedictio nuptiarum, de qua
 Trid. Sess. 24. c. 1. de ref. matr. 5. Administra-
 tio extremæ Unctionis, de qua ad tit. 15. l. 1.
 Decret. 6. Obligatio ex parte populi audire
 missam & verbum divinum in Parochia propria;
 ubi tamen notentur privilegia Regularium &
 consuetudo. 7. Jus sepulturæ, decimarum &c.
 &c. Præterea licet illa ordinariè reperiantur in Ec-
 clesiis Parochialibus, & ubi reperiuntur, signa sint,
 Ecclesias esse Parochiales; præcisè tamen ex his
 juribus non probatur, Ecclesiam esse Parochia-
 lem, sicut nec ex aduerso ex defectu horum ju-
 rium

rium reprobatur; unde *naturalia* Parochiæ sunt prædicta jura, non *essentialia*, de quib. in priori Resp.

Qua hic Quæri possent de officio Parochi, partim ex sparsim dictis potest colligi, partim videri in Trid. Sess. 24. de ref. c. 4. Sess. 25. c. 1. de ref. Demum h. n. 21. addit Engel, jurisdictionem in foro externo nullam Parocho competere; posse autem jurisdictionem fori interni non in propriâ tantum Parochiâ, sed etiam in alienâ erga suos subditos (modo id fiat privâtim & absque disturbio) exercere.

TITULUS. XXX.

De Decimis, Primitiis, & Oblationibus.

Q. 1. Quid & quotuplices sint decima? Resp. 1. Decimæ scil. Ecclesiasticæ *objectivè* sumptæ sunt de jure decima pars fructuum & lucrorum justè acquisite Ecclesiæ Ministris solvenda, in recognitionem universalis & supremi domini Deo debita. *Formaliter* sunt jus vel facultas exigendi decimam istam partem. 2. Decimæ Ecclesiasticæ aliæ sunt *strictè Ecclesiasticæ* vel *spirituales*, quæ scil. statum suum primævum retinent, & Ministris Ecclesiæ solvuntur tanquam stipendia ob spirituales eorum functiones; aliæ *temporales*, *minus strictè Ecclesiasticæ*, quæ quidem ad sustentandos Ecclesiæ Ministros primitus fuerunt

L 5 insti-

instituta, dein tamen autoritate legitima in feudum &c. obvenerunt. Si jus decimarum vel decimæ etiam quoad proprietatem in laicos transferantur, titulo spirituali penitus extincto, quod potest solus Papa, dicuntur decimæ *merè laicales & secularizata*. 3. Aliæ *reales* seu *prædiales*, ex fructibus fundorum percipiendi solitæ; aliæ *personales*, quæ solvuntur ex lucro, hominis industriâ quæsito. Reales dividuntur in *Majores*, & *Minores* sive *minutæ* item in decimas *Novalium*, quæ petuntur in terris noviter colli cæptis, & in *veteres* seu *antiquas*.

Q. 2. Quo jure debeantur decimæ? Resp. 1. Decimæ spectatæ *materialiter* pro necessaria Ministrorum Ecclesiæ sustentatione ipsis adhuc debentur non tantum jure divino. *Matth. 23. 10. 1. Cor. 9. v. 7. 11. 17. &c.* sed etiam naturali quia recta ratio dicit, laborantibus in aliorum gratiam stipendium justum solvendum, Sumptus *formaliter* non nisi jure Ecclesiastico debentur. Ratio, quia partem decimam nec jus naturale nec jus divinum N. L. determinavit.

Q. 3. Cuiam debeantur decimæ? Resp. 1. Olim diocesibus nondum in Parochias divisas pertinebant cujusque diocesis decimæ ad Clerum eisdem diocesanos, quæ ab Episcopo colligebantur & dein cum proportione in Clericos distribuebantur. *can. 1. & 3. caus. 17. q. 7.* hodie vendæ sunt de *jure communi* Parocho proprio qui super earundem perceptione habet fundatum in

in jure intentionem contra quemcunque, etiam
Episcopum. *c. 29. 30. h. t. c. fin. de restit. spol. in 6.*
Calus, in quibus debeantur etiamnum integræ
Episcopo, recenset Schmalzgr. *h. n. 27.*

Resp. 2. In specie. Decimæ *personales* debentur
Parocho illi, qui Sacramenta alicui ex obliga-
tione administrat. *c. fin. de Paroch. c. 20. h. t.*
decimæ *prædiales* illi Parocho, in cujus districtu
sunt prædia, vel intra cujus fines pascuntur
animalia, ex quorum foetura dantur. *c. 4. 13. 16.*
h. t.

Resp. 3. Decimæ *Novalium* improprie dicto-
rum, si præcisè scil. mutetur facies soli, & fiat
ex agro, v. g. vinea, pertinent ad eum, qui priùs
perceperat decimas ex fructibus certæ speciei vel
ex fructibus de certis fundis. *c. 4. 30. h. t. c. 31.*
de privil. Si verò fundus, qui priùs nunquam
tulit fructus decimabiles, nunc verò variatus de-
cimabiles producat, loquendum est uti de deci-
mis *Novalium* proprie dictorum in *Resp. seq.*
per *L. ult. ff. de term. mot.* & est comm. AA. in
c. 4. h. t.

Resp. 4. Decimæ *Novarum* proprie dictorum
(dum locus scil. vel terra ad culturam redigitur,
de qua non extat memoria, nec sulcus aut indi-
cium, quòd fuerit aliquando culta) præstandæ
sunt de jure comm. Parocho vel Ecclesiæ Paro-
chiali, intra cujus fines exurgunt. *c. 13. & 29. h. t.*
Si in loco ad nullam Parochiam pertinere exur-
gant, Episcopo loci *c. 13. cit.* Imo de eod. ju-
re comm. debentur Parocho tales decimæ, licet
alius

alius in eius Parochia percipiat decimas
 quas, vel ex privilegio, vel præscriptione,
c. 29. h. t. Neque aliud dicendum, etiam si
 persona Ecclesiastica sit, quæ percipiat decimas
 antiquas, *c. 31. de privil. c. 25. h. t.* non enim
 ret, quid ad rem faciat, siue antiquus decimas
 sit laicus, siue Clericus. *textus c. 27. h. t.*
 ligi debet de casu, de quo loquitur. *Notandum*
interim c. 29. h. t. in verbis: *nisi rationabili*
sa ostendatur, conf. Engel h. t. n. 12. Pichl
à n. 25.

Q. 4. Quibusnam aliis possit competere jus
mandi? Resp. 1. Præter Parochum, cui de
comm. competit, possunt habere jus decimarum
alii Clerici, non Parochi, & aliæ Ecclesiæ
culares & Regulares; idque 1. Collatione
unione beneficii Curati. c. 30. h. t. de qua
ne etiam ab Episcopis fieri, & parte decimarum
Ecclesiis aliis applicari permessa, vid. Trid.
7. c. 5. 6. 7. de ref. & c. c. 13. h. t. 2. Ex privilegio
Apostolico. 3. Donatione laicorum
habentium alicubi jus decimandi, c. 7. de
qua à Præl. 4. Consuetudine. c. 18. & 21.
5. Præscriptione, c. 29. & 31. h. t. ad quam
currat contra Parochum aut Ecclesiam Parochia-
lem, ait Pichl. h. n. 11. requiri 40. annos cum
tulo, absque titulo tempus immemorale. c. 1.
de præscript. in 6. quia præscribenti jus restituitur.
6. Permutatione, si decimæ unius Ecclesiæ cum
decimis alterius permutentur. c. 6. de rev. permutat.
7. Transactione, c. 2. & 8. de transact. & Pichl

arbitros compromissarios. *c. 7. de his, quæ sunt à Pral. c. 1. de arbitr.*

Resp. 2. Laici sunt 1. capaces decimarum merè laicalium, quæ titulo merè profano instar tributi à Dominis temporalibus subinde prædiis subditorum imponuntur & exiguntur, deque iis pro libitu possunt disponere, ut patet. 2. Ante Concil. Lateran. celebratum anno 1179. poterat non tantum à S. Pontifice sed etiam ab Episcopis concedi laicis in feudum vel emphyteusim jus decimandi *utile*, id est, jus percipiendi decimam partem fructuum absque respectu ad officium spirituale. *c. 7. de his, quæ sunt à Pral. c. 13. h. t.* per dictum Conc. hæc potestas Episcopis est adempta. *can. 1. caus. 16. q. 7. c. 7. de præscript. c. 17. & 31. h. t.* potest tamen S. Pontifex adhuc hodie ita separare decimas Ecclesiæ à titulo spirituali, ut fiant quasi laicales, & laicis in perpetuum velut alia bona concedantur &c.

3. Juris decimandi *primarii & directi*, sive decimarum spiritualium & non legitimæ autoritate abstractarum à titulo spirituali sunt omnino incapaces laici. Ratio, quia jus hoc est spirituale, & Clericis competit propter ministerium spirituale; adeoque & neque primarium & directum, neque utile jus decimandi laici possunt præscribere. Ratio, quia non possunt possidere *can. 13. & 15. caus. 10. q. 1. c. 15. 17. 19. h. t. c. 7. de præscript.*

4. Quod laici defacto in multis locis possideant decimas, in eaque possessione defendantur, non provenit ex præscriptione, sed

sed ex præsumptione legitimæ concessionis
privilegii. arg. *c. 1. de præscript. in 6. c. 21.*
V. S. Vid. Engel h. t. à n. 25. usque ad n. 41.

Q. 5. Quinam ad decimas solvendas obligentur?
Resp. 1. Decimas personales, ubi adhuc sunt
usu, solvere tenentur omnes & soli baptizati
in spiritualibus alicui Parocho subiecti ab eo
tenentur Sacramenta recipere. *c. 20. 23. 21.*
Decimas prædiales solvere tenentur omnes,
intra fines Parochiæ alicujus prædium, fructum
&c. titulo non spirituali possident, *c. 4. 6. 1. 2.*
h. t. Item qui prædium vel fundum antea ob
xium decimis defacto obtinent; cujuscumque
statûs, ordinis, conditionis sint, nisi legitime
iis dandis fuerint exempti. *c. 24. h. t.* Ratio dec
quia res transit cum suo onere, *L. 20. ff. de acquir. re
domin. Vide Pichl. h. n. 15.* ubi, quomodo
rici non Parochi & Religiosi obligati sint de ve
re comm. citra privilegium emptionis ad sol
vendas decimas prædiales, & *n. 16.* ubi, si Do
minus locavit prædium decimabile colono
pacto, ut conductor seu colonus omnes fructus
percipiat, solutâ certâ pensione quotannis, con
ductorem solum teneri ad decimas, uti empta
teuta tenetur. *c. 8. h. t.* Si verò tam dominus, quam
colonus fructuum partem aliquotam percipiunt
trumque pro rata teneri ad decimas. *c. 24. 21. 22.*
h. t. Huc spectat casus, quem cum aliis recitat
Engel *h. t. n. 16.* nimir. quòd, si Titius prædium
suum vendidit Cajo, illudque tradidit, decimas
prioribus annis à Titio non solutæ, possidet
Cajo

Cajo exigi. arg. *L. 7. ff. de publican. L. 36. ff. de iure fisci.*

Q. 6. An & quomodo possit immunitas obtineri à solvendis decimis? Resp. ad 1. Aff. Ratio, quia obligatio solvendi decimas, prout singulas personas respicit, non est juris naturalis aut divini, sed positivi Ecclesiastici tantum.

Resp. ad secundum 1. Obtineri potest immunitas hæc à decimis per *privilegium* non quidem à Principe sæculari. per *c. 25. h. t.* nec ab Episcopo aliisque Prælati Ecclesiasticis, utpote non valentibus in Lege superioris dispensare, sed à S. Pontifice concessum: patet ex privilegiis Religiosorum. Privilegium huiusmodi est quidem strictæ interpretationis, quia juri communi derogat, & cedit in præjudicium tertii; non tamen recedendum est à propria significatione verborum; adeoque concessum terminis generalibus intelligi debet etiam de decimis Novalium, arg. *c. 12. h. t.* & de prædiis postea acquirendis. *c. 22. de privil.* ita Pichl. *h. n. 19. licet n. 26. consentiat nobiscum quoad ea, quæ dicta sunt h. t. Q. 3. B. 4.* Potest insuper privilegium hoc semel concessum denuo amitti, ut patet ex *c. 9. c. 8. c. 6. h. t. & c. 15. de privil.* 4. Obtineri potest immunitas à decimis per *consuetudinem*, etiam à laicis introductam, modò aliunde habeant congruam sustentationem Ministri Ecclesiæ. *c. 32. in fin. h. t.* 3. Per *prescriptionem*. *c. 18. h. t. c. 1. de prescript. in 6.* itidem à laicis, quia jus immunitatis est quid temporale. Vide Engel *h. à n. 47.* ubi explicat

plicat *L. cum notissimi. 7. §. fin. C. de præscrip-*
30. annor. & num. seq. plura de præscrip-

decimarum habet. 4. Per *transactionem & ar-*
cabilem compositionem; quomodo tamen ea
 cedat, habet Schmalzgr. *h. n. 65. Pichl. n.*
 Demum allegans immunitatem, eam probare
 bet. *6. 24. h. t.*

Q. 7. Quomodo solvenda sint decima? *Resp.*
 In *prædialibus* nulla sit expensarum deductio,
4. 8. &c. h. t. secus in personalibus. c. 23. n.

2. Quomodo numeratio manipulorum, me-
 furarum, animalium faciendæ, vide Pichl. *n.*
 32. 3. Solvendæ sunt decimæ, decimator
 cèt non exigente, quia dies interpellat pro hinc
 ne. 4. Nec Parochus nec alius decimator
 mas sibi non solutas per vim in vitis potest extor-

quere. Ratio, quia decimæ, antequam solvan-
 tur, adhuc verè sunt in bonis & dominio Paro-
 chiani, ergo propriâ autoritate occupanda non
 sunt. 5. Spectato jure communi in agro sol-
 vendæ sunt decimæ, quia hic solutio maxime
 sincerè fieri potest; neque, seclusâ contumacia
 dine, necessariò deferuntur decimæ à fidelibus
 in horrea decimatorum; quia jura hanc obliga-

tionem, maximè propriis solventium sumptibus
 faciendam non exprimunt.

Q. 8. Quis Judex sit in causis decimarum, &
qua pœna defraudantium decimas? *Resp.* ad primam

1. Si agitur in *petitorio*, quicumque sit reus convic-
 tus, spectat cognitio causæ decimæ, & decimæ
 privativè ad judicem Ecclesiasticum. *6. 15. 25. c.*

19.

§ 9. h. t. 2. Si agatur in *possessorio*, reus tamen conventus sit *Clericus*, iudex iterum privativè competens erit *Ecclesiasticus*. c. 2. 4. 12. de for. comp. 3. Si agatur in *possessorio*, & reus conventus sit laicus, quæstio tamen super possessione admixtam habeat quæstionem juris, iterum solus iudex *Ecclesiasticus* erit competens; quia causa hæc non temporalis, sed spiritualis est; dum autem nulla involvitur quæstio proprietatis, erit *mixti fori*, prout praxis habet.

Resp. ad secundum. Defraudantes in decimis præter reatum peccati mortalis & obligationem restitutionis incurrunt excommunicationem, si sint laici, & injustè exigant, usurpent, occupent decimas. Bull. *Cana can. 17.* vel si Religiosi, & alios à solutione decimarum retrahant. Clem. 3. §. 1. de pæn. aut ipsi injustè acceptent decimas, aut non solvant debitas, quo casu si beneficiati sint, nec moniti intra 2. menses satisfecerint, suspensi sunt ab officiis, administrationibus, & beneficiis. Clem. 1. h. t. Item renuentes solvere decimas privandi sunt sepulturâ *Ecclesiasticâ*. c. 19. h. t.

Q. 9. Quid de *Primitiis* & *Oblationibus*, de quibus est secunda rubricæ pars, dicendum? Resp. ad primum. 1. *Primitia* sunt primi fructus, qui Dei beneficio ex agris, vineis, hortis producuntur; *Primogenita* sunt primi partus animalium. Exod. 23. §. 13. & 15. Num. 18. §. 12. Deut. 16. §. 2.

2. Debentur tantum semel, & quidem in gratitudinem Deo debitam pro novis fructibus, unde

Liber III.

M

pa-

patet differentia à decimis. 3. In L. V. de
bantur primitiæ & Primogenita jure divino
L. N. ex præcepto tantum Ecclesiastico. *can.*
dist. 32. can. 65. caus. 16. q. 1. hodie contra
consuetudine passim sunt sublata. Engel. *l. 1.*
62. &c.

Resp. ad secundum 1. Oblatio proprie & p
ut hujus loci accepta est donum, quod fideles
bonis propriis & licitis ad altare Deo & Ecclesie
offerunt. 2. Ad illas faciendas *per se* nulla est
ligatio. Ratio, quia ex se sunt donum gratia
tum, neque lex adest præceptiva: per accidens
deberi possunt promissione aut voto, donatione
consuetudine, præscriptione, indigentia Ecclesie
vel Ministrorum ejus. 3. *Nisi aliud consueverit*
mente offerentium, oblationes sive fiant ad altare,
sive ad piam imaginem, sive Parochum, sive
alius celebret, ad Parochum spectant. *c. 10. de*
prescript. c. 9. de his, quæ sunt à Pral. sacra
men oblationes in Ecclesiis Regularium ex
vilegio in Corpore Juris clauso ad Regulares
Deo servientes pertinent. *c. 1. de stat. Monast.*
c. 16. de excess. Pral. ex quibus cc. etiam probetur,
posse Religiosos, nisi Constitutiones
rum obtent, vel consuetudo, habere in
clesiis truncos, capsulas, mensas ad oblationes
fidelium recipiendas. &c.

TITULUS XXXI.

De Regularibus & Transeuntibus ad Religionem.

Q. 1. Quid sit Religio &c? Resp. 1. Religio pro statu Religioso accepta est *modus stabilis in communi vivendi ab Ecclesia approbatus, in quo fideles editis votis substantialibus paupertatis, castitatis, & obedientiae, ad Evangelicam Christiana vita & charitatis perfectionem tendunt.* Itaque Religiosi sive Regulares dicuntur illi, qui praedictis votis in communitate juxta regulam ab Ecclesia approbatam adstringuntur. 2. Quoad substantiam institutus est status Religiosus à Christo, ut patet ex illis textibus Evangelii, quibus homines ad consilia Evangelica est cohortatus. *Matth. 19. §. 21. ad paupertatem. §. 12. ad castitatem. Matth. 16. §. 24. ad obedientiam;* quoad peculiarem & determinatum modum vivendi debet originem suam Ecclesiae. *Schmalzgr. h. n. 3. ejus approbatio olim fieri poterat etiam ab Episcopis, hodie non nisi à S. Pontifice. c. fin. de Relig. dom. c. un. eod. in 6.* 3. Status Religiosus essentialiter est unicus, & omnes Religiosi Ordines non nisi numero differunt, quia in substantialibus conveniunt; accidentaliter tamen ob speciales fines, media, & regulas est multiplex: sic ratione finis tria sunt genera Religiosorum, scil. eorum, qui vitam contemplativam; eorum, qui activam; eorum, qui mixtam ex utraque profitentur. Ra-

tione *mediorum* seu *Regularum* Religio dividitur præcipuè in 4. Ordines, scil. S. Basili, S. Augustini, S. Benedicti, S. Francisci, quorum regulas alii *plerique* Ordines cum aliqua tamen mutatione sunt amplexi; regulam à cæteris distinctam & peculiarem Constitutiones habent *Carthusei* & *Minimi S. Francisci de Paula*, Societatis *Jesu*.

Q. 2. Quæ sint requisita ad substantiam Religionis? Resp. 1. Ut ferventur tria consilia Evangelica, paupertatis, castitatis, obedientiæ. 2. Ut hæc 3. Consilia in fin. de stat. monach. 3. Ut hæc 3. Consilia toto perpetuo firmentur. D. Th. 2. 2. q. 186. art. 6. non tamen requiritur, ut sint vota ista solemnia, sed sufficit esse simplicia, quibus se aliquis in perpetuum Religionis, non autem Religionis se obligat, quin possit illum justis de causis remittere. Constit. Gregorii XIII. Ascendens. 4. Ut hæc vota fiant in Religione in vim veram Religionis à Sede Apostolica approbata, ut supra. 5. Ut is, qui hæc vota emisit, vivat sub jurisdictione aut potestate speciali alicujus superioris ad servandas certas regulas compellere poterit.

Q. 3. Quinam teneantur & qui possint ingredi Religionem? Resp. ad 1. Nemo tenetur ingredi Religionem, nisi ejus ingrediendæ votum emiserit. Ratio, quia status Religiosus est consilii, non precepti. conf. Trid. Sess. 15. de Regular. c. 19. Engel. h. n. 22. ubi is, ad quid teneatur votum ingredi Religionem, si in uno monasterio non suscipiatur.

Resp. ad secundum, Generaliter loquendo possunt

sunt ingredi Religionem omnes Christiani, qui ju-
 re non prohibentur. Prohibentur autem sic, ut in-
 valide emittant Professionem 1. Minor 16. annis.
 Trid. *Sess. 25. c. 15. de Regular.* nec supplet hic ma-
 litia vel potius prudentia defectum ætatis, quia
 hoc nullibi à jure statuitur. In Societate JESU
 anni 17. requiruntur ad emittenda post Novitia-
 tum vota Scholasticorum; ad Professionem 4.
 votorum 25. completi. 2. Qui non per inte-
 grum & continuum annum in Novitiatu & pro-
 batione fuit. Trid. *l. cit.* 3. Conjux post ma-
 trimonium consummatum absque consensu alte-
 rius &c. *c. 3. de convers. conjug.* 4. Metu gravi
 injusto ad Professionem coactus. *c. 1. h. t.* 5.
 Episcopus confirmatus vel consecratus absque li-
 centia Papæ. *c. 18. h. t.* 6. Laborans impedimen-
 to substantiali.

Prohibentur sic, ut illicitè ingrediantur & sus-
 cipiantur. 1. Servus tam propriè dictus, quàm
 adscriptitius vel originarius, de quo vid. can.
in. caus. 17. q. 2. 2. Ratiociniis sive rationibus
 reddendis obnoxius, ære alieno gravatus, vitia-
 tus corpore &c. de quibus in Libr. primo. 3.
 Habens parentes in gravi vel extrema necessitate
 constitutos, quos juvandi, si in sæculo maneret,
 probabilius & propinqua spes affulgeret; extra
 hunc casum de honestate quidem requirendi
 parentes, non verò, si reluctentur, attendendi
 sunt. *Luc. 9. & 14. Matth. 8.*

Q. 4. An & quomodo permittendus annus pro-
 bationis Professioni? Resp. 1. In omni Religione

M 3 sim-

simpliciter necessarius est annus Novitiatii
 valorem subsecutæ Professionis. *Trid. Sess. 25. c. 15. de Regular.* exceptiones aliquas refert *Schmalz
 b. n. 47.* Societas JESU biennium etiam in-
 quirat, ut si quis absque dispensatione Præ-
 fidi Generalis admissus fuisset ante illud com-
 tum ad vota Religiosa, hæc forent invalida.
 Non tamen necessariò transigitur in Monasterium
c. 17. h. t. c. fin. qui Cler. vel vov. nec in habitum
 Religioso. *c. 3. h. t. in 6. 3.* Interim annus
 ætatis tum probationis debet esse integer &
 momento ad momentum completus. *Trid. Sess. 25. c. 15. de Regular.* & continuus, seu non in-
 ruptus. *l. cit.* interrumpitur autem per dimissionem
 statum perfectam, etiam minimam, qualis
 est, si Novitius dimisso habitu vel ad horam in Mo-
 nasterio egrederetur.

Q. 5. Quæ privilegia & jura Novitiis competunt?
Resp. 1. In favorabilibus comprehenduntur nomine Religiosorum, gaudent privilegiis canonici & fori, aliisque suæ Religionis. *c. 21. §. quædam de sent. excomm. in 6. 2.* Ad præcepta & statuta per se & directè non tenentur, multò minus ad vota, quia ad ea se necdum obligarunt, tenentur tamen de honestate & decencia. *c. 8. de stat. Monach.* Imò subjiciuntur jurisdictioni spirituali quasi Episcopali sui Prælati Regularis, si is exemptus est, tam in foro in-quàm externo. *Pirri. d. n. 69. 3.* Possunt, si voluerint, aut Religionem sibi non conveniri crediderint, liberè & licite ab-que aliâ causâ, & superiorum licentiâ non requisitâ

ad sæculum redire. *c. 23. h. t. c. 1. eod. in 6. nec*
tenentur per se ad refusionem sumptuum in sui
sustentationem à Monasterio factorum c. 23. cit.
& c. 2. eod. in 6. 4. Durante probatione reti-
mere possunt, si quod habuerunt, beneficium Ec-
clesiasticum, modò constituent Vicarium. c. 4.
h. t. in 6. 5. Conc. Trid. Sess. 25. c. 16. de Regular.
statuit, ut imposterum nulla renuntiatio aut obliga-
tio, etiam cum juramento, & in favorem cujuscun-
que causæ pia valeat, nisi cum licentia Episcopi vel
Episcopi Vicarii (hoc consuetudo immutâsse videtur)
faciat intra 2. menses proximos ante Professionem. Ibi-
dem tamen Trid. excipit Societatis JESU Novi-
tios volentes disponere; nec universim compre-
henduntur actus illi & contractus, quibus bona
& jura Novitiorum non notabiliter minuuntur.
Quid observandum in renuntiatione beneficii,
quod in sæculo habuit Novitius, vid Schmalzgr.
h. n. 124. & n. 129. ubi putat, non esse irritas do-
nationes ante ingressum Novitiatus, etiam intuitu
ingressus factas, aliis æquè vel etiam magis pro-
babiliiter contrarium tenentibus, ex mente Trid.
6. Si Monasterium sit capax bonorum, illaque
vel bona vel jura Monasterio convenient. No-
vitio de illis non disponente, omnia per Profes-
sionem ad Monasterium transeunt Auth. si qua
mulier. & Auth. ingressi. C. de Ss. Eccles.

Q. 6. Quid sit Professio, & quæ circa eam no-
 tandæ? Resp. I. Accepta strictè est contractus fa-
 cer ultro citròque obligatorius, quo quis per
 missionem votorum paupertatis, castitatis &

M 4 obe-

obedientiæ Deo & Religioni approbatæ
 dit, & Religio vicissim talem traditionem
 ptat cum onere ipsum voventem perpetuo
 nendi, alendi, & tanquam filium tractandi.
 Alia est Professio *expressa*, quæ verbis, scriptis
 utrisque simul fit; alia *tacita*, quæ hodie
 perrara est. 3. Quâ formâ Professio
 debeat, quisque Novitios possit ad Profes-
 nem admittere, consulenda sunt singularum
 ligionum instituta. 4. Intra quinquennium
 test Professus coram superiore suo & Ordinariis
 reclamare adversus Professionem suam, illam
 arguere nullitatis. Trid. *Sess. 25, c. 19. de iur.*
 quod ipsum etiam conceditur Religioni. *ibid.*
h. n. 154. post quinquennium non auditur
 plus volens reclamare, nisi sit impedimentum
 perpetuum, vel temporale adhuc durans,
 quod invalida erat Professio. Imò ignorans
 intra quinquennium reclamare impedito non
 negatur remedium extraordinarium restituendum
 in integrum. Ita praxis habet. Neque tenetur
 validè Professus, si nullitatem Professionis
 quit probare, eam ratificare in foro conscientie
 sed potest etiam, scandalo secluso, recedere.
 Varii sunt effectus Professionis validæ. Schmalz-
 gr. *h. n. 206.* recenset undecim, inter quos
 cipuus, quod obliget ad servanda perpetuo
 substantialia, & manendum in Religione, in
 ne mutuo quidem Religiosi & Religionis
 sensu dissolvi hoc vinculum possit. &c. Potest
 tamen S. Pontifex ex justâ & legitimâ causâ
 (per-

spensare, solvendo vinculum per Professionem inductum, sic ut, qui hactenus fuit Religiosus, non amplius sit, nec porro votis adstringatur. Sumitur ex *Matth. 16. c. unde vot. in 6.* Talis tamen dispensatio non fit hoc ipso, dum Religiosus ad Episcopatum promovetur. *Pirh. h. n. 145.*

Q. 7. An Professo nunquam licitum sit recedere à Religione, vel Religioni Professum ejicere?
Resp. 1. Licitum est utriusque sexûs Religiosis transire ad Religionem strictiorem, modò transitus non fiat temerè vel leviter, petatur ad hoc licentia superioris, & literæ dimissoriæ fiatque sine infamia Religionis deserendæ. *c. 18. h. t. can. 3. caus. 19. q. 3.* Ad Religionem laxiorem transitus de jure permissus non est. *c. 10. h. t.* Si tamen justa causa v. g. infirmitatis subsit, potest fieri cum licentiâ superioris Regularis & Capituli, si Monasterium sit exemptum; si non sit exemptum, accedente consensu Episcopi. Quid in hac parte possit Præpositus Generalis Societ. JESU, vid. *Constit. Greg. XIII. Cùm aliàs. Pauli III. Licet debitum. S. Pii V. Æquum reputamus.* Quid interdictum sit Religiosis etiam licitè transeuntibus à Religione Mendicantium ad non Mendicantem, vid. *Clem. 1. h. t. Trid. Sess. 14. c. 11. de ref.* Transiens tenetur in alio Monasterio subire Novitiatum, quia hic ad valorem Professionis requiritur. Bona, quæ ita transiens vel tempore Novitiatus in secundo Monasterio vel post factam Professionem acquirit, indistinctè adjudicat,

dicat Schmalzgr. *h. n. 242.* Monasterio prioris Religionis.

Resp. 2. Religiosus Professus, casu quo est incorrigibilis & Religioni intolerabilis, etiam a vitio ex Religione expelli potest. *c. 10. de monach. obed. c. fm. de stat. Monach.* hodie tamen pro incorrigibilitatem in crimine gravi & publico requiritur præ a trina correctio, monitio, penitentia, ac præterea incarceration unius anni in limbo & pœnitentiâ, juxta Decret. S. Congreg. Card. jussu Urbani VIII. edit. *de Regular. c. 1. & eject.* Non liberatur ejectus à votis substantialibus Religionis; quia non cessat esse Religiosus: liberatur tamen à cæteris observantibus regularibus; quia hæ illos tantum afficiunt, qui vivunt sub regula. Præterea obligatur ejectus gestare habitum (nisi & illo in pœnam privatus sit) à paritate Religiosi ad Episcopatum assumpti; & se disponere per emendationem, ut iterum suscipiatur. Schmalzgr. *h. n. 252. & n. 254.* ubi, quòd Religio plenè emendatum tenetur denuo recipere ex *c. 16. h. t. & n. 263.* ait, *de jur. comm.* bona ejecti (à fortiiori, fugitivi & apostatæ) Monasterio, à quo ejectus, acquiritur à *n. 266.* agit de fugitivis & apostatis. *Lea. h. t. à Q. 869.*

TITULUS XXXII.

De Conversione Conjugatorum.

Id est, de transeuntibus ad Religionem post matrimonium contractum.

Q. 1. *An & quomodo liceat ante consummationem matrimonii sponsis de presenti ingredi Religionem?* *Resp. 1.* A jure concessum est sponsis de presenti bimestre, intra quod matrimonium consummare non tenentur, sed pars una altera etiam invitâ Religionem poterit inire. *AA. ex c. 7. h. r.* potest hoc tempus à judice vel restringi vel prorogari. *Pirh. h. n. 52.* 2. Si bimestri transacto matrimonium nondum sit consummatum, licet adhuc transire ad Religionem, quantumcunque tempus fuerit elapsum. *Schmalzgr. h. n. 8. ex cit. c.* 3. Si sponsa de Religione cogitans intra bimestre per vim aut metum fuerit cognita, probabilius adhuc poterit per se loquendo Religionem ingredi. Ratio quia sponsus ex delicto non debet sentire commodum, nec sponsa per injuriam sibi illatam jure suo privari.

Q. 2. *An & quomodo liceat conjugibus matrimonio consummato ingredi Religionem?* *Resp. 1.* Per se patet, licere, si uterque mutuo consensu ingrediatur. 2. Unus etiam conjugum Religionem poterit ingredi, si alter consentiat, & si sit juvenis, & ipse ingrediatur, vel, si senex & de incontinentiâ non suspectus, votum saltem continentiae

in

in sæculo emittat. *c. 1. 4. 9. 13. 18. h. t.* invel per
 erit Professio, si consensus sit extortus metu nec
 vi. *c. 17. h. t.* vel dolo. *arg. c. 16. h. t.* vel futi
 tum præsumptus ex merâ conjugis alterius
 turnitate. *Pirh. h. n. 26.* tenebiturque talis
 fessus, si revocetur à manente in sæculo, red
 & reddere debitum, non tamen poterit pec
c. 3. & 12. h. t. Valida quidem erit Professio
 si conjux altero consentiente, sed illo non
 quente, aut non emittente pro ratione peccati
 votum castitatis fuerit in Religionem ingre
 interim tamen illicita erit Professio. *c. 9. h. t.*
 3. Si alter conjugum committat adulterium, in
 nocens poterit ingredi Religionem. *c. 21. h. t.*
27. q. 2. c. 15. cum duob. seq. h. t. 4. Si alie
 cidat in hæresin vel apostasiam. *c. 21. h. t. & c. 12. q. 1. c. 1. de divort.* 5. Quæ hic de ingredientibus in
 ligionem dicta sunt, eadem ferè tenent in
 piente S. Ordines.

*Q. 3. An matrimonium dissolvatur per ingre
 sum in Religionem? Resp. I.* Non quidem per
 solum ingressum in Novitiatum, nec per vota
 plicia, licet Religiosum constituent, sed per
 lam Professionem solennem in Religione appro
 batâ dirimitur matrimonium etiam quoad
 lum, si tantum fuerit ratum. *c. 2. 7. 14. h. t.*
*Trid. Sess. 24. can. 6. de Sacr. matrim. 2. c. 1. de
 vilegium hoc dirimendi matrimonium ratum non
 habent Ordines Sacri suscepti. cit. text. & Extr.
 Antiqua. Joan. XII. de vot. 3. Juxta Pirh. h. n. 45.* probabilius matrimonium ratum
 per

per Professionem jure solum Ecclesiastico, quia nec jure naturali, nec immediatè jure divino positivo solvi probatur.

TITULUS XXXIII.

De Conversione infidelium.

Q. Un. *Quid de conversis ad fidem h. t. statuatur?*

Resp. 1. Si conjux infidelis strictè talis, scilicet non baptizatus baptismum suscipiat & ita ad fidem convertatur, altero in infidelitate remanente, potest factus fidelis infideli parte dimissâ, licet matrimonium inter illos fuerit consummatum nubere alteri fideli. *c. 7. de divort.* non tamen per ipsum statim baptismum, sed dum actu ad secundas nuptias transitur, prius matrimonium dissolvitur. *c. 8. de divort.* & si talis infidelis plures habuerit uxores, cæteris dimissis primam solum, si & ipsa convertatur, retinere debet. *arg. tit. c. 8.* modò non fuerit matrimonium inter ipsos de jure naturæ nullum. Item, si conjugum unus convertitur ad fidem, sive is pater, sive mater sit, altero nolente converti, proles communis assignanda est converso, si doli nondum est capax. *c. fin. h. t.*

Resp. 2. Statuitur impedimentum dirimens, ut, si infidelis & fidelis in mortem conjugis sunt machinati, ut conjuge hoc sublato inter se contrahant matrimonium, hoc sit nullum, licet infidelis convertatur ad fidem. *c. 1. h. t.*

TITU.

tale votum non obligare, conformiter dictis in
 Q. priori, alii cum Engel *h. t. n. 5.* tenent con-
 trarium. 3. Debet promissio esse libera; unde
 metu gravi injustè incusso emissum votum solen-
 ne aut (juxta multos) Religiosum constituens est
 nullum, saltem de jure Ecclesiastico. *c. 1. de his,*
qua vi. & votum factum ex errore, qui versetur
 circa rei *substantiam*, vel circumstantiam redun-
 dantem in substantiam, vel circa motivum for-
 male principale, itidem nullum est; quia omnem
 suam vim habet à voluntate & intentione vo-
 ventis. 4. Debet promissio *DEO* fieri: facta
 sanctis non est propriè votum, nisi in honorem
 Sancti ad DEum ipsum immediatè dirigatur. Ra-
 tio, quia votum est cultus patriæ soli DEO de-
 bitus. 5. Debet esse res, quæ promittitur, *pos-*
ibilis; hinc nullum est votum, nunquam pec-
 candi venialiter. *honestæ*; unde non sufficit res tam
 de se quàm respectivè indifferens ad finem; &
quidem de meliori bono, hoc est, de eo, quod
 omnibus spectatis melius est, quàm oppositum;
 hinc si quis voveat inire matrimonium ad vitan-
 dam consuetudinem peccandi, potest non ob-
 stante hoc voto per se loquendo vel Religio-
 nem ingredi, vel amplecti continentiam, quia
 hoc absolutè melius est.

Q. 3. *Quæ sit obligatio voti?* Resp. in genere I.
 Licitum esse vovere, patet ex pluribus Scripturæ
 textibus, præsertim *Num. 30. v. 3. Deut. 23. v.*
21. Eccles. 5. v. 3. & 4. Interim ad vovendum
 nulla est obligatio; post votum tamen factum

ne-

necessario illud impletur. Utrumque suadet
 tio, & habetur *c. 6. h. t.* 2. In specie. Oblatio
 implendi votum est vel gratis vel levis, prout
 ut aut mens voventis est; cum vovens se
 possit obligare sub levi, licet materia gravis
 ut Illsung *de vot. n. 101.* aut, si mentem
 non expressit, prout materia est. Pichl. *b. t.*
 3. Votum *personale* tantum obligat voventem
 nec tenetur vovens, nec potest per alium
 implere. Engel *h. t. n. 15.* ubi etiam *Rdet ad*
h. t. Votum *reale* potest impleri per alium,
 nihil interest, an vovens, an alius ejus nomine
 de ipsius substantia elemosynam expendat;
 xum est bonis voventis, adeoque & obligatio
 voti hujus ad hæredes transit, *c. 18. de censu.*
 tamen prius est solvendum, quam soluta fuerit
 quæ defunctus debebat ex justitia. Ratio, quia
 debetur ex bonis defuncti, quæ non sunt
 deducto ære alieno. Votum *mixtum* transit ad
 hæredes, quatenus est reale, si illa realitas
 rari potest; uti & dicitur, quod si materia
 sit dividua, possitque quoad unam partem
 ri, ad id teneatur vovens, vid. tamen Engel
n. 14. 4. Si pro nullo determinato tempore
 tum emissum, implendum illud est, quam
 mùm viri prudentis arbitrio commodè fieri
 test, arg. *Deut. 23. v. 21. Eccles. 5. v. 3.* Si
 vel tempus præfixum, implendum est intra
 tempus; quod si hoc omittat vovens, peccat
 contra votum; non tamen ideo liberatur ab
 executione, sed postea tenetur implere, sine ex-

entione vel naturâ voti res promissa certo tem-
 pori fuerit affixa. Schmalzgr. *h. t. n. 58.*

Q. 4. *Qualiter obligatio voti tollatur ? Resp.* In
 genere, dupliciter. 1. Nullius autoritate inter-
 veniente, idque vel mutatione materiæ voto pro-
 missæ, si illa fiat impossibilis de facto aut de jure;
 vel desitione conditionis, à qua pendeat; etiam
 si ipse vovens malitiosè eventum conditionis im-
 pediret; quia scil. nec hoc casu impleta est con-
 ditio. 2. Interveniente autoritate humana;
 scil. *irritatione*, quâ obligatio voti tollitur ab eo
 cujus potestati subiecta est voluntas voventis, vel
 voti materia, sic ut votum ab ejus consensu de-
 pendeat. *Commutatione*, quâ non quidem omni-
 no tollitur obligatio voti, sed in locum materiæ
 voto permissæ alia substituitur; si pio operi, quod
 voto promissum est, substituatür pecunia in elee-
 mosynam danda, dicitur propriè *redemptio voti*.
Dispensatione, quâ nomine DEI ab habente pote-
 statem penitus remittitur obligatio voti; quòd
 dispensatio non fiat proprio nomine, differt ab
 irritatione.

Q. 5. *Quæ vota & à quibus irritari possunt ?*
Resp. 1. Omnia vota *impuberum* simpliciter & di-
 rectè irritari possunt à patre, in hujus defectu ab
 Avo paterno; vel si in horum defectu impubes
 Tutorem, aut matrem saltem habeat, ab his
 ejus vòta possunt irritari. *can. 2. caus. 20. q. 2.*
 Ratio est judicii imbecillitas in ea ætate. Amplia-
 tiones hujus responsion. vid. apud Laym. *L. 4.*
Tr. 4. c. 7. n. 10. §. amplia secundo. Puberum
 vota
 Liber. III. N

vota irritari nequeunt, quamvis hi sint etiam sub potestate patria, nisi quatenus ob sunt di-
 nã & gubernationi familiã. arg. cit. can. &
 jam habent discretionem & maturitatem
 sufficientem ad vovendum. 2. Maritus non
 potest omnia uxoris vota irritare, sed illa tantum
 quæ usui matrimonii, rectæ prolium educati-
 onis, domesticæ gubernationi & administrationi
 familiæ præjudicium afferre possunt. Ratio,
 nullo jure probatur potestas marito concedi
 omnes omnino actiones uxoris suæ: quæ
 de uxore procedunt. Engel h. n. 23. in fin. ubi
 dicitur, si Superior Religiosus, quo nomine
 quidem Sub-Prior aut Minister, Abbat
 mens venit, potest omnia Religiosorum
 vota irritare, exceptis, quæ ex instru-
 mentis sunt, & voto strictioris Religionis.
 Superior tamen Novitiorum non potest
 vota directè & simpliciter irritare, sed solum
 suspendere; quæ demum emissã Professione
 dispositione juris censentur commutari in
 Religionis.

Q. 6. Quinam possint commutare vota
 modo? Resp. 1. Potest unusquisque propria
 auctoritate commutare votum suum in id,
 manifestè est melius. c. 3. de jurejur. Utrum
 voluntate voventis votum in evidenter
 commutari possit, dubitant AA. negant
 munitis, ob periculum, ne sæpe minus bonum
 præ majori aut æquali exhibeatur. 2. Utrum
 commutatio in minus bonum, certum est, requiritur
 auctoritas

authoritatem Superioris vel habentis privilegium Pontificium, quale varii Regulares, & dispensandi & consequenter commutandi vota, s. reservatis exceptis, habent; insuper & justam causam requiri certum est, de qua Schmalzgr. *h. n.* 100. 2. Licet etiam post commutationem voti voverint redire ad votum prius; quia, cum commutatio facta fuerit in ejus favorem, renuntiare huic potest. 4. Votum tamen factum in favorem tertii, ab eoque acceptatum nequit commutari absque ejus consensu; quia per acceptionem jus illi fuit acquisitum.

Q. 7. Quis dispensare possit in votis? Resp. 1. Potest in omnibus Pontifex, coll. ex *c.* 16. *Matth.* Episcopi, aliique Prælati jurisdictionem quasi Episcopalem obtinentes, & quidem potestate ordinaria à S. Pontifice sibi communicata in non reservatis *c.* 1. & 7. *h. t.* uti & Religiosi Mendicantes ex potestate delegata. Pater ex privilegiis ab Innoc. VIII, Eugen. IV, Martino V. Paulo III. concessis. 2. Dantur tamen casus, in quibus Episcopi etiam in reservatis possunt dispensare. Schmalzgr. *h. n.* 110. quod Reiffenstuel *h. t. n.* 40. pariter ad Religiosos Mendicantes extendit, posse & istos & hos in votis, quæ similia sunt reservatis, dispensare, adeoque hæc reservata non esse, certum est juxta omnes. 3. Præter potestatem in dispensante requiritur causa justa, fundata in pietate, utilitate, & necessitate. Sanch. *Libr.* 4. *Moral.* *c.* 45. à *n.* 26.

TITULUS. XXXV.

De Statu Monachorum & Canonico-
rum Regularium.

Q. 1. *Ad quid vi voti paupertatis obligentur Religiosi? Resp.* Postquam actum est in nere priori titulo de votis, in hoc de iis tractatur, ad quid nimir. Religiosi, qui hinc mine *Monachorum & Regularium* veniunt, in tu suo, id est, in *stabili sua vivendi ratione* torum teneantur; ac 1. quidem in genere *voto paupertatis* Religiosi omnes solenniter fessi obligantur, ne quid proprium habent aliquo tanquam proprio utantur. Trid. *c. 2. de Regular. c. 2. 4. 6. h. t.* 2. In quod Religiosi proprii nihil habere possunt, tur non ex alio, quam ex ordinatione *text. cit.* quæ afficit solos Religiosos in particulari, Communitates enim (exceptis PP. *de Observantiâ, PP. Capuc. Domibus S. J.*) sunt capaces bonorum temporalium mobilium quàm immobilium. Trid. *l. cit. c. 3.* 3. Quod Religiosi in particulari nihil proprium habere possint, intelligitur circa res temporales externas, *bona fortuna* dictas, quia jus eligendi & præsentandi, titulum beneficii &c. acquirunt & retinere possunt; neque per Professionem *ipso* honori ac famæ renuntiat. 4. Scholasticus Soc. JESU, etsi veri Religiosi pauperes sint, continent tamen ad aliquod adhuc tempus dominium rerum

XV. rerum suarum, non tamen liberum earum suum
 ia quidem, ut vel *invalide*, ut putant Mol. Less.
 Haun. &c. vel *saltem illicitè*, ut volunt Suar.
 Sanch, Laym. Schmalzgr, absque superiorum vo-
 luntate de iis disponant. Vid. Bull. Greg. XIII.
 Quando *fructuosus. & Ascendente*. Quòd nulli
 Religiosi post emissa vota re tanquam propriã
 e iis in se haberi valeat, intelligitur, eos peccare vel graviter
 qui hoc vel leviter pro ratione materiã, si quid accipiant,
 venient, absument absque superioris licentiã vel
 expressã, vel *tacitã*, ita omnes. Imò ad vitandum
 peccatum proprietatis juxta Schmalzgr. *h. n. 28.*
 sufficit licentiã superioris præsumpta, etiam dum
 potest commodè adiri superior, modò præsumi
 possit non esse absolutè invitus, arg. *L. 46. §. 7.*
de jurt. & quia talis dispositio non fit nomine
 proprio. Idem *n. 14. h. t. & seq.* decidit, licitum
 esse Religiosis habere peculium & præstationes
 annuas de licentiã superioris, modò & istud &
 ista sint revocabiles ad nutum, & superioribus
 consignentur. 6. Pœnæ Religiosi proprietarii ex-
 primuntur in *c. 1. & 6. h. t. Trid. Sess. 25. de Re-*
gul. expulsio tamen è monasterio c. 6. h. t. statu-
ta non amplius obtinet.

Q. 2. *Ad quid obligetur Religiosus vi voti Ca-*
stitatis? Resp. 1. Religiosi per hoc votum obli-
 gantur abstinere ab omni delectatione venerea
 tam internã quàm externa, tam intra, quàm ex-
 tra matrimonium; ita ut Religiosus contra casti-
 tatem peccans duo committat peccata, luxuriã
 & Sacrilegii. 2. Ex defectu advertentiã &

N 3 deli-

deliberationis potest quidem peccatum
contra castitatem committi, non tamen ob
tatem materiae. Rationes Schmalzgr. *h. n. 41*
tandum hic venit *c. 6. h. t.* ratione dispensat
de qua cit. Auctor plura à *n. 47.*

Q. 3. Ad quid vi voti Obedientia
obligetur? Resp. 1. Ad omnia præstanda
superior præcipit, si iusta, honesta, &
aut Instituto sint conformia. Laym. *L. 4. c. 9. n. 1.*
adeóque si superior tam mediatu
immediatus præcipiat talia, quæ vel directè
indirectè, ex - aut implicitè in Regula contine
tur, obediendum est, non tamen si ultra Regula
lam quid præcipiat; quia ad hoc Religiosus
votum obedientiæ se non obligare voluit,
obligavit. 2. Tenetur Religiosus ex voto
obedienciæ ad servandas regulas & Constitutio
quæ sub peccato ex intentione fundatori ob
gant; non tamen peccabit per se loquendo
ter Religiosus, qui ex consuetudine transgre
tur regulas aut sub nullâ culpâ, aut tantum
levi obligantes. Ratio, quia talis non tenetur
transgredi obligationem sub gravi. 3. Violat
voti obedientiæ plures continet malitias, præ
tim transcendentales, sed hæc tractant Trid.
de peccat.

Q. 4. Quanam alia circa Regulares
sexus de jure comm. statuta sint? Resp. 1. Secu
privilegiis subjecti sunt Episcopo, c. 2. h. t. de
sunt pro pretio recipiendi. c. 1. h. t. de Capitulis
Provincialibus Regularium, de visitationibus

modo visitandi agit *c. 6. & fin. h. t. de Monialium*
 visitationibus *Clem. 2. h. t. Trid. Sess. 25. c. 9. de*
h. n. 42. Regular.
Resp. 2. Circa clausuram Monialium & egres-
 sum illarum ex Monasteriis statuta sunt seqq. 1.
 Omnes & solæ Moniales Professæ tenentur tam
 strictè ad clausuram, ut extra monasterii sui septa
 & Regis non liceat sine gravi causâ & licentiâ egredi.
 L. 4. 2. *Causa gravis est morbus talis, ut non possit*
 Monialis cum reliquis absque gravi periculo seu
 scandalo commorari; it. incendium, incurtio
 hostium; coloniæ aliò ducendæ &c. 3. Licentiam
 concedit Episcopus potestate ordinariâ, si Mo-
 niales ipsi subjectæ sint; delegatâ, si sint exem-
 ptæ: ejus loco Vicarius Generalis. Requiren-
 da & obtinenda est hæc licentia semper, nisi cau-
 sa sit manifesta & periculum tam urgens, ut
 moram non patiatur; quia hoc casu necessitas
 non habet legem. 4. Moniales clausuram vio-
 lantes, iisque cooperantes incurrunt ipso jure ex-
 communicationem reservatam; per sententiam
 declaratoriam privationem dignitatum, Admini-
 strationum, officiorum superioritatem habentium.
 Habentur hæc *c. un. h. t. in 6. Trid. Sess.*
25. c. 5. de Regular. Constit. Pii V. Pastoralis &
Decori. 5. Quoad ingressum aliarum persona-
 rum in Monasteria Monialium absolutè statuitur
c. un. h. t. in 6. ne ulli personæ ad ea monasteria
 accessus pateat absque justa causa (quæ in neces-
 sitate consistit) & absque licentiâ, & quidem, ut
 Trid. addidit *Sess. 25. c. 5. de Regular. in scri-*
 ptis

ptis obtenta. Exceptiones, & limitationes
apud Schmalzgr. à n. 112. h. t.

TITULUS XXXVI.

De Religiosis Domibus, ut Episcopo
subjectæ.

Q. 1. *Quanam dicantur in presenti domus
religiosa? Resp.* Nomine domus Religiosa
quâ hic agitur, postquam in superioribus de
fessione & statu Religiosorum tractatum,
in genere locus divino culti vel aliis piis
authoritate Episcopi destinatus, c. 4. h. t. Ubi
cui ille sit consecratus, dicitur *domus sacra*; si
tamen authoritate tantum Episcopi erecta, nec
sacramentum consecrata, in specie vocatur *domus
religiosa*; si nec auctoritas Episcopi intervenit
in consecratione, propriè *domus pia* appellatur. h. t. n. 1. ubi pariter, quod in dubio, num
auctoritas Ecclesiastica intervenit, id ex contextu
possit colligi. *Ibidem* quædam habet notanda
de Oratoriis privatis.

Q. 2. *An & cui Episcopo sint subjecta
Monasteria, aliâque loca pia? Resp.* 1. Jurisdictione
Episcopi diocæsani subsunt *de jure communi*
Monasteria, Ecclesiæ, & loca pia, si hac auctoritate
Episcopi sint erecta, ita ut, si quæ exemptiones
prætendant, probatio ipsis incumbat. c. 3. 4. h. t.
2. Ecclesia vel Monasterium alterius diocæsani
seorsim Ecclesiæ vel Monasterio unitum, non

subjectum Episcopo, cui prius subiciebatur. *c. 2. h. r.* 3. Dum dubitatur, in cuius Episcopi diocesi Ecclesia sita, adeoque cui subiecta, & à quo consecranda, dicendum, subiectam esse & consecrandam ab Episcopo, qui prius in incolas illius loci iura Episcopalia exercuit, quàm ea ædificaretur. *c. 1. h. r.*

Q. 3. Quid juris competat Episcopo ratione subiectionis locorum Religiosorum? Resp. 1. Episcopus in locis Religiosis sibi subiectis & non exemptis habet jurisdictionem etiam contentiosam & executionem iurium Episcopalianum, uti omnes ex *c. 9. h. r.* quòd capitulum benè notandum. 2. Potest Episcopus visitare ejusm. loca Religiosa (etiam exempta, sed hæc autoritate Apostolicâ) & rationes exigere administrationis, nisi tamen sint sub immediatâ protectione Regum, aut aliter in fundatione cautum. *Trid. Sess. 22. c. 8. & 9. de ref.* neque subsunt Episcopi visitationi pia loca Ordinum militarium, aut aliorum Religiosorum *Clem. 2. §. 2. h. r.* 3. Quomodo curandum sit Episcopo, ut piæ defunctorum voluntates mandentur executioni, quidque hac in re possit Episcopus, delimitur ex *Clem. 2. h. r.* & *Trid. Sess. 25. c. 8. de ref.*

Q. 4. Quanam requirantur, ut novum Monasterium possit erigi? Resp. Recensentur seq. à Pichl. *h. n. 3.* 1. Consensus Episcopi, *Trid. Sess. 25. c. 3. de Regular.* & fortè S. Pontificis ob *c. un. h. r. in 6. c. un. de excess. Pral. in 6. Constit. Urbani VIII. 1624. Constit. Instauranda. Innoc. X.*

1652. quæ tamen de consensu Pontificis dicitur
 in nostris partibus non tenent. 2. Consecratio
 Parochi vel Capituli, quod inibi curam anima-
 rum exercet. 3. Principis & incolarum. 4. Re-
 ligiosorum in vicinia, scil. hodie ad 140. casus
 habitantium, &c. de quibus alii. 5. Requiritur
 ut saltem 12. Religiosi possint ex redditibus
 assignatis vel ex elemosynis competenter vivere.
 6. Quid Episcopo in erectione novi monasterii
 Monialium observandum, habet Schmalzgr.
n. 38. h. t. Engel h. t. n. 5. qui & n. 4. res.
 Bullas Clem. VIII, & Gregor. XV. in hac materia
 editas.

Q. 5. Quid possit Episcopus circa mutationem locorum Religiosorum? Resp. 1. Loca propria sacra & Religiosa, Ecclesiasticâ authoritate constituta, absque eâdem authoritate profanis usibus non queunt destinari. c. 4. & 5. h. t. 2. Ecclesiæ regulares, non possunt ullius Prælati Pontificis superioris authoritate mutari in sæculares, nec Monasteria in Collegia Clericorum sæcularium, nisi casu quo reperiri non possint Religiosi, quibus restituantur, & restaurentur collapsa disciplina. c. 4. h. t. confer Schmalzgr. h. t. n. 26.

TITULUS. XXXVII.

De Capellis Monachorum & aliorum Religiosorum.

Q. 1. Nomine Capellæ quid veniat? Resp. Variè in jure significationes habet, subinde etiam signi-

significat altare in templo exstructum, nonnunquam Oratorium vel sacramediculam à templo separatam; interdum omnem Ecclesiam etiam Parochialem per se & seorsim existentem, modò non sit Collegiata; hic intelligitur nomine Cappellæ Ecclesia Parochialis unita seu incorporata Monasterio sive Ecclesiæ Regulari.

Q. 2. *Quis, à quo, & qualiter præficiendus sit Ecclesia Parochiali, seu habenti populum cum annexâ cura animarum, dum talis Ecclesia Monasterio est unita?* Resp. 1. Dum Ecclesia Parochialis unita est Monasterio *jure non pleno*, id est, tantùm quoad percipiendas decimas aliòsque redditus, præficiendus est illi ab Ordinario, de consilio tamen & consensu Religiosorum, Sacerdos sæcularis. Habentur hæc & alia *c. 1. h. t. c. 31. de præb.*
 2. Dum Ecclesia Parochialis unita est Monasterio *jure pleno*, ita nimirum, ut Religiosi non tantùm decimas aliòsque fructus temporales talis Ecclesiæ percipiant, sed etiam prælatus Regularis principalis Rector & Parochus sit, hodie is non prohibetur ibi constituere Vicarium Regularem, examinandum tamen & approbandum ab Episcopo, & visitationi Episcopali quoad Parochialia subiectum *Trid. Sess. 7. c. 7. de ref.*
 3. Dum Ecclesia est unita Monasterio *jure plenissimo*, sive quoad omnia, ita ut etiam populus sit exemptus à jurisdictione Episcopi, Episcopus diocæsanus nihil habet in eâ juris quoad institutionem, destinationem, visitationem, sed Prælatus loco Episcopi est. *c. 21. de privil. Trid. Sess. 25. c. 11. de*

de

de Regular. 4. Quomodo *de jure* (de consuetudine sæpe quid aliud obtinet) Religiosi in Parochiis viventes debeant habere socium, dicitur *c. 3. & 4. h. t. c. 2. de statu Monach.*

TITULUS XXXVIII.

De Jure Patronatûs.

Q. I. Quid & quotuplex sit jus Patronatûs. *Resp. ad I. Est jus sive facultas nominandi aut præsentandi, quæ duo ferè in hac materia conveniunt, Clericum instituendum ad Ecclesiam vel beneficium vacans. Vel juxta alios, est jus honorificum, onerosum, & utile competens alicui Ecclesia, quam de Ordinarii consensu fundavit, construxit, aut dotavit ipse, vel is, unde causam accipit. Utraque definitio latiùs explicabitur in l. 1. Illud hîc notandum, quòd jus Patronatûs nemerè temporale sit, neque omnino spirituale, sed spirituali annexum antecedenter. *c. 16. h. t.**

Resp. ad secundum I. Aliud est Ecclesiasticum, aliud sæculare, aliud mixtum. Ecclesiasticum est quod Collegio Ecclesiastico aut personæ Ecclesiasticæ ratione Ecclesiæ, dignitatis, vel beneficii competit, vel quod ex bonis Ecclesiasticis ad fundandam, construendam, aut dotandam Ecclesiam applicatis est comparatum. Laicale vel sæculare est, quod vel ex bonis patrimonialibus, vel ex alio titulo sæculari competit; qui titulus jus Patronatûs Ecclesiasticum à laico distinguit, non possessor. In dubio attenditur, num deferatur jure

jure successionis hæreditariæ, & tum præsumitur laicale arg. *c. 1. de præb.* neque nihil hoc in casu facit persona possidens, Schmalzgr. *h. n. 9.* Potest ex laicali jure Patron. Ecclesiasticum fieri, & contra. *c. un. h. t. in 6.* *Mixtum est*, quod partim ratione Ecclesiæ, partim ratione patrimonii competit. 2. Aliud est *hæreditarium*, scil. ad hæredes quoscunque transiens; aliud *familiare sive gentilium*, quod ad eos tantum hæredes transit, qui ex familiâ certâ v. g. fundatoris vel à fundatore nominatâ descendunt. 3. Aliud est *reale sive accessorium*, quod annexum est rei alicui temporali, v. g. castro, prædio, adeòque in quemcunque rei talis possessorem, sive Ecclesiasticum sive sæcularem, modò sit capax feudi, transit. Aliud *personale sive principale*, quod adhæret personæ v. g. fundatoris & hæredum independentè à re aliqua temporali. In dubio censetur personale. Engel. *h. n. 23. not. 5.*

Q. 2. *Quanam sint differentia inter Jus Patronatus Ecclesiasticum & laicale?* Resp. Præcipuæ sunt seqq.

1. Patronus Ecclesiasticus habet semestre, laicus quadrimestre ad præsentandum. *c. un. §. verum. h. t. in 6.* incipit utrique currere à die vel horâ vacationis cognitæ, estque dein continuum. *c. 5. de concess. præb.* 2. Ecclesiasticus variare nequit, sic ut plures successivè possit præsentare; quod autem simul possit, inde probatur, quia simultanea præsentatio Patrono Ecclesiastico nullibi reperitur prohibita. Laicus econtra præsentare potest plures tam simul quàm successivè modò, prius id faciat, quàm unius

unius ex pluribus à se præsentatis secuta sit in
 tio, & modò non excludat priùs præsentatum.
 24. 29. *h. t.* 3. Pontifex, nisi clarè exprimat, non
 censetur derogare juri Patronatùs sæculari, sed
 men Ecclesiastico. *c. 28. h. t.* 4. Laicus præsen-
 do indignum pro illa vice probabiliùs non pre-
 tur jure præsentandi, sed tamen Ecclesiasticus, *c. 1.
 de suppl. negl. Præl. c. 4. de off. Jud. Ord. 1.* Dicitur
 beneficium Curatum est juris Patronatùs Eccle-
 stici, debet observari forma à Trid. *Seff. 24. c. 16.
 de ref. præscripta, & juxta §. si verò. ibid. in fine
 concursus, non vero necessariò in beneficio Cura-
 to juris Patronatùs laicalis.*

Q. 3. Quinam sint capaces juris Patronatùs?
Resp. In genere omnes Christiani; in specie,
 quibus dubium videri poterat, sunt capaces
 Patronatùs 1. *laici*, qui per privilegium univer-
 sale ad hoc sunt habilitati. *c. fin. de concess. præb. c.
 7. h. t.* etiamsi illegitimi sint, spurii, vel irregu-
 res, excommunicati; quia nechi reperuntur ex-
 cepti. 2. *Minores & pupilli*, qui intra annos im-
 pubertatis etiamnum constituti, modò ulum ra-
 tionis habeant, absque tutoris autoritate valde
 præsentant. *arg. tot. tit. de despons. impub. c. 1.
 fin. de jud. in 6.* 3. *Fœmina. c. 7. h. t. c. fin. de
 conc. præb.* Si tamen jus patronatùs annexum sit
 bonis marito in dotem datis, hic, non fœmina
 præsentabit. Ratio, quia non tantum fructus
 rerum dotalium, sed fìctione juris ipsum etiam do-
 minium Civile penes maritum est quoad omnes
 effectus jure non exceptos. *arg. L. 9. C. de R. V.*
 ergo

ergo. 4. Etiam *possessor* b. f. juris *præsentandi* valide & licite *præsentat*. *c. 19. h. t.* etiam mota jam lite super proprietate juris Patronatûs. *c. 2. ut lit. pend.* & licet postea succumbat, *præsentatus* ab illo & institutus in suo beneficio debet sustineri. *c. 19. cit.* 5. Competere præterea potest jus *præsentandi* Collegiis & Capitulis, quibus si *ut universis* seu *per modum unius corporis* competit, invalide *præsentant* singuli aut plures, sic ut vel unus non vocatus agere de contemptu possit. arg. *c. 28. 36. 42. de elect.* vid. Pichl. *h. n.* 7.

Q. 4. Quibus modis acquiratur jus Patronatûs?
 Resp. 1. Originaliter acquiritur 3. modis, *ut Gloss.* in *can. 26. caus. 16. q. 7.* ait: *Patronum faciunt dos, ædificatio, fundus*; non quasi verò unus conjunctivè deberet Ecclesiam fundare, construere, & dotare ad hoc, ut jus patronatûs acquirat, sed sufficit, quòd unus det fundum in eum finem, ut Ecclesia ædificetur; alter propriis sumptibus cum consensu Ordinarii eam ædificet, vel penitus destructam restituat; tertius dotet, id est, sufficientes in sustentationem Ministrorum redditus assignet. *c. 3. & 25. h. t. Trid. Sess. 14. c. 12. & præcipuè. Sess. 25. c. 9. de ref.* hocque casu tres erunt patroni, de quibus latius Schmalzgr. *h. à n. 35.* Neque requiritur, ut qui fundat, construit, aut dotat Ecclesiam, expressè sibi jus Patronatûs reserves, sed tantum, ut actu contrario non remittat; quia Ecclesia ipso jure id in remunerationem indulget, per *c. 41. de testib.* Quarumcunque tamen Ecclesiarum fundatione, ædificatione, do-
 ta-

tatione non acquiritur jus Patronatus plenum
 quoad omnes effectus, nam si sit *Ecclesia Collegiata*
vel Conventualis, acquiritur solum quoad hono-
 norem & similes effectus, non quoad jus nomi-
 nandi aut presentandi Prælatum ad talem Eccle-
 siam vacantem, nisi specialiter hoc sit obtentum
 per iudicium Pontificium. *c. 25. h. t.* Nec potest
 fundator *laicus* sine consensu Pontificis in limite
 foundationis reservare sibi suisque successoribus
 jus hoc coeligendi *Prælatum c. 51. de elect.* bene-
 tamen jus præstandi assensum electioni Prælati
 sibi intimatæ. *arg. c. 25. cit.* quæ Patroni appro-
 batio modò post electionem communem de jure
 communi petenda est & præstanda; quia tunc
 modò intelligitur facta esse electio. *c. 42. de
 de elect.*

Resp. 2. Acquiritur præterea jus Patronatus
 ex speciali concessione S. Pontificis; quod ex
 premissa ejus in Ecclesiasticis potestate delimitur.
 3. Præscriptione, qualis ea esse debeat, vide apud
 Reiffenst. *h. à n. 12.*

*Q. 5. Quæ jura competant Patronis respectu Ec-
 clesiarum, quarum sunt patroni? Resp.* Compre-
 henduntur *seq. vers. Patrono debetur honor, omni-
 lumentum, presentet, prasit, defendat, alatur epo-
 nus.* In specie 1. Competit Patrono honor, qui
 consistit in digniore sede præ aliis laicis (domino
 territoriali excepto) in Ecclesia, & honorandus
 loco in Processionibus, suscipienda pace & in-
 rificatione, oblatione palmarum & candelarum
c. 26. caus. 16, q. 7. f. 25. h. t. quòd aliqui velint
 Re-

Rectorem Ecclesiæ indigere veniâ, dum Patronum vult convenire in iudicio, caret fundamento & est Ecclesiis præjudiciosum. 2. *Onus* incumbens Patrono est cura & defensio Ecclesiæ, ne hæc à potentioribus opprimatur. *c. 60. caus. 16. q. 1.* ne dos aliæ ejus bona malè alienentur aut male impendantur. *c. 31. & seq. caus. 16. q. 7.* estque plerumque Patronus etiam Advocatus Ecclesiæ. *c. 23. h. t.* Interim tamen vi curæ suæ & defensionis nequit patronus ullam exercere jurisdictionem de jure comm. aut bonorum Ecclesiasticorum administrationem. *c. 18. 23. 25. caus. 16. q. 7. c. 12. de pæn. c. 4. h. t. Trid. Sess. 24. c. 3. de ref. & Sess. 25. c. 9. ibid.* Ecclesiasticus tamen rationes de administratione in temporalibus tum à beneficiato, tum ab aliis Administratoribus petere potest. *c. 7. h. t. c. 3. §. in Ecclesiis de privil. Correctum est c. 51. de appell. per Trid. Sess. 24. c. 18. de ref.* 3. Si Patronus ad inopiam vergat, illud emolumentum ei competit, quòd ab Ecclesiâ Patronatâ alimenta ei sint subministranda, & quidem abundantius quàm aliis pauperibus. *text. & AA. in c. 25. h. t. c. 29. & 30. caus. 16. q. 7.* Censuum quoque, si quos sibi reservavit cum consensu Episcopi in limine foundationis, percipere potest. *c. 23. h. t.* non verò post foundationem jam factam novis gravare Ecclesiam. *c. 7. & seq. de Cens. arg. L. 4. C. de donat.* Ratio, quia tum Ecclesiæ jam est jus quæsitum. 4. Competit præcipuè Patrono *jus presentandi, sive presentatio, de quâ*

Liber III.

O

Q. 6.

Q. 6. Quid de jure presentandi & ipsa
 presentatione dicendum? Resp. 6. Presentatio est
 habitio personæ idoneæ ad Ecclesiam vel bene-
 ficium vacans Episcopo, vel alteri, ad quem
 institutio pertinet, legitimè facta; hæc si sit ac-
 ceptata, jus ad rem tribuit, ut commun. neque
 sui valorem requirit præsentiam patroni; arg.
de his, qua à Præl. c. fin. de concess. præb. nec
 præsentati; quia ex nullo textu hæc præsentia
 ligitur. Est tamen præsentatio ita necessaria,
 collatio beneficii patronati vel contradicentis
 ignorante Patrono ab Episcopo facta
 collatio illa sit invalida. *c. 8. h. t.* quod ab
 jicitur. *c. 14. & 29. h. t.* Ratio, quia caret
 Episcopus potestate ejusmodi Ecclesias vel beneficia
 liberè conferendi. 2. Qui præsentatur, debet
 se dignus, id est, qualitibus in beneficio
 requisitis instructus, indignus enim, it. laicus, il-
 legitimus, excommunicatus invalidè præsentatur
 arg. *c. 15. h.* neque se ipsum quis validè præsen-
 tat. *c. 26. h. t. c. fin. de Inst.* quia inter dantem
 accipientem debet esse distinctio. Casus, in quibus
 patronus consequi beneficium sui patronatus
 possit, recenset Schmalzgr. *h. n. 170.* Filium
 men suum, aliàs dignum, pater præsentare
 potest. Idem ex *c. 15. h. t. & à n. 178.* plura
 de præsentatione consanguineorum à fundatore
 reservata. 3. Illicite præsentatur minus digno
 relicto digniore, saltem si beneficium sit curat-
 tum. Trid. *Sess. 24. c. 1. §. itaque. c. 18. §. 1. de
 ref. de ref.* Multi judicant, satisfacere Patrono
 la-

laicum, modò dignum præsentet, idque probant
 ex Trid. *Sess. 24. c. 18. V. quod si.* quòd satisfaciat
 pro foro externo, certum est. 4. Si unus idem-
 que patronus præsentet plures, dignior ab Epi-
 scopo est instituendus. *c. 24 h. t. Trid. l. cit.*
 valida tamen foret institutio minùs digni. *c. 29.*
h. t. si plures à patrono præsentati sunt paris me-
 ritù, non quidem extraneum à præsentatis distin-
 ctum instituere potest Episcopus; quia præsen-
 tati habent aliquod jus; locus tamen est gratifi-
 cationi inter præsentatos. *c. 3. h. t. c. 24. eod. 5.*
 Si plures sint patroni, & diversi diversos præsen-
 tent, sic tamen, ut votis pares sint, nullius præsen-
 tatio tenet, neque Episcopus tenebitur aliquem
 instituere, saltem si nullus sit dignior. *Pirh. h. n.*
100. ex c. 3. h. t. 6. De tempore præsentationi
 præfixo, & an aut quomodo variare possit Pa-
 tronus, dictum est supra *h. t. Q. 2.*

*Q. 7. Quibus modis jus Patronatùs semel legi-
 time acquisitum in alios transferatur? Resp. 1. Suc-
 cessione hæreditariâ, & quidem in hæredes funda-
 torum quoscunque, nisi familiare sit, aut aliquis
 eorum sit hæres in re aliquâ certâ; quo casu ad
 hunc non transit jus Patron. si res, in quâ succe-
 dit, illud non habeat annexum. c. 1. & 3. h. t.
 Clem. 2. eod. Schmalzgr. h. à n. 123. usque ad n.
 145. 2. Donatione, c. 8. & c. un. pr. h. t. in
 6. ubi habetur, quòd Patronus laicus irrequi-
 sito Episcopo jus Patronatùs, sive reale fuerit,
 sive personale, donare possit, plura Schmalzgr. à
 n. 146. h. t. 3. Venditione rei, v. g. castri, cui*

jus Patronatûs accessoriè annexum. c. 13. *ju*
 Gloss. *ψ. emptorum. & c. 7. h. t.* non tamen
 strum pluri vendi potest; quia jus Patronatûs
 annexum; nec de eo fieri debet specialis
 ventio, aut mentio *conjunctivè*; ceteroquin
 mitteretur simonia. c. 7. *cit.* 4. *Permutatio*
 ut habetur c. 40. *caus. 16. q. 7.* & quidem
 accessoriè permutari potest cum re quacumque
 temporali, ut dictum de venditione; *permutatio*
 cum alia re aut jure duntaxat spirituali, immo
 niente tamen consensu Episcopi, saltem si tra
 feratur in laicum vel Clericum privatum. *Patronatûs*
h. t. n. 79. hinc cum immunitate ab obligatio
 solvendi decimas nequit permutari; quia
 immunitas est quid merè temporale; sed
 cum jure decimas percipiendi, quia laicus
 hujus est incapax. 5. *Locatione prædii,* cui
 annexum jus Patronatûs, in conductorem
 tem si locatio fiat ad longum tempus; quia
 conductor pro possessore habetur. *L. 1. §. 1.*
de superficiib. vid. c. 7. h. t. 6. *Emphyteu*
ne etiam & infeudatione castri, cui annexum
 Patron. c. 7. & 13. *h. t.* non tamen oppignora
 ne seu hypothecatione castri transfertur in credi
 rem. c. 18. *de sent. & re jud.* 7. *Præscriptio*
 quâ vid. *Wiestn. h. n. 173. Schmalzgr. n. 166.*

Q. 8. *Quomodo probandum, & cui jus Patronatûs?* *Resp.* ad primum. 1. Si dubium sit, pro
 bari debere hoc jus, patet. Ratio, quia in dubio
 præsumuntur potius beneficia Ecclesiastica cele
 stia

tiva esse, quàm patronata. 2. Modus probandi jus Patronatûs à Trid. *Sess. 25. c. 9. de ref.* præscribitur duplex, unus observandus privatis, alter Magistratui & Communitatibus. vid. Trid. & Schmalzgr. à n. 234. ad n. 244.

Resp. ad secundum. Judici, cui probari debet, est Judex Ecclesiasticus, qui solus est competens ad cognoscendas causas juris Patronatûs, si sit quaestio juris & non meri facti. *c. 3. de jud.* Ratio, quia jus Patronatûs vel spirituale est vel spirituali annexum, ergo.

Q. 9. Quibus modis amittatur jus Patronatûs?

Resp. Amittitur vel potius extinguitur jus Patronatûs sine delicto Patroni 1. *Voluntariâ cessione*, eâque vel expressâ vel tacitâ. *c. un. h. t. in 6.* 2. *Unione Ecclesiæ vel beneficii cum alia Ecclesia liberâ*, consentiente patrono & sibi jus Patronatûs non reservante. *c. 8. de Constit.* 3. *Non usu positivo per longum tempus*; sic enim præscriptio privativa inducitur. 4. *Destructione Ecclesiæ totali aut dotis interitu.* 5. *Extinctâ omnino familiâ fundatoris*, dum pro illâ tantum jus Patronatûs erat reservatum. 6. *Suppressione vel ablatione Pape*, nec tamen is solet, nec licite potest auferre jus Patronatûs. latè Pirh. *h. t. n. 133.* Deinde ex delicto amittitur jus Patronatûs per eadem aut mutilationem Rectoris vel Clerici in Ecclesia patronatâ à patrono factam. *c. 12. §. sacri. de pan.* per venditionem aut translationem Simoniacam juris Patronatûs. *c. 6. h. t.* Trid. *Sess. 25. c. 9. §. nec dictum jus de ref.* per perceptionem illi-

etiam fructuum beneficii aut bonorum istius
merariam usurpationem. Tid. l. cit. x. p. 11
autem. demum per *crimen laesa Majestatis*, alia
similia delicta, de quibus vid. Engel, Wiest, V
& alii.

TITULUS XXXIX.

De Censibus, Exactionibus, & Proce- rationibus.

Q. I. *Quid de Censibus dicendum?* Resp. Censibus
duplex sit potestas Episcopi juxta c. 1. de
offic. Ord. alia, quæ dicitur *Lex Jurisdictionis*,
consistit in *dando*, ut in datione Ordinum,
beneficiorum, dispensationum &c. alia, quæ
dicitur *Lex diocesana*, & consistit in *accipiendis*,
in accipiendis per Episcopum pensionibus
inde de iis hîc agitur. Et I. quidem *Census*
accipitur, prout videre est apud Leur. h. t. Q. 619
& Schmalzgr. h. t. n. 1. hodie loco est onus
vel quælibet pensio annua, quæ ex redditibus Ec-
clesiæ, Monasterii, Beneficii ex justa causa im-
ponitur Episcopo vel auctoritate illius aliis. c. 2. de
penult. h. t. c. 6. de Relig. dom. estque vel *antiquus*
qui fuit impositus tempore foundationis aut con-
secrationis Ecclesiæ, vel *novus*, qui modo post
foundationem aut consecrationem Ecclesiæ im-
ponitur. Uterque vel *temporalis*, vel *perpetuus*.
Dicitum jam est superius ad Tit. 12. huj. Libri in
genere, posse Papam censum vel pensionem
etiam

etiam perpetuam, ipsi beneficio imponere. *c. 2. de prob. in 6.* estque id intelligendum tam de novo censu quàm antiquo. Porro in specie, antiquum pariter potest constituere Episcopus tam in propriam quàm in patroni aut alterius utilitatem. *c. 23. de jure Patron. c. 16. & 21. h. t.* It. patronus cum consensu Episcopi. *c. 23. cit.* novum *perpetuum* nequit constituere Episcopus aut alius Papâ inferior. *c. 7. h. t.* excipitur casus, quo Episcopus cum consensu Capituli eximit aliquam Ecclesiam à sua jurisdictione. *c. 6. de Relig. dom.* & quando nova pensio non obvenit Episcopo; sed Ecclesiæ pauperi, aut tenui beneficio. *c. 9. de his, qua fiunt à Pral.* addunt alii, quando Episcopus imponit pensionem alumnaticam pro Seminario fundando, quod Trid. *Sess. 23. c. 18. de ref.* vult erigi in quacunq; diœcesi, cui aliunde non est provisum. 3. Ex sola præstatione annuâ censûs facta Episcopo ab aliquâ Ecclesia vel Monasterio non satis colligitur aut probatur ejus subiectio. Ratio, quia ex aliis justis causis deberi potest, ut patet ex *c. 8. de privil. c. 35. de jure Patron.* 4. In qua monetâ solvendus sit census, videri debent dicta ad *Tit. de solution.*

Q. 2. Quid juris circa exactiones? Resp. Exactionum nomine in genere veniunt contributiones & collectæ pecuniariæ, quæ aliquando à Prælati Ecclesiasticis, aliquando à Magistratu sæculari imperantur; quæ si statis temporibus pendantur, v. g. singulis annis, dicuntur *ordinariæ*, si ex justâ superveniente causâ, *extraordinariæ*:

In specie Jure Canonico cognitæ sunt sepp. 10.
Portio Canonica, eaque vel *Episcopalis*, & elto per
 ta pensio, quæ debetur Episcopo ex legat 6.
 lictis piis locis in sua diœcesi; vel *Parochialis* char
 Parocho aut Ecclesiæ Parochiali debetur fest
 quæ obveniunt ratione funeris alteri Ecclesia bus
 quâ Parochianus ejus sepelitur. Neutra amp h. r.
 in usu est; de utraque tamen agit Schmalz dur
 Episcopali *Tit. 26. à n. 222.* de Parochiali No
 28. à n. 83. 2. *Quarta decimarum*, quæ a Eco
 rocho de jure communi pendi debet Episcopo Ep
 c. 16. de off. Ordin. c. 19. de Censib. c. 43. h. r. per
 que ad imitationem Legis Veteris, in qua nes
 lus Levitis solvebat decimas, Levitæ verb ste
 decimis decimam partem dabant Sacerdotum rita
 2. *Esdra 10. v. 37.* nec hæc amplius in ulu em
 agit tamen de illa Leur. *Libr. 1. Decretal. Q. 111*
 n. 2. & in *for. benef. part. 1. Q. 480. n. 1.*
 3. *Cathedraticum* ita dictum, quia Episcopo tel
 signum subjectionis, & honorem cathedra su
 præest, solvitur; appellatur alio nomine *syno*
daticum, quia in Synodo singulis annis celebra co
 ab omnibus ad eam vocatis consuevit praxi fue
 Engel ait *h. t. n. 5.* hodie in Capitulis rurali Im
 ipsis Decanis Cathedraticum solvi ad Episcopo las
 transmittendum. Solvi debent hoc nomine &
solidi de jure communi c. 16. de off. Ordin. P.
 betur Cathedraticum ab omnibus Ecclesiis, n.
 pellis, beneficiis, Parochiis sæcularibus, & Pr
cit. non tamen à Monasteriis & Ecclesiis Regi pt
 laribus, etiamsi aliàs non exemptis. *can. 8. cap.*
 10.

10. q. 3. Totaliter, stante subjectione, nequit tolli per consuetudinem aut præscriptionem, arg. *L. 6. C. de præscript. 30. vel 40. annor.* 4. *Subsidium charitativum* est pensio moderata propter manifestam & justam causam ab Episcopo ex redditibus Ecclesiasticis cum charitate postulata. *c. 6. h. t.* si tamen negetur, compelli possunt ad solvendum ii, quia negant; quia est charitas præcepta. Non tantum Pontifex ab omnibus Clericis & Ecclesiis totius Ecclesiæ Catholicæ, sed etiam Episcopus, & Capitulum sede vacante possunt per totam suam diœcesim ab omnibus Clericis beneficiatis, etiam Canonicis, ultra congruam sustentationem redditus habentibus, subsidium charitativum exigere. *c. 16. de off. Ord. c. 6. h. t.* exempti tamen sunt iterum ab hoc subsidio Regulares, & Monasteria, aliàs etiam non exempta. *can. 8. caus. 10. q. 3. can. 34. caus. 16. q. 1.* nisi præsententur beneficiis & Ecclesiis læcularibus; & de his intelligitur *Clem. un. de excessib. Pral.* Liberi etiam sunt Laici à præstando subsidio charitativo, ut colligitur ex *c. 16. cit.* & habet generalis consuetudo. Interim Episcopi, qui simul Principes Imperii sunt, Tributa, steuras, & collectas illas subditis imponere possunt, quas æquitas, jus & LL. Imperii permittunt. Sed de Tributis vid. *P. Söll. in Tract. de Trib. à n. 13. à n. 75. & n. 330.*

Q. 3. *Quid nomine Procuracionum veniat? Resp.* Procuraciones hic sumuntur pro necessariis sumptibus & impensis, quibus Episcopi, vel alii ille-

O s rum

rum loco, actualiter visitantes diocesim vel
 clesias indigent pro sustentatione competere
 arg. c. 23. h. t. Trid. Sess. 24. c. 3. de reform.
 Primitus per c. 1. & 2. h. t. in 6. victualia
 debeant in naturâ, hodie per Trid. cit. licet
 iam eorum loco pecunias accipere. plura
 3. Omnes Ecclesiæ tam sæculares, quàm Regi-
 res, quæ & quando visitantur, procuratores
 præstare debent. Trid. l. cit. c. 14. & 23.
 non tamen Oratoria privata. c. fin. h. t. nec
 clesix vel per privilegium, vel per consuetudinem
 exemptæ, c. 17. h. t. vid. Pichl. h. t. n. 10.

TITULUS XL.

De Consecratione Ecclesiæ vel altaris.

Q. 1. *Quid de consecratione Ecclesiæ sentiantur?*
Resp. Præviè. Postquam actum est de pe-
 ribus Cleri, agitur ferè usque ad calcem pro-
 sentis Libri de iis, quæ ad Ecclesias ipsas per-
 nent. 2, Ecclesiæ nomine *hic* venit ædes sacra,
 qua fideles ad rem divinam audiendam & percipi-
 pienda Sacramenta congregantur, quæ profectò
 ædes meritò apud nos Catholicos consecrantur,
 id est, DEO dedicantur à legitimo Ministro, do-
 bitâ materiâ & forma interveniente cum inten-
 tione Canonicâ, dum ex L. V. constat, loca illa
 populi Hebraici, in quibus præfigurativa tantum
 sua sacrificia offerebant, Domino fuisse conse-
 crata. Differt consecratio à *benedictione*, quod
 bene-

benedictio fiat per asperſionem aquæ benedi-
 tantum & per certas preces, adhæreatque pav-
 imento, quod aſpergitur; conſecrationis verò
 materia ſit Chriſma, quo inunguntur parietes,
 forma conſiſtat in ſolenni verborum pronuntia-
 tione, quibus conſecrans utitur. 3. Extra locum
 vel ab Epifcopo conſecratum, vel *benedictum*,
 vel ſaltem ad publicum DEI cultum deputatum
regular. divina non licet celebrare. *can. 1. 11. 12.*
15. de Conſecr. diſt. 1. excipitur caſus neceſſitatis,
can. 12. cit. vel dum Epifcopus v. g. iter faciens
 vult celebrare. *c. fin. de privil. in 6.* vel dum privi-
 legium, aut à S. Pontifice aut ab *Epifcopo*, conſe-
 ſum eſt celebrandi ſuper altari portatili in loco
 non ſacro. *Schmalzgr. h. à n. 8.* 4. Eccleſiæ
 conſecratio fieri debet ab Epifcopo eoque pro-
 prio. *c. 1. de Relig. dom. c. 2. h. t.* neque ab eo
 alteri non Epifcopo v. Sacerdoti ſimplici com-
 mittere poteſt. Ratio, quia eſt actus Ordinis Epi-
 ſcopalis; prout eſt benedictio. Ita omnes. 5. Ec-
 cleſia non debet conſecrari ab Epifcopo, niſi fue-
 rit ſufficienter dotata, aut priùs non conſecrata;
 vel non iterum execrata, id eſt, ſi non amiſerit
 conſecrationem; quod quo pacto fiat, vid. *Pichl.*
b. t. n. 4. can. 26. aſſertio probatur ex *can. 26.*
cauſ. 16. q. 7.

Q. 2. *Quid ſit de altaris conſecratione? Reſp. 1.*
 Nomine *altaris* venit lapis ad ſacrificandum or-
 dinatus & conſecratus. Aliud eſt *fixum* ſive *im-*
mobile, quod ſcil. certo loco tanquam baſi affi-
 xum, ita ut ſuperior menſa & inferior baſis ſi-
 mul

mul componant universum altare, ipsa con-
 stantiam. Barbos. in *c. 1. h. t. n. 2.* Aliud por-
 tile, mobile, vel, ut in *c. ult. de privil. in 6.*
 citur *viaticum*, est, quod moveri & de loco
 locum transferri potest. 2. Utrumque debet
 se lapideum. *can. 31. de consecr. dist. 1.* & por-
 tile quidem tantæ saltem capacitatis, ut capiat
 calicem & patenam. *Comm. 3.* Utrumque con-
 erari debet ad hoc, ut desuper sacrificium peragi
 possit. Ita habetur de fixo *can. 19. de consecr.*
dist. 1. & *c. 1. h. t.* de portatili *can. 30. dist. 1.*
 & ex usu antiquissimo in Lege naturæ, scripturæ
 & in Lege gratiæ. Et quidem de jure ab Episcopo
can. 25. de consecr. dist. 1. ex solo privilegio
 tificio committi potest, & commissa est
 tas consecrandi altaria non Episcopis; ut patet
 ex privileg. *Ordin. de quibus Schmalzgr. b. n. 3.*
 4. Ad valorem consecrationis altaris necessarium
 non est, imponi reliquias Ss. quia ex nullo
 tale præceptum generale erui potest. 5. Ex-
 cratur altare, id est, amittit consecrationem, si
 de novo sit consecrandum, dum enormiter
 ditur aut frangitur. *c. 1. 3. 6. h. t.* juxta aliquos
 dum sepulchrum, sive locus reliquiarum, & si
 vocatur, lapidis sigillum tollitur, aperitur, frangitur.
 Item dum altaris fixi mensa seu lapis superior
 removetur à basi. *c. 19. de consecr. dist. 1.* non de-
 men Ecclesia iteratò est consecranda, dum altare
 fuit execratum, aut contra. Ratio, quia una
 consecratio alteri non est accessoria. *c. 1. 6. 7.*
 Q. 3.

Q. 3. Calices, patenæ & paramenta Sacerdot alia qualiter consecrentur, & quid de campanis? Resp. 1. Calices & patenæ etiam cum inunctione consecrari debent, & quidem ab Episcopo vel ab aliis privilegium habentibus. *Comm.* Debent esse de auro vel argento, vel ob causam paupertatis ex stanno. *can. 44. & 45. de consecr. dist. 1.* Amittitur consecratio calicis & patenæ per amissionem formæ & usûs; non amittitur, si diuturnitate temporis deauratio est absumpta; si verò de novo calix deauretur, sufficit aliquibus eum ablui aquâ benedictâ, alii judicant, de novo esse consecrandum.

Resp. 2. Benedici debent paramenta & vestes Sacræ ad sacrificium Missæ pertinentes. *can. 9. dist. 23 can. 39. 40. 42. de consecr. dist. 1.* Non tantum Episcopi, sed etiam Abbates & superiores Mendicantium benedicere possunt paramenta hujusmodi, in quibus Chrisma non intervenit. *Declar. Cardin.* apud Gallemart ad Trid. *Sess. 23. c. 10. de ref. n. 1.* etiam pro aliis Ecclesiis, ut praxis habet. Amittunt consecrationem paramenta, dum ita franguntur, ut non sint apta ad usum, ad quem destinabantur, vel quando non amplius retinent formam priorem. *Engel h. n. 8.*

Resp. 3. Campanæ Ecclesiarum rectè benedicuntur & chrismate unguuntur, ut probat *Engel n. 7. h. r. Schmalzgr. n. 55.* Fit hæc benedictio vel ab Episcopo, vel etiam ab Abbatibus Pontificalia exercentibus. *La Croix Libr. 6. p. 2. 406.* ubi etiam ait, praxin multorum locorum habere,
ut

ut

ut ab Episcopo aliis, quin adeo Superioribus
dinum Mendicantium benedictio campanarum
committatur. Addendum, quod & campanae
soleant & debeant vel consecrari vel benedicuntur.
Rationes affert Engel ad tit. de sepult. n. 1.

Q. 4. Quid sit notandum de reconciliatione Ecclesiae? Resp. 1. Violari sive pollui Ecclesia dicitur, dum manente ejus formâ materiali, adeoque consecratione accidit in eâ aliquid, quod à sanctitate loci maxime alienum est. 2. Actiones, quibus pollui censetur Ecclesia, sunt homicidium vel sanguinis humani ex vulnere & per injuriam graviter peccaminosam in ipsa Ecclesia facta copiosa & notoria effusio; fornicatio, aliae voluntaria & illicita humani seminis emissio, ac copula carnalis, praesertim illicita, in Ecclesia & notoriè habita; sepultura hominis excommunicati vitandi, aut non baptizati. Sola haec dicitur sunt, per quæ Ecclesia polluitur, quia in eadem extensio non est facienda. Interim eadem de cetero procedunt, quo tamen polluto non censetur polluta Ecclesia, quamvis vicissim. c. an. de in 6. 3. Effectus Ecclesiae ita violatae est, quod absque peccato mortali in eâ nequeant peragri Sacra aut officia divina, neque in illa vel cimiterio sepeliri mortuus ante reconciliationem vel Episcopi dispensationem; si violatio fiat durante missâ, ait Schmalzgr. h. n. 65. si ante consecrationem, missam coeptam esse abrumpendam, secus si post consecrationem. 4. Reconciliatio consistit in aspersione aquæ cum vino cinere & sale benedicto

dicto ab Episcopo, si Ecclesia fuit aliquando consecrata; qui & per se loquendo tum solus reconciliare eam potest. *c. 9. h. t.* per privilegium alii non Episcopi, uti Superiores Minorum & Societ. Si Ecclesia fuerit solum benedicta aut deputata tantum ad publicum cultum divinum, reconciliatur per aspersionem aquae lustralis, & non expectata Episcopi licentia, à quolibet simplici Sacerdote. *c. fin. h. t.* per solam tamen subsequentem Missae celebrationem Ecclesia non reconciliatur. Ratio, quia *c. 4. & 9. h. t.* praescribitur forma & modus Ecclesiam reconciliandi, nullibi tamen fit mentio reconciliationis per celebrationem Missae.

TITULUS. XLI.

De Celebratione Missarum, & Sacramento Eucharistiae, & Divinis Officiis.

Q. 1. *Quid sit Eucharistia, quae ejus materia, quae forma &c.?* *Resp.* 1. Eucharistia est Sacramentum Corporis & sanguinis Christi sub speciebus panis & vini ad spiritualem animarum refectioem divinitus institutum. Ita Cathol. omnes, explicantque hanc definitionem **TT.** 2. Materia hujus Sacramenti est panis triticeus & vinum de vite. *Florent. in Decret. Eug. & traditio perpetua Ecclesiae tum Latinae tum Graecae.* Panis iste convenientius ex mente Ecclesiae Latinae debet esse

esse azymus, quàm ex Græcæ fermentatus. Re-
 petitur ex *D. Thom. in 4. dist. 2. q. 2. a. 2.* &
 desumpta est ex *Matth. 26. & Marc. 14.* Vnde
 autem ob sacram significationem vi præce-
 pauxillum aquæ debet admisceri. *Flor. in Do-*
cret. Trid. Sess. 22. c. 7. 3. Forma consecra-
 tionis ad valorem Sacramenti necessaria & in-
 ficiens est: *Hoc est Corpus meum: Hic est sanguis*
meus; quia his verbis usus est Christus *Matth.*
26. Marc. 14. Luc. 22. 4. In Augustissimo E-
 ucharistiæ Sacramento verè, realiter, ac substan-
 tialiter præsens est corpus & sanguis Christi. Pa-
 tet ex promissione Christi *Joan. 6. caro mea*
est cibus, & sanguis meus verè est potus,
ergo non figuratè. Patet ex in-
 stitutione: *Hoc est Corpus meum,* ergo non figu-
 ra Corporis. Patet ex PP. quorum plures
 est apud Bellarm. 5. Minister hujus Sacramenti
 quoad consecrationem est solus Sacerdos; quia
 Christus solis Sacerdotibus hanc potestatem con-
 ficit *Luc. 22. solus etiam Sacerdos ex officio &*
ordinarius dispensator est hujus Sacramenti
28. de consecr. dist. 2. Trid. Sess. 22. c. 8. de Sacram.
Miss. Notetur c. omnis utriusque sexus, 12. de po-
nit. & remiss. & vid. Moralist. qui agere loquitur
de subjecto Eucharistiæ. de dispositione tam cor-
poris quàm animæ requisitâ ad hujus Sacramenti
susceptionem &c.

Q. 2. An Missa sit sacrificium, quæ & quibus
 obligatio sacrificandi? Resp. ad primum. Affirm.
 Missa est verum & propriè dictum Sacrificium
 sive

sive in Missa offertur Deo verè & propriè Sacrificium, èstque idem numero sacrificium crucis quoad substantiam rei oblatæ & principalem offerentem. Desumitur 1. ex eo, quòd Christus in ultimâ Cœnâ primus panem & vinum consecrando sacrificavit, ut impleretur figura *Gen. 14. v. 18. Melchisedech Rex Salem protulit, hoc est, obtulit panem & vinum; additur namque causa: erat enim Sacerdos Altissimi, & vaticinium Ps. 109. Tu es Sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech.* ita sentiunt Ss. PP. apud Bellarm. præcepit autem Christus, ut & Apostoli illud facerent: *Hoc facite, ergo.* 2. Desumitur ex antiquissimis Liturgiis, ex CC. Nicæno primo, Lateran. sub Innoc. III. Flor. Trid. 3. Ex PP. antiquissimis Cyrillo, Ambrosio, Cypriano, Augustino &c. 4. Ex ipsa ratione, alias enim defacto nusquam sacrificium esset in Ecclesia Christi; deficeret inter actus Religionis perfectissimus; deterior esset conditio Ecclesiæ Christi, quàm ulla unquam alia Religio, quæ nunquam fuit sacrificio destituta. Effectus hujus sacrificii recenset Schmalzgr. *h. n. 24. ex Trid. Sess. 22. can. 3. de Sacrif. Miss.*

Resp. ad secundum 1. Probabilius est, Sacerdotem simplicem mortaliter peccaturum, nisi aliquoties in anno, puta 3. vel 4. in festis præsertim solennioribus sacrificium offerret. D. Thom. in 3. p. 2. q. 82. art. 10. & desumitur ex *Luc. 22. hoc facite in meam commemorationem.* Trid. Sess. 22. c. 1. de Sacrif. Miss. Beneficiati Curati, sive Parochi obligantur vel per se vel per alium omnibus

bus illis diebus sacrificare, quibus plebs illis habita tenetur audire Missam; quia hoc tum minus pastorale exigit, tum reditus & oblationes quas accipiunt; imò ex quadam decentiâ & consuetudine, si non ex præcepto, ut putant Serranus & Azor, semel atque iterum in septimana. Beneficiati non Curati toties, quoties vi fundationis exigitur; qui tamen hoc casu non possunt accipere stipendium pro suâ Missa, alii licitè regulariter. Colligitur ex 1. Cor. 9. Qualiter obligatus Parochus offerre Missam pro suis Parochianis, habet Reiffenst. *b. à n. 22.*

Resp. ad secundum 2. Uno eodèmq; die hoc non licet plures Missas celebrare. *c. 12. h. t.* inciditur solennitas Natalis Domini, ubi 3. Missæ legi possunt. *c. 3. h. t.* & in casu, quo ab aliquibus binari potest. Nec licet de jure communi celebrare ante ortum solis, nec post meridiem, nisi necessitas, dispensatio Episcopi, speciale privilegium, consuetudo legitima aliud permittat. De loco, ubi celebrare liceat, dictum est supra, & videri potest Pichl. *h. t. n. 4.* An & qualiter & à quo numerus Missarum ad minorem numerum reduci possit, habet *b. t. Leur. Q. 977.* Schmalzgr. *b. à n. 137.*

Q. 3. Quinam obligentur ad officium divinum & quomodo? Resp. 1. Ad officium divinum, quo nomine venit *Breviarium* sive *Hora Canonica*, indies recitandum tenentur omnes Clerici in majoribus constituti, licet sint suspensi, depositi, aut

degradati. *c. 1. & 9. h. t.* Religiosi (idem est de Monialibus) ad chorum professi, licet forte ex causâ à choro sint absentes; vi generalis consuetudinis Ordinum. Beneficiati, etiam tenue beneficium habentes. Latius Schmalzgr. *h. à n.* § 1. 2. Præter reatum gravem, quem incurrunt omnes, qui vel semel breviarium omittunt sine causâ, aut notabilem ejus partem, si *beneficiatus* post 6. menses ab obtento beneficio tali modo horas omiserit, *non facit fructos suos, & tenetur ad eorum restitutionem faciendam in fabricam vel pauperes pro ratâ temporis & officii omitti.* Concil. Later. sub Leon. X. Sess. 9. § *statuimus.* Pius V. in Bulla: *Ex proximo.* Alex. VII. in prop. 20. *damn.* Beneficiatus tamen Curatus non tenetur ad restituendos omnes fructus diei, quo omissum Breviarium, correspondentes, sed illos tantum, qui correspondent Breviario. Engel *h. n. 23.* 3. Modus recitandi Breviarium præscribitur in *c. 9. h. t.* plura Engel *à n. 27. h. t.* 4. Causæ excusantes à recitatione Breviarii sunt, *oblivio & incogitantia naturalis.* *Infirmitas* gravis, si absque magna difficultate vel periculo corporis recitari non possit; in dubio de sufficiente morbi gravitate standum est judicio Confessarii, vel prudentis & probi Medici. *Repentina & necessaria occupatio* vel ex officio vel charitate suscepta. *Dispensatio* vel Pontificis, vel impropria Episcopi, aut Superioris Regularis. *Impotentia recitandi.* ut cœcitas, defectus Breviarii, inculpabiliter amissi, si aliud haberi nequit. Qui

tamen non potest totum officium legere, tunc
ad partem. Innoc. XI. *in damn. propos.* 54.

TITULUS XLII.

De Baptismo & ejus effectu.

Q. 1. *Quid sit Baptismus, quæ ejus necessitas materia & forma?* *Resp.* 1. Baptismus verus scilicet, & proprius fluminis (de Baptismo enim loquitur scriptura de Martyrio, & fluminis, sicut de voto, quæ est contritio perfecta, nihil hic potest dici) est *Sacramentum regenerationis per lavacrum aquæ in verbo vitæ.* Ita Comm. ex Concilio Rom. Pii V. Joan. 3. v. 2. Ephes. 3. v. 26. Institutus ante Christi mortem, ut indicatur *de consecr. dist. 4. & coll. Joan. 4. Act. 19. Defacto* necessarius est vel in re vel voto susceptus non tantum necessitate præcepti, sed etiam merito. Ita cum Ecclesia Trid. *Sess. 7. can. 6. ex verbis Christi Joan. 3. v. 4.* 3. *Materia* Baptismi est mota est omnis & sola aquæ naturalis, ut patet ex perpetua traditione & præxi Ecclesiæ, definitione Conc. Lateran. Flor. Trid. *Sess. 7. can. 2. de Bapt. ipsisque Christi verbis Joan. 3. Materia proxima est ablutio per aquam, juxta illud Eph. 4. v. 26. mundans lavacro aquæ.* 4. *Forma* Baptismi in Ecclesia latina est: *Ego te Baptizo in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti.* desumitur ex Matth. 28. v. 19. quæ quidem explicita trium Personarum invocatio ad valorem est necessaria. coll. ex Act. 19. v. 2. Tradit. PP. ex quibus Ambr.

brof. *L. variar.* *QQ. q. 2.* ait: *Si quis dicat, ego te baptizo in Christo JESU, & non dicat in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti, sicut dominus instituit, non est verus Baptismus.* *Canon* à quodam *Judæo. 24. dist. 4. de consecr.* opponuntur *can. 28. & 81. ead. dist. 5.* Valide confertur Baptismus à quovis homine, etiam non baptizato. *can. à quodam Judæo cit. licite, extra casum necessitatis, à Parocho proprio, Commun. 5.* Subjectum baptismi capax est omnis & solus homo viator, sive contraxerit originale, sive non. *Matth. 28. v. 19. & c.* In specie, quinam possint aut debeant baptizari, vid. *Leur. h. t. Q. 180.*

Q. 2. Quinam sint effectus Baptismi? Resp. Seqq.
primus, gratia sanctificans cum habitibus fidei, spei & charitatis, & deletio omnimoda peccati originalis in parvulis & perpetuò amentibus, in adultis etiam peccatorum actualium omnium, modo hi de actualibus habeant saltem attritionem. c. 3. h. t. c. 1. & Clem. un. de summ. Trin. Trid. Sess. 5. in Decret. de pecc. orig. secundus, remissio totius poenæ temporalis & æternæ. Trid. Sess. 6. c. 14. tertius, character indelebilis, ob quem Baptismus sine lecrilegio nequit reiterari. Trid. Sess. 9. de Bapt. can. 12.

TITULUS XLIII.

De Presbytero non baptizato.

Quo. An & qualiter Baptismus fluminis sit necessarius ad alia Sacramenta suscipienda & ministranda? Resp. Dicitur in priori Tit. necessarium esse ad salutem consequendam Baptismus vel fluminis vel fluminis; dicendum est hic.

1. Baptismus fluminis absolute necessarium est ita ut Baptismus fluminis non sufficiat, ad omnia alia Sacramenta valide recipienda, utpote jam ad cætera. *ex c. 1. & 3. h. t. comm. Cathol.* addeque si quis ordinatus est Presbyter non baptizatus, de novo baptizari & ordinari debet, cetero qui manet laicus. *Iidem.* 2. Dicendum, à Presbytero non baptizato baptismo fluminis invalide administrari Sacramenta illa omnia & actus in Ordine verè suscepto dependentes, quales sunt consecratio Eucharistiæ, absolutio à peccatis &c. Ratio, quia in his Ecclesia supplere non potest.

3. Sacramentum tamen Confirmationis non requiritur in Ordinando ad valorem Ordinis, requiritur tamen de præcepto, ut patet ex Decreto Trid. *Sess. 23. c. 4. de ref.* quale illud & quomodo obligans præceptum sit, vide apud Schmalzgr. *h. n. 9.*

TITU-

TITULUS XLIV.

De Custodia Eucharistiæ, Chrismatis, & aliorum Sacramentorum.

Quoniam, Quidnam præcipiatur vel prohibeatur in duobus capitulis hoc titulo contentis? Resp. 1. In cap. 1. h. t. præcipitur, ut Sacrosancta Eucharistia & S. Olea, aliæque Sacramenta, seu potius Sacramentalia decenter & sub fidei custodia in Ecclesiis asserventur. Ex quo etiam cap. uti & ex D. Clem. L. 8. Const. Apostol. c. 13, & recepto à tempore Concil. Nicæni in Ecclesia more probatur, rectè Eucharistiam in Ecclesiis asservari. Causas, ob quas olim in Ecclesiis asservata sit Eucharistia recenset Schmalzgr. h. t. n. 6. sùntque inter præcipuas, ut petentibus præsertim infirmis ministrari possit; ut fideles semper habeant Christum præsentem sibi etiam quoad humanitatem, ad implendam ipsius promissionem Matth. 28. 7. 20. ut publicè adorari, in altari exponi, & in processibus possit circumferri. Porro Ecclesiæ, in quibus asservari solet & debet Eucharistia, sunt solæ Parochiales, Cathedrales, & Regulares; in Monasteriis tamen Monialium non est asservanda intra chorum vel septa, sed in Ecclesia. Trid. Sess. 25. de Regular. c. 10. Item asservari debet in tabernaculo mundo ac in pyxide deaurata cum lumine perpetuo; clavis autem tabernaculi in Ecclesiis Parochialibus privativè à Parocho asservari debet, juxta S. Congreg. Conc.

in Asculana. 25. Jun. 1689. in non Parochi-
bus ab earum Rectore, nunquam à Monialibus
laicis. Gloss. in *can. fin. caus. 24. q. 1.*

Resp. 2. In *cap. 2. h. t.* præcipitur, ut oratorum
vasa, corporalia, pallæ altaris & vestimenta
Ministorum munda & nitida sint. Prohibetur
insuper, ne suppellectilia profana tam Clericorum
quàm laicorum extra casum necessitatis
Ecclesis reponantur.

TITULUS XLV.

De Reliquiis & Veneratione San- ctorum.

QUO, *Nomine reliquiarum Sanctorum qua
niant, & quid de Sanctis eorumque reliquiis
pres. tit. statutum? Resp. ad primum.* Nomine
reliquiarum veniunt Sanctorum corpora, vel
partes, ossa, cineres, vestes, vela, panni, in-
strumenta martyrii aut mortificationis &c.

Resp. ad secundum 1. Prohibetur, nequis non
Canonizatus à S. Pontifice (ad quem solum spe-
tat canonizatio aut beatificatio. AA. ad c. 1. h. t.)
cultu publico colatur pro Sancto, privatus enim
non censetur prohibitus *c. 1. h. t.* 2. Ne reli-
quix antiquæ ostendantur extra capsam, vel re-
ponantur venales, *c. 2. h. t.* non tamen vetitum
est, eas vendere ratione materiæ, ex qua con-
ficiuntur, vel cui commiscantur contusæ aut etiam
ratione expensarum in iis conficiendis aut depor-

Parochiandis factarum, uti & ratione capfarum &c.
 onialibus Pirch. b. t. n. 10. 3. Ne noviter inventæ expo-
 nantur cultui publico, nisi approbatæ à S. Pon-
 ut oratorum; sufficit tamen approbatio Episcopi, si vel
 menta cum reliquiis inveniatur instrumentum authenti-
 Prohibet cum aut scriptura, vel si aliunde constet, eas esse
 in Clericis Sancti antiquitus approbati, cit. cap. & Trid. Sess.
 cessitatis 25. in Decret. de invocatione, & veneratione &
 reliquiis Sanctorum, & sacris imaginib. Ex quo
 etiam Trid. l. cit. & 3. Reg. 18. 4. Reg. 2. & 4.
 Gen. 18. Josua 5. Joan. 12. Luc. 12. probatur,
 e San- Sanctos non quidem cultu *Latria*, qui soli Deo
 debetur, sed *dulia* tanquam amicos Dei & inter-
 cessores honorandos. Item exc. 19. Gen. V. 32.
 Zachar. 1. Tob. 12. Apoc. 4. & 8. 2. Mach. 15.
 eos invocandos. Demum ex cit. Trid. Act. 5.
 V. 15. Act. 19. V. 11. & 12. &c. probatur, rectè
 coli Sanctorum corpora & reliquias. Quid sit
 circa ritum canonizandi Sanctos, vid. Schmalzgr.
 b. t. §. 1.

TITULUS XLVI.

De Observatione Jejuniorum.

Q. I. Quid sit jejunium, & in quo illud consistat ?

Resp. I. Jejunium in genere est abstinentia
 à cibis vel parsimonia victus in quantitate & qua-
 litate. Est vel *naturale*, scil. abstinentia ab omni
 cibo & potu in stomachum transmissio, quale ser-
 vari debet à media nocte usque ad Missiæ celebra-
 tionem & sumptionem Eucharistiæ; vel *Ecclesia-*

P § sticum,

sticum, quod secundum formam ab Ecclesia scriptam instituitur, & definitur, quod sit ab-
 nentia à carnibus, & subtractio prandii, ac
 cenam cujuslibet cibi usque ad diem sequentem.
 Dum Ecclesia solam abstinentiam à carnibus
 cipit, uti diebus Veneris & ex consuetudine
 bus Sabbathinis, excepto die natali Domini
 jusmodi diem incidente, *Abstinentia* dicitur;
 præter abstinentiam à carnibus prohibet simul
 teram de die refectionem, vocatur *Jejunium*.

Resp. 2. Jejunium requirit tria 1. *abstinentiam*
ciborum certi generis, non etiam potus simpli-
 ter talis: præcipue exigit abstinentiam à carnibus
can. 6. dist. 4. can. 10. dist. 3. de Consecr. & ab-
 quæ sementinam carnis originem habent, uti
 butyrum, ova. *can. fin. v. par autem est*:
 4. quæ tamen in nostra Germaniâ permittuntur,
 de lardo porcino, pinguedine anserum &c. con-
 trarium sentit Laym. præsertim propter penuriam
 lum, ne ad alia v. g. farcimina, juscula carnis
 &c. licentia hæc cum scandalo & detrimento je-
 junii Ecclesiastici extendatur. Quorundam
 malium esus, uti sunt testudo, fiber, lutra, rana,
 limaces, ubique est concessus. Disputant
 AA. an habens simpliciter facultatem edendi car-
 nes die jejunii, censeatur totaliter liber ab obliga-
 tione jejunii, ita ut possit etiam sæpius edere. Tra-
 quæ circa materiam hanc sunt sententiæ, sunt
 omnes probabiles. 2. Requirit jejunium *refectio-*
nem unicam, integram tamen & plenam, cuius
 brevi interruptione, vel modicissimi cibi sum-
 ptione

jejunium non solvitur, prout *h. n. 12.*
 13. exemplificat Wiestner. 3. Ut ista refeccio
 mica *cœna* sit, non prandium; quæ tamen hodie
 tempore prandii sumitur, ita comm. consuetu-
 dine receptum: quâ pariter inductum est, ut li-
 ceat præter unam integram refeccionem adhibere
collatiunculam, quæ quoad qualitatem &
 multo magis quoad quantitatem valdè modera-
 ta esse debet: ubi iterum optimè attenditur con-
 suetudo.

Q. 2. *Quinam teneantur ad jejunium, & qui ab
 eo excusentur?* Resp. ad primum. 1. Ad abstinen-
 tiam à carnibus tenentur diebus Veneris & Sabba-
 tinis omnes & soli illi Christiani, qui septimum
 ætatis annum compleverunt. Ratio, quia præ-
 ceptis Ecclesiasticis non ligantur, nisi ratione præ-
 dicti, quales non præsumuntur parvuli ante septi-
 mum annum.

Resp. ad primum. 2. Ad jejunium, id est, ad
 unam tantum refeccionem tenentur diebus jeju-
 nii strictè sumpti omnes Christiani, qui comple-
 verunt 21. annum, non priùs, etiamsi robusti
 sint. Ita comm. sensus AA. & ipsius Ecclesiæ.
 Tenentur autem usque ad sexagesimum annum;
 quia ætas talium jam solet esse infirma; alii tamen
 judicant, certum pro senibus tempus quo deobli-
 gentur à jejunio, statutum non esse.

Resp. ad secundum. Causæ excusantes à jeju-
 nio sunt. 1. *atras*, secundum dicta. 2. Corporis
infirmitas. 3. *Paupertas*, qualis est eorum, qui
 habere non possunt, quod eis ad unicam con-
 gruam

gruam refectionem sufficiat. 4. Labor corporalis, ubi tamen notandæ propositiones dantur ab *Alex. VII. 30.* sic habet: *Omnes officiales in Rep. corporaliter laborant, sunt excusati ab obligatione jejunii, nec debent se certificare, an labor sit compatibilis cum jejunio.* & 31. *Excusantur ab obligatione à præcepto jejunii omnes illi, qui iter agunt, equando, utcumque iter agant, etiamsi iter necessarium sit, & etiamsi iter unius diei consciant.* 5. *Excusatio si sit sive opus præstantius & Deo gratius imcompatibile cum jejunio.* 6. *Dispensatio, dum causa alia non est evidens, sed dubia; est dispensatio petenda à superiore, qui respectu jurisdictionis est superior localis, respectu jurisdictionis Episcopus, vel eo absente, aut, juxta mentem etiam præsentem Parochus, juxta cujusque diocesis consuetudinem.*

TITULUS XLVII.

De Purificatione post partum.

QU. *An & quanto tempore puerperis ab ingressu templi &c.?* *Resp. I.* In *L. V. de C.* præceptum quidem divinum erat *Levit. 12.* quod præceperantur foeminae ab ingressu templi per 40 dies, si masculum; per 80. si foemellam peperissent; hodie tamen illud utpote ceremoniale abolitum est, ut mulieri, si velit & possit, statim post partum templum liceat ingredi, nec peccet si secluso contemptu se negligat purificari. *h. t.*

Mortiferum interim non est præceptum purificationis, cum Leges ceremoniales tantum typica (non religiosa, qualis est lex purificationis post partum, lex decimarum) sint mortiferæ: hinc honestè adhuc observatur in Lege gratiæ, & consuetudo videtur habere, ut & abstineant mulieres per aliquot hebdomadas ab ingressu Ecclesiæ; & illam dein præviâ benedictione &c. introducantur. 2. Ubi consuetudo contrarium non habet, introductio illa mulierum & benedictio privativè ad Parochum spectat, juxta Declarat. S. Congreg. Conc. in *Antverpiens.* 19. Nov. 1662. &c.

TITULUS XLVIII.

De Ecclesiis ædificandis vel reparandis.

Q. 1. *Quanam requirantur ad novæ Ecclesiæ constructionem?* *Resp.* 1. Justa causa. 2. Consensus Episcopi vel expressus vel tacitus, etiam subsequens. *c. 4. de priv. in 6.* qui hunc sine justa causa negare non potest pro Ecclesiis novis construendis; pro oratoriis privatis consensus Episcopi necessarius non est. *can. 33. & 35. dist. 1. de Consecr.* Ut tamen in iis legantur sacra, facultatem absque rationabili causâ non rectè concedit Episcopus. *Trid. Sess. 22. de Sacrif. Miss. c. 8.* 3. Locus congruus, in quo Episcopus vel per se vel per alium crucem figat & primum lapidem ponat. *c. 9. dist. 1. de Consecr.* 4. Dos congrua. *can. 5. Ut Ecclesia noviter erigenda non vergat*

vergat in præjudicium alterius. Plura vide
 Pichl. *h. t. n. 2. & n. 3.* affert requisita ad hoc
 intra fines alterius Parochiæ nova Ecclesia Pa-
 chialis ædificetur.

Q. 2. Penes quos sit obligatio reparandi Ecclesiarum Parochiales, & ædes Parochorum, si evadant innoxia? Resp. 1. Debet ante omnia attendi, & si adest, observari consuetudo & particularia statuta tam circa reparationem Ecclesiarum quàm ædium Parochialium. *2.* De reparatione Ecclesiarum Parochialium *Trid. Sess. 21. c. 7.* de re non habet seq. *Parochiales verò Ecclesias, etiam si Patronatus sint, ita collapsas resciri & instaurari curent (Episcopi) ex fructibus & proventibus quibuscunque, ad easdem Ecclesias quomodocunque pertinentibus, qui si non fuerint sufficientes, omnes patronos & alios, qui fructus aliquos ex dictis Ecclesiis provenientes percipiunt, aut in illorum defectum Parochianos omnibus remediis oportunis ad prædictum cogant....* Ex his *Pirh. h. n. 20. Wiesto. n. 46. Schmalzgr. n. 51. Pichl. n. 5.* inferunt, Patronos non accipientes pensionem aut redditus aliquos concurrentium pro reparatione non obligari, si tamen, si hos percipiant. Similiter & decematores tam qui patroni sunt, uti certum est *Trid. cit.* quàm qui non sunt, hi tamen sub aliqua limitatione, concurrere obligantur, *Schmalzgr. h. n. 54.*

TITU.

TITULUS XLIX.

De Immunitate Ecclesiarum, Cœmeterii,
& rerum ad eas pertinentium.

Q. 1. Quid & quotuplex sit Immunitas Ecclesiastica, & quo jure introducta? Resp. 1. Est Jus, quo loca, res, vel personæ Ecclesiasticæ à communi onere seu obligatione liberæ sunt & exemptæ. 2. Dividitur hinc in localem, quæ locis; realem, quæ rebus; personalem, quæ personis competit, Engel *h. n.* 2. facit distinctionem inter Immunitatem Ecclesiarum & Immunitatem Ecclesiasticam. 3. Immunitas localis, pro jure abli sumpta, est in L. N. Jure tantum positivo, quia aliud non probatur; Civili tamen & Canonico, ut patet t. t. C. de his, qui ad Eccles. confug. & t. tit. ð h. t. & Constit. Greg. XIV. Cam aliàs. & Bened. XIII. Ex quo. valde rationabiliter introducta. 2. Personalis & realis Immunitas quo jure competat, dictum est ad Tit. de for. compet. & latius habet Pichler *h. t. n.* 38. ex c. 4. de Censib. in 6.

Q. 2. In quo consistat Immunitas personalis Clericorum & personarum Ecclesiasticarum? Resp. 1. In privilegio canonis si quis suadente. 29. caus. 17. q. 4. 2. In privilegio fori, vi cujus ad forum sæculare Clerici non possunt pertrahi, de quo ad Tit. de for. compet. 3. In exemptione ab obligatione Legum Civilium, uti dictum Tit. de Constit. Q. 7. R. 4. & Q. 16. R. 2. 4. In exemptione ab one-

TU.

oneribus personalibus, capitatione, *Royff* c. 1. h. t. in 6. L. 1. & 2. & *Auth. Item, mala* Episc. & Cler. angariis & parangariis, *Sch* Dienst/ Scharwerck. c. 4. h. t. L. 2. & *Auth.* à muneribus & obsequiis sordidis. L. 12. *excus. mun.* ab indifferentibus & honorabilibus etiam excusantur, nisi velint sponte suscipere. 17. & 52. C. de Ep. & Cler. 5. In exemplum ob oneribus mixtis, quæ vel laborem personarum exigunt & simul sumptus, uti est ire ad propriis sumptibus; vel quæ imponuntur inditis propter res uti sunt collectæ seu contributiones novæ, *Steuer und Anlagen*; veteres *Böll*; portoria, *Mauth*; accisæ, *Ausschlag* indebita, *Umbgelde*; c. 4. de Censib. in 6. *fin. eod.* Ratio, quia exactio similium fundatur activè in jurisdictione, passivè in subjectione. *Sus* aliquos exceptos refert *Pichler h. t. n. 33* n. 35. ait, personas Ecclesiasticas immunes esse ab onere concurrenti ad opera publica, publicè necessaria & utilia, vel construenda reparanda, quorum usus immediatè ad singulos Clericos æquè ac laicos pertinet, uti est, si *gr* gandum sit puteus communis, si reparanda *cam* pontes, fontes &c. Ratio, quia talia vi *grav* ctionis non exiguntur, sed impensarum, aut *Ecc* taciti pacti.

Q. 3. In quo consistat Immunitas realis Ecclesiarum ac personarum Ecclesiasticarum? Resp. 1. In Ecclesiæ sacras & benedictione aliqua aut consecratione affectas immunes esse ab exactione seculari;

culari; item bona beneficialia vel titulo spiritua-
 li aut sacri ministerii acquisita, quò spectant etiam
 decimæ, omnes consentiunt. 2. Bona tempora-
 lia Ecclesiarum & personarum Ecclesiasticarum
 exempta esse à collectis Laicorum novis, *titulo*
jurisdictionis exactis, vix ullus negat, & desumitur
 ex *c. 4. de cens. in 6. c. 4. 7. & c. 1. h. t. in 6. & c.*
 Non sunt tamen exempta bona temporalia
 Ecclesiarum, nec patrimonialia Clericorum à tri-
 butis Principum aut Magistratuum sæcularium
 antiquis, titulo domini, pacti, vel reservationis
 impositis. *cap. 22. caus. 23. q. 8.* neque, ut proba-
 bile est, ab antiquis titulo jurisdictionis impositis,
 priusquam bona illa ad Ecclesias pervenirent. arg.
c. 5. de pignor. c. 79. de R. I. in 6. c. 1. de Cens.
cap. 21. 22. caus. 23. q. 8. Neque à novis, quæ
 titulo pacti imponuntur, dum actu in Ecclesias
 vel personas Ecclesiasticas talia bona transferun-
 tur. *c. 4. de condit. appof. c. 6. de donat. c. 23. de Jure*
Patron. 4. Quinam gaudeant Immunitate reali,
 desumitur partim ex tit. *de vita & honest. Cler.* par-
 tim ex Schmalzgr. *h. t. n. 15.* qui etiam *n. seq.* quæ-
 stionem illam decidit, utrum coloni *partiarum* fun-
 dorum Ecclesiasticorum quoad partem coloni-
 cam collectis & aliis oneribus laicalibus possint
 gravari. 6. Pœnæ in violantes Immunitatem
 Ecclesiasticam circa actiones &c. sunt statuta in
c. 4. & 7. h. t. c. 4. de Cens. in 6. Clem. un. & Ex-
trav. quod olim. inter Commun. h. t. Bull. Can. & Bull.
Urban. VIII. Romanus Pontifex.

Q 4. In quo consistat Immunitas localis? Resp. 1.

Liber III.

Q

In

In hoc, quòd ob reverentiam locis sacris
tam actus profani prohibeantur, quales esse
ferre sententiam vel placitum, per *c. 1. & 2. de
c. 2. eod. in 6. mercatus & nundinæ. cit. c. 2. de
versitatum & Societatum quarumlibet pro
consilia. c. 2. cit. ludi theatrales & spectacula
sint ad pietatem comparata, per *can. 1. dist. 92.
12. de vit. & hon. Cler. Trid. Sess. 22. decret. de
serv. & evit. in celebr. Miss. V. ab Ecclesiis. 2. Quæ
illuc confugientes tuti sint in vitâ & membra
quo secundo modo considerata Immunitas
calis appellatur *Jus asyli*, vel *asylia*, aut *asylum*
Q. 5. Quibus locis Jus asyli competat? *Episcopi
Ecclesiis*, quæ, ut hoc jure gaudeant, non debent
necessariò esse consecratæ, aut benedictæ, vel
nè constructæ; sufficit, eas esse ad publicum
sæ Sacrificium deputatas; imò Ecclesiis etiam
terdictis, pollutis, & destructis, sed cum spectant
dificationis, jus illud competit. *Schmalzger. de
n. 112. cum seqq. ex c. 9. h. t. & c. Extenditur
jus ad Sacristias Ecclesiarum, turres, porticus, &
nuas, atrium & c. L. 3. C. de his, qui confug. ad Eccl.
can. 20. & 36. caus. 17. q. 4. non tamen ad 30.
40. passus à templis, quam extensionem, si quis
do de jure locum habuit, consuetudo videtur
rogasse. 2. *Cæmeterio*, sive contiguum sit Ec
clesiæ, sive separatum, modò legitime sit erectum
Rubr. h. tit. c. fin. h. t. 3. *Hospitali* auctoritate
Episcopi erecto & cum altari ad celebrandum
*c. 4. de Relig. dom. L. 35. C. de Ep. & Cler. 4. de
vasteriis, Conventibus, & Collegiis Regularium, Con****

Greg. XIV. *Cum aliis*. 5. *Oratorius*, etiam
privatis, si tamen cum autoritate Episcopi ere-
cta, & in perpetuum cultui divino sint deputata;
in quibus tantum ex licentia Episcopi celebran-
tur Missæ certis diebus, hoc jure non gaudent. 6.
Domus seu Palatio Episcopi, per *can. 36. caus. 17.*
7. Extenditur Jus asyli ad *Tabernaculum*,
in hoc actu asservetur Eucharistia, & ad Sacer-
dotem Ssum portantem. AA. comm.

Q. 6. *Quibus hominibus Jus asyli competat? Resp.*
Omnibus specialiter non exceptis, nullâ sexûs,
ætatîs, statûs & conditionis habitâ ratione; & 1.
Infidelibus, Judæis, paganis, saltem si se velint
convertere. 2. Excommunicatis, interdictis, &
similibus. 3. Servis, ob grave delictum ad Ec-
clesiam confugientibus, sive dein sint propriè ta-
les sive adscriptitii & originarii; quo etiam spe-
ctant desertores militiæ. 4. Debitoribus civili-
bus ad carcerem evitandum. 5. Fugitivis, vel è
carcere vel manibus licitorum elapsis. 6. Cleri-
cis & Religiosis non tantum contra judices sæcu-
lares, sed etiam eatenus contra Ecclesiasticos &
suos Superios, ut ab illis (propter crimina scilicet
non excepta) inde extrahi & judici ac Brachio
sæculari nequeant extrahi secundum Leges puni-
endi, non verò eatenus, ut nequeant extrahi,
puniendi correctione & pœnâ Ecclesiasticâ se-
cundum Canones. Habet hæc omnia fuse
Schmalzgr. §. 4. h. 3. à n. 154. ad n. 185.

Q. 7. *Quanam sint crimina, quæ ab asylo exclu-
dunt? Resp.* De his extant præcipuè Bullæ duæ,

Q. 2

Gre

Gregorii XIV. *Cum alias, & piissime* modo
gnantis Benedicti XIII, edit, anno 1725, Idus
Junii incip. *Ex quo.* Bulla Gregoriana
in terminis seqq. *Hac itaque nostra perpetua*
tur a Constitutione omnia & quacunq; privilegia
sublatâ penitus omni differentiâ ita ad unam
tum formam reducimus & moderamus, ut
ad Ecclesias, locaque sacra & religiosa consue-
tibus, si fuerint publici latrones viarumque gra-
res, qui itinera frequentata publicasque stratas
fidem, ac viatores ex insidiis aggrediuntur: aut
populatores agrorum, quive homicidia & me-
tiones membrorum in ipsis Ecclesiis earumque
teriis committere non verentur: aut qui pro-
proximum suum occiderint, aut assassini, vel
aut læsa Majestatis in personam ipsiusmet Pri-
rei, Immunitas Ecclesiastica non suffragetur.

Bulla Benedicti XIII, sic inter alia habet
itaque prædicta Gregoriana Constitutione carum
ut publicis latronibus, viarumque grassatoribus,
itinera frequentata, vel publicas stratas obfide-
viatores ex insidiis aggrediuntur, Immunitas Ec-
lesiastica minimè suffragetur, non levis autem
Doctores emerferit controversia, an quis ex
actu publicus latro & grassator dici possit, vel
ad id actus requirantur; Nos ejusmodi contro-
siam dirimere intendentes, unicam tantum gra-
nem in via publica aut vicinali admissam suffra-
hoc, ut quis publicus latro & grassator dici
dummodo tamen grassati mors aut membrorum
tilatio secuta fuerit, tenore præsentium defina-

Insuper ab Ecclesiastica Immunitatis beneficio excludimus atque repellimus, & pro exclusis atque re-
 pulsis haberi volumus nedum eos, qui homicidia aut
 mutilationes membrorum in Ecclesiis, earumve cæ-
 meteriis committere audent, quemadmodum in Gre-
 gorianâ Constitutione sancitum est; verum etiam eos,
 qui stantes in Ecclesiâ vel cæmeterio, interficiunt stan-
 tes extra Ecclesiam vel cæmeterium, aut ipsis mem-
 brum mutilant: nec non eos, qui stantes extra Eccle-
 siam vel cæmeterium, occidunt stantes intra Eccle-
 siam vel cæmeterium, aut iis membrum mutilant: ac
 eos tandem, qui confugientibus vim inferunt, atque
 ipsos ab Ecclesia, aliòve loco immuni violenter extra-
 hant & abducunt, declarantes in quatuor præmissis
 casibus ejusmodi reos non illius tantum Ecclesiæ, quam
 violarunt, sed cujuscunque etiam alterius Ecclesiæ
 immunitate gaudere nequaquam posse aut debere.

Ad hac in crimine assassinii non modo mandatarios,
 qui in ipsâmet Gregorianâ Constitutione apertè exci-
 piuntur, sed etiam mandantes, qui certum præmium
 aut mercedem, sive in pecuniâ, sive in aliis rebus tra-
 diderint aut promiserint, quamvis promissio nul-
 lum habuerit effectum, dummodo assassinium reipsâ
 paratum fuerit, ab Ecclesiastica Immunitatis bene-
 ficio excludimus, ac pro exclusis haberi volumus &
 mandamus.

Excludimus pariter, repellimus, atque privamus
 ejusdem Immunitatis privilegio interficientes proxi-
 mum suum animo præmeditato & deliberato: falsifi-
 cantes Literas Apostolicas: Ministros Montis pietatis,
 vel alterius publici Telonii, aut banci pro deposti-

vis Principis, privatarumque personarum, furum
 aut falsitatem in praedictis locis committentes, quae
 ratione arca pecuniaria ita minuatur, ut pena pecuniaria
 locus sit: Conflantes, adulterantes, vel redolentes
 quascunque monetas aureas vel argenteas, etiam
 Principum exterorum, quotiescunque in loco, vel
 provinciâ, ubi crimen admittitur, liberum habitum
 usum & commercium; vel ipsas monetas confectas
 adulteratas, aut detonsas scienter ita expendere
 erogare praesumentes, ut fraudis conscii atque per-
 cipes censerî possint: Illos demum, qui sub nomine
 Curia sese introducunt in alienas domos, animo
 eadem perpetrandi rapinas, easque reipsâ committentes
 cum homicidio, aut mutilatione membrorum
 jus ex domesticis earundem adium, vel etiam
 extranei, quem ibi fortè reperiri contigerit, dumtaxat
 homicidium, vel membrorum mutilatio sequatur.

Ubi notandum, licet in hac Benedicti XIII.
 Constitutione aliquorum in Gregorianâ
 ptorum criminum mentio fieri non videatur,
 tamen & modò illa de exceptis, cum Constitutio
 Gregoriana cum omnibus & singulis in ea contentis
 & dispositis amplissimè, ut Bulla loquitur, con-
 mata sit, approbata, & innovata, & criminum in
 exceptorum reis & delinquentibus Immunitatem
 ecclesiasticam suffragari nequaquam debere, iterum
 de novo decretum sit & declaratum.

Q. 8. Quis modus & norma circa hanc
 riam servanda? Resp. In novissimâ Bullâ Benedicti
 XIII. cassatâ omni interpretatione Gregorianâ
 DD. factâ, nullâ habitâ ratione praxeos à Curia
 &

& Tribunalibus quibuslibet investæ, nec Decla-
 rationum sive à Tribunalibus Urbis, sive Congre-
 gatione S. R. E. Cardinalium emanatarum &c.
 inviolabiliter servanda statuuntur seqq. Verba
 Bullæ sunt: *Quotiescunque igitur Curia Ecclesiastica*
à Curia saculari fuerit requisita, ut laicum aliquem
delinquentem è loco immuni extrahi, eique confi-
gnari faciat, eaque super delicti excepti qualitate, ac
persona reitate subministrata vel acquisita sint indi-
cia, quæ ad capturam decernendam sufficere videan-
tur; tunc Curia Ecclesiastica ad ejusdem delinquen-
tis extractionem ab Ecclesia, aliisque locis immuni-
bis, ope ac medio suorum Executorum, implorato
etiam, quatenus opus sit, Brachii secularis auxilio,
et cum interventu Personæ Ecclesiasticæ ab Episcopo
deputandæ, procedere teneatur extractumque ad
suos carceres asportari, ac ibi sub tuta custodia de-
tineri curet & faciat. Ubi verò ex processu infor-
mativo desuper conficiendo constet de crimine exce-
pto, ac insuper adversus eundem extractum talia re-
sultent indicia, ut crimen ab eo fuisse patratum mo-
raliter credi possit (quæ quidem indicia juxta regu-
las juris vocantur ultra torturam) eo tandem casu
præfatum extractum Ministris & Officialibus Curia
sacularis tradere & consignare possit ac debeat, ex-
acta tamen receptaque prius ab ipsis obligatione in
forma juris valida restituendi extractum Ecclesia,
sub pena Excommunicationis lata sententiâ Nobis
ac pro tempore existenti Romano Pontifici reservatæ,
quatenus idem extractus indicia contra ipsum acqui-
sita in suis defensionibus purget, ac diluat. Quodsi

Q 4 ea

ea minimè purgaverit, & verè delinquens reper-
fuerit. Curia seculari in ipsum tali casu, ut
esse censuerit, agere atque procedere liceat.

Præterea considerantes sæpe dictum Gregoriam
Prædecessorem in sua Constitutione optimo quibus
jure sanxisse, ut soli Episcopi, & non alii Episcopi
inferiores, etiamsi locorum Ordinarii sint, aut
lius diœcesis, aut Conservatores à Sede Apostolica
specialiter vel generaliter deputati, cognoscere et
clarare valeant, an delicta, pro quibus inquisiti
loca immunia confugerunt, & in iis se receperunt,
nec ne de genere & numero exceptorum: Nos præ
dam ejusmodi dispositionem approbantes & con-
firmantes, eique inharerentes, motu, scientiâ, ac potestate
plenitudine similibus, tenore præsentium quibus
Magistratibus, Officialibus & Ministris secularibus
nec non quibusvis aliis Personis cujuscunque gradus
& conditionis existant, etsi Imperiali, Regia, Do-
cali, aut aliâ quâvis mundana dignitate, aut au-
ritate præfulgeant, districtè interdicens, ac or-
demus, ne hujusmodi causis, vel conficiendo pro-
sus, vel inquisitos extrahendo à locis immunitatis
vel declarando crimina ab eis admessa esse de
ptis in Gregoriana, aut in præsentis nostræ Consti-
tutione, ullo pacto sese ingerant, aut immittant.
Quodsi secus quidquam attentare præsumserint,
nunc omnia in contrarium præmissorum gerenda
ra & inania, nulliusque roboris vel momenti pro-
tuo fore, ipsosque attentantes in censuras & po-
panas à sacris Canonibus & Constitutionibus Apo-
stolicis adversus eos, qui jurisdictionem Ecclesiasticam

can quoque modo laedunt ac violant, inflictas incur-
 rere decernimus & declaramus; volentes, intenden-
 tes ac precise mandantes, quod omnimoda cogni-
 tio atque iudicium de criminibus in Gregoriana Con-
 stitutione exceptis, & à Nobis superius explicatis,
 tam etiam de aliis, qua in prasenti nostra Constitu-
 tione adjicienda & similiter excipienda duximus,
 quemadmodum, ut prasertur, adjecimus & exce-
 pimus, ad Episcopos tantum, privative quoad alios,
 perpetuo spectet & spectare debeat; & donec ipsi in
 occurrentibus casibus declararint, delictum esse do-
 ceptis, & cetera omnia à Nobis superius constitu-
 ta impleverint, inquisitos Ecclesia vel alterius loci
 sacri, ad quem confugerunt, immunitate gaudere
 turo debere, ac in ea conservandos & manutenen-
 dos esse statuimus, precipimus, & mandamus.

Tum Constitutionis prasentis Executores de-
 putantur Patriarchæ, Primates, Archi-Episcopi
 & Episcopi, simulque, ut immunitatem Eccle-
 siasticam sacerdotali animo defendant, admo-
 nentur. Demum iterum monitio, ut Constitutio
 hæc inviolabiliter observetur, non obstantibus qui-
 buscumque &c. concludit Ss. Pontifex, nulli homi-
 num licere paginam hanc suæ voluntatis, sanctio-
 nis, declarationis, confirmationis, præcepti, de-
 creti, mandati, prohibitionis & derogationis in-
 fringere, vel ei ausu contrario contraire &c.

Q5

TITU.

TITULUS L.

Ne Clerici vel Monachi sæcularibus Negotiis se immisceant.

Q. 1. *Qua Negotiatio Clericis & Religiosis prohibita, & quomodo?* *Resp.* 1. Negotiatio simplex; æconomica & improprie dicta, dum venduntur res non prius emptæ, sed provenientes propriis fundis &c. vel dum emuntur res ad propriam & familiæ sustentationem, & quæ etiam superflua sunt, pretio corrente venduntur, Clericis & Religiosis non est illicita. Ratio, quia se non distrahit, nec impedit, quò minus Deo divinis vacare possint.

Resp. 2. *Negotiatio lucrativa minus propria* est, dum res emuntur eo fine, ut arte, industria ac labore in aliam formam mutatæ carius vendantur, v. g. emitur lana, ut inde pannus; hordeum & lupuli, ut cerevisia inde confecta cum lucro vendatur, prohibita est Clericis & Religiosis. *Imo mero lucri studio res emunt & per artem aut industriam alienam immutatas carius vendunt.* Ratio, quia hæc negotiatio proximè accedit ad negotiationem proprie dictam, de qua *Resp.* 1. & dedecet statum Clericalem. Latius hæc habet Schmalzgr. *h. à n. 17. 18. 19.* quid in specie licitum sit, quid non. & *n. 20.* defendit, à Religiosis licite vendi pharmaca arte suâ & industriâ confecta.

Resp. 3. *Negotiatio lucrativa proprie talis* est, quando res emuntur, & quoad formam suam non

mutata vel vâldè parum mutata venduntur ca-
 ritus, v. g. vinum, frumentum, panni emuntur,
 & majori pretio distrahuntur, certò est prohibi-
 ta Clericis, ac præsertim Religiosis. *c. 9. & plurib.*
alib. dist. 88. c. fin. de vit. & honest. Cler. Clem. 1.
cod. Trid. Sess. 22. c. 1. de ref. Ratio, quia hæc ne-
 Negotiatio multò maximè dedecet statum Clerica-
 lem, nimum avocatur à rebus divinis, sapit ava-
 riciam. &c. Ubi & notandum, nomine Clerico-
 rum, quibus interdictum est negotiatione, ve-
 nite Clericos in sacris constitutos, quod nemo
 negat; constitutos etiam in Minoribus, si habe-
 ant beneficium, non verò Minoristas beneficio
 carentes; quia hi à jure non exprimentur, & licitè
 alia negotia sæcularia tractant. Nomine Religio-
 sorum hic veniunt indistinctè omnes utriusque
 sexus Religiosi, quia prohibitio præsens est fa-
 vorabilis, utpote in bonum spirituale Religio-
 num & ad vitanda peccata introducta.

Resp. 4. Prohibita est negotiatio lucrativa
 sub peccato mortali prædictis Clericis & Reli-
 giosis, quod patet ex gravitate pœnarum contra
 tales negotiatores statutarum, ut infra dicetur.
 Excusatur autem à peccato saltem gravi, qui se-
 mel aut iterum est negotiatus; quia negotiator
 non dicitur, nisi à frequentatis actibus. Item,
 qui negotiationem propriè talem exercet per
 alios totam industriam præstantes, quia ferè ces-
 sat ratio prohibitionis. &c.

*Q. 2. Quinam actus alii Clericis & Religiosis
 sunt prohibiti? Resp. 1.* Clericis sive in Majoribus,
 sive

sive in Minoribus tantum constitutis (procedit se-
 fortiori de Religiosis) prohibetur interesse in
 ritativè *judicio criminali sanguinis*, adeo ut Clericus
 in hoc immediatè NB. & per se NB. ob
h. t. nihil omnino possit. *c. 5. & 9. h. t.* In
 cio criminali, ubi non imponitur poena, et
 mors vel mutilatio sequatur, cognoscere
 Ecclesiasticus potest. *c. 6. de pen. 2.* Prohi-
 tur Clericis & Religiosis etiam laicis, ordina-
 ciam, & dirigere milites in pugna more
c. 9. h. t. excipitur casus gravissimæ necessitatis
c. 2. de Immun. Eccles. nec prohibentur bello
 esse Religiosi & Clerici ad functiones suas
 obeundas aut milites in bello justo animas
 3. Prohibetur Clericis & Religiosis exercere
 artis Chirurgicæ per incisionem & adustionem
 imò & artis Medicæ; quia has artes exercent
 Etat ad negotia sæcularia, ipsis generaliter pro-
 bita. *c. 1. h. t. c. 15. de vit. & honest. Cler.* excipitur
 si hujusmodi artem erga personas pauperes
 cognatas causâ pietatis exercent, modo ab
 incisione & adustione fiat. Schmalzgr. *b. 1. n. 1.*
 4. Prohibetur Clericis & Religiosis officium
 curatoris in rebus & causis laicorum coram
 ce laico. *c. 2. & 4. h. t.* Licitum facit hoc officium
 causa pietatis. 5. Officium Vice-Domini, Can-
 larii, Præsidis Curia, Præfetti &c. Principum
 cularium absque dispensatione. *c. 5. §. 1. de
 h. t.* limitationem ponit Engel *h. t. n. 4.* &
 dum tractatio negotiorum sæcularium reducitur
 in utilitatem Ecclesiarum. 6. Officium Tabellarii

s (procedis seu Notarii publici. *c. 8. h. t.* confectum ta-
 teresse
 deo ut
 NB, ob
 h. t. In
 ocena, et
 volcere
 2. Proh
 s, ordina
 more Do
 e necess
 ur bello
 nes suas
 o anima
 is exerc
 aduflit
 exercere
 raliter
 ler. exc
 pauper
 modo ab
 gr. h. t.
 officium
 n coram
 hoc offic
 mini, Can
 rincipi
 . y. ju
 n. 4. &
 um red
 um Tab
 ra

men à talibus Notariis instrumentum *regulariter*
 valet. arg. *c. 8. cit.* Item licitè id officii exer-
 cent Clerici in Curia Romana, & sicubi est con-
 suetudo, in Curiis Ecclesiasticis inferioribus. 7.
 Prohibetur Clericis & Religiosis studium Physi-
 cae, id est, Medicinæ, & Legum mundanarum, siue
 Juris Civilis, scil. publicè. *c. 3. & fin. §. quia verò.*
 Consuetudó tamen & privilegium speciale,
 cujusmodi plures Universitates habent, excusant
 Clericos & Religiosos. Imo sunt, qui illos etiam
 excusant, qui his seclusis Legibus student in or-
 dine ad melius intelligendi Jus Canonicum.

Q. 3. *Quæ pœna sint statuta in Clericos & Religio-*
fos immiscentes se negotiis secularibus? Resp. 1.
 Contra Clericos & Religiosos negotiatores sta-
 tuta est excommunicatio, scil. ferendæ sententiæ,
c. 6. h. t. suspensio ab officio & depositio à gra-
 du & Ordine Clericali, itidem sententiæ feren-
 dæ. *can. 1. caus. 14. q. 3. c. 4. h. t.* Privatio
 Immunitatis à vectigalibus & portoriis, arg.
Clem. 1. de Cens. ubi tamen discrimen faciendum
 inter res negotiationi subjectas aut per eam ac-
 quisitas, & inter res alias Clericorum proprias,
 quia, ut quoad posteriores amittant privilegium
 immunitatis, requiritur trina monitio ab Episco-
 po facta. *c. fin. de rit. & honest. Cler.* non quoad
 priores. *Clem. 3. de Cens.* Quomodo contra Cle-
 nici negotiatoris bona in commissum cadentia
 procedendum, hæbet Pichl. *h. n. 7.* Demum sta-
 tuatur in Clericos negotiatores pœna inhabilitatis
 ad

ad testandum, etiamsi alias facultatem testandi haberent, & tanquam spolia ad Camera Apostolicam pertinent ex Constit. Pii IV. D. edit. ann. 1560. nonis Nov. in Germania ad usum Episcopi.

Resp. 2. In Clericos & Religiosos judicium sanguinis agitates statuta est poena excommunicationis, & privationis beneficii ac officii.

h. t. In ordinantes aciem & dirigentes militem pugna itidem poena excommunicationis, &

caus. 20. q. 3. In exercentes artem Chirurgicam per incisionem vel adustionem, si membrum mutilatio sequatur, irregularitas, *c. 9. cit. 19. de homicid.* In procurantes aut admittentes negotia & res laicorum poena depositionis

Ecclesiastico ministerio seu officio, & si Sacerdotes sint, qui sublimiora Vice-Domini, Capitularii &c. munia suscipiunt, excommunicatione

c. 2. 4. 5. h. t. In exercentes officium Tabernaculi poena privationis beneficiorum, si beneficiati sint, & moniti non desistant. *c. 8. h. t. 4. ad conscribendas. de haret. in 6.* In audientes

publicè Medicinam aut Jus Civile excommunicationis latae sententiae. *c. 3. & fin. h. t.* Hæc tamen

intelligenda sunt de casibus, in quibus Clericis & Religiosis permillum non est, talia exercere.

Finis III. Libri.

